

2 D e T e D e

1

6

1

0

2954

L. 254.

CASPARI
BAVHINI
D. ANATOM.

ET BOTAN. BA-
filiensis Ord.

DE COMPOSITIONE
Medicamentorum:

SIVE

MEDICAMENTORVM
componendorum ratio & methodus,

in

PRÆLECTIONIB.

PVE:

Proposita.

*David Tor,
Schmidt. D.
1610*

OFFENBACHI

Ysenburgicorum, Typis Conradi Nebenii, Impensis herodum Nicolai Bassai. Anno 1610.

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

BAVHINI

MAGNIFICI, STRENI, AN-
tiquiss. Equest. Prosapia Herois

DOMINI

PREBERNIA GYLDEN-
Stern, Toparchæ in Wosburgh, Se-
reniss. Regis Daniæ à consil:
Arcis Bouling &c. Præ-
sidis,

FILII

D. D. D.

CANVTO, HILARIO ET HENRI-
co Gyldenstern Fratribus Germanis,

Hunc

De Compos. Medicament. Librum

CASPAR. BAVHINVS
Observ. & amoris monum.

ТѢКН КАІ НОНѢ

Offert.

EPISTOLA

DEDICATA.

QUAMVIS natura MEDICA-
 MENTA vulgo parata esse
 voluerit, NOBILISS. IUVENE-
 NES, inuentu sane facilia, ac
 sine impendio, quibus tamen Arcades
 uti recusarunt: nihilominus, Medicinæ
 inuentionem sibi Ægyptii tribuerunt:
 alii vero per Arabum, Babylonis & A-
 pollinis filium, repertam volunt: ipsam
 vero Herbariam & Medicamentariam,
 à Chirone, Saturni & Phylliræ filio, (Pli-
 nio libr. 7. cap. 56. referente) inuen-
 tam statuunt. Verum etsi ex quolibet
 horto, aut herba, aut frutex in medicum
 usum peti possit: ut recte idem lib. 23. c.
 24. scripserit, Medicamenta ex longin-
quis regionibus minime petenda esse, eo
quod nobis non gignantur, imo nec In-
dis, vel Arabibus, alioquin, addit, non
venderent: non tamen semper simpli-
 cissi.

Dedicatoria.

cissimorum nostris in regionibus nato-
rum vsu, scopum assequimur, idcirco &
mixtis ac compositis, propter rationes,
quas infra capite vndecimo, expressi-
mus, vti cogimur. Quis vero primus
Medicamentorum mistionem veram
proposuerit, dubium est, laus tamen
maxima Mithridati Ponti regi debe-
tur, qui in Herbarum vsu diligentissi-
mus, & primus Antidota inuenisse cre-
ditur: hinc Plinius lib. 25. cap. 2. Mithri-
dates maximus sua ætate regum, omni-
um ante se genitorum diligentissimum
vitæ fuisse, argumētis præterquam fama
intelligitur: vni ei excogitatum quoti-
die venenum bibere, præsumptis re-
mediis, vt consuetudine ipsa innoxium
fieret: primo inuenta genera Antidoti,
ex quibus vnum etiam nomen eius reti-
net. Quare ad illum Asclepiadis me-
dendi arte clari volumina composita ex-
tant, eum sollicitatus ex vrbe Roma præ-
cepta pro se mitteret: hæc Plinius. Et-
iamnum hodie in frequenti vsu habetur
ipsius Antidotus, qua nunc vulgo cōtra
pestem præseruationis causa vtuntur, ab
ipso contra venena inuenta, & à Plinio

[?]

3

lib.

Epistola

lib. 23. cap. 8. descripta: in Sanctuariis
Mithridatis maximi regis deuicti, Cn.
Pompeius inuenit, in peculiari cōmen-
tario ipsius manu compositionem An-
tidoti, duabus Nucibus siccis, item Fi-
cis totidem & Rutæ foliis viginti simul
tritris, addito Salis grano: & qui hoc ie-
iunus sumat, nullum venenum nocitu-
rum illo die. Iam vero cum raro morbi
simplices dentur sed complicati, eius
nomine compositis vti cogimur, quibus
vel ea, quæ nobiscum & domi nata sunt,
vel exotica ex Arabia, India aliisque regio-
nibus petita miscemus: placet tamen
magis, si vbiunque & quodocunque
possumus, simplicissimis & domi natis,
tanquam naturæ nostræ accommoda-
tioribus, vtamur. Quare cum in gra-
tiam iuniorum Philiatron, secundo
modū & rationem medicamenta com-
ponendi in publicis scholis proponere-
mus, studuimus, quantum quidem fieri
potuit, solum domestica ipsis diuersis
medicamentorum formulis admiscere:
quas prælectiones, vt plurimorum peti-
tioni satisfaceremus, nunc publici iuris
facimus. Hunc vero tractatum, vobis
Nobi.

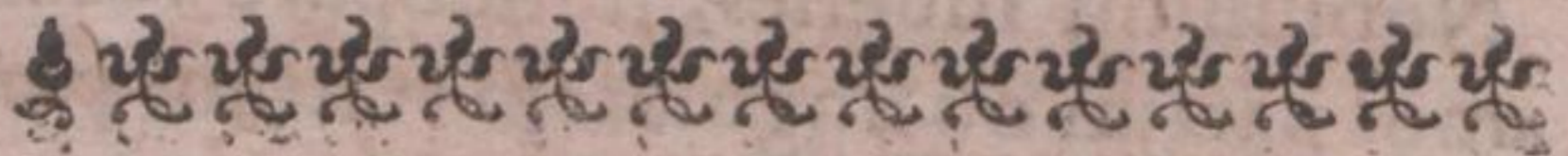
Ab p[ro]stanti
am Eleth[er]o
A nucibus

Dedicatoria.

Nobilissimi Iuvenes, nuncupare volui-
mus partim ob singularem vestram pie-
tatem, modestiam, & diligentiam Aca-
demiæ Argentin. plenissime compro-
batam : partim ob summum vestrum
erga literas & literatos amorem, imo ad
studium Medicinæ, quod ex familiari
vobiscum Colloquio aliquoties abun-
de cognouimus: partim deniq; ob eximi-
am vestram humanitatem, quam & hic
Basileæ & etiam Argentinæ nobis exhi-
buiſtis. Ad quæ omnia Illust. Dn. Paren-
tis vestri exemplum vos incitauit hæc-
enus, calcas addente etiam præstantiss. &
Doctiss. viro D. Ioanne Aquivallino.
Philosophiæ Doctore, Præceptore ve-
stro fidelissimo, amico nostro: & porro
incitabit. Hoc itaq; munusculum, velu-
ti pignus certiss. amoris & obseruantia
erga vos, vestramq; illustriss. familiam,
imo totam gentem vestram heroicam
hilari fronte suscipite, & porro favore
& amore vestro nos prosequimini, VNO
& TRINO feliciss. commendati. Basileæ,
Kal. Feb. clō. DC. X.

I N D E X

Capitulum.

P roœmium de <i>Medicina</i> diuisione.	
<i>Medicamenti notatio & definitio. Cap. 1.</i>	
<i>Medicamentorum species.</i>	2.
<i>Medicamentorum materia unde sumantur.</i>	3.
<i>Medicamentorum facultas quid.</i>	4.
<i>Facultatum numerus.</i>	5.
<i>Facultatum ordines seu gradus.</i>	6.
<i>Medicamentorum differentia, & quæ prima vel secunda sint qualitatis.</i>	7.
<i>Medicamenta tertiæ qualitatis.</i>	8.
<i>Medicamenta quartæ qualitatis.</i>	9.
<i>Medicamenta cur componantur.</i>	10.
<i>Medicamentorum compositorum differentia.</i>	
II.	
<i>De suppositoriis & nodulis.</i>	12.
<i>De Clysteribus.</i>	13.
<i>De iniectionibus in aures.</i>	14.
<i>De iniectionibus in penem seu vrethram.</i>	15.
<i>De iniectionibus in vterum.</i>	16.
<i>De Syrupis.</i>	17.
<i>De saccharo eiusque differentiis.</i>	18.
<i>De Iulepis.</i>	19.
<i>De</i>	

I N D E X.

<i>De Apozematis siue Decoctis & de simplicibus singulis partibus conuenientibus.</i>	20.
<i>De potionibus purgantibus pituitam, bilem, me- lancholiam, & aquas ducentibus.</i>	21.
<i>De vomitoriis.</i>	22.
<i>De vinis medicatis & purgantibus.</i>	23.
<i>De pilulis.</i>	24.
<i>De Bolis.</i>	25.
<i>De electuariis seu Antidotis solidis siue Tabellis.</i>	26.
<i>De pulueribus.</i>	27.
<i>De Antidotis mollibus, electuariis seu opiatis vulgo dictis.</i>	28.
<i>De conseruis.</i>	29.
<i>De conditis.</i>	30.
<i>De Trochiscis siue pastillis.</i>	31.
<i>De Eccleigmatis siue Linctibus vel Looch.</i>	32.
<i>De Pandaleonibus.</i>	33.
<i>De Pasta regia siue electuario Regio vel pane Martiato.</i>	34.
<i>De Pignolato.</i>	35.
<i>De Leucophago.</i>	36.
<i>De Restaurantibus destillatis.</i>	37.
<i>De emulsionibus.</i>	38.
<i>De Gargarismatibus.</i>	39.
<i>De Apophlegmatismis siue Masticatoriis.</i>	40.
<i>De Collyris aridis & humidis.</i>	41.
<i>De</i>	De

I N D E X:

<i>De Errhinis siue Nasalibus aridis & humidis</i>	
42.	
<i>De Medicamentis externis, & primo de Oleis,</i>	
43.	
<i>De Linimentis & unguentis.</i>	44.
<i>De Ceratis.</i>	45.
<i>De Emplastris.</i>	46.
<i>De Telis emplasticis.</i>	47.
<i>De Cataplasmatibus.</i>	48.
<i>De Pultibus.</i>	49.
<i>De Fomentis & Fotibus humidis.</i>	50.
<i>De Fomentis siccis siue sacculis aut cucuphis.</i>	51.
<i>De Epithematis.</i>	52.
<i>De Embrochis seu Irrigationibus.</i>	53.
<i>De Infessionibus seu semicupis.</i>	54.
<i>De Balneis.</i>	55.
<i>De Lotionibus siue Balneis particularibus.</i>	56.
<i>De suffitibus.</i>	57.
<i>De pilis odoratis siue pomis Ambrae.</i>	58.
<i>De Dropacibus siue picationibus.</i>	59.
<i>De Sinapismis.</i>	60.
<i>De Vesicatoriis.</i>	61.
<i>De Pyroticis siue cantharidis potentialibus siue Ruptoriis.</i>	62.

CASPA-

I N D E X

De ... 1

De ... 2

De ... 3

De ... 4

De ... 5

De ... 6

De ... 7

De ... 8

De ... 9

De ... 10

De ... 11

De ... 12

De ... 13

De ... 14

De ... 15

De ... 16

De ... 17

De ... 18

De ... 19

De ... 20

De ... 21

De ... 22

De ... 23

De ... 24

De ... 25

De ... 26

De ... 27

De ... 28

De ... 29

De ... 30

De ... 31

De ... 32

De ... 33

De ... 34

De ... 35

De ... 36

De ... 37

De ... 38

De ... 39

De ... 40

De ... 41

De ... 42

De ... 43

De ... 44

De ... 45

De ... 46

De ... 47

De ... 48

De ... 49

De ... 50

De ... 51

De ... 52

De ... 53

De ... 54

De ... 55

De ... 56

De ... 57

De ... 58

De ... 59

De ... 60

De ... 61

De ... 62

De ... 63

De ... 64

De ... 65

De ... 66

De ... 67

De ... 68

De ... 69

De ... 70

De ... 71

De ... 72

De ... 73

De ... 74

De ... 75

De ... 76

De ... 77

De ... 78

De ... 79

De ... 80

De ... 81

De ... 82

De ... 83

De ... 84

De ... 85

De ... 86

De ... 87

De ... 88

De ... 89

De ... 90

De ... 91

De ... 92

De ... 93

De ... 94

De ... 95

De ... 96

De ... 97

De ... 98

De ... 99

De ... 100

INDEX

CASPARI BAVHINI
 DE COMPOSITIONE
 MEDICAMENTORVM

Inuocato Hygie & Panacea Parente
 PROE M I V M.

MEDICINAE partes ab auctore Introductorii *a* seu Medici (siue Galenus sit, siue Herophilus) quinque recensentur, *φυσιολογική, αιτιολογική* seu *παθολογική, υγιεινή, σημειωτική* η *θεραπευτική*, quas Auicenna *b* ad Theoricam & Practicam reduxit. Et *b* in *canon.* Theoricam ex tribus rebus perfici & compleri dixit: Vnde vulgata recentiorum totius medicinae *tract. 1. tex. 2.* in tres partes distinctio: In res naturales septem, Non naturales sex, & præter naturam tres, Textu enim *3.* *Ex rebus, inquit, sunt septem naturales,* (hæc *φυσιολογική* est) & *ex eis sunt sex omnino necessariae.* (has Auerr. *c* non naturales vocat) *Adhuc sunt* (subiungit Auic. *text. 4.*) *alia tres, scil. Morbi, Causæ & Accidentia.* Hæ ab Auerroë res extra naturam, à Ferrelio contra naturam, vulgo præter naturam dicuntur: Huc *παθολογική, υγιεινή* & *σημειωτική* pertinent. Practicam Auicenn. *d* in duas species diuisit, quarum *d* *text. 5.*

A rum

rum vna manibus exerceatur, & alia cum medicina, nec non eo, quod ex cibis ordinatur. Hæc Galeni est *θεραπευτική*, quam in *διατητικήν*, *χειρουργικήν* & *φαρμακευτικήν* diuisit.

Ex his medicinae partibus ad institutum nostrum faciunt prima, quæ *φυσιολογική*, & postrema, quæ *θεραπευτική*. At cum *φυσιολογική* sub se res septem naturales contineat; Elementa quatuor, ex quibus tanquam primis elementis homo constituitur, vt sit cum rebus aliis à natura creatis secundum Hippocratem conuersus: quibus probe mixtis Temperamenta exurgunt, Humoresq; quatuor primi, qui secunda sunt, at proxima partium corporis elementa, partibusque genitis, ne frustra genitæ sint, Facultates inditæ sunt, tanquam Actionum causæ, quo actiones obire possint, idq; beneficio Spirituum & caloris. Nostrum est tantum de Partium generatione, substantia, connexionione, magnitudine, numero, figura & usu agere. Hæc enim Galeno e monente in Anatome doceri debent. Quæ de re cum sufficienter egerimus, nunc ad alteram partem accedamus.

At cum *θεραπευτική* seu cûratoria pars, vt iam dictum, subdividatur in tres partes, docente Hippocrate f, Galeno, Herophilo, *διαλητικήν*, *φαρμακευτικήν*, & *χειρουργικήν* quæ de medicamentis agit, & quæ inuentione vltima existit, assumamus.

Διαλητική namq; prius fuit inuenta, Hippocrate g autore. Rudes enim illi homines ægrotantes, naturæ quodam ductu instigati ad contrariam vitæ rationem conuertebantur. Huic *χειρουργική* successit, (licet diuinus Plato h priorem facere videatur)

quæ

e 9 adm.
anat.

f de veteri
med. in lib.
meth.

g de vet.
med.

h 3. de Rep.

quæ ad Homeri vsq; tempora, vt ex Iliadibus col-
ligere est, ita floruit, vt illis temporibus Medici
nomine solus chirurgus intelligeretur. Tandem
φαρμακευτικῆ apud Ægyptios inuenta, quod ea re-
gio medicamentis semper abundarit. Hinc forsan
Herodotus *i* in Ægypto omnia medicamētis ple- iii Euterpe.
na fuisse refert. Etenim vnguentorum & oleorum
compositiones in Ægypto primo propositas Hip-
pocratis & Galeni scripta docent, apud quos mul-
ta habentur vnguenta, Ægyptia diēta, vti videre
est apud Galenū *k*. Quæ sane ars sub imperii Ro- k 3. de corr.
med. f. g.
mani principatu exulta est, cum eo tempore ex-
uniuerso orbe optima medicamenta Romam fue-
rint delata, teste Galeno *l*. Recte ergo Galenus *m* l 2. de antid.
2.
m in lib. de
comp. med.
eorum, qui ante ipsum vixerunt, medicamenta ex-
aminare & emendare cœpit, quem Arabes &
nostro seculo plures secuti sunt.

Verum tractatio hæc de medicamentorum cō-
positionibus in duobus consistit, in Simplicium
cognitione, & cognitorum cōuenienti mixtione,
tam quoad medicamenta, quæ intro sumuntur,
quam quæ foris admouentur. Simplicium cog-
nitio ex frequenti inspectione habetur, teste Gale-
no *n*. Quare veros Medicos non fieri ex libris scri- n. i. de antid.
2.
o 10. Eth. 10.
p 2. de comp.
med. f. g. c. 2.
psit Aristoteles *o*, quoniã sensibilibus cognitio se-
dula inspectione confirmatur, teste Galeno *p*. Ita-
que, vt idem Galenus, herbarum, fruticum & ar-
borum materiam, priusquam è terra eximantur,
contemplari pulcerrimum est, dum videlicet fru-
ctus sunt futuri, dum augefcunt, & dum vigent.
Et Dioscorides *q* plantas pro diuersitate ætatum q in proo-
mio sui operis
1. de antid. 5.
diuersis temporibus inspiciere iubet. Nam, motē-

te Galeno, Medicum oportet in vniuersum esse peritum omnium stirpium, aut saltem plurimarū: Siquidem compositorum medicamentorum virtus, vires simplicium sequatur, exigua quadam in ipsa compositione ratione differentia obueniente. Materias namq; medicamentorum qui nō nouerit, verbotenus methodum medendi scit: opus vero nullum ipsa dignum perficiet, vt loquitur Galenus. r

r 3. de comp.
med. f. g. c. 2.

Quo vero tractatio hæc de medicamentorum compositione recte pertractetur, quid medicamentum significet, & quomodo sit definiendum, primo scire conuenit.

Nominis Pharmaci notatio.

C A P. I.

Φάρμακον generaliter quidem quoduis remedium notat, & interdum in bonam, interdum in malam partem sumitur, cum tria significet. Primo venenum, dum in malam partem pro medicina lethali, seu vulgo dicto veneno, sumitur. Tempore enim Platonis venenum pharmacum nuncupabatur. Hinc Medicus ἰητρὸς Homero dictus ἀπὸ τῆς ἰείης à venenis, eo quod tunc temporis toti quasi circa Alexipharmaca versarentur. Et apud Dioscoridem γενόσημα φάρμακα dicuntur omnia illa, quæ in medicina vsum aliquem habent, per se autem lethalia sunt. Dein pigmenta seu fucos, quibus mulieres faciem pingunt, vt apud Poetas habetur: vel colores, quibus pictores vtuntur. Tertium notat medicinam salutarem; & interdum absolute, interdum adhibito epitheto ponitur, vt apud

a 3. Sympos. Plutarchum α φάρμακα ἱπνωτικά: apud Theocritum

Φαρ-

β φάρμακον ἔγχρισον & ἐπίπασον : apud Homerum ^{b 1. dyll. 11.}
 φάρμακα μνησθέντα. Hæc triplex est nominis Pharmaci significatio. Quod si pro medicamento salutari ponatur, tum dicitur, Eustathio monente, quasi φέρον ἄχος, id est, ferens remedium : si pro veneno, quasi φέρον ἄχος, dolorem seu tristitiam ferens.

Apud Latinos rarius medicamentum pro veneno, sicut venenum pro medicamento, sumitur. Aliquando eo, quod Græci utrumq; φάρμακον vocant. Vnde Caius IC. c qui venenum dicit, adiecere debet, utrum malum, an bonum. Nam & medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne cōtinetur, quod adhibitum naturam eius, cui adhibitum est, mutat : cum id, quod nos venenum appellamus, Græci φάρμακον dicāt; apud illos tam quæ profunt, quam quæ nocent, medicamenta, hoc nomine continentur : Vnde adiectione alterius nominis distinctio oritur. Admonet nos summus apud eos Poetarum Homerus d cum sic ait: ^{d Odyss. 4.}
 φαρμακα πολλα μὲν ἐσθλα μειγμένα, πολλα δὲ λυγρὰ: Venena quidem, multa bona mixta, multa autem noxia: Idem habetur lib. 4. ad ll. 12. Tabular. Hæc de notatione nominis: Nunc ad definitionem rei.

Medicamenti definitio.

Medicamentum Galenus a sic definit: φάρμακον ^{a 1. simp. 1.3.}
 μὲν δὲ πᾶν ἃ τι περ αὐτὸ ἀλλοιωτικὸν ἢ τῆς φύσεως; Medicamentum ^{de temp. 2.}
 est omne id, quod naturam nostrum alterare potest. Quare ^{5. simpl. 1.} Medicamentum alterare natum est, aut vna quapiam qualitate calefaciendo, refrigerando, humectando, & siccando; aut dictarum coniugatione quapiam, aut tota sua substantia diximus alterare, ad differentiam cibi, corpus non alterantis. Nam licet cibus cor-

b. 1. simp. 1.

c. lib de ver-
tig
d. 2. pro-
plem 34.
c in cent.
par. 2. tract.
text. 26.
f in comm.

pus augeat, & auctiōnem præcedat alteratio: non tamen dicitur alterare corpus, quia terminus cibi est auctio, non alteratio. Quare Galeno *β τροφή, ὅ, τι περ αὐ' αὐξήτικόν ἢ τῆς ἐστίας*: Nutrimentum est, quicquid substantiam augere potest. Terminus vero medicamento est alteratio. Hæc vero proprie & immediate est in corpus, non in sensus & intellectum, ut voluit Theoph. c & Aphrodisæus d. Verum hæc alteratio peruenit in animos propter corporis alterationes. Auinc. e. *Quod vincit & superat corpus, est medicina: Quod vero nutrit & auget, est cibus*. Dum dixit vincere corpus medicinam, voluit significare, ut Auerr. f innuit, immutare corpus aut ad caliditatem, si calidum fuerit medicamentum, aut ad frigiditatem, si fuerit frigidum. Hæc de definitione.

Medicamentorum species.

C A P. II.

a 3. Temp. 2.

b. 3. Temp. 4.
3. simp. 1. 19.

Medicamentorum quatuor sunt a species. Vel enim ut assumpta sunt, permanet, corpus tamen mutant & naturam corrumpunt, quare *δηλητήρια* dicta, cum venenosa sint, & naturæ animalis corruptricia pharmaca. Talia sunt, quæ frigiditate sua necant. Necant autem sola quantitate b, ut hyoscyamus, cicuta, mandragora. II. Vel assumpta mutantur quidem, sed mox, ubi mutationis initium ab animalis corpore consecuta sunt, putrescunt, & simul corpus corrumpunt ac putrefaciunt, quæ etiam venenosa sunt; Talia sunt, quæ putrefactione & erosione etiam minima quantitate necant; ita tamen, ut non perpetuo occidant, ut si antequam corpus afficiant, vna cum excrementis
excer-

excernantur, aut si cibis eorum vim obtundenti-
 bus c mixta sint. Eiusmodi sunt chryfocolla, au- c 3. simpl.
 ripigmentum, cantharides, aconitum &c. III. 20. 21. 23.
 Vel corpus excalfaciunt quidem, mali tamen nil
 afferant: qualia sunt, quæ potestate sunt calida, vt
 origanum, abrotanum, absynthium, IV. Vel &
 agunt & patiuntur aliquid, sed tandem vincun-
 tur & corpori assimilantur. Et hæc tam medica-
 menta sunt, quam nutrimenta. Medicamenta qui-
 dem, quatenus corpus alterant; Nutrimenta, qua-
 tenus in corpus nil agunt, sed à corpore alterata
 & assimilata calorem naturalem augent, cuiusmo-
 di est lactuca d. Hanc speciem medicamentorum d 3. Temp. 4.
 alimentū medicamentosum Fernelius e vocat. Cō- c lib. 4 sua
 stituit nāq; differentiam inter alimentū, alimentū meth. 1.
 medicamentosum & medicamentum. Alimentū
 absolute, quod corporis substantiæ quodāmodo
 simile, (similibus enim nutrimur) nulla qualitate
 insigniter afficiat, in eam tandem conuertitur,
 quā alit, & interdum auget, vt panis, caro, ouum.
 Alimentum medicamentosum, quod corporis
 substantiæ quodāmodo simile, exuperante ta-
 men qualitate corpus immutat, vt lactuca, vinum
 generosum, malum cydonium. Medicamen-
 tum, quod in substantia nobis profus dispari qua-
 litates nimium exuperantes obtinet, siue à tempe-
 ramento, vt hyoscyamus, pyrethrum: siue à mate-
 ria, vt thus, galla, alumen: siue à forma profectas,
 vt scammonium, arsenicum, & veneni atque de-
 leteriigenus vniuersum. Hæc ille.

Medicamentum proprie fsumptum vel ἀπλοῦς
 vel τὸ σύνθετον simplex est vel cōpositū. Simplex di-
 citur

g 3. simp. 14.
h 3. simp. 15.

i 4. de tuend.
fan. 5.

K 1. simp. 1.

l 5. simp. 1.

citur improprie & proprie: Improprie vel quatenus sensu simplex apparet, natura tamen est cōpositū, non ratione diuersarū substantiarū, sed ratione diuersarum g facultatum. Exemplum, gallorū veterum h ius ventrem lenit: at caro eundem sistere potest. In æris squama duplex qualitas & facultas, adstringens & mordicans. Adstrictione carnes vlceratas siccatas, cicatrice obducit: Mordicatione vero præhumidas colliquat. Vel simplex dicitur, nō quod tale sit, quale natura produxit, sed quod paucioribus simplicibus constet, vt diatrion pipereon i simplex, ad differentiam alterius medicamentosi vocatur. Apud Actuarium & Mesuen oxymel simplex ad differentiam compositi: apud Mesuen oxymel squilliticum simplex ad differentiam compositi: sic apud Nicolaum oxyfacchar simplex, & plura eiusmodi. Proprie simplex dicitur, quod secundum suam naturam syncerum est: Galenus k sic definit: ἐστὶ δὲ ἀπλῆν φάρμακον, τὸ κατὰ τὴν ἑαυτῆ φύσιν ἔχον εὐλικρινὸς, h. e. quod tale est, quale natura produxit sine alterius rei mixtione: vel quod nequicquam ex nostra industria assumpserit l vt rosa, absynthium.

Medicamentorum materia vnde sumatur.

C A P. III.

a 1. de comp.
med f. g. c. 2.
6. simp. 1.
b 3. comp.
med. f. gen. 2.
c in cant.
par. 1. tract.
1. text. 25.

Medicamentorum materie desumuntur secundum Galenum a vel à stirpibus, vel à metallis, vel animalibus: vel vt alibi b à stirpibus, animalibus, metallis, & aliis terreis corporibus. Quare tres constituuntur à Galeno & Auicinna c fontes: Plantæ,

Plantæ, Animalia & Metalla; cum ab his potissimum medicamenta sumantur. Si velis, adde cum Fallopio elementa, ignem & aquam, quibus cum raro utamur, raro enim igne urimus, aut aqua refrigeramus, idcirco Galenus caput hoc omisit. A plâtis, vel totis, vbi totæ in usum veniunt: vel partibus earum, vti sunt radices, stipites, surculi, rami, gēmæ, folia, flores, fructus, semina, cortices, ligna, succi, liquores, lacrymæ, gummata, resinæ & cineres. Ab animalibus, eorumq; vel partibus, vel excrementis: Partibus, iisque vel omnibus, vt hirundo, lumbricus: vel aliquibus, vt caro viperina, cerebrum leporis, pulmo vulpis, ventriculi gallinæ, tunica, testiculi gallorum, sanguis, adeps, pinguedo, medulla, coagulum, os de corde cerui &c. Ab excrementis, iisque vel veris, vel veluti excrementis: Veris, vt est fel, vrina, saliuæ, lana succida, stercus luporum, canum, vnguis alcis, caprarum, asinorum, senecta serpentis &c. Veluti excrementis, oua, lac, mel, cera.

A terreis corporibus: & vel metallicis, vt vena metalli, plumbi, argenti &c. Liquores metallorū, ex purgatis metallis facti, vt æs purum, plumbum depuratum: Metallorum excrementa seu rubiginēs, vt cærussa, quæ ærugo plumbi, ferri ærugo, æris flos: vel metallorum cineres, vt hydrargyrū, squama æris vsti: vel terreis, vt bolus, rubrica, terra Lemnia, terræ sigillatæ: vel lapidibus, iisq; vel pretiosis, vt quinque fragmenta pretiosa, hyacinthus, sapphyrus, granatus, smaragdus, sardus: vel minus pretiosis, vt pumex, hæmatides: vel denique maritimis & aquis, vt sunt sales, spuma salis, succi-

d 7. simpl. c.
de melle.

e 3. simpl.

num, bitumen, spongia, corallus. Hinc ergo desumuntur medicamentorum differentia. A Fallopio de quibusdam medicamentis dubitat, quæ ad nullum fontium à Galeno propositorum referri possunt, uti sunt mel, manna, laccharum, quod mellis speciem Galenus d vocat. Mel enim ex animalibus non est, nec ex plantis, licet à quibusdã ex plantis concretum dicatur, cui opinioni Galenus e contradicit. Quare vult Fallopius, non esse ex plantis, nec animalibus, sed esse alimentum apum, non autem excrementum: esse materiam, quæ cadat ex alto, quod ab apibus colligitur, & ad usum nostrum seruetur. Sic Mannam nõ esse ex plantis, licet mel sit aeriũ, cadens super ipsas plantas. Quare si omnia complecti lubeat, dicendum esse, omnem materiam medicam aut esse à plantis, aut animalibus, aut metallis, aut elementis. Mel enim & mannam esse quid confectum ex elementis, quod super plantas & folia cadit, & ab apibus colligitur.

f 5. simpl. e
6. de comp.
med. f. g.

Medicamenta corpus nostrum alterare dictum fuit. Alterationes autem has Galenus f triplices dixit, primas, secundas & tertias, quæ à facultatibus medicamentis insitis fiunt. Quare quid sit facultas, & quot sint, scire conuenit.

Medicamentorum facultas quid?

C A P. IIII.

ai simpl. 1.

Facultas, quæ *δύναμις* Græcis, Latinis vero potentia, virtus & vis dicitur, est causa & quædam effectrix, quæ partim actu, partim potentia & in futuro tempore fit. Actu, ut calefaciendi in igne, refrigerandi in glacie; quæ facultas sine alio agit.

Poten-

Potentia autem, vt calefaciendi in pyrethro. castoreo, pipere: refrigerandi in hyoscyamo, mandragora. His potentia hæc *δυνάμεις* insunt, & nisi aliud accedat, quæ facultatem in actum deducat, calefacere vel refrigerare non poterunt. Quæ huius facultatis sit essentia, diuersæ sunt opinione, vt auctor est Galenus *b*. Alii enim censuere huius facultatis essentiam cognosci non posse, vt Sceptici philosophi, & inter Medicos Empyrici existimauerunt. Alii cognosci posse voluerunt, & horum aliqui ad magnitudines & figuras corpusculorum ac metuum, quos *ἄτομα καὶ ἰσότομα* appellant, referunt. Alii, vt Galenus, ad caliditatem, frigiditatem, humiditatem & siccitatem pro prima elementorum constitutione regulere, vt etiam *3. temper.* ostenditur. Dixit ergo Galenus, esse causam *quandam*, quoniã facultas non est vere causa, sed qualitas quædam, cuius medio causæ agant, & cum actio omnis à forma proficiscatur, vt dixit Aristoteles, necessum erit, vt causa, quæ per hanc facultatem agit, sit forma quædam.

Forma ergo inquirenda, qua inuenta, quot sint facultates, inueniemus. Corpora, quibus Medici vtuntur, vel vitam habuerunt, (raro enim viuentibus vtimus) vel vita caruerunt. Viuentia tres formas habent: Animam, quæ forma est. Temperiem ex quatuor qualitatibus; & totius compositi formam, quæ forma substantialis vel tota substantia dicitur. Anima proprias habet facultates, quibus agit. At vegetatiua Aristotelicæ, vel vt Galeno *d*, naturalis, habet attractricem, retentricem & expultricem, quas Galenus alteratricis facultatis ministras

b 1. simp. 1.

*c 2. de ani-
ma 4.*

d 3. temp. 4.

stras

stras nominavit. Sensitiua etiam suas habet. De his facultatibus sermo nobis non est, cum hæc forma medicamenta non ingrediatur, sed tantum viuentium formam comitetur: Vel est temperies ex quatuor elementorum qualitatibus: Et sunt facultates, quæ inserviunt temperaturæ, suntque manifestæ. Est & tertia, quæ totius compositi forma est, quæ forma substantialis vel tota substãtia dicitur, quæ per suas qualitates operatur, & quia ignotæ, proprietates occultæ dicuntur.

De Facultatibus Medicamentorum Numero.

C A P. V.

Facultates manifestæ cum ex effectibus desumantur, tot erunt facultates, quot medicamentorum effectus, qui tres sunt: Primæ, ex primis elementorum facultatibus oriuntur, de quibus primus Hippocrates, mox & Aristoteles & Theophrastus, ut autor est Galenus *a*, docuere. At qualitates hæc vel sunt temperatæ, vel intemperatæ, ubi qualitatibus una excellit, à qua nomen habet; ut si in calore superet, dicitur calidum: si in frigiditate, frigidum &c. Hæc sunt facultates elementorum, & primæ ex Aristotele *b*, Galeno *c*, qui has facultates *σείας* *d* vocauit. Huc calefaciendi, refrigerandi, humectandi & siccandi facultates pertinent, primæq; alterationes dicuntur.

Facultates secundæ licet primas sequantur immediate, tamen à propriis quoq; facultatibus dependent, quæ secundæ dicuntur, uti est facultas emolliens, quæ sequitur humiditatem: densans, quæ

a 1 & 2. de natural. facultat.

b 2. de part. 1. c. 1. natur. facult. 6. *d* 1. simpl. 1.

quæ sequitur frigiditatem: rarefaciens, quæ sequitur caliditatem. Huc pertinet resolutio, attractio, concoctio, detentio, putrefactio, apertio, obstructio, doloris mitigatio.

Facultates tertiæ, licet & hæ primas & secundas sequantur, diuersi tamē sunt effectus, quare & hi à propriis facultatibus, quæ tertiæ dicuntur, dependent. Huius generis sunt, vulnerum agglutinatio, cicatricum obductio, carnis generatio, lactis & pilorū restitutio &c. His Auerroes e urinae & menstruorum prouocationem, lactis generationem, feminis auctiōem, & pectoris expurgationem addit, quem secutus est Montanus f, quæ ex Galeno g desumpta sunt. Verum Fallopius in suo de compos. med. lib. ad quartum genus retulit. At Fernelius, qui tres tantum facultatum ordines facit, duas, quæ à temperamento & materia dependent, & tertiam, quæ è tota rei substantia atque forma primum ac per se proficiscitur, quam occultam totius substantiæ proprietatem appellat, has, quas tertiās dicimus, ad secundas reduxit.

Facultas occulta, quæ facultas medicamentorum quarta dici potest, à substantiali medicamentorum forma, vel eorum tota substantia dependet, quæ licet per qualitates operetur, cum tamen non satis sit cognita, proprietate occulta dicitur, & medicamenta à proprietate & propria substantia agere dicuntur, vt est facultas in Agarico pituitam educendi, in Rhabarbaro bilem, in Sena melancholiam, in cantharidibus vesicam exulcerandi. Hæ facultates ratione inueniri non possunt, sed experientia cognoscuntur. Huc omnia purgaa-

e 5. coll. 4.
§ 20.

f libr. de
simpl.
g 5. simpl. 2.

purgantia & alexipharmaca referri debent; & Fallopius urinam prouocantia, sputum, menses, lac promouentia, nec non sudorem retulit, cum vniū humorem magis quam alium respiciant. Verum concludentes medicamentorum facultates quatuor esse dicimus (quamuis non desint, qui quinque faciant) cum Galeno, quem secuti sunt Arabes & ex posteriorib. Montanus, Fallopius, Mercurialis & alii. Iam vero licet hæc omnia suis facultatibus corpus alterent & immutent; horum tamen aliqua primario, alia secundario corpus immutant & alterant. Primario & per se agunt, quæ in primo ordine sunt, vt caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas. Sic & ea, quæ in quarto sunt genere, vt sunt purgantia. Secundario immutant reliqua omnia. Exemplum ex secundo genere de rarefacientibus. Cum opus est rarefacere corpus, primū opus est, vt humor incalescat, ac secundario corpus rarefaciat. Quare talis alteratio, quæ est rarefactio, primario facta non dicitur, sed secundario, quia ad humorum calefactionem sequitur. Sic cum carnem regenerari volumus, necessum est prius sordes amouere deterforiis medicamentis.

De gradibus seu ordinibus facultatum in medicamentis.

C A P. VI.

a 2. simpl.
17.

Facultatibus gradus sunt tributi, quos *τάξεις*, *ἀποστάσεις* & *φύσεις* Galenus a, Latini gradus, excelsus & ordines vocant. Sunt autem gradus maioris minusue intensæ actio. Cū enim aduerterent Medici, duo medicamenda calida corpori

corpori apposta id calefacere, sed diuersa ratione, gradus in qualibet qualitate constituere. Et quidem, monente Auerroe *b* per modum comparationis corpori temperato. In qualibet vero qualitate *c* gradus quatuor constituuntur, qui in primis tantum facultatibus à temperatura dependētibus ordinati sunt. Sed qua ratione medicamentorum ordines inueniantur, explicandum. Licet ex Arabibus Alchindus peculiarem habeat sententiam, vti videre est apud Auerr. *d*, qui ex duplatione unitatis inuenire posse censuit: ea tamen sententia cū ab Auertoe refutetur, eo quod plures possint dari gradus, hac opinione relicta, Galenum sequamur. Quare inueniuntur ex effectibus sensui manifestis, docente Galeno, quem Auerr. sequitur. Nam si medicamentum aliquod à temperato recesserit, vel paulum recessit, vt vix aduertatur, vel recessit sensibiliter. Exemplo caliditatis ostendamus. Quod si medicamentum aliquod calidum à media temperie ad caliditatem paululum declinarit, ex primo erit ordine calefacientium, vt si chameleon applicetur parti, leuis caliditas e persentietur. Si recedat sensibiliter, vel fit absq; dolore, vel cum dolore. Si absq; dolore, est secundus gradus, vt si sumamus semina anisi, & contusa corpori applicemus, caliditatem persentiemus, sed absque dolore. Si cum dolore, vel lædet cum corruptione vel sine corruptione. Si sine corruptione, tertius erit gradus. A talibus enim licet dolor fiat, non tamen manifeste partem corrumpit, sed intempere quadam occulta & non manifesta continuum soluit. Si cum dolore & corruptione afficiat, quartus erit

b 5. col. 3.
c 3. simpl. 13.

d 5. col. 52.

e Galen. 2.
simpl. 27.

uerit gradus, a quibus non solum dolor fit, sed & corpus corrumpitur & partes aduruntur. Sic de frigidis dicere licet. Primi gradus frigida sunt, quæ proxima videntur temperiei mediæ, vt loquitur Galenus. Secundi, quæ refrigerant sensibiliter, sed sine dolore. Tertii, quæ refrigerant sensibiliter, sed cum dolore absque corruptione. Quarti, quæ refrigerant sensibiliter cum dolore & corruptione, calorem natium extinguendo. Idem de siccis intelligas. An vero sicce dentur in quarto gradu sensibiliter, dubitari potest. Nam licet in tertio gradu sicca citra additum calorem vim exequantur suam: in quarto tamen genere ex se hoc præstare nõ possunt, nisi insigni calore adiuuentur.

f 5. coll. 3.

Humida vero, cum humiditas sola dolorem non inferat, non videntur tertium gradum transire posse: astipulante Auerroef. Summam namque humectandi facultatem non habent, nisi frigore adiuncto actio augeatur, vt in argento viuo, cicuta, opio. At quærat aliquis, vtrum hi gradus, qui in simplicibus reperiuntur, etiam in compositis pharmacis dentur? Raimundus Lullius *libello de quinta essentia* multis argumentis de hac re disputat: *Quoniam*, inquit, *in caliditate & humiditate duæ qualitates intense & in summo dari nequeunt.* Sed hæc relinquamus.

Hos in medicamentis gradus primus Galenus inuenit, eorumque distinctionem proposuit, cum in iis sit latitudo, & agant in suo gradu vel intense, vel remisse, vel medio modo. Quare gradus in tres partes distinxit, in principium seu gradum incipientem, medium & finem, seu gradum intensum.

Exem-

Exemplum in calefacientibus in primo gradu, quæ calefaciunt remisse, dicuntur in principio primi gradus esse: Quæ medio modo, in medio: Quæ vero intense calefaciunt, in fine primi gradus sunt.

Verum non solum in primis, sed & secundis facultatibus cum Auerroë Fernelius g statuit, licet Fallopius h ob exiguam latitudinem reuera dari neget, quam ob causam earum distinctionem forte etiam Galenus omisit, vt exempli gratia: In adstringentium vel attenuantium genere primæ classis sunt, quæ obscure id agunt: Secundæ, quæ manifeste: Tertiæ, quæ vehementer: Quartæ, quæ summe & extreme. Rursus cuiuscunq; ordinis & initium quoddam est, & medium & finis. Concedendum quoque, alia magis, alia minus adstringere vel rarefacere. Idem etiam de gradibus in tertiis & quartis facultatib. statuimus. At quomodo medicamentorum facultates ex coloribus, odoribus, saporibus inuestigandæ sint, Galenus i sufficienter docuit.

g 4. meth. 4.
h de comp.
med. 4.

i i. simpl.

De Medicamentorum differentiis.

CAP. VII.

Medicamenta ergo alia simplicia, alia cōposita. Simplicia facultates suas habent vel ab essentia, vel ab accidentibus, hoc est, qualitatibus seu finibus. Ab essentia, a quæ vel tenuis est, vel crassa, quæ vnā qualitatem continent, vel partium sunt dissimilariū. Tenuis essentia sunt, quæ cum in corpus, tum in humores se prompte insinuant. Crassæ, quarum materia alte penetrare

a 1. simpl. 3.
b 3. simpl. 3.

B non

b 3. simpl. A.
35. 5 16.

non potest. Simplicia vero partium similarium, non vt priora similia, vnā qualitatem continent, sed plures, licet sensu simplicia videantur, vt brassica duas habet facultates, habet expurgandi & adstringendi, de quibus Galenus b, quæ ab accidentibus seu qualitatibus dependent. Alia sunt qualitatis primæ, alia secundæ, alia tertiæ, alia quartæ.

Quæ qualitatis sunt primæ & simplicissime, vel sunt temperata, vel intemperata. Temperata, quæ vires non ita euidenter habent, vt vel calida, frigida, vel sicca dici queant, vt inter Herbas adianthū, radices, asparagus: Fructus vuæ passæ: Semina, lentes: Succos oleum: Resinas, therebinthina: Gummata, mastix: Axungias, humana: Excrementa, cera: Metalla, aurum: Gemmas, margaritæ: Terras, Lemnia. Intemperata vero, quæ sic calefaciunt, vel refrigerant, vel humectant, vel siccant, vt gradum aliquem in his contingant, suntq; alia calida, vt piper: frigida, vt hyoseyamus: humida, vt saccharum: sicca, vt acetum. Et sunt vel primi, vel secundi, vel tertii, vel quarti ordinis, horumq; ordinum est initium, medium & finis.

De Medicamentis secundæ qualitatis.

C A P. VIII.

Facultates seu qualitates secundæ, quæ primas immediate sequuntur, vel sequuntur caliditatem, vt rarefacientia: vel frigiditatem, vt densantia: vel siccitatem, vel humiditatem. Quas quali-

quali-

qualitates vix solas, sed combinatas habent. Talia sunt medicamenta, quæ dicuntur emollientia, indurantia, quibus aliqui addunt laxantia, & tendentia, rarefacientia, densantia, attenuantia, incrassantia, detergentia, glutinantia, aperientia, obturantia, dilatantia, coarctantia, attrahentia, digerentia, discutientia, repellentia, maturantia, septica & denique anodyna.

Emollientia, μαλακτικά, Barbaris mollificatiua, sunt, quæ impacta & condensata calefaciendo solvunt, ac per halitum digerunt, quæ calida sunt tertio ordine, sicca secundo. Caliditatem enim & siccitatem sequi, autor est Galenus & cum eo Averroes a

a 5. collect.

Indurantia, σκληρωτικά, Barbaris congelatiua, prædictis contraria, frigida sunt secundo vel tertio, & humida primo gradu, cum fere frigiditatem & humiditatem sequantur, Galeno, b licet Averroes c contrarium statuere videatur.

b 5. simpl. 10.

Laxantia, χαλαστικά, Barbaris laxatiua: Hæc nihil proprii habere videntur. Tot enim sunt species laxantium, quot sunt tensionum species. Quæ enim tenduntur, aut tenduntur propter exiccationem, tum laxanda sunt humectatione: aut tenduntur propter congelationem, tum laxantur emolitione: aut tenduntur propter repletionem, tum euacuantibus relaxantur: ita vt quædam laxent humectando, quædam vero calefaciendo, quædam molliendo, quædam mixto modo. Tendentia συντακτικά dicuntur.

c 5. coll. 7.

Rarefacientia, ἀραιωτικά, sunt, quæ cutis poros ampliores reddendo materiã parti impactam solvunt,

B 2

uunt,

uunt, quo diffilari possit. Quæ cum sequantur caliditatem & siccitatem modicam, cum tenuitate partium, moderate calida sunt, vel in gradu primo.

Densantia, πυκνωτικά, illis contraria sunt, vt quæ cutis poros cōtinendo substantiam partis solidiorem reddant, ad impediendam spirituum dissipationem & nimium sudorem. Quæ cum sequantur frigiditatem aqueam, aqueæ naturæ sunt.

Attenuantia, λεπυντικά, sunt, quæ crassos humores incidunt & separant, suntque tenuium partium, siue sint calida, vt piper, siue frigida, vt acetum, quæ & intrinsecus & extrinsecus vsurpantur.

Incrassantia, παχυντικά, quæ fluidos humores condensant, & terrenæ crassæq; sunt substantiæ, & frigida.

Detergentia, ρυπτικά ἢ τμητικά seu repurgantia, abstergentia, extersoria, sunt, quæ viscidos ac lentos humores intrinsecus visceribus impactos, aut extrinsecus vlceribus præter naturam adhærentes abstergunt & adimunt, Galeno d, quem Auicenna secutus est. Hæc caliditatem sequuntur. Verum inter detergentia & deobstruentia hanc differentiam constituunt, vt deobstruentia internos meatus extergant, detergentia externos, hæcq; magis calida & tenuia sunt.

d 5. simpl. &
II. meth. 3.

Glutinantia, illinentia ἐμπλαστικά, detergentibus opponuntur, quæ partem corporis cauam, poros cutis pingui obstruunt substantia. Eiusmodi sunt pinguia, in calore & frigore temperata, sicca & terrestris consistentiæ.

Aperientia,

Aperientia, ἀνασωματικά, quæ interiorum partium ductus, vt intestinorum, dilatant, vasorum item oscula referant. Hæc cum caliditatem & acrimoniã cum partium terrestreitate sequantur, calida sunt & modice sicca.

Obstruentia, occludētia & infarcientia συνακτικά Galeno, στεγνωτικά quæ corporis ductus coarctant, sequuntur frigiditatem vna cum siccitate & partium crassitie. Substantiæ igitur crassæ, frigida & sicca sunt.

Adstringentia, συπτικά Galeno, quæ contrahunt & constringunt oscula vasorum, idque adstrictione. Eiusdem fere sunt facultatis, cuius obstruentia.

Attrahentia, ἐλκτικά & ἐπισπαστικά, quæ imposita humores serosos & fuligines ex alto extrahunt, calida sunt ordine secundo completo, & sicca.

Digerentia μελασυγκελικά, quæ non modo attrahunt, sed attracta dissipant, calida sunt ordine tertio.

Extrahentia: Huc pertinent, quæ festucas, spinas & alia qualitate occulta extrahunt.

Discurientia vel resoluentia, διαφορητικά, quæ vel leuiora, rarefacientia dicta, vel fortiora, proprie diaphoretica, nominata sunt, quæ assumpta attenuant, serosas humiditates, fuligines & tetros vapores à centro ad cutim propellunt, vt vel vapore, vel humore absumantur, quæ calida sunt & tenuium partium.

Repellētia vel repercucientia, ἀποκρυστικά, quæ fluentem humorē continent, & in aliam partē repellunt, quæ crassæ & terrenæ sunt substantia & frigida.

Maturantia, quæ corruptum humorem concoquunt, sunt duplicia, vel mitigantia, vel suppurantia. Mitigantia seu concoquentia *πεπλιμα*, quæ putridos humores non in pus, sed in aliam substantiam naturæ minus inimicam, mutant.

Suppurantia seu pus mouentia, *διαπυρρτικά*, quæ putridum sanguinem in exquisitum pus conuertunt. Vtrumque duplex existit, vnum caloris nostri innati vim conseruat, vel etiã auget, quod temperate est calidum, quod & humori putrido, quo mutatur, addit calorem innato nobis similem. Alterum genus ex accidente maturat, dum poros cutis obstruendo, calorem parti innatum, ne dissipetur, conseruat, vt is auctus, vel pus conficiat, vel humorem corruptum concoquat. Conuersio enim in saniem, vt docet philosophus e concoctionis species est: concoctio vero à calore fit. Quare hæc facultas calorem & humiditatem sequitur, vtrumque calori innato similem. Huiusmodi autem medicamenta styptica, id est, viscida & crassa esse debent, vt monuit Auicennas. Cum namque suppurantia adhærere debeant, & tenues humores, ne diffluant, continere, visciditatem & crassitatem habere debent. Hinc dum suppurare animus est, cataplasmata crassa applicare consueuimus. Fit autem suppuratio partim à calore natiuo, partim ab aduentitio, pro duplici suppuracionis gradu. Vel namque suppuracionis voce intelligimus totam illam actionem, quæ est à principio putrefactionis ad finem vsque: vel solum intelligimus extremam puris perfectionem, vbi album, læue & æquale fit. Hippocrates f enim optimum
pus

e 4. Meteor.

2.

f 1. prognost.
aph. 46.

pus dicit esse, si candidum, æquale & læue sit, & quam minime foetidum: maxime vero contrarium huic deterrimum esse.

Si primo modo sumamus, tum efficitur id ab utroque calore, externo & interno. In materia namque aliqua in parte præter naturam collecta, propter illius copiam primo alienus excitatur calor, qui putredinem inducit. At quia in putrefactione partes suppurationi contrariæ euaporant, tum calor internus exurgit, & materiam residuam & dispositam ad maturationem perfectam perducere conatur. Hinc Auenzoar ^{g lib. 1. c. 9, tract. 9.} voluit, suppurationem fieri, & à calore externo & ab innato, qui simul agentes in humorem, eum partim maturant, partim dissipant.

Si secundo modo accipiatur, solum à calore natiuo fiet, & sic Galenus ^{h 5. simpl. 6.} intelligendus, dum voluit, suppurationem fieri a calore natiuo, vbi tres alterationis species constituit. Idem videtur voluisse Auerroes ^{i 5. collect. 5.} i, dum statuit, medicamenta suppurantia temperata & natiuo calori similia esse debere. Quæ omnia videntur ex Aristotele ^{k 4. meteor. 2.} k de-lumpta.

Putrefacientia, *συνπικνωσις*, corrumpentia medicamenta, ea dicuntur, quæ calore suo nostrum dissipant, aut in igneum conuertunt, & mala qualitate humidum radicale absumendo, tabem & putredinem cum foetore inducunt. Hæc sequuntur caliditatem summam, & siccitatem in substantia crassa, vt videmus in cathæreticis, & escharoticis. minus tamen intensus est calor in septicis quam cathæreticis.

Cathæretica medicament, καθαρητικά, quæ
 l s. coll. 17: Barbaris corrosiua, de quibus Auerroes l, quæ et-
 iam erodentia dicuntur, quæ carnem inutilem
 tam excrecentem, quam putridam absumunt,
 sensim tabefaciendo, citra vicinæ carnis corruptio-
 nem. Hæc caliditatem summam cum tenuitate
 partium, siquidem non multum penetrare debe-
 ant, sequuntur. Huc referri possunt illa medica-
 menta, quæ carnem bonam in vulneribus repa-
 rant, temperate mordicando, quæ proxime ad
 Sarcotica accedunt.

Adurentia, πυρωτικά, quæ calore vehementissi-
 mo, cum in quarto gradu sint calida, cutim adu-
 runt, instar ignis, aut aquæ feruentis, quæ vel mi-
 tiora sunt, vel vehementiora. Mitiora, vesicatoria
 & escharotica, quibus ad phenigmos & dropaces
 vtimur. Vehementiora, caustica, quibus ad caute-
 ria, quæ tria sola vi agendi differunt.

Vesicatoria caloris vi humorem proliciunt, &
 tantum pustulas excitant, cum in tenui substantia
 existant, sicque leuius vrant.

Exulcerantia vel crustas facientia ἰσχυρωτικά, ve-
 hementius vrunt, ita vt arte soluta, crustæ gene-
 rentur, cum in crassa substantia consistant. Quare
 Auicennas dicebat: His proprium absumere sub-
 tilem partem, quod fieri non potest, nisi ad sit cali-
 ditas cum parte terrestri.

Caustica sunt, quæ adhuc vehementius vrunt,
 vt non solum vesicas excitent, cutim soluant, sed
 etiam in carnem agant repente exurendo, crusta
 m s. coll. 16. crassiore inducta. Quare inquit Auerroes m, hæc
 facere opus suum, quod facit pruna, id est, carbo:
 esse

esse autem in fine caliditatis cum crassitie substantiæ. Huc referri possunt inflammatiua, quæ in summo sunt gradu, cuiusmodi medicamentum fuit illud Medæ, cuius Galenus *n* meminit, quo *n* 3. Temp. 2. caput patris Iasonis combussit, quod ex sulphure & humido bitumine constabat.

Dolorem mitigantia, vt autor est Auerroes *o*, *o* 5. collect. 13: triplicia sunt: Vel enim causam doloris remouent medicamentis variis, vt purgantibus & digestiuis, quæ facultatum secundarum non sunt. Sed hæc Anodyna dicenda non sunt. *Quæ enim*, inquit Galenus *p*, *affectum sanando dolorem sedant, ea recte Anodyna dici nequeunt. Nam id commune est omnium, quæ curant.* Vel Anodynis vtimur, quæ *ἀναιδύνα* Galen. ad Glauconem, vel quæ *παρηγοεῖν* hoc est, dolorem sedantia, & *μεγυρτικὰ*, id est, mitigantia eidem dicuntur. Hæc eidem duplicia: Alia, quorum facultas est reuera anodyna; Alia tantum dicuntur talia, quæ dolores ex quacunque causa ortos demulcent & leniunt, causam vero doloris non tollunt, in quo differunt ab iis, quæ dolorem tollunt: Hæc autem, vt *ibidem* recte Auerroes, temperata esse debent calori naturali similia: aut parum calidiora, vtpote gradui primo & in tenui substantia. Quare Galenus Anodynorum naturam sic expressit: *Quæ reuera sunt Anodyna, partium tenuium sunt, & non multo calidiora, quam quæ symmetra sunt.* Necessè est, vt scilicet euacuent ac digerant, tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant, quicquid in partibus dolore vexatis aut humorum acrium, aut lentorum, aut crassorum, aut multorum tenuibus spiramentis infarctorum,

B 5 aut

aut etiam vaporosi, aut crassi, aut admodum frigidus spiritus exitum commodum non inuenientis inhæsit atque inclusum est. Itaque nil prorsus adstrictionis habeant oportet. Huncq; verū modum mitigatiuum dixit Auerroes. Hæcque dolorem, tam eum, qui à calidis, quam qui à frigidis causatur, mitigare possunt. *Vel vtimur iis, quorum facultas tantum dicitur anodyna, reuera tamen non est,* ait Galenus. Hæc à Medicis *Ναρκοτικά* obstupescientia dicuntur, quæ dolores quoque auferunt, ita vt non persentiat, verum non vt medicamenta causam tollendo, vel vt anodyna, leniendo, sed parti stuporem inducendo, vel somnum conciliando, vnde *ὕπνωτικά* vt habet Galenus q dicuntur, eaq; ratione sensum adimūt. Quare Auerroes hæc dixit dolorem non mitigare, nisi per accidens membrum sensu priuando.

q 5. simpl.
19.

His temere vtendum non est, nisi necessitate summa urgente, cum nil sit, quod æque debile reddat corpus, ac dolor, Galeno auctore. Talia autem ex communi Medicorum opinione summe frigida censentur, vt opium, (de quo tamen valde dubitamus) hyoscyamus, mandragora. Hinc Galenus scripsit, frigida partem obstupescere, & temperiem veris anodynis summe aduersam sortiri, ita vt si paulo liberalius ebibantur, mortem adferant. Verum non sine causa ambigi potest, an Narcotica in hanc classem sint referenda, cum videamus dari quædam extreme frigida, quæ tamen non dicuntur stupefacientia, vt sedum maius, quod hyoscyamo frigidius est, non tamen ita stupefacit. Quare videntur propria
qua-

quadam facultate *υαρηωσις* inducere. Qua de re suo loco.

De Medicamentis tertia Qualitatis.

CAP. IX.

Cum de natura Medicamentorum, à quibus facultates secundæ promanant, dictum sit, subiiciendum nunc, à quibus Tertiæ dependeant, vel quæ tertiæ facultatis sint; quæ à secundis differunt, quia tertiæ ad peculiarem aliquam materiam, aut peculiarem partem respiciant. Talia sunt, quæ dicuntur carnem generantia, vulnera glutinantia, cicatricem inducentia, lac generantia, pilos restituentia.

Carnem generantia, *σαρκωτικά* a sunt, quæ in a 3.meth.5. vulnere, aut ulcere cauo, carnem deficientem renasci faciunt, ita ut carne repleantur. Talia sunt, ut habet Auerr. b abstergentia & mediocriter siccantia. Abstergentia, quæ in ulcere sordes plande absque morfu abstergunt. Siccantia, ut humiditatem in ulcere moderate siccent, & ea, quæ carnis generationem impediunt, subtrahant. Sic & in vulnere. Sequuntur enim, ut recte Galenus c, facultatem extergentem & siccantem in primo gradu, vel paulo plus in caliditatem & siccitatem moderatam. Sunt autem calida & sicca infra ordinem secundum, quo acria non sint & mediocris substantiæ: nec adstringere debent, eo quod sordes ulceribus magis d affligant. At inquires, Hippocratem e, & cum eo Galenum f scripsisse, carnem facere,

b 5.col.14

c 5.simpl. 6.
3.meth.4

d 3.meth.4
e lib.de carnibus.

f 3.meth.3

facere, & solidare, solius naturæ & caloris natiui opus esse. Respondetur, sarcotica non dici, quod carnem faciant, sed quod materiam præparent, vt in carnem mutetur. sed & calori natiuo ad id perficiendum auxilio sunt. His contraria sunt, carnem minuentia. Talia sunt, quæ valenter detergunt, & quæ epuloticis proxima sunt.

§ 3. meth. 4. 5. Vulnera glutinantia, *καλυπτικά* b sunt, quæ recētia labra vulnerum adducta coniungunt, quatenus prohibent, ne inter labra humor aliquis influat. Hæc plus ficare debent quam Sarcotica h. Talia sunt adstringentia crassæ substantiæ, ac sicca ordine secundo, calore temperato. Quibus utimur, vbi sordes fuerint expurgatæ, cavitates carne repletæ, aliaque, quæ glutinationem impediunt, fuerint sublata. Et hæc differunt ab epuloticis secundum magis & minus.

ι 3. meth. 5. Cicatricem inducentia, *επισλωτικά* i, sunt, quæ vlcerum carne repletorum labia, quoad superficiē vehementer exiccant, quo cutis instar cicatrix obducatur. Quæ frigida sunt, morfu tamen carentia, siccissima, quo humorem absumant, & crassioris substantiæ, vt carnem contrahant atque densent. Quare Auerroes k dicit styptica esse debere & fortiter sicca. Hinc Galenus differentiam inter glutinantia & cicatricem inducentia medicamenta exposuit. In glutinatione vlcerum siccandum est, quod affluit, quo affecta pars superuacuis careat. In cicatricis obductione non modo quod affluit, verum etiam humor, qui in ipsa carne continetur, est consumendus. Glutinantia medicamenta humorem, qui præter naturam est, tantum exiccant.

Cicatri-

Cicatricem inducentia non modo humorem exiccant, sed etiam humorem, qui in carne est, absumunt.

Sudores mouentia, vt & vrinas, menstrua cientia, lac & semen generantia, pulmones expurgantia, lapides frangentia. Eiusmodi medicamenta alii ad quartas referunt qualitates, eo quod vnum potius & peculiarem respiciant humorem, quibus proprietatem quandam occultam, seu qualitatem propriam inesse volunt.

Sudores mouentia, ὑδρωτικά, calida sunt & tenuium partium, quo humores extenuent, meatus rarefaciant, vt humor attenuatus per poros cutis erumpere possit. Quibus contraria sunt, sudores sistentia, quæ frigida sunt & crassarum partium.

Vrinas mouentia, διυρητικά, quæ copiose & præter consuetudinem vrinas educunt, caliditatem & siccitatem insignem sequuntur. Ratio à Galeno l adfertur talis: Cum ad vrinæ prouocationem 1 *simpl. 12.* requiratur, vt serum à sanguine segregetur, necessum est, fieri aliquam colliquationē, quæ sine aliqua caliditate inigni fieri non potest. Quare talia calida & sicca, & quidem gradu tertio esse debent. Nam vt Auerroes m, caliditatem cum subtilitate requirit. *m s. coll. 20.* Obiicitur: Semina frigida, dicta *12.* maiora, scilicet citrullorum, cucumerum, cucurbitarum, & melonum, vrinam mouere: Non ergo diuretica omnia calida & sicca erunt. Respondetur, diuretica duplicia esse; Alia moderate vrinam prouocare: Alia vehementer. Moderate, quæ quasi temperata & extergendi facultate prædita sunt, cuiusmodi sunt, semina frigida, maiora dicta, quæ

quæ frigida appellantur, quod cum aliis semini-
bus collata, frigida videantur. Vehementer mo-
uent ea, quæ calida sunt, & sicca; Et hæc fuit Ga-
leni & Auerrois sententia, dum voluere, faculta-
tem diureticam semper sequi caliditatem & sicci-
tatem.

Menses mouentia, *useeind*, à diureticis in eo tan-
tū differunt, quod minus sicca esse debeant. Qua-
re calida sunt ordine tertio: sicca vero primo vel
secundo. Menses sistentia his sunt contraria, &
fere omnia frigida, quæ venerem sedant, & semen
extinguunt.

Facultas lac & semen generans in cibis & poti-
bus reperitur. Si vere lac & semen gignenda sunt,
non ex alio, quam ex optimis cibis & potibus na-
sci possunt. Hæc autem facultas partim in medi-
camentis, partim *n* in cibis consistit. In medica-
mentis hæ facultates sunt, quatenus succos pitui-
tosos efficiunt, qui in sanguinem vertuntur. In a-
limentis secundum totius substantiæ similitudi-
nem, vbi boni sunt succi, moderate humida & te-
pide calida. Quæ facultas sequitur caliditatem in
secundo gradu, absque vlla siccitate. Obiicitur
ex Auerroeo, Menses mouentia, ipso scribente, e-
iusdem esse generis cum iis, quæ lac generant. Iam
vero menses mouentia sicca esset debere: Lac au-
tem generantia calida sine siccitate, dictum fuit.
Respondetur, lac generare & menses educere,
contraria videri. Si enim lac fit ex sanguine men-
struo laudabili, tū is, si extra corpus ducatur, quo-
modo lac generabitur? Similitudinem quandam
haberi in facultatibus, quæ lac faciunt & menses
mouent,

o 5. simp. 21.

o 5. collect.
20.

mouent, dixit Galenus p, quæ similitudo posita est p *s. simpl.*
 in caliditate & motu. Facultas enim menstrua mo- *22.*

uens, sanguinem ad vterum; quæ vero lac, sangui-
 nem ad mammas mouet. At notare hic conuenit,
 quod ea, quæ lac vel semen producant, non vere
 semen aut lac faciant, sed tantum prouocent ma-
 teriam deducendo ad mamma s & vasa feminaria.

Deinde Galenus flatulenta πολυσπέρματα vocat,
 quæ tamen vere semen non efficiunt, sed tantum
 materiam feminis flatibus implent, quæ repleta
 extenditur, vt videatur in maiorem molem auge-
 ri. Debent etiam esse viridia ex mente Galeni q & q *s. simpl.*

humida, non sicca actu; nam sicca plus, quam o- *21.*
 portet, calefaciunt & desiccant. Si quæras, in quo
 differant, lac & semen generantia; Respondetur

in hoc, quod lac generantia melioris succi esse de-
 beant: semen vero producentia, sanguinem magis
 flatulentum reddere debere. Vnde Auerroes r, me- s *s. coll. 20.*
 dicamenta & cibi, quæ generant sperma, sunt calidi & hu-
 midis ac ventosi.

His contraria sunt lac imminuentia, & semen
 extinguentia: quæ enim vel exiccando sangui-
 nem absumunt, vel frigiditate, vel alia qualitate
 deteriore reddunt, ea, quo minus lac genere-
 tur, impediunt: sic quæ frigidiora sunt, quæ item
 nimio calore exiccant, semen extinguunt.

Lapides frangentia seu imminuentia λιθάνειρα,
 sequuntur caliditatem modicam, & humidita-
 tem, cum partium tenuitate. Non enim valde
 calida esse debent propter rationem ab Auerroes s s *s. collect.*
 propositam. Calor enim, qui indurat & petrifi- *20.*
 cat, est fortissimus. Sic calorem extraneum lapi-
 des

des indurare videmus. Quare in eorum fractio-
ne necessarius est calor suavis, & non ita fortis, in
quo sit humiditas aliqua, comparando calori, qui
induravit lapides, & cum subtilitate.

§ 5. coll. 2.

Tandem facultates quædam sunt à partibus
corporis denominatæ, vt Cephalica, Ophthal-
mica, Pleuritica, Colica, Stomachica, Hepatica,
Splenica, Nephritica, Cystica, Hysterica, Arthriti-
ca. Hæc ad medicamenta, quæ per quartam faculta-
tem agunt, referenda esse aliqui volunt: eo quod
in proprium aliquod membrum aut humorem a-
gant. Verum cum Galeno t statuimus, medica-
menta hæc talia non esse, vt tantum vni profint,
alteri vero nihil: nec talia esse, vt omnibus partis
affectibus congruant: sed talia dici, quoniam fre-
quentissime aut maxime in eam partem, à qua
nomen sunt mutuata, agant. Declarat hoc Gale-
nus exemplo medicamenti ophthalmici, vt est
collyrium diarhodon & diapompholygos: hoc v-
timur in oculorum affectibus, & tamen vti etiam
licet in aliis, vt affectibus aurium, narium, oris,
pudendi & ani, non tamen ita frequenter, neque
tanto cum fructu.

De Medicamentis quartæ facultatis.

C A P. X.

a §. coll. 21.

Q Vartæ facultates sequuntur, quæ secundum
Auerroen a non operantur per primam, se-
cundam & tertiam virtutem, sed per proprieta-
tem, quam Medici totam substantiam nominant;
vel

vel proprietatem occultam, vel operationes à substantiali forma dependentes appellant, de quibus Theophrastus *b*. Hæc autem operantur vel per alterationem, vel per motum localem. Per alterationem, quia corpora aut ad malum, aut ad bonum alterantur; vel intro sumpta, vel externe applicata. Quæ ad malum operantur, sunt venena omnia. Quæ ad bonum, vel intrinsecus, vel extrinsecus. De his Galenus, Plinius, & alii multa tradiderunt. Intrinsecus: vt cerebrum passeris, venenam auget: pulmo vulpis asthmaticis: hepar lupi hepaticis: interior ventriculi gallinæ tunica, stomachicis prodest: intestinum lupi dolori colico &c. Extrinsecus, vt sunt, quæ de collo amuletorum instar suspenduntur, vt viscum quercinum, radix pœoniæ, vngula alcis, smaragdus, contra epilepsiam valere creduntur: sic quædam, quæ febres abigunt, quæ λεξιπύρετοι vocauit Galenus: in affectibus oculorum Valerianæ radix. Vel operatur per motum localem: quæ agunt vel impellendo, vel retinendo, vel attrahendo. Impellendo: sic vnicornu venenum repellit, corallina, vermes expellit. Retinendo: sic lapis æthites coxæ alligatus partum retinere Albertus Magnus refert. Attrahendo, vel attrahunt humores, vel alia corpora, vt dictamus Creticus sagittas ex corpore extrahere scribitur. Humores attrahunt aut vnum, aut plures, vt docet Galenus, cuiusmodi sunt, vt habet Auerroes *c*, *c* 5. coll. 21. Medicinæ laxatiuæ. Attrahentia vnum humorem: sic solam pituitam attrahit helleborus albus, hermodactyli, charthamus, cucumis asininus; Bilem, aloë, manna, succus rosarum;

b 1. de causis plantar. 23.

C

Me-

Melancholiam, fenna, polypodium, helleborus niger.

d cap. 4.

Attrahentia plures humores, Rhabarbara, agaricus, scammonia, quæ bilem vtramque & pituitam educere creduntur. Sic Galenus *libello de purgantibus medicamentis* concedit dari medicamenta, quæ sanguinẽ ex venis attrahant, producens exemplum, quod Bithyniæ in Thracia ipso adhuc puero contigit. Inuenerat homo herbam, quam si quis assumpsisset, sanguinem primo, tum vitam amittebat. Multis hoc pacto morientibus, hominem comprehendunt & ad gentis magistratum ducunt, qui tandem obligatis oculis, ne cui herbam istam ostenderet, ad supplicium deductus fuit.

e 4. histor.
plant. 15.

Sic Theophrast. e tradit, reperiri herbam, non solum, quæ sanguinem sistat, attrahat, sed etiam expellat & diffundat, quod falsum quibusdam videtur, cum tamen in India talem etiam reperiri, scriptores neoterici tradant.

Quæ ergo pituitam solam purgant, phlegmagoga; bilem atram, melanagoga; quæ bilem flavam, cholagoga; quæ vero aquam & serosos humores ducunt, hydragoga dicuntur; quæ denique sanguinem à putridis & adustis humoribus, ut etiam salis & serosis expurgant, hæmagoga dicuntur.

f de purgantibus.

Qua vero ratione à Medicamentis humorum fiat attractio, ita ut potius hic, quàm alius trahatur, diuersæ fuerunt & etiamnum sunt sententiæ, uti videre est apud Galenum f. Veterum enim fuit sententia, medicamentum purgans humorem communi tractu educere, ita ut vno detracto, consecu-

fecu-

secutione quadam alii quoque succedant, vt vacuum detur, & quidem omnes humores indiscriminim cuncurbitulæ instar trahere, ita tamen, vt is, qui magis fluidus primo, dein crassior, postremo crassissimus trahatur: ita vt si medicamentum forte non fuerit, nihil præter serum educatur: si fortius, vna & bilis; si fortissimum, simul & pituita cum melancholia. Quam sententiam erroneam esse, medicatio docet. Hydropicis enim serosis humoribus adundantibus scamnoneam, vel succum rad. ireos si exhibueris, educentur serosi & aquosi humores: Si vero eidem exhibueris agaricum, vel fennam, non aquam, sed crassos humores expurgabis. Sic si sano homini iridis succum exhibeas, serosus & tenuis humor educetur, non vero crassus. Aristotelis *g* sententia fuit, humores à medicamento purgantibus duci, eo quod medicamenta à calore nostro non superentur, sed inconcocta maneat, & id partim propter quantitatem, partim propter qualitatem fieri: & quæ propter qualitatem inconcocta maneat, proprie medicamentum purgantia esse. At Auicena *h* voluit, proprietatem hanc esse aliquo modo ad elementorum confluxionem, & cœlestes influxus comparatam. Quare & Mesues *i* ad proprietatem cœlestem retulisse videtur. Auerroes *k* vult fieri propter caloris proprietatem, quæ medicamentis insidet, ita tamen, vt necessaria mensura caloris sit in medicamento, vt operetur. Galenus *l* facultatem hanc attractricem, quæ in medicamento est, positam esse in similitudine voluit, quæ est inter medicamentum attractum, & humorem attractum. Ad quam similitudinem

g 3. probl. 43.*h* lib. de virtutibus cord.*i* lib. de simpl. med
k 5. col. 21.*l* in lib. de purgant: 65
3. simpl. 25,

dinem calor requiritur, quo vasa aperiantur, quibus apertis humores trahantur. Quam similitudinem Galenus in forma substantiali posuit, secutus Hippocratem, qui pronunciauit, Medicamentum cum fuerit in corpus ingressum, primum id, quod omnium maxime sibi natura respondet, eique simile est, deducere. Dein alia quoque trahere & purgare, quemadmodum semina ac stirpes terram vbi subierint, id quod in terra secundum ipsorum naturam est, sibi attrahunt, tum cetera deinceps. Talem modum & medicamenta in corpore seruant. Quæ enim bilem mouent, hanc meracissimam primum purgant, dein mixtam. Auicennas hanc similitudinem agnoscere noluit, inquiens: *Si attractio fit à similitudine substantia, tunc ferrum attraheret ferrum, aurum aurum.* Verum licet similitudo sit & in humore & in medicamento, hoc tamen aduertendum, in similitudine, quod validius trahat infirmius; Quæ similitudo cum maior sit in medicamento, quàm humore, idcirco medicamentum humorem, & non humor medicamentum attrahit. Sic magnes attrahit ferrum, electrum paleam, non contra: quia vis attractrix, quæ similitudine fit, robustior est in magnete vel electro, vt aptior sit attrahere, quam attrahi, Galeno *m* docente. Sic carthamus similitudinem quandam habet à pituita non plane alienam, vt color præ se fert, sed tamen calore ipse, quam pituita, valentior est, vt pituitam attrahere possit, non autem à pituita trahi. Vnde Fernelius similitudinem hanc inquit esse, non in temperamentis, sed substantiis. Explicat quoque Galenus *n* similitudinem, quæ vtrisque inesse

m 3. simp.
 25.

m 3. meth. 4.

in esse

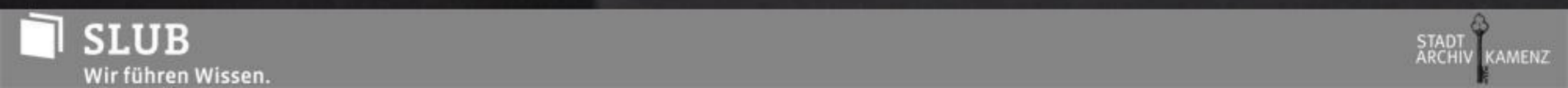
inesse debet, eius quod purgat, & eius quod purgatur, ut cum quod purgatur, pituita est, quod trahit, pituitosum sit, oportet; Non autem plane pituita esse debet. Quare similitudo inest substantiis, non autem est idenditas. Sic ferrum non attrahit ferrum, nec caro carnem, sed magnes ferrum, caro sanguinem: differunt enim idem & simile. Sit pituita cum pituita eadem, & cnicus cum cnico, magnes cum magnete, ferrum cum ferro: similis autem pituitae cnicus, ferro magnes, non tamen idem.

Duplex o autem est haec similitudo in medicamentis purgantibus, una actu, altera potentia. Quare purgantia quaedam iam possident similitudinem ad attractionem idoneam: quaedam non perfecte possident, sed in corpore animantis accipiunt, quemadmodum caustica medicamenta, quae agunt beneficio caloris corporis nostri, a quo in actum deducuntur.

o 3. simpl. 26.

Sed quaeritur, qualis sit haec similitudo, an substantiae, an vero temperamenti? Si namque fieret ab aliqua temperamenti similitudine, tunc nullum daretur phlegmagogum medicamentum, cum pituita frigida sit; Omnia vero purgantia sint calida, ut docet Galenus p. Haec vero substantia, in qua similitudo haec, non est ipsa rei materia, a qua aut tenuis aut crassae substantiae dicitur. Nec huius substantiae similitudo attractionis causa est: alias agaricus, cum tenuis substantiae sit, crassiores pituitam non educeret, nec Rheubarbarum, quod adstringens & solidae substantiae, tenuem bilem euacuaret. Quare illa substantia totius substantiae proprietates dicitur, quae cum nec

p lib. de purgantib.

materia sit, nec temperamentum, necesse est, esse rei formam, cuius proprietates & facultates non inuestigantur eo modo, quo primarum, secundarum & tertiarum, utpote colore, sapore, odore, aut aliis sensuum qualitatibus, sed ex solis effectibus percipi possunt. Quare à plerisque cœcæ & occultæ qualitates & facultates dicuntur. Hactenus de medicamentis in genere. Nunc quæ causa sit, cur composita medicamenta fuerint inuenta, inquiramus.

Medicamenta cur componantur.

C A P. XI.

TRia sunt, quæ cogunt Medicos, ut compositis utantur, quæ etiam necessitatem mixtorum medicamentorum ostendunt. Primum, morborum seu affectuum varietas. Alterum, partis affectæ natura. Tertium, medicamenti simplicis penuria. Si namq; omnes morbi simplices forent, nulla esset mixtionis necessitas: simplici enim affectui simplex remedium, ipsi tamen contrarium, opponeretur. Sed cum morborum dissimilis sit ratio, varia eorundem complicatio, simplex remedium par esse & sufficere nequit: remedium enim viribus sit æquale cum morbo oportet, Galeno mōnente. Quidam enim morbi ex diuersis complicantur, vel totius corporis, ut febris essentialis cum phlegmone, vel partium diuersarum, ut cum dolor colicus & nephriticus simul infestant. Plerumque etiam eiusdem partis morbus compositus est, ut vlcus cum intemperie, tumore, cavitare, quibus affectibus, cum inter se sint diuersæ naturæ, simplex

4. simpl.

plex remedium par esse nequit. Caussarum quoque morbificarum concursus cum ipsis morbis compositionis necessitatem inuehunt, vt caussa quarumlibet febrium spuriarum: Siquidem si bilis flaua vna cum pituita, aut contra, vel cum quodam alio humore putrescat, remedio opus est cōposito, ad vtriusque humoris præparationem & purgationem. Plerunque etiam morbi caussa diuersa est ab ipso affectu, vt pituita frigida, humida, caussa febris quotidianæ, diuersa est febris calidæ & siccæ: quare pituita frigida, crassa, lenta calefacientibus, attenuantibus, incidentibus & detergentibus indiget: febris vero refrigerantibus. Similiter & symptomatis magnitudo aliud remedium ab ipso affectu postulat, vt virium imbecillitas in febre ardente, vinum requirit: contra febris prohibet; Quare vt ingenti symptomati occurratur, & morbus non negligatur, vinum dilatum conceditur.

Altera caussa fuit, totius corporis & partis affectæ natura. Cum enim in omni morbo curando duo sint spectanda, vt dicitur 8. *method.* vt, quæ præter naturam sunt, auferantur: quæ vero secundum naturam, conseruentur; si corpus natura humidum, laboret morbo humido, minus exiccandum, ne natiua temperies labefactetur: Proinde exsiccantia efficaciora humectantium admixtione temperanda erunt. Sic quoad partem affectam, exemplum sit in hepate scirrho affecto: Affectus ipse emollientia requirit: pars vero ipsa cum emollientibus adstringentia desiderat, ad sui roboris, actionis gratia,

custodiam. Deinde cum sæpe remedia parti quidem affectæ accommodata, ad eam tamen per se peruenire nequeant, requirunt alia, quæ eo deducant, vt cum linimenta aut vnguenta lieni applicamus, aliquid aceti inunctionis tempore admiscemus. Aliis vinum aut aquam vitæ, aut quid simile, maioris & celerioris penetrationis gratia. Sic quando obstructio partem aliquanto à ventriculo remotam obsidet, iis, quæ obstructionem tollere apta sunt, addere oportet parti appropriata, vt pulmoni pulmonica, quale est tussilago, hepatis hepatica, vt agrimoniam, spleni splenica, vt ceterach.

Tertia causa est, medicamentorum simplicium penuria: Non raro enim deficit vel ad affectum simplicem; aut si obuium est, vel vehementius, vel imbecillius esse potest, tum vehementioris vis refrenanda, leuioris vero augenda alterius admixtione, quo remedium ipsi affectui & morbo viribus sit æquale. Accedit etiam, quod sæpe remedium simplex colore, sapore, vel odore displiceat, consistentia molestum sit, quæ accessione aliorum emendare oportet. His accedit simplicium conseruatio, quæ in multis citra mixtionem fieri non potest, vt succi herbarum nisi inspissentur, diu conseruari non possunt. Quare quisquis rationem componendorum medicamentorum assequi volet, affectuū præter naturam differentias, corporis & partis affectæ naturam, facultatem, actionem, situm, sensum, figuram, medicamentorum vires cognoscere debet, & cetera, quæ compositionem & vtendi modum indicant.

Ipsa

Ipsa vero compositio quatuor rebus perficitur: iis, quæ morbum curant: iis, sine quibus priora suum effectum præstare nequeunt: iis, per quæ melius fit actio: & iis, quæ reliqua iuuant ac conferuant. Verum & idoneus compositis vtendi modus requiritur, quemadmodum in singulis remediis ostendemus.

De medicamentorum compositorum differentiis.

C A P. XII.

Medicamēta vero composita aut interna sunt, aut externa. Illa vel intro sumuntur, vel immittuntur: hæc vero extrinsecus applicantur. Quæ assumuntur, aut sunt liquida, aut mollia, aut sicca; eaque aut alterantia, aut purgantia, aut roborantia. Liquida sunt iulepi, syrapi, apozemata, portiones purgantes, destillata restaurantia, emulsionnes, gargarismata. Mollia vero, vt boli, opiata, conferuæ, eclogmata. Sicca vero sunt electuaria, tabularum forma trochisci, pastilli, placentulæ, pulueres, apophlegmatismi, dentifricia, quæ omnia per os sumuntur. Quæ vero immittuntur, vel iniiciuntur, vel induntur. Iniiciuntur clysteres in intestina, fiunt iniectiones in veretrū & vesicā, in vterum, in aures, in nares, vt errhina, quæ etiam attrahuntur, & quæ in vlcera ad partes internas penetrantia, & in fistulosa iniiciuntur. Induntur autem in anum suppositoria, noduli, in vteri cololum pessaria,

C 3 Extra

Extra vero adhibentur collyria, quæ à quibusdam inter interna numerantur, embrochæ, litus, cerata, vnguenta, emplastra, pulres, cataplasmata, fomenta, frontalia, epithemata, balnea vniuersalia & particularia seu infessus seu semicupia, sacculi, cucuphæ, semicucuphæ, scuta, dropaces, sinapismi, cauteria, suffitus, pulueres.

De suppositoriis & nodulis.

C A P. XIII.

Medicamenta, quæ per anum induntur, duplicia sunt, suppositorium & clyisma. At cum inter medicamenta composita suppositorium sit simplicissimum, de eo primo acturi sumus. Dicitur autem Græcis, præsertim Hippocrati *a* βάλανος, quamuis & Pessus, quo ad vterum repurgandum vtimur, eidem *b* sæpe βάλανος dicatur: ὑπόθετον *c* Myrepzio; Glans subdititia Aetio: Balanismus & Pessulus Aureliano *d*. Latinis Glans, à similitudine glandis quercinæ. Fuerunt, qui collyria vocarunt, vt Columellæ *e*, & Aurelianus *f*. Vulgus suppositorium, quod ano supponatur, appellat. Est autem suppositorium *remedium solidum, oblongum & rotundum, pyramidis forma, quinque aut sex digitos longum*, quod ano ad eius sphincteris irritationem, & facultatis expultricis excitationem, ad excrementorum euacuationem inditur. Talis autem longitudo requiritur; cum toti recto intestino expultrix facultas indita sit.

Et si præcipuus suppositoriorum vsus sit, facultatem

tem

a de ratione
vict. in acut.

b 1. de mulier. 6.

c Sect. 6.

d lib. 4. tard. pass. 7.

e lib. 6. c. 6.

f lib. 3. c. 8.

tem expultricem irritare, quo excrementa g, diu- g *Aegin.lib.*
 tius in intestino retenta, expellat: tamen iis vti- *I. c. 45.*
 mur quoque in variis casibus, vt, quando ægrotus *Oribas. 5.*
 imbecillis h est, qui multo facilius suppositorium, *syn. 20.*
 quam clysterem admittit. Quare Hippocr. i vbi *h Aet. tetr.*
 cibus assumptus non descendit, & æger imbecillis *I. ser. 3. c. 160.*
 est, glandem præscribit. Dein etsi vires clyisma ad- *i Sect. 1. de*
 mittant; sæpe tamen feces induratae, glandem ne- *ratione vict.*
 cessariam indicant, vt aluo stimulata ad excretio- *in acut.*
 nem proritentur, quo via sit clysteri. Tum, quan-
 do vnus vel duo clysteres iniecti per aluum non
 redeunt, quod in colicis sæpe vsuuenit, & alios cly-
 steres indere periculosum, tum glans, sed effica-
 cior, requiritur. Quemadmodum etiam, si medi-
 camenta assumpta in operatione tarda sunt. 4. Quan-
 do ætas vel consuetudo clysteres non sustinet, vt
 pueris, dum lactant, vtiliores sunt glandes. Sunt
 alii, qui quiduis potius, quam clysteres admittant.
 5. Similiter, quando à clystere aliquid mali time-
 tur, vt mulieres, dum sunt prægnantes & proximæ
 partui, vel nuperrime peperere, à clysmatibus of-
 fendi solent. Quare tunc ad glandes confugere o-
 portet. Sic reperiuntur, qui assumpto clystere, sta-
 tim post primam sedem in animi deliquium inci-
 dunt, vel etiam à clysmatibus tormina patiuntur.
 Deniq; quando à capite deriuare aut aliquo mo-
 do purgare animus est; Quare in capitis veterno-
 sis, vt & præcordiorum affectibus, recti intestini
 morbis eiusque sphincteris, paralyfi, & contra a-
 scarides in ano hærentes, iis vti consueuimus.

Genera glandium tria sunt, lenes, medio-
 cres & vehementes seu acres. Lenes vel sunt
 simpli-

simplices, vel composita. Simplicium materia est mel, quod tantisper coquitur, dum crassescat & inspissetur. Tunc vero satis coctum est, quando super orbem stanneum aut lapidem marmoreum effusum concrevit; & ficus arida inuersa. Fiunt etiam ex lardo falso, conciso ad longitudinem minimi digiti; ex seuo, candela, ex saponis albi $\zeta \beta$. ex radice aliqua, succum lentum habente, ut altheæ, maluæ, vel quæ nitrositatem habent, ut betæ, mercurialis, bryoniæ, brassicæ excorticatæ, quæ ut facilius subeant, usus tempore, vel butyro, vel oleo, vel adipe, vel axungia illinuntur. Fiunt etiã ex caulibus herbarum detergentium, ut betæ, brassicæ, mercurialis. Nonnulli mercurialis folia contusa in anum intrudunt. Hinc Aetius *k*, *optima glandula fit ex foliis mercurialis viridibus tritis*. Alii amygdalas saccharo obductas, aut trochiscos saccharatos indunt. Fiunt & simplices ex allio solo ad flatum discutiendos, in pueris præsertim. Sed quia ad irritandã facultatẽ expultricẽ tam simplices interdũ non sufficiant, vel propter facultatẽ expultricem pigram, vel propter partis obtusorem sensum, tum glandes lenes, sed composita fiunt ex melle, addito sale ad acuendam vim glandis, maxime in pueris, quibus & salis *l* grumus inditus, cepaque & porrum capitatum sufficit. Dosis est ad $\zeta . j$. mellis, salis communis pulueriz. $\zeta \beta$. vel $\zeta . j$. quæ simul coquuntur. Et hoc est suppositorium cõmune appellatum in officinis. Sed aduertendũ, ut in conficiendis suppositoriis ex melle cocto & digitos & omnia instrumenta, quib. vteris, prius oleo aut butyro inungas, nisi omnia tam digitis quã instrumentis adhærere velis. Alii

k tetr. 1.
ser. 3. c. 360.

l Aegin. O-
ribas. Ae-
rius.

Alii conficiunt ex farina hordei vel tritici, vel filiginis cum aqua in massam redacta, & sale modico condita, quæ exiccantur, & vltus tempore oleo inunguntur. Aliqui radices prædictas vel caulibus oleo inunctas sale modico asperso induunt.

Nonnulli loco glandium nodulis vtuntur; fumentes vitellum oui, salis communis ℥.j. miscentes, quæ linteo raro excipiunt, filum appendunt, quo retrahere possint, oleo inungunt, & in anum intrudunt.

Mediocrates sunt, quæ parantur quidem ex melle, tanquam materia communi, sed adduntur etiam medicamenta, vt sunt species hieræ Galeni, agaricus, senna, nitrum, in quibus est dosis mellis ab ℥.j. ad ℥.ij. Specierum vero, quæ admiscentur, octaua vel decima pars, vt,

℞. Mellis comm. ℥.j.

specier. hieræ ℥.j.

vel agarici ℥.ij.

salis comm. & nitri, an. ℥.ss. misce.

Sunt, qui steruus muris antiquum addunt ad ℥.ss. edocti à Dioscoride *m*, qui muscerdas subditas infantibus, alui deiectionem promouere scribit. Verum Galenus *n* irridet, & reuera pudendum esse inquit, alia experiri velle, cum tot sint, quæ apposita sedi excretionem excitent. Sic ad necandos Aecarides fiunt ex pulueribus amaris, vt ex aloë & melle, ex agarico, puluere hieræ simpl. Galeni, puluere absynthii, centaurii, addita farina lupini. Exemplum:

℞. Absynthii, centaurii, vel abrotani, vel aloës trite ℥.j.

mellis

m lib. 2. c. 98.

n 10. simpl. circa finem.

mellis ℥ j. simul coctis fiat suppositorium.

1. *Syn. 20.* Sic & ficus cum nitro atque cumino, vt Onbasius 0. Ex sale tosto, melle & nitro, Aegineta. Sic ad resolutionem sphincteris & recti intestini ex galbano & terebinthina glandes fiunt. Et sane pulueres cum melle permiscendi; sic enim sensim, prout mel liquatur, vires suas exerunt. Si vero, vt aliqui faciunt, tantum aspergantur, vt celerius podicem pungant, satis diu retineri non possunt. Parantur etiam ex pulueribus simplicium detergentium melle exceptis, vel loco mellis, cera, vel terebinthina, vt pul. cumini, rutæ, thymi, cyclaminis, mercurialis, centaur. parui, rad. ireos & consimilium.

Vehementiores sunt, quæ ex melle cõponuntur & medicamentis fortioribus, vt helleboro vtroque, euphorbio, coloquinthide, scammonio, castorio, nitro, sale gemmæ, sale ammoniaco, quibus in affectibus capitis veteriosis, apoplexia, doloribus aurium, & dentium vtimur; in quam classem referri possunt, quibus opium additur, quorum in maximis doloribus & vigiliis vsus est. In horum compositione mellis minor quantitas apponitur, quo facultas admixtorum magis vigeat: Exempli gratia in lethargo

℞. Hellebori albi, scammon. an. gr. iiii.

nitri vel salis gemmæ. vel ammoniaci, vel specierum diacoloquinth. gr. vj.

mellis ℥ j. misce.

In officinis habentur species ad suppositoria, quæ acuta vocantur, ex helleboro albo, granis coloquinth. esula præparata, hermodactyl. & speciebus hieræ. Quidam suppositoria acria hoc pacto
con-

conficiunt. Suppositorio ex melle parato ipsius apici antimonii puluerem apponunt.

Ad somnum conciliandum sic parant:

℞. Opii gr. xj.
Castorii gr. iiij.
mellis ℥ j. *misce.*

His enim sal non additur, nec aliud, quod stimulet, cum diu in intestinis manere debeant. Vel sic parabis:

℞. Opii ℥ j.
croci, castorii. an. ℥ β. *quæ tusa, cribrata cum melle cocto aut cera & oleo nymphae in vnum coeant, formentur glandes, quibus filum appensum sit.*

Notandum hoc loco, in suppositoriis purgantia in minore dosi sumi, quam si ore sumerentur: stupefacientia vero contra, quia purgantia solida ponuntur in suppositoriis, quæ cū vim habeant acrimã, & maxime stimulantē, intestinis adherentia facile vellicant, quæ vbi ore sumuntur, colliquata aut commixta assumuntur, à quib. acrimonia obtunditur. Stupefacientia vero cum frigida sint, & crassa, si operari debent, in actum deducantur, oportet, & facultas per totum corpus distribui debet. Quare si parua eorum esset quantitas, facultas ipsorum extingueretur. Glandium tamen creber vsus hæmorrhoidas irritat, quare in iis, qui ex hæmorrhoidibus per interualla cruciantur, non sunt vtilis. Sic etiam acriores glandes podicis vlcus excitare possunt. Vbi tamen morbus longior à succo melancholico vrget, cōmode his hæmorrhoides proliciuntur. Sic vbi in podice vl-

cera,

p tetr. 1.
serm. 3, cap.
171.

cera, fissurę inflamationes, dolores, condylomata, aliique tumores existunt, glandibus non est vten- dum. Dum enim podex adstringitur & clauditur, durum ferre non potest. Quare à glandium duri- tie dilaniatur, vt autor est Aetius p. Idcirco fo- mentis siue floccis pro glandibus vti cogimur. A- lii Turundas parant, præsertim vbi dolor inter- nus vrget, ex linteis mollibus, quas vnguentis ob- ducunt. Materia autem harum eadem est, quæ & glandium: Trita enim cum melle, & flocco exce- pta in anum induntur; vt si dolor cum inflamma- tione fuerit, ex vnguento rosaceo Mesuis, ex vn- guento populeonis, ex cerato refrigerante, vel ex mucilage seminis cydoniorum & psyllii extra- cta, in aqua rosarum vcl plantaginis cum aliquo dictorum vnguentorum & vitello oui excipiun- tur: Vel e. g.

℞. Thuris, myrrha, croci, opii, an. ʒj.

subtilissime pulueriz. excipiantur mucilage
seminis psyllii ʒß.

vitello oui j. & pomada q. s. est.

Si vero dolor siue ardor adfuerit, ex solis ano- dynis, vt mucilage seminis lini, sem. altheæ ex- tract. in aqua chamomeli, addita parte vnguenti rosari.

Ad Rhagades seu fissuras ani fiunt ex emplastro de cerussa, vel

℞. Emplastri de ceruss. ʒß.

camphor. gr. iiij.

fiat vnguentum cum pauco pomada, & oleo rosaceo,
turunda oblinatur, & indatur in anum.

Ad detergendum parantur ex melle, syrupo de
rosis

rosis siccis, syrup. de absynth. cum tantillo farinæ hordei aut lupinor. vel ex vnguentis detergentibus.

Ad hiantem & relaxatum podicem ex adstringentibus, vt puluere boli armeni, terræ sigillatæ, sanguinis draconis, baleustii, gallis, nucibus cupressi, rosis rubris & similibus, cerato sandalino exceptis: vt,

℞. Dictorum ij. aut iij.

singulorum ℥j. & cerato excipe.

Ad hæmorrhoidum tumentium dolorem sedandum ex pomade, vitello oui, succo amygdalarum dulcium, & si ardor adest, cum oleis refrigerantibus, vt nymphæ, papaueris, mandragoræ, hyoscyami & vnguento populeonis. Sed notandum, vt prius blando fotu aut in sessione ex lacte vtatis, ne corpore adhuc pleno humorem melancholicum sursum repellas, sicque maius detrimentum ingeras. Vbi denique dolor superat aut excedit, opii ij. aut iij. grana admiscantur, vel ði. theriacæ recen. Sedato autem dolore, huiusmodi glans cum opio statim tolli debet, & pars calido fomento ad eius calorem excitandum foueri.

Idoneum vtendi tempus glandibus, si euacuationis causa indantur, erit horis aliquot à cibo sumpto.

De Clysteribus seu clysmatibus.

CAP. XIV.

Cum dictum fuerit de suppositoriis, quæ ano induuntur, nunc de medicamento, quod infunditur,

D

funditur,

funditur, & clyfma nominatur, aēturi fumus.

Clyster in genere medicamento genus est, quod liquidum intra partem aliquā corporis iniicitur. Proprie vero medicamentum, quod liquidum intra intestina per anum clystere iniicitur. Nam & medicamentum & ipsum instrumentum, quo medicamentum iniicitur, clystere dicitur, Galen. a. & ex Iurisconsulto Vlpiano l. item si obstetrix. D. ad l. Aquil. lib. 9. tit. 2. Si quis per vim aut suafu medicamentum alicui infundit, vel ore vel clystere, vel si eum unxit malo veneno, de lege aquilia eum teneri, quemadmodū obstetrix supponens tenetur &c. Γρεκicis κλυσηρ κ̄ κλυσηειον κλύσμα. κλυσμός, nomine ab effectu deducto, ἀπὸ τῆς κλύζειν, i. ab eluendo. Quare Latinis lotorium seu lauamen dicitur. Alii vt medicamentum ab instrumento distinguant, κλύσμα vocarunt, vt Dioscorides, κλυσματίον Hippocrat. Quibusdam ἐγλυσμα à modo etiam vtendi. Aētuanus secutus Dioscoridem & Galenum ἐνέματα, i. e. infectiones vocauit, ἀπὸ τῆς ἐνέμι, quod infundere significat.

Instrumentum vero fuit Galeno, vt multis apud ipsum locis videre est, vesica, cui cornea, vel alterius materiae fistula (vt ex buxo) recta & perforata ad finem annexa erat. Nunc vero aliqui vesica, alii eius loco sacculo coriaceo, alii syringa vtuntur.

Vesica tamen commodior est sacculo coriaceo, quia non ita commode comprehendi potest, nec ita certi sumus, vtum totum medicamentum sic iniectum, sicut cum vesica vtimur, quæ egregie manu comprehendi potest; Et syringa commodissima, quia per hanc vno quasi iniectu medicamen-

a 5. meth.
10.

dicamentum in anum protruditur. Huiusmodi
remedii vsurpandi occasio sumpta est ab aue qua-
dam Aegypti, quæ Ibis vocatur, quæ si sponte non
expurgetur, rostro hauriens aquam marinam, aut
Nili per anum immittit, & intestina proluit, vt
refert Plinius *b*, secutus Galenum contra Erasistra-
tum *c*. Quare ab Aegyptiis ad alios vsus transla-
tus, qui ungulo menie clysteribus utebantur, ob
quam causam eos maxime sanos fuisse, Herodo-
tus *d* cenlet. Et sane omnis fere euacuationis ini-
tiū apud Gallos & Italos à clystere sumitur, quo-
ties aluus non sponte soluitur, & morbus induci-
as dat, siue medicamentum purgans exhibēdum,
siue vomitus promouendus, siue vena sit secanda,
cum prohibeat, ne venæ sanguinis detractio ne
inanitæ, retris vaporibus ab intestinis infician-
tur. Sic etiam viam præbent medicamento,
cum vomitus impedimenta subtrahant. Pau-
ci enim morbi sunt, quorum curatio clystere
non iuuetur. Medentur tamen præcipue cras-
forum intestinorum vitiis: Superioribus enim
vulneratis vtendum medicamentis per os assum-
ptis, docente Galeno *e*, cum ea, quæ per sedem in-
iiciuntur, ad ea, quæ vicina sunt ventriculo, subire
nequeant (propter valvulam intestini coli, quæ
ilei foribus obiecta est, quemadmodum in nostris
Anatomicis plenius demonstrauius. & Oribasi-
us *f*. Scire debemus, clysterem non longius, quam ad colon
ascendere, neque educere quicquam possit eorum, quæ
superioribus intestinis continentur.) Sic renum, vrete-
rum, vesicæ, vteri, mesenterii & viscerum vicinita-
te. Aliis vero partibus ex consecutione vtilis sunt.

b lib. 8. 67.

27.

c lib. de ven.
sett.

d lib. 9.

e 5. meth.

11. 13. meth.

17.

f B. coll. 36.

g. 4. de
morb. § lib
de aere, a-
quis, § locis.

Pro varia autem clysteris facultate, variaz etiam sunt clysmatū differentiaz, cum iis vtamur ad aluū emolliendam, fecesque educendas, siquidem magnopere interfit ad valetudinem conseruandam, vt qualibet die aluus euacuetur, ex sententia Hippocratis g. vim etiam excretoriam sopitam excitandam, flatus discutiendos, omnis generis humores in intestinis cōrentos euacuandos, dolores sedandos, vlcera intestinorum detergenda, siccanda, conglutinanda, aluum adstringendam, & denique ad alterandum pro varia medicamentorum, ex quibus constant, facultate.

h. 8. coll. 24.

Sic quidam purgant non tantum ab intestinis, sed etiam è partibus superioribus. Et qui purgant, horum alii vel euacuant simpliciter, alii reuelunt, alii deriuant: sunt denique & nutrientes. Quare clysteres duplices facimus, alios communes seu leniētes, alios acres, velut Rufus Ephesius: Alii molles sunt, alii acres, ex Oribasio h. Communes sunt, quibus ad emolliendam aluum, educendas feces, flatusque discutiendos, tormina sedanda, vlcera intestinorum abstergenda, & consolidanda, in vrinæ difficultatibus, vteri affectibus vtimur, & etiam ad abstergendum, post iniectum acre clyisma.

In componendo autē clysmate naturam imitatur, (siquidem Medicus debeat esse Naturæ minister) quæ ad faciliorem fecum excretionem, intestinorum superficiem internam mucosâ, non autem, vt multi opinantur, adipe obduxit, ad eorum faciliorem descensum, & bilem partim ab epate, partim à vesica biliaria ad intestina per porum biliarium

larium

larium ductum communem amandat, ad facultatem expultricem stimulantam, & pituitam detergendam. Sic clyisma conficientes paramus decoctum ad intestinorum ablutionem; addimus oleum vel butyrum, vel adipem, vel axungiam, ad eorundem lubricationem; miscemus mel vel saccharum rubrum, ad ea detergenda: & sal, ad facultatem expultricem irritandam. Purgantia deniq; medicamenta etiam adduntur, vbi maiore euacuatione opus est.

Hæc vero ad duo referri possunt, ita vt alia loco materiæ, alia sint loco condituræ, cum in confectioe clysmatum hæc duo requirantur.

In communibus loco materiæ est aqua communis, & Ruffus Ephesius ex sola aqua cōficit: Vel decoctum herbarum emollientium seu communium quatuor, quæ sunt, malua, althea, violaria, branca vrsina: seu ipsarum succedanea, parietaria, mercurialis, beta seu sicla & blitum: Vel decoctum hordei. Cum vero decoctum conficitur ex herbis, floribus, seminibus, & radicibus, tum Herbarum dosis est à m. ij. ad iiij. Florum à p. ij. ad v. Seminum ab $\frac{z}{j}$ s. ad $\frac{z}{j}$ s. Radicum ab $\frac{z}{j}$ s. ad $\frac{z}{ij}$. Loco condituræ mel, oleum, butyrum, pinguedo saccharum rubrum, sal. Dosis seu quantitas materiæ & condituræ variat pro ratione ætatis, sexus, magnitudinis corporum, sensus intestinorum, affectus, renum, vesicæ, vteri. Etenim decocti mensura puerulis infra medium annum, sunt $\frac{z}{ij}$, vnius anni aut plurium à quartario j. ad $\frac{z}{vj}$. in adultis vero à lb. s. ad lb. j. s. nonnunquam in corporibus maioribus ad lb. ij. ascendimus. Sic in

mulieribus maiorem, quam in viris requirit quantitatem Rufus Ephesius apud Oribasium, ita tamen, ut maxima quantitas non excedat heminas iij. i. e. ℥ xxx. Causa referri potest in facultatem expultricem, quæ in mulieribus magis imbecilla est: quare maiore irritatione indiget, & per consequens maiore copia danda. Dein quia uterus & vesicæ intestina dum comprimunt, clysterum transitum impediunt: quare necessarium est copia clysmatis intestina aperiri.

Notandum, quod si interdum clysteres diutius retineri velimus, minorem decocti quantitatem sumendam, ut in clysmatibus, quæ dolores mitigant, quæ adstringunt, imitati Galenum i, qui in colicis doloribus ultra heminam, i. e. ℥ x. liquoris non sumit. Hæc dosis est ipsius decocti.

Condituræ vero dosis super dimidia parte minor esse debet. Quare sumitur sal à ℥. β. ad ℥ j. olei vel butyri in puerulis ℥ j. in adultis ℥ iij. quidam etiã ad ℥ vj. ascendunt, ut nimir. vnum tantum sumatur, ut oleum; mellis, vel sacchari rubri (eo quod maiore vi abstergendi polleat) puerulis ab ℥ β. ad ℥ j. adultis ab ℥ j. ad ℥ iij. Prout enim aluus magis vel minus est adstricta, aut vis expultrix magis minusve sopita, modo plus, modo minus condituræ additur. Solet etiam communitet vitellos quot. duos addere. At male faciunt ii, qui in clysteribus aluum lenientibus vitellos addunt, cum vitelli non emolliant, sed potius suo lentore impediunt. His quidem uti licet, quando post assumpta medicamenta timetur, tum enim intestina abluenda sunt, ne ab humorum acrimonia lædantur.

i 12. meth.
f. ult.

tur.

tur. His enim acrimonia mitigatur, at facultas humorum stimulans obtunditur.

Acres vero sunt, qui purgantia etiam recipiunt, quibus in variis affectibus utimur, ut capitis etiam soporiferis, angina, morbis pulmonum, arthritide, & praesertim ischiade. In his materiae mensura non facile lb. i. excedere debet, cum materia decocti valde acris sit, & periculum sit exulcerationis. Sic si decocto indantur purgantia simplicia, ut agaricus, turpetum, dosis sit à ℥ ij. ad iij, si folia fennæ ab ℥ ℥. ad ℥ j. Conditurae vero vel medicamentorum purgantium, blandiorum quidem, ut cassiae, catholici, hieræ picrae ab ℥ ℥. ad ℥ ij. vehementiorum vero, ut diaphenici, confectionis hamech, hieræ logadii, benedictæ laxatiuae, ab ℥ ℥. ad ℥ i. ℥. Verum hic notare conuenit, ne sine ratione commisceantur olea communia, & pinguedines: siquidem his hebetatur aliorum medicamentorum facultas irritatrix.

Exempla subiiciamus. Clysmatum emollientium materia veteribus usitata fuit hydræleum, seu aqua calida cum oleo mixta, ut colligere est ex Oribasio. Aliquando mulsæ. Sic ad irritandum, aliquid nitri aut salis adiciebatur. Ita licet in omnium defectu solo oleo tepesfacto uti lb. i. iniiciendo, vel olei & butyri recentis an. lb. ℥. Paratur etiam decoctum ex quatuor emollientibus herbis, quibus addere oportet, semina anisi, fœniculi, ad flatuum correctionem: flores item chamomeli, meliloti, hoc pacto:

D 4

℥. Quæ

℞. Quatuor herb. emollient. an. m. j.
 Radicas alth. vellilior. albor. ℥ j.
 sem. fœniculi, anisi, an. ℥ ℞.
 Flor. chamomel. meliloti, an. p. i. f. decoctio in
 s. q. aquæ secundum artem.

℞. Decocti colati ℔ j. in quo dissolue
 mellis communis, sacchari
 rubri, an. ℥ j.
 olei comm. ℥ iij. vel tantundem butyri.

Aliquando additur catholiconis vel electuarii de
 psyllio, vel cassiæ extractæ pro clysteribus ℥ j.

Aliquando in confectioe clysmatum loco de-
 cocti sumitur iusculum caponis seu carnis vituli-
 næ, veruecinæ (in ægris emaciatis vel senibus) in
 ℔. j. iusculi dissolue sacchari rub. ℥ ij. aut iij. buty-
 ri recent. tantundem.

Quibus vero ab usu medicamentorum purgan-
 tium aluus adstricta est, diebus aliquot, vel qui-
 bus intestina natura sicciora sunt, iis parantur cly-
 steres ex olei communis ℔. j. vel ex olei & deco-
 cti carniū pinguium an. ℔. ℞. cum sacchari al-
 bi ℥ ij.

Ast vbi aluus adstricta est in febribus, & lum-
 borum æstus adest, ex emollientibus & refrige-
 rantibus. exempl.

℞. Herbar. quatuor emollient. lactuca, endiu.
 an. m. j.

semin. quatuor frigidor. maior. an. ℥ iij.
 fœniculi ℥ ij. fiat decoctio in sero lactis.

℞. Decocti ℔. j.
 cassiæ pro clysteribus ℥ j. vel ℥ j. ℞.
 sacchari rubri ℥ j. ℞.

olei

olei violac, vel nenupharini ℥ iij. fiat
clyster.

℞. Decocti communis clysmatis & seri lactis
an. ℥. ℞.

Vel ubi maior intentio est refrigerandi:

℞. Serilactis ℥. j. dissolue

castia ℥ j.

diapruni simpl. ℥ j. ℞.

sacchari rub. ℥. x.

olei violati. ℥ iij.

Nam in febribus mel misceri non debet.

In delicatioribus ex iusculo hordeaceo parari
poterit; his alius emolliri, humores in intestinis
vel locis vicinis expurgari possunt.

Acres Clysteres.

NVnc ad acres, quorum materia est muria, a-
qua marina, decoctum sennæ, colocynth. in
petia ligatæ; alias intestina acrimonia vellicaren-
tur, & non tantum dolor colicus, sed etiam con-
uulsio sequeretur, imo etiam epilepsia: cnici, po-
lypodii succus, betæ, brassicæ. His enim à longin-
quo humores attrahimus.

Conficiuntur autem clysteres acres ex emolli-
entibus, additis calefacientibus, incidentibus, at-
tenuantibus, detergentibus, & iis, quæ partem af-
fectam & ipsum affectum respiciunt, vt ad apo-
plexiam

℞. Rad. lilior. albor. enula, ireos an. ℥ vj.
fol. betonica, origani, calamenthi, mercurial.
an. m. j.

D s sem.

*sem. alth. foeniculi, anisi, carthami (ad
emolliendum) an. ℥ iij.*

*summitatum anethi, rutæ. flor. chamomeli,
melioti an. p. i.*

fiat decocti ad ℥. i.

*In colatura dissolue, catholici & diaphenici
vel bened. ct. laxat. vel hieræ diacelo-
quinth. an. ℥ vi.*

*mellis mercurial. sacchar. rub. an. ℥ i. ℞.
f. clyster sine oleo.*

Nam cum sensus sopitus sit, maiori purganti-
um dosi opus est ad facultatem expultricem inte-
stinorum irritandam, cuius irritationem oleum
prohibet: quod si oleo opus sit, oleum chamo-
melin. anethinum, rutac. sed antiquum eligen-
dum, & ℥ ij addi possunt. Sæpe eidem decocto
hellebori nigri ℥. ℞. vel ℥ i. additur, si succus me-
lancholicus abundet: si vero pituita, ℥ ℞. agarici
in nodulo ligati & parum in decocto cocti vel
putocoloquin. ℥ ii. aut iij. salis aliquando ℥ ii. aut
iii. ad maiorem irritationem etiam adduntur.

Ad affectus oculorum & aurium condituræ lo-
co erit catholicum, diaprimum solutivum, dia-
phenicum, confectio hamech, mel mercuriale. A-
crioribus utendum non est, cum sensus sopiti non
sint, quemadmodum neq; in orthopnoea.

Ad Ischiadem idem clystma, quod ad affectus so-
porosos utile, additis nervos roborantib. Vbi ve-
ro humor morbum causans coquendus, dolorq;
mitigandus, vel si feces induratae sint, tum ab e-
mollientibus, concoquentibus & anodynis inci-
piendum, hoc modo:

℥. Ra-

℞. Radic. lilior. altheæ, an. ℥ i.
 herb. parietaria. flor. chamomel. meliloti,
 anethi, an. man. i,
 semin. lini, fœnuigr. fœniculi an ℥ iii.
 f. decoctio in aqua communi. ad ℔. i.
 In co'atura dissolue, olei chamom. ℥ iii.
 Cathol, cass. extracta, an ℥ vi.
 sacchari rubri, mellis communis, an. ℥ i.
 f. clyster.

Vbi vero humor præpatatus, & ob metum de-
 fluxionis in partem affectam, per os tuto expurga-
 ri non potest, clyster acrior sic conficitur:

℞. Rad. lilior. fenula, galanga, an. ℥ vi. vel
 ℥ i.
 fol. salvia. centaur. minor. hyperici, chame-
 dreos, chamæpyt. absynth. an. m. i.
 pulpa colocynth. in nodulo ligata ℥ ii. vel iii.
 agarici. ℥ ℔.
 sem. fœnicul. cumini an. ℥ ℔.
 summitatum chamom. meliloti. rosar. an.
 p. i. f. decoctio ad ℔. i.
 In huiusmodi colatra dissolue, Benedict.
 laxat. mellis mercurialis, sacchar. ru-
 bri an ℥ x.
 fiat clyster sine olea:

Quod si æger non satis diu contineat, addes o-
lea, quæ nervos & articulos respiciunt, vt sunt
 vulpini vel irini ℥ ii. Sic etiam loco colocynth.
 addi potest hiera, dia colocynth. ad ℥ iii. vel mel
 anacardinum, sed minori dosi, quam mellis
 mercurialis. In defectu mellis mercurialis, suc-
 cus mercurialis ad ℥ ii. vel iii. misceri potest.

Anody:

Anodynorum clysmatum varia sunt genera, quæ si acrimonia humoris biliosi sponte moti, vel à medicamēto purgante intestina vellicante ad acrimoniam leniendam parentur, delicatioribus quidem ex ℞. j. lactis vaccini ℥ ij. vel iij. sacchari albi, vitello oui j. olei rosati ℥ ij. Aliquando in lacte radices altheæ decoquuntur, idque vbi motus est dysenteria: suo enim lentore intestina oblinunt. Interdum vbi deterfione opus est, hordei integri m. j. additur, & si ardor intestinorum sit, semen cydoniorum (propter suam mucilaginem) & papaueris (propter frigiditatem) hoc modo:

℞. Rad. alth. ℥ ℞.
 hordei integri. m. j.
 semin. cydon. papau. albi. an. ℥ iij.
 sem. fœnicul. ℥ ij.
 f. decoctio in lacte ad quartana iij.
 in colatura dissolue, sacchari albi ℥ ij.
 vel si maiore deterfione opus est, & sensus
 intestinorum sit hebetior, mellis rosat.
 ℥ j. ℞.
 vitella onorum numero ij. addantur.

Vbi dolores intestinorum circa umbilicum molestant, & prædictum vel simile clysmata non proficiat, parentur ex decocto intestinorum, incoctis simplicibus causæ doloris contrariis, vt si fiant ab intemperie sicca, incoquantur althea tota, radix liliorum, flores chamom. meliloti, anethi, additis emollientibus cassia, catholic. item adipe gallinæ, anseris, butyro & similibus.

Vbi vero dolor à flatu & pituita intestina molestat, primum quidem feces euacuare oportet, addi-

additis tamen flatus discutientibus, vt:

℞. Decocti communis clysteris q. s. in quo deco-
que sem. anisi, fœniculi, cumini an. ℥ iij.

℞. Colatura circiter ℥. i. dissolue.
catholic. & benedict. laxatiu. vel hiera
simpl. vel diaphenici an. ℥ ℞.
mellis anthosati, sacchari rubri an. ℥ x.
olei anethini, & amygdal. amarar. an.
℥ i. ℞. fiat clyster.

Hoc reiecto & dolore adhuc urgente, alius in-
iiciendus ex carminatiuis (id est, flatus discutien-
tibus) Exemplum:

℞. Rad. lilior. enula, vel gentiana vel Zedoa-
ria, angelica vel ireos an. ℥ ℞.
origani, hysopi, maioran. mercurialis. an.
m. i.

sem. lini, fœnuigr. cumini, dauci, an. ℥. ii.
flor. chamomel. melileti. folior. ruta an. p. i.
f. decoctio, in colatura dissolue,
vini generosi ℥ iiii.
olei aneth. ruta, an. ℥ i. ℞. fiat clyster.

Nonnunquam ex solo vino maluatico, vel vi-
no aromatico, vel alio generoso, addito oleo nu-
cum, vel laurino, & anethino, vt:

℞. Vini aromatici, & olei nucum an. ℥. ℞.
confectionis de baccis lauri ℥ ℞. f. clyster.

Aduertendum tamen, vbi intestina à flatibus
distenduntur, non requirit tantam decocti quan-
tatem, quanta in emollientibus, ne intestina ma-
gis distendantur. Quare decocti dosis erit à quar-
tariis tribus ad ℥. i. Nonnunquam propter nimi-
am intestinorum à flatibus distensionem & mu-
sculorum

sculorum abdominis constrictionem clysteres iniecti retinentur, & tum dolores augentur. Quare in tali casu, aliud suppositorio sollicitanda, aut clystere acriore, qui duplam purgantium quantitatem recipiat, quale pro apoplexia propositum fuit, addito tamen etiã vino. Si his dolor non cedat, philonii Romani exacte dissoluti ℥ ij. & ℥ i. vel ℥ i. ꝑ. castorii additur.

Quod si à pituita vitrea dolor intestinorum caussetur, nephriticum dolorem mentietur, tum parantur ex prædictis radicib. & seminib. additis radicib. turpeti ℥ j. Zz. ℥ i. dissoluetur hieta picra, confectio de baccis lauri, mel mercuriale, aut anacardinũ, non omisso vino & oleo de castetio.

Si vero à bile caussatus sit dolor, utilis hic erit:

℥ Rad. & folior. althea. ℥ i.

malua, violar. lactuc. endiu. portulac. an.
m. i.

quatuor. sem. frigidor. maior. papau. albi,
anisi, an. ℥. ii.

florum chamom. meliloti, an. ꝑ. i.

f. decoctio in aqua aut lacte, vel sero lactis

In colatura dissolue, cassia ℥ i

mellis violac. aut rosac. an. ℥ i. ꝑ.

mucilag. sem. psyllii, cydon. extract. in a-
qua chamomel. an. ℥ vi.

olei violacei ℥ ii. fiat clyster.

Ad voluulum clysteres primo emollientes & leuiter detergentes iniiciendi sunt: Deinde vero euacuatis intestinis ad sedandum dolorem & inflammationem mitigandam ex lacte recẽs mulso cum saccharo, melle, oleo violac. conficitur. exempli gratia.

℥ her-

℞. Herbar. emollientium an. m. i.
parietaria, portulac. an. m. ℞. i.
prunor. damascen. paussular. mundatar.
an. nr. xii.
ficus pingues concis. nr. ij.
hordei mundat. m. ℞.
semin. althea, foeniculi, an. ℥ iii. in ℔. i.
colatura dissolue, cassia. ℥ x.
olei violar. & amygdal. dulcium an. ℥ i. ℞.
f. clyster.

Si vero ardor intestina molestat, parabitur ex hordeato confecto cum seminibus frigidis, additis oleis refrigerantibus. At si humor sit præternaturam, exacto principio & incremento leuiter digerentibus & detergentibus opus est, ut est decoctum radic. altheæ, fol. thapsi barbati, hordei integri, turfuris, sem. lini, tœnugr. butyro, oleo, chamom. amygdal. dulc. anethino & similibus.

Ad dysenteriam parantur alii quidem anodynini & detergentes, si dolor nimium non urgeat, à detergentibus incipiendum, dein anodynini iniciendi, tum adstringentes, qui vel sanguinem fistant, vel qui conglutinent, vel qui dolorem simul leniant, detergent & adstringant.

Anodynini fiunt ex lactis quartar. iij. oui vitellis ij. sacchari rosati ℥ ij. plerumque lacti incoquiuntur rad. & folia altheæ, & semin. papau. albi. Plerumque fiunt ex hordeato diluto, addito oui vitello vel ex solo lacte recens multo cum vitello oui. Detergentis exemplum.

℞. Hordei integri, turfuris, an. m. i.
rad. althea. ℥ j.

flor.

flor. meliloti, rosar. rubrar. an. p. i.

sem. anisi. ℥ ij.

f. decoctio in lacte chalybeato ad quart. iij.

vel ℥. j. dissolue.

mellis rosati ℥ i. ℞.

(*blande enim abstergit & detergit.*)

vel sacchari rosati tantundem, vitellos ouor.

ij. f. clyster.

Hoc loco notandum, oleum non esse addendum; Vbi enim vlcus est, ab oleo abstinendum: siquidem oleum, Galeno docente, vlceribus sit inimicum, cum olea ipsa vlcera fordida reddant. Intentio autem in curatione vlcerum est abstergere & post absterfionem consolidare. Verum cum in dysenteria clysteres citissime reiciantur, ideo Medicus aliud clyisma ad manus habeat, quod iniiciatur.

Quod si dysenteria à pituita causetur, validioribus detergentibus opus est. Quare ad prædicta addi possunt *ciceres, lupini, lentes an. m. i.* Post deterfionem & doloris mitigationem adstringentibus vtendum, vt sunt *consolida maior, bistorta, folia plantaginis, bursæ pastoris, polygoni, equiseti, vriticę mortuę, cupressi. flor. rosar. fructus pyr. mespilor. cydonior. mala syluestria, mespila sorba, corna, oxyacantha, semin. psyllii, plantagin. portulac. cydon. cortex quern. granator. sumach, oryza, amyllum.* Horum aliqua incoquantur lacti chalybeato, ad ℥. j. dissoluitur *adeps hircinus, caprinus, axung. suilla, & harum dosis est ab ℥ ℞. ad ℥ ii. vel iii. tantundem succi plantag. bursæ pastor. mucilag. sem. psyllii, cydonior. tragacanth. extract.*

tract. in aqua rosarum, plantag. solani cydonior.
eadem quantitate, syrup. myrtillor. granator. por-
tulacę eadem dosi, boli armen. terrę sigillatę, san-
guinis draconis à ℥ i. ad ℥ iii. Ita tamen, vt pulue-
res hi supra marmor diligenter læuigentur, ne a-
speritate sua intestinis molesti sint, albumina o-
uorum exacte conuassata, vt liquecant. Exem-
plo rem demonstremus.

℥. Rad. consolid. maior. ℥ j.
rad. alth. ℥ ss.
thapsi barbati, plantag. vtriusque, polygoni,
equiseti, an. m. j.
sem. cydonior ℥ ss.
flor. meliloti, rosar. rub. an. m. ss.
decoq. in lacte chalybeato: In colatura quar-
tariis iij.
dissolue, adipis hircini ℥ i. ss.
succiplantagin. ℥ ii.
vitellos ouor. nr. ii. f. clyster.

Efficacioris exemplum.

℥. Rad. consol. mai. bistort. an. ℥ i.
rad. altheę ℥ ss.
gallar. quercinar. vel nucis cupressi vel balau-
stiarum ℥ ij.
folior. plantag, verbasci an. m. i.
oryzæ ℥ ss.
sem. psyllii, cydonior. portulacę an. ℥ ii.
flor. meliloti, rosar. rubr. an. m. i.
fiat decoctio in lacte. in colatur. ℥ i.
dissolue, adipis hircini ℥ ii.
mucilag. sem. cydon. in aq. rosar. extract. ℥ i.
oua integra ii.

E

ita

ita tamen, vt exacte conquassentur, vt in aquam resoluantur. f. clyster.

Aliquando simul lenire & adstringere opus est, tum tale clyfma conuenit:

℞. Lactis chalybeati vel decocti capitis veruecini in aq. plantag. loti ℥. i, dissolue vitell. ouor. iij. succi plantag. & polygoni an. ℥ j. ℞. adipis hircini ℥ ij. f. clyster.

Vbi vero sanguis purus excernitur:

℞. Lactis chalybeati q. s. in quo bulliant thapsi barbati plantag. vtriusque, polygoni, caudæ equinae bursæ pastoris, vrticæ mortuæ an. m. j. sem. cydonior. plantag. an. ℥ ij. rosar. rub. p. i. in colatura ℥. j. dissolue, adipis hircini, succi plantaginis an. ℥ j. ℞. boli arm. loti in aq. rosar. ℥ ij. trochiscor. de carabe ℥ j. amyli ℥ ℞. f. clyster.

Eodem vti possumus ad vlceris agglutinationem, sed tum temporis non tam crebro iniiciendi, ne natura, quæ carnis regenerationi incumbit, impediatur. Si ab humorum prauitate maligna vlcera & depascentia intestina excedunt, ad efficaciora detergentia & exsiccantia accedendum, proinde decoctum ex lupinis, lentibus, cicerib. rubris, rosar. rubris, absynthio cū oxymelite diluto parabitur. Vel si dolor grauis est, et aqua chalybeata & tantillo vini; atq; in decocto Ægyptiacum dissoluedum: opii gr. j. vel ij. additis. Laudatur quinetiam, si lac recens mulsam iniiciatur. Fiunt etiã clysteres ex mur,

ex mur,

ex muria & vino vel vrina pueri, quæ potenter detergit, sed cum propter acrimoniam dolor maior excitari possit, potius ea, quæ leniunt, adhibenda, vt lac recens mulsum.

Ad lumbricos; sunt, qui conficiunt ex lupinis, abrotano, centauro paruo, absynthio, aristolochia, cichorio & similibus amaris in vino generoso, si febris absit, decoctis: Vel decoquunt in lacte admiscentes portionem vini, addentes oleum amygdal. amar. Existimant enim amaritudine lumbricos necari, enecatos vna cum clystere reiici, & quæ inquirunt, dulcibus delectantur, fieri debent clysteres ex lacte & saccharo, quo dulcedine allecti simul excernantur: iubent autem tum temporis per os aliquid amari exhibere, vt puluerem vulgarem contra vermes, qui ex semine fantonici componitur. Exemplum: Clyisma puerulis lumbricis laborantibus tale esto:

℞. Hordei mund. p. j. ficuum par x.

sem. anisi ℥ j. decoctis in aqua secundum artem;
in colatura quartarii j.

mellis vel sacchari ℥ iij. dissoluantur absque oleo
vel sale, vel amaris, cum vermes hæc fugiant.

Quo tempore etiam per os licebit aliquid exhibere.

In hydrope etiam clysteribus vtimur, maxime vbi feces induratae sunt. Quare in ascite ex exiccantibus & aquam ducentibus, non autem laxantibus, nisi parua quantitate admixtis, ad feces emolliendas, decoctum paratur ex radicibus ireos, enulæ, asari; herbis centaurii parui, hyssop. calamenth. seminibus calidis, granis ebuli, sambuci, cataputiæ. In decocto dissoluendum diaphenicum, benedicta laxatiua, mel mercuriale.

E 2 Ad

Ad tympanitidem vero utilia erunt ea, quæ in flatulenta colica proposuimus, addito tamen vino generoso, Cum vero hæ duæ hydrovis species sæpius complicatæ sint, ex flatus discutientibus, & hydragogis conficiendi. Sic in tertia hydrovis specie proderunt clysteres in soporosis capitis affectibus utiles.

Ad vesicæ affectus: Cum vesica intestino & vicina & connata sit, ubi inflammatio vesicam vexabit, utiles erunt ii, de quibus in Iliaca passione. Si vero flatibus distenta urinæ excretionem impediatur, proderit clyisma ex oleo cum seminibus cumini, fœniculi, rutæ. Si propter urinæ copiam suppressa sit urina, clyster expultricem facultatem eucitans iniiciatur, ut ex aloe pura, cyclaminis succo, sed pauca quantitate & clysteris cornu brevior.

Ad nephriticum dolorem à calculo causatum in ductu vreteris hærente, tum clyster emolliens & anodynus iniiciendus est ex decoct. rad. lilior. althææ, herbarum emollientium cum ℥ i. cassiæ, electuarii de psyllio, saccharo rubro, oleo violato, & amygdal. dulcium. Quo reiecto, dolor si perseveret, alter iniiciendus ex olei sem. lini & olei comm. an. ℥. ℞. terebinth. Venetæ. sacchari rubri an. ℥ i. hic enim emollit, dilatat, dolorem lenit. Sed & hîc parua quantitas requiritur, ne intestinum distentum, renem grauius premendo dolorem augeat. Si vero cum urinæ suppressione à pituita crassa & viscida dolor causatus sit, parabitur ex emollientibus, calefacientibus, incidentibus, ut,

℥. Rad.

℞. Rad. lilior. althea, ireos an. ℥ vi.
petroselini, fœniculi, opii, an. ℥ ℞.
origani, calamenth. pulegii, ruta, an. m. i.
Baccar. lauri, iunipi an. ℥ ii.
sem. cumini, dauci an. ℥ iii.
flor. chamomel. meliloti, an. p. i.
in decocti quartariis iii. dissolue,
benedictæ laxat. mellis anthosati an. ℥ i.
olei lilior. anethi, an. ℥ i.
terebinthin. ℥ i. f. clyster.

Quod si renum dolor ab inflammatione causatur, refrigerante & leuiter molliente utemur, quale est, quod conficitur ex malua, violaria, lactuca, endiu. portulac. seminibus frigidis maioribus. semin. papau. addita cassia, saccharo rubro, oleo nenupharino & violarum. Facillimum erit ex olei violac. nenuphar. amygdal. dulc. an. quartario i, at sacchari rosati ℥ i.

Ad vterum flatu distentum dolentemque, cum consensus sit coli cum vtero, valebit clyster in colica flatulenta præscriptus, ita tamen, vt hysterica addantur, qualia sunt; matricaria, artemisia, nepeta, hyssopus, aristolochia, & in eo decocto dissoluenda hiera, benedicta laxatiua, olea calida antiqua, mithridatii etiam aliquid.

Ad eiusdem vero inflammationem parabitur ex decocto refrigerante, in quo dissoluta sint mucilago semin. cydonior. psyllii extract. in aqua nymphaeæ vel solani, vel plantaginis, additis oleo rosar. violac. papauerino, nenupharino, cuiusmodi in dolore intestinor. à bile proposuimus.

Si tumor durus vterum molestat, parabitur ex decocto emolliente, ex aqua vel iusculo pingui, vel oleo, dissoluantur in decocto butyrum, adeps, axungia, medulla vituli, gummata, vt styrax, opopanax, ammoniacum in vino dulci aut oleo conuenienti, lilior. irino, dissoluta.

a 8, coll. 38.

b de usu
partium.

Clysteres etiã nutrientes in vsum veniunt. Eos namque nutrire Græci, inter quos Oribasius a, Arabes, Celsus, Aurelianus, statuunt. Quorum vltus in passione cardiaca, cardiogino, vomitione assidua, virium imbecillitate, & vbi æger ab omni alimento abhorret: siquidem intestinis vim aliquam concoqnendi Galenus b tribuerit, & etiam ad intestinum colon venæ mesaraicæ feratur, quæ alimentum rapere possunt. Quare si febris absit, parabuntur ex decocto caponis, carnibus veruecinis, vitulinis præparatis vel coctis cū herbis conuenientibus, addito vino & saccharo, exempli gratia:

℞. Decocti vel iusculi carniū quartaria iij.

seu lb. i.

vini ℥ iij.

sacchari albi. ℥β.

Aduertendum, ne nimia sacchari quantitate pecces, siquidem ad excretionem irritet. Hos vero clysteres retineri oporteat; Potest addi vitell. oui; vel ex hordeato deluto parabuntur, addita parte vini, vel gelatina liquefacta ex vino. Si vero febris adsit, cum capone coquendum hordeum mundatum, lactuca, portulaca, endiuiā, acetosa, quatuor semina frigida maiora, additis etiam florib. borrag. buglossi, violar. Decocto addemus gantillam sacchari & oui vitellum.

Quod

Quod si febris magna non sit, nec capitis dolor urgeat, solum lac vaccinum recens mulsum cum paucis saccharo iniicitur. Hi vero clysteres non iniiciendi, nisi præmissis alio clystere, qui aluum repurgarit: & quidem ex iusculo pingui cum saccharo vel melle, vel butyro.

Verum in iniectioe clysmatū nutrientium, ut recte Oribasius c monet, debet fistula clysteris (ipse appellat coruu) quam longissima esse, & clyster vi c 8. coll. 25. maxima iniici, quo ad partes superiores quam maxime ascendat.

Ceterum quod clysteres in vniuersum attinet, iniectioisq; tempus non nisi tribus vel quatuor horis à cibo iniici debent, ne ab iis chylus crudus rapiatur, coctio & distributio labefactetur; deinde clysteres non nimium calidi iniiciendi, siquidem clysterum operatio frustretur tribus modis, ut recte Oribasius d: Vel quia non reiciuntur, vel d 8. coll. 38. quia non retinentur; vel quia reddi non possunt. Quæ contingunt modo propter malam administrationem, modo propter morbum aliquē. Si propter malā administrationē id fit, vel quia nimis est calidus actu, vel quia nimium salis habet, aut quia nihil, aut quia nō est ea quantitas, quæ necessaria est. Sic si fistula in stercus coniiciatur, tū foramen obstruitur, vel si in aliquod latus inclinauerit, & non recta iniiciatur: vel cū vesica plena est lotio. Si propter morbum, uti cum inflammatio aut tumor in ano est. Quare ut recte iniiciantur, nimium calidi esse non debent, sed modo frigoris sensum non inuehant, commodi erunt. Sed vera proba, si is, qui iniecturus est, digito clysmati indito

indito vel digitis affuio clysmatis materiam recte
ferre potest. Tertio paulatim iniici debet, ne æger
molectia afficiatur. Et hac ratione ea pars cly-
steris, quæ primo iniecta fuerit, paulatim feces hu-
mectabit, sed & is, qui clysterẽ iniicit, semper ina-
nem clysteris partem vel vesicam conuoluere, i. e.
inuertere & circũuerrere debet, ne clyster ex ipso
ventre in clysteris vas recurrat. Notandum insu-
per, nonnunquam ob copiosiores flatus intestino
inclusos clysmatis materiam repelli, & non intro-
mitti. Quare si vesica vtaris, acicula eam perfora-
re poteris. Sic enim absque difficultate clyisma in-
fundes. Quin etiam situs obseruandus est & qui-
dem ex Mundini & Fernelii sententia, æger in de-
xtrum latus decumbere debet: secundum Auicen-
nam decubitus supinus sit, ita tamẽ, monente Ae-
gineta, vt crura sursum eleuet: deinde in latus,
quod dolet, se conuertat.

Secundum vero Rhasin in sinistrum latus,
aut supinus decumbere debet. Sed cum tales de-
cubitus non sint vtiles, censemus parum referre,
quocunque decubitu immittas, dummodo de-
cumbenti sit optabilior, siquidem intestina à me-
senterio suspensa detineantur, vt quocunque
decubitu clyster indi possit nullo incommodo ob
decubitum orto. Deinde fugiendus nimis fre-
quens clysterum vsus, purgantiũ præsertim, quia
facultatem intestinorum expultricem se-
gnem reddunt, dein distributio-
nem chyli impe-
diunt.

De iniectionibus in aures.

C A P. X V.

Dictum fuit de iniectionibus, quæ in anum fiunt, quæ communiter clysmata & enemata dicuntur. Nunc de iniectionibus, quæ in aures, penem, vesicam & vterum fiunt. Quibus communiter iniectionis nomen tribuitur, rarissime clysmatis, vel clysteris, etsi cum prædictis & nomine & materiæ consistentia, & usu aliquo modo conueniant.

Iniectiones autem, quæ in aures fiunt, & nonnunquam clysmata auricularia dicuntur, fiunt ad sedandum dolorem, quæ pro varietate causæ dolorum variant. Si enim ab inflammatione causetur, fiunt ex succis herbarum refrigerantium depuratis (Succus is dicitur, qui exprimitur, & post aliquam consistentiam eius residentia abiicitur) vt lactucæ, violar. portulacæ; Vel ex aquis stillatiis rosar. violar. nymphaeæ, hyoscyami, papau; aliqui tamen & olea addunt, rosac. violac. nenuphar. Vel aqua & oleum simul miscentur, vt:

℞. Succor. defecator. lactucæ, portulacæ, violar. an. ℥ ℞.

aq. rosar. nenuphar. an. ℥ iii. misceantur & in aurem infundantur. Vel

℞. olei violacei, rosac. nymphaeæ an. ℥ ℞. misce, iniiciantur in aurem.

Verum iniectione facta auris obturetur bom-
bace, & post horæ quadrantem, vel semihoram
purgetur; noua quinetiam iniectio fiat. Aduer-
tendum

tendum tamen in incremento non tantum refrigerandum ac reperiendum, sed etiam simul digerendum esse. Quare in augmento solum oleum rosaceum usurpandum, & in statu. In declinatione vero in oleo prædicto quædam resolutiva incoquenda, hoc modo:

℞. Flor. chamemel. meliloti, an. p. i.
sem. fœniculi ℥ i.
decoque in oleo rosaceo vel violaceo.
Expressioni adde croci momentum & vini tantillum.

Quod si dolor sæuissimus à causa calida ortus urgeat, parabitur ex lacte vaccino recens mulso, vel lacte muliebri è mamma iniecto, vel ex decocto refrigerante, addito croci gr. i. aut. ii. Et si intensissimus sit dolor, licet opii gr. i. addere. Verum stupefacto partis sensu & dolore sublato, ne noxa ex opii usu contingat, oportet infundere parum olei de castorio cum vino.

Si vero à causa frigida dolor oriatur, siue cum tinnitu, siue citra sonum, iniectiones fiunt ex oleis calidis, chamomelino, anethino, amygdal. amararum, de castorio, ut si duorum aut trium ex his misceas ℥ β. aut ℥ i. addendo aquæ vitæ ℥ ii. Ex his guttæ aliquot calidæ iniiciuntur in aurem quater aut quinques in die, & auris bombace obturatur. Vel si prædicta olea defint:

℞. oleor. rutac. amygdal. amarar. an. ℥. i.
garyoph. nucis mosch. an. ℥ i.
sem. anisi, dauci, an. ℥ ii.
bulliant simul ad mediæ partis absorptionem.

f. ex.

f. expressio, cui adde tantillum aq. vitæ, vel
vini generosi.

Vel,

℞. Oleor. amygd. amarar. rutæ, de castorio an. ℥ ij.
aq. vitæ, ℥ j. ℞.
bulliant ad consumptionem aquæ.

Vel,

℞. Rad. cyclam. tenuissime trita, ℥. ℞.
bulliat in ℥ iij.
olei anethini, rutac. & irini ad consumptio-
nē mediæ partis. f. expressio pro iniectione.

Post vsum iniectionum auris etiam purganda
& exiccanda admoto pane calido. Fiunt etiam
aures plerumque purulentæ & saniosæ: proinde
detergendæ & exiccandæ erunt: quod præstabi-
tur iniectione hydromelitis calentis, vel succo
herbarum detergentium, vt agrimon. absynth.
centatur. minor. porri & similia. Sed post illo-
rum vsum auris exiccanda vapore ex vino, in quo
decocta sint calefacientia & exiccantia prædicta.
Detergentes etiam iniectiones fiunt ex oxymeli-
te, syrupo de absynth. de ros. siccis.

Quod si vero vermes aures infestent, parabi-
tur iniectio ex simplicibus amaris supra contra
lumbricos propositis.

De iniectionibus in vrethram siue penem.

CAP. XVI.

MEmbri virilis canalis seu vretra, quemad-
modum etiam collū vesicæ nō raro ab vrine
ardore ob humorū acriū permixtionem vexatur,
nonnunquā etiā ob seminis fluxum exulceratur.

Sig

Sic etiam à calculo aspero læditur. Quare ex anodynis dolore mve mitigantibus iniectiones fiunt, vt ex lacte vaccino vel per se recens mullo, vel calente: Vel etiam in lacte decoquuntur rad. altheæ, semen lini; & si calor vrgeat, semina papau. albi & quatuor frigida maiora, hordeum mundatum, incoquuntur. Quod si intensissimus sit dolor, ad partis sensum stupefaciendum radix mandragoræ additur. Sic etiam cum hordeo mundato, & sem. papau. albi, iuiubæ & sebesten aquæ, sed rectius lacti (ob suum lentorem, quo illinire potest) incoquuntur. Decoctum etiam altheæ, maluæ, violariæ, lactucæ, portulacæ, prodest. Vbi vero & dolorem lenire & simul detergere volumus, ad ℞. β. lactis, sacchari ros. ℥ i. addimus; vel ex decocto rad. altheæ, verbasco, hord. integr. in lacte decoctis & in colatura trochis. alborum Rhasis, sine opio, super marmor læuigatorum ℥ ij. aut iij. dissolutis iniectiones fiunt. Aliquando eadem incoquuntur aquæ, in qua plumbum calens extinctum fuerit. Et si dolor intensior vrgeat, iidem trochisci cum opio parati dissoluuntur, aut radix mandragoræ incoquitur. Cauendum tamen studiose, ne quando purulenta materia (vel sordes similes puri) effluunt, narcoticis vtamur, siquidem hæc retenta acriora reddantur. Vbi vero exiccatione & consolidatione opus est, radix bistortæ, folia plantag. bursæ pastoris, polygoni in aqua, in qua vel plumbum, vel ferrum extinctum sit, decoquenda sunt. Hyemali tempore deficientibus plantis, ex earūdem aquis stillatitiis iniectiones fiunt. Quod si maiore opus sit exiccatione,

pulue-

pulueres aliqui cum decocto vel aquis stillatitiis miscentur, per incerniculum colantur, ne si forte aliquid a speriusculi remaneat, id parti adhaerendo dolorem causet. Exemplum:

℞. Tutia preparata ℥ ℞.

*sarcocolla lota in aq. rosar. vel solani, aloes hep-
pat. sacchar. candid. an. ℥ iij. misce.*

*fiat puluis tenuissimus, cuius ℥ i. cum lacte
muliebri vel caprino infundatur.*

Fieri autem possunt iniectiones quotidie ter aut quater. Virgente autem saeuissimo dolore, æger perpetuo penem in lacte tepido contineat.

De iniectionibus in vterum.

C A P. XVII.

Vteri collum, quemadmodum & ipsius fundus ab acris humoribus exulcerari potest; Sæpe etiam à difficili partu aliisve causis dolor causetur, quare etiam iniectiones ad doloris mitigationem, fiunt.

Fiunt autem per instrumentum syringæ simili- *s. meth.*
le, quod Galeno *μηντρειχούτης*, a *μηντρα* & *ειχου*, id est, in
vterum effundo, dicitur. Fiunt autem similes præ-
dictis iniectiones. Quod si acrimonia & etiam
exulceratio maior sit, iniectio ex albuminibus o-
uorum, tamdiu conquassatorum, quoad in a-
quam soluantur, cum aq. rosarum efficacissima
erit. Quod si dolores ab humore aquoso & frigi-
do caussentur, iniectio ex vino & calidis oleis, vt
oleo nardino, irino, hypericonis parabitur. Quod
si vlcus adsit, ex oleo vitell. ouor.

Si ve-

Si vero flatus vterum distendendo dolorem caussent, iniectio ex decocto discutientium cum vino dulci additis oleis discutientibus, proderit.

Ad menses vero suppressos in mulieribus ex decocto rad. aperitiuar. ireos, rubiæ maioris, aristoloch. herbis quinetiam vtero appropriatis, vt nepeta, matricaria, arthemisia, calamintha, hyssopo, origano, chamomelo, seminibus calidis, floribus odoratis vt spicæ nardi conficietur, cuius decocti ℥.ss. cum ℥j. aut ij. vini albi vtero iniicitur. Vel ex succis earundem herbarum defecatis siue depuratis cum vino extractis, oleo nardino addito.

Ad menses vero sistendos parabitur ex decocto adstringente, vt rad. symphyti maioris, bistortæ, plantagine, cauda equina, & similibus in decocto ℥.ss. dissoluantur trochisci de terra sigillata, seu bolo seu de carabe, subtilissime puluerizatis ℥ ii. vel iii. Vel si mauis, tantundem terræ sigillatæ, boli, sanguin. draconis. Vel fiant ex succis earundem herbarum cum vino extractis, (ab aceto vero cauendum) hoc modo:

℥. succor. plantag. polygon. depurator. an. quart. i.

sanguin. dracon. boli armen. trochiscorum de carabe an. ℥.i. tepide iniiciantur.

Si vero vlcus sit detergendum, parabitur ex decocto hordei, agrimonix, plantaginis, in quo dissoluetur saccharum rosat. vel syrup. ex ros. siccis vel de absynthio, & quidem sacchari quarta pars sit, syrupi vero tertia.

Si vero & dolor vrgeat, anodyna incoquenda erunt, vt althææ. Si vero sine dolore & sine sanguinis

nis

nis profusione, addantur lupini, ciceres rubri, absinthium, centaurium & similia amara, in æquis partibus aquæ & vini, vel hydromelite decoctis.

At ulcere purulento & foetido non nihil Ægyptiaci cum melle rosat. dissoluatur. Si tumor adfit, fiunt ex mollientibus & laxantibus, iusculo pingui carniū incoctis, in quo butyrum, adipēs, axungia, medullæ conuenientes, oleum nardinum, styrax, opopanax, bdellium dissoluendum. Nonnunquam ad sterilitatem tollendam, quæ à laxiore uteri orificio causatur, semen virile intromissum non retinente, ex adstringentibus, vt decocto rad. bistortæ, corticis mali granati, menthæ siccæ, nucum cupressi, balaustior. galla, decoctis in vino adstringente, additis syrupis vel succis adstringentibus, vt plantag. (sunt & qui aluminis aliquid nonnunquam addant) iniectiones fiunt. Sic denique iniectiones ad ulcera, quæ in sinu pudoris fiunt, similes esse debent iniectionibus, quæ in vesicæ ulceribus vsurpantur.

De Syrupis.

CAP. XVIII.

Syrupus à recentioribus Græcis, vt Actuarius a *σέρπιον*; ab Arabicis Sechaniabin dicitur: licet Nicolaus Myreps. syrupos *σρόσεται* nominarit, de quibus integram sectionem scripsit. Volunt aliqui, syrupos dictos, vel quasi *οί από τῆς συρίας ὄποι*, quod ex Syria primo delati credantur, vel *ὡς σερπίντες ὄποι*, quanquam pauci trahendi vi præditi fuerint. Est autem syrupus *medicamentum liquida consistens*.

sistentia, quod dum fluit, continuitatem non abrumpit, ex decoctis plantarum cum melle, vel saccharo eliquato, ad crassam mellis consistentiam, ad custodiam eius coctum.

Veteres loco syruporum succis radicum, herbarum & fructuum, quos melle componebant, vsi sunt, vt videre est apud Galenum *b*. Apud Æginetam *c* & Aetium *d* multa sunt eiusmodi, quorum alia dicuntur propomata; alia potiones suaues, alia potiones vtilis. Propomata, *προπόματα*, erant dulces prælibationes ex *e* vino & melle apparatus: Vel vt plurimum, vina medicata, aromatib. herbis, radicibus condita, vt videre est apud Myrepsium *f*. qui confectiones varias proposuit, sic dicta, quia instituta erant, vt ceteris cibis præpotarentur, quo appetitum excitarent. Quare vina factitia Trallianus propomata vocauit.

Potiones vero vtilis & iucundæ, vt scribit Ægineta, fiebant ex succis vna cum melle, nec vinum miscebant, quia in febricitantibus vtebantur. Fiebant ex succis pomorum, prunor. cerasorum; in summa ex omnibus succis fructuum dulcium & suauium.

Iuuenti fuere syrupi tribus potissimum de causis. Primo cum necessum sit in morbis præparare, alterare, roborare, nec quouis anni tempore herbas vel earundem succos habere liceat, vt possent conseruari, syrupi iuuenti sunt: dein quia sæpe affectus præparationis moram ferre non potest: tum vt medicamenta sint suauiora, quare melle & saccharo condiuntur. Sunt autem duplices: Alii simplices, qui vsuales Practicis dicuntur: alii compositi, qui magistrales appellantur.

Simpli-

*b de compositione med.
κατὰ τόπους.*

c lib. 7. c. 15.

d tetrab. 3.

f serm. 1. c. 30.

e Athan.

lib. 2.

Plutarch.

lib. 8. synop.

quest. 9.

f sect. 38. à

cap. 46. ad

71.

Simplices sunt, syrupus rosatus, violatus, de absynthio, de mentha, de eupatorio, de endiuiia, de nenuphare, de capillo Veneris, de epithymo, de byzantiis & similes. Dicuntur Simples nō tam, quod vno simplici medicamento constent, quam quod ad ægritudinem vnam & vnum vsum insti-
ruantur.

Syrupus magistralis est, qui ex variis medicinis varias ægritudines respicientibus compositus est. e. g. vt si quis commilceret syrupum de eupatorio cum syrupo de betonica æqua quantitate, fiet syrupus conueniens capiti propter betonicam, & hepatis propter eupatorium.

At syrupi, qui in officinis communiter habentur, alii calefaciunt, & humectant, vt syrupus de buglossa & borragine, de liquiritia, de althea: Alii calefaciendo, exiccando incidunt, attenuant, obstructions tollunt: vt sunt syrupus de lupulo, fumarica, capillor. Veneris, de duabus & quinque radicibus (aperientibus dictis) de scolopendria, prassio, hyssopo, tussilagine, liquiritia (Hic tamen aliquam humectationem habet) de betonica, melissa, mentha, arthemisia, byzantiis, absynthio, cortice citri, epithymo. | Plerique refrigerant & humectant, vt syrupus violatus, iulepus violatus, de iuiubis, de papauere, pomis, diacytonites sine speciebus. Refrigerant & exiccant syrupus de cichorea, endiuiia, acetosa, de acetositate citri, limonibus, oxysaccharum simplex, qui refrigerando incidunt, attenuant, detergunt, obstructions tollunt. Alii vero adstringendo roborant, vt syrup. myrtillor. cytonior. granator. de agresta.

F

Ex

Ex his quicunque aciditatis participes sunt, inter ceteras facultates vim habent arcendæ putredinis & humorum malignitatem mitigandi.

Rursus ex calefacientibus & refrigerantibus quidam dicuntur simplices, quia ex paucioribus constant: quidam vero compositi, eo, quod plures commisceantur syrups, vt ex calefacientibus syrupus de byzantiis: ex refrigerantibus syrupus de cichorea compositus, acetosus item, qui maioris sunt efficaciam. Quare syrupus de cichorea compositus id præstare potest, quod apozema, si cum conuenienti liquore dissoluatur.

His alii bilem tenuem præparant, contemperando, feruorem extinguendo, vt est rosatus, violatus, de nymphaea, de papau. diacodion sine speciebus, syrupus de iuiubis, cydon. myrtillis: Crassam vero incidunt syrupus de cichorea tam simplex, quam compositus, de endiuia, lupulo, fumaria, scolopendrio, de byzantiis, de duabus & quinque radicibus, capill. Veneris, acetosus tam simplex, quam compositus.

Pituitam vero præparant syrupus acetosus compositus, de hyssopo, liquiritia, stoechade, arthemisia, mentha, absynthio, calamintha, capillor. Veneris, byzantiis, de duabus & quinque radicibus, oxymel simplex & compositum, oxymel squilliticum.

At Melancholiam præparant syrups de lupulo, scolopendrio, fumaria, de byzantiis, buglossa, borrag. pomis, cortice citri, epithymo, de capillis Veneris.

Atram vero bilem præter enarratas, syrupus
valet

valet de cichorea, de melissa, violatus: Et si humor hic adhuc ferueat, in vsum reuocandi refrigerantes & humectantes, & ij, qui humorum prauitatem obrundere possunt.

Verum non solum singulis humoribus syrups accommodati habentur: sed etiam dantur, qui vni magis parti corporis, quam alii conueniunt. e. g. ex simplicibus capiti conueniunt syrups de stoechade, betonica &c. Pulmoni & thoraci ex refrigerantibus syrups violatus, de iuiubis, papau. diacodion sine speciebus, qui humorem calidum tenuem sistunt, & fluxionem prohibent: eum vero, qui iam fluxit, faciliorem ad expectorandum reddunt. Si vero in pulmonibus bilis sit crassa, vel pituita salsa, vtiles etiam sunt syrups capillor. Veneris, de liquiritia, ruffilagine.

Ad pituitam vero in thorace citra febrem hærentem, vtiles sunt syrups de hyssopo, oxymel simplex & compositum. Cordi ex calefacto syrups. & etiam Iulepus violatus, de acetositate citri, & quicumque accidi. Refrigerato vero syrups de buglossa, borragine, melissa, corticibus citri, & capillor. Veneris.

Ventriculo intemperie frigida humida, siue sit cum humore, siue sine humore laboranti, syrups de absynthio, mentha, hyssopo: Ab humore calido in febre & alui profluio syrups è rosis siccis, syrups cydonior. granator.

Hepati à caliditate obstructo syrups de endiu. cichor. capillor. Veneris, & quicumque non euidenter calefaciunt: syrups acetosus & alii adstrictionis expertes. A frigiditate obstructo,

vsurpandi, qui calefaciunt, incidunt, attenuant, modo nimium non adstringant: Quare & syrupus de absynthio utilis erit.

Lieni syrupus de epithymo, pomis, borragine, buglossa, scolopend. byzantinus, & omnes, qui obstructions tollere possunt. Renib. abstergendis & vrinis mouendis syrupus de liquiritia, althea, siquidem molliter vias vrinarias dilatent, leuiter incidant & detergant: syrup. de limonibus, de raphano.

Vtero refrigerato, aut à bile crassa obstructo, vtilis erunt ii, qui enumerati sunt ad bilem crassam & pituitam crassam: Imprimis vero vtilis sunt syrupi de duab. & quinque radicib. de arthemis. calamintha, hyssopo.

Sunt etiam syruporum quidam vsitati ad fluxiones à capite in fauces & ventriculum sistendas. Tales sunt syrup. de rosis siccis, syrup. myrtillorum, de papau. iuiubis, diacytonites sine speciebus, de nenuphare. Cauendum tamen, ne his posterioribus vtamur, quando expectoratione opus est.

Si humor fluat in ventriculum, miscendus est myrthinus cum rosac. additis aliquot granis mastiches aut thuris, huius præsertim, vbi à cerebro frigidior humores defluant.

Sitim sedant omnes ii, qui aciditatis participes sunt, de acetosa, de acetositate citri, limonibus, agresta, violatus, de nymphaea & similibus. Sed vbi fluor alui adest, iulepo rosato syrupus cydoniorum vel granatorum miscendus.

Somnium conciliant syrupi de papau. violatus,

latus, de nymphaea, horum omnium quantitas excepto papauerino est ab ℥ i. ad ℥ i. β. additis ℥ ij. vel iij. aquæ stillatitiæ vel decocti cum ipsis syrupis viribus conuenientis, quibus maior quam aquis, vis inest. At syrupi de papau. cum diuersæ sint confectiones, certa dosis hic præscribi non potest. Secundum nostrarum enim officinarum compositionem ℥ vi. pro summa dosi sufficiunt. e. g. si ad obstructionem venar. mesaraicarum, aut iecoris propter biliosam fluxionem syrupo composito vti velis, talis esto:

℥. Syrupi de cichor. siue rhabarb. syrupi acetosi simpl. capillor. Veneris, an. ℥ i. β.
aqua agrimon. acetos. endiv. an. ℥ ii. vel iij.
fiat iulepus pro quatuor dosibus, qui bis in die, duabus horis ante cibum exhibeatur.

Plerumque dissoluuntur syrupi in ptisana vulgari, id est, decocto parato ex hordeo nõ mundato & radicibus liquiritiæ, ab exteriori cortice repurgatis. Exemplum syrupi cum aquis conuenientibus in Lienis obstructione:

℥. Syrupi de scolopend. capillor. Ven. de byzantiis an. ℥ ii.
aq. bugloss. scolopend. borrag. fumar. an. ℥ iij.
f. iulepus pro quatuor dosibus.

Sic ad sanguinem vndiquaque manantem:

℥. Syrup. myrtillor. de portulac. iulepi ros. an. ℥ j.
aq. plantag. centinodii, ros. rubr. an. ℥ iij.
f. iulep. pro tribus dosibus.

Potest etiam vnus aut plures dictorum syruporum

F 3 rum

rum in aq. chalybeata dilui. Exhibemus etiam aliquando sine liquoris admixtione, vt ad fluxum in fauces delabentem

℞. Syrupi iuiubini, rosar. sicc. an. ℥j ℞. misce pro duabus aut tribus dosibus, hora somni cochlear vnum sumendo.

Sic vetriculo ab humore frigido relaxato, vel ab intemperie humida labefactato, syrupi de metha per se aut cum syrupo de acetositate citri, cochlear vnum, horis duabus ante prandium exhibeatur.

Qui vero pectorales sunt, lambendo vel baculum liquiritiæ syrupis pectoralibus intinctum sugendo assumuntur, quo sensim pars ipsorum per latera asperæ arteriæ recta in pulmones feratur, vt in destillatione humoris crassi, & expectorationis tempore.

℞. Syrup. de byssop. capillor. Veneris, de tu silag. de liquir. oxymelitis simpl. an. q. voles.

In catharro tenui cum febris:

℞. Syrupi violati, de iuiub. an. ℥j ℞.

M. vtatur sæpius lambendo: qui nõ tantum mane ac vesperi exhibendi sunt, sed etiam in accessionum particularium incremento, vigore & declinatione, vt in incremento ad humorum præparationem caloris febrilis extinctionem

℞. Syrup. violat. ℥i. de limonib. vel de acetositate citri, vel etiam rob. deribes ℥ ℞. dissolue in ℥iiii. aq. cocta. Exhibeatur sitis tempore præsentis æstu febrili. Quod si sitis intensissima sit, aq. dosis augeatur, & quidem crudæ, si æger assueuerit, & nulla ventriculi debilitas adsit. In declinatione vero ad sudores mouendos aut vrinas mouendas, maxime, si æ-

ger facilis sit ad sudorem, naturæ motus iuuandus, nec potus prohibendus, exhibendi sunt syrup. acetosus, de limonibus, capill. Vener. cum aq. cocta vel aquis scabiosæ, acetosæ, vel etiam aq. fontana.

Habentur quoq; in officinis syrupi efficaciores leniterq; bilem purgantes, qui puerulis, grauidis, infirmis & senibus exhiberi possunt, quales sunt syrup. rosat. laxatiuus simp. qui cum aq. fontana aliave conuenienti ad faciliorem deglutationem infantibus ad ℥ i. adultis ad ℥ iii. exhiberi potest. Sic syrup. violat. ex multis infusionibus infantulis accommodatior ad ℥ i. per se, vel ad ℥ iii. cum conuenienti liquore in adultis, syrupus de cychorea cum rhabarbaro, qui pari dosi propinari debet. Horum vis alterius accessione augeri potest.

Quod si vero syruporum in officinis vsitatorum facultates exoletæ videantur, & materia parandis recentibus habeatur conueniens, parabuntur ex decocto vel succis, vel vtrisque mixtis morbo & parti affectæ conuenientibus, adiecto saccharo aut melle. Quantitas vero sacchari similis plerunque esse solet decocto, vel si decoctum vel succi per se sunt iucundi, tantum solum, quantum ad conseruationem requiritur, sacchari addi debet: Si vero amari sint, vel nimium acidi, plus sacchari miscetur, & simul coquuntur, ita vt, si syrupum diutius seruari velis, tamdiu coquas, donec sexta tantum decocti pars remaneat. Exemplum ex decocto ad expectorationem humoris calidi, vel ex bile & pituita permixti.

℞. Sebesten, iuiubar. an. nr. viij.
caricum concisar. nr. ij.

F 4

scia-

scabiosa, tuſſilagin. capill. Vener. an. m. j.
sem. meson. alth. fœniculi, bombacis an ℥ ii.
liquiritia rafa ℥. ℞.

flor. violar. p. ij.

fiat decoctio ad quartaria iiij.

in colatura diſſolue ſacchari Maderenſis ℥
vij. vel viij. coq. ad conſiſtentiam ſyrupi.

Huius ℥. j. in ptilana, vel in aqua tuſſilaginis & ſca-
bioſæ diſſolui poterit & pro doſi exhiberi, vel eius
cochlear j. ſenſim deglutietur; vel cum baculo li-
quiritiæ loco ecclegmatis uſurpetur.

Parantur etiam eiſmodi ſyrupi ex ſuccis her-
barum, vt in obſtuctione hepatis à bile cauſa-
fata:

℥. Succor. bugloſſ. endiv. acetos. lupuli. an. ℥ ij.
ſacchari tantundem, coq. ad ſyrupi conſiſten-
tiam, cuius ℥ j. vel ℥ i. ℞. in decocto
agrim. lupuli, fumar. cichor. vel in aq.
ſtillatiuis earundem diſſoluatur.

Exhibeatur duabus ante cibum & quatuor à cibo
horis.

Alius in melancholia hypochondriaca.

℥. Succorū depurator. borrag. bugloſſ. an. ℥. ℞.
ſuccor. pomor. redolentium quart. iiij.
ſacchari ℥. j. ſimul coq. ad ſyrupi conſi-
ſtentiam.

Poteſt etiam aceti ℥. ℞. vel ℥ j. ſub finem colaturæ
addi, modo accida ægro placeant.

Syrupi quoque magiſtrales ſiue longi in fre-
quenti uſu ſunt in diuturnis morbis, tam ad cura-
tionem, quam ad præcautionem: Nam quemad-
modum corpora & humores hiſ ſenſim præparan-
tur,

tur, ita quoque sensim & blande expurgantur.
Quare exempla aliquot subiiciamus.

Ad pituitam in capite abundantem eamque e-
uacuandam, syrupus magistralis talis esto:

℞. Radic. asparagi, fœnicul. petroselini, enulae,
sem. carthami an. ℥. ℞.

cichorii cum toto, origani, calamenthae, sum-
mitatum hyssopi, an. m. j.

sem. anisi, fœnic. pœoniae & eius radice an.
℥ ij.

flor. cordial. an. p. j. decoq. in aqua aut hy-
dromelite.

℞. Colatura quartaria quinque infunde folior.
senæ mundat. ℥ iiij. quæ leniter deco-
quantur.

agarici trochisc. ℥ ij. qui tantum in decocto
calido macerentur (alias facultatem
suam amittet) deinde fiat expressio ad
℔. j. in qua sacchari Maderensis ℔. j.

dissoluantur: s. syrupus, cuius dosis erunt ℥ ij. (vel
cochlearia duo) dissolutæ vel in aquis stillatitiis,
vel decocto aliquo conuenienti.

Ad purgandum iecur & lienem:

℞. Quinque rad. aperitiuar. (quæ aliquando
per noctem in aceto macerantur)
cortic. rad. capp. cortic. med. fraxi. an. ℥ i.
cichor. & endiu. cum toto, agrim. chamedr.
an. m. ℞.

sem. endiu. acetosa, fœnic. an. ℥ iiij.

flor. cordial. & melisse an. p. j.

f. decoctio in sufficienti quantitate aquæ cir-
citer ℔. ij.

F 5

colatura

collaturæ infundē fol. sennæ mundator.

℥ iiij.

agarici trochisc. ℥ ii.

f. expressio ad ℥ j.

in qua tantundem sacchari dissolue, sub finem adde infusionis rhabarb. ℥ i. ℞. cum

℥ ii. cinnam. aromatizetur. f. syrupus

longus, cuius dosis ℥ ij. cum deco-

cocto conuenienti hepatico, qui singulo triduo exhiberi potest.

Medicamenta autem purgantia, quæ ipsis decoctis infunduntur, sunt senna, rhabarb. agaric. turbith. (in pituitoso) helleborus niger in affectu melancholico contumaci, cuius ℥ ij. si decoquantur, sufficient, vel tantundem turbith. infundere licet simul cum senna, additis zingiberis gr. vj. vel viij. radicis vero ireos ℥ j. simul cum aliis decoquatur vel in taleolas secta colaturæ calidæ infundatur. Sic ellabori fibras aut radices in eadem colatura infundere plerunque satis erit. At pondus purgantium accommodari debet humori, naturæ ægroti, viribus, ætati, parti affectæ & aliis coindicantibus, ita vt pro singulis dosibus ℥. ℞. sennæ, agarici ℥ ij. rhabarbari ℥ i. ℞. vel ℥ ii. sufficiant, quæ dosis raro exceditur.

Quod si vero hæc dosis non satis euacuet, augeri poterit, addita syrupi lōgi ℥. ℞. vel in rhabarb. diluto ℥ j. vel ℥ j. ℞. dissoluetur dosis vna prædicti syrupi, vt ℥ j. ℞. vel ℥ ij. vel syrupo addi potest diaphenici aut diapruni aut electuarii de succo rosarum ℥ ii. vel catholici ℥ iii. pro dosi.

vsus

Vfus denique syruporum multiplex est. Vulgarissimus vero est ad humorum expurgandorum præparationem, & obstructionum reserationem, quo facilius humores expurgentur.

De Saccharo eiusque differentia.

C A P. XIX.

CUm sacchari frequentissimus in medicamentis vsus sit, necessum est, de eo quædam dicere.

Saccharum duplex est, aliud natium, aliud factitium: Illud liquor est, qui in India & felici Arabia ex arundinis suæ oculis effluens, tum per se, quia turget, lacrymæ alicuius instar, tum etiam solis attrahente facultate elicitus, principio liquidus qui denide à sole super arūdines in grumos pisi, fabæ aut auellanæ magnitudinem concrescit, candidus, pellucidus, salis instar friabilis, qui antiquis cognitus, à Dioscoride & Galeno inter mellis species relatus. Quare Dioscoridi sacchar. melium & concreti mellis genus: Galeno sacchar; Paulo saccharum, Plinio saccharon dicitur; Archigeni, sal Indum, propter concretionem sali similem, & quia salis modo sub dentibus frietur, propter candorem, & quod liquefiat, cum humore aliquo diluitur. Aliis mel calaminum seu arundinaceum dictum fuit: quod saccharo cando arte parato simile fuit, cuius succedaneum esse potest.

Factitium, aliud veterum, aliud recentiorum. Veterum ex radicibus arundinum & ipsis cannis
expri-

exprimebatur, quo veluti liquido melle utebantur: quare mel cannæ dictum fuit, quod ex Ægypto, Cypro, Creta, Sicilia & Rhodo afferebatur. Hoc etiam ante Galeni tempora notissimum fuit, & saccharum tabarzeth ab Auicenna dicitur.

Recentiorum à prædicto confectionis modo potissimum differre videtur, cum veteres suum expressione, recentiores vero coctura conficiant.

Est autem nostrum saccharum succus è singulari arundinis genere expressus, ad iustam consistentiã calore ignis excoctus, defecatus, & in turbinatas metas densatus, colore & splendore niueus, aut in candido rufescens, qui cum aqua dissolvitur, & rursus ad crassitudinem coquitur, mellis instar pinguis, & in longum ductilis, dulcedinis suauitate mel superans, qui quanto plus coquitur & defecatur, tanto candidior & dulcior euadit.

Diuidimus saccharum in concretum & molle; Concretum in pyramidale, miscellaneum, candidum & penidium. Pyramidale in Maderense, Canarium, Finale, Melissium & Thomæum.

Maderense ab insula Madera dictum, ex Lusitania adfertur in metas lb. 6. 7. 8. 9. & 10. suauitate sua ad confectiones expetitur, quod ceteris omnibus præfertur.

Canarium ab insula Canaria inter Africam & Americam sita, vbi copiosissime coquitur, & Melissio ac Thomæo candidius, solidius ac purius. Eligendum in hoc genere candidissimum, aridissimum, minime lentum, sed quod malleo percussum in solidas partes dissilit, vt liquefactum ac desubmatum aqueam claritatem habeat: quod metris 10. & 12 lb. adfertur. Finale

Finale, aut Finis, ab extrema & finem consecuta puritate nomen habet, eo quod candidus arte reddi non potest. Conficitur e canario hoc modo: Saccharum in portiones diuisum aheni induunt, lixiiii ex sola calce viua parati, quantitatem, quæ ebullitioni despumationiq; sufficiat, affundunt, despument: rursus albumina ouorum instillant, & tamdiu despument, donec probè limpidum & flauum sit redditum, tum lixiuio nondum absumpto per cilicium transmittunt, quo reliquæ sordium colligantur, denuo igni apponunt, donec lixiuium plane sit absumptum. Quod si forte ebullitione labra aheni superet, butyri momentum ilico addunt: sicque statim vndantes spumæ resident. Saccharo iam ad duritiem cocto & adhuc calente, vasa figulina terrea, (Veneti accipiunt ænea) infundibuli forma prius aqua fontana lota, saccharo opplent, quibus subtus angustiori parte foraminulum inest, quod obturant, & recondunt. Hæc vasa in cellam aut hypocæstum, metarum basi, crustam ex luto aqua calida subacto, duorum aut trium digitorum obducunt: Quæ crusta vbi exiccata fuerit, aufertur, alia apponitur; hocque bis terve repetunt, ita tamen, vt in singula mutatione in foraminulum mucronem immittant, quo facilius crassamentum pinguius & sordidius, quod syrupum vulgo vocant, effluat.

Postremo bis aut ter ex metis vel vasis erutum fontana liquefaciunt, rursus in metas infundunt subtus foramen reserant, & superne lutum addunt, denique dodrantaes pyramides cærulea charta inuoluunt. Optimum, quod candore, ariditate &

&

76. sicut
 sicut Ta.
 bonanum
 tany.

& splendore, optimum Canarium superat, quod
 ad confectiones ceteris speciebus plerique præferunt.
 Verum ut ab eo in medicamentis abstineatis, suade-
 mus: siquidem dum lixiuio acriore, quasi sapone
 ex calce parato, repurgatur, non modo dulcedinis
 gratiam amittit, sed aliquid acrimoniae acquirit,
 unde fitis excitatur, sanguis vritur, bilis gignitur,
 caput grauatur. Hoc Practici & officinae pro sac-
 charo tabarzeth vsurpant, cum Arabes voce Ta-
 barzeth optimum intelligant. Quare Maderense
 in medicamentis præferimus.

Saccharum Melissium, quod aliqui à Meli In-
 diae occidentalis, alii ex insula Melita afferri volunt,
 Canario simile, minus tamen candidum, quod
 etiam Fino præferimus, & communiter in cibis
 vtimur, quare saccharum cibale quibusdam dici-
 tur, laudatur, quod tam foris quam intus candi-
 dum est. Si enim intus subrufum sit, tum spuma
 sua pyramidibus intus commixta, adulteratum est.

Thomæum saccharum, ab insula Indiae occi-
 dentalis Sancti Thomæ, ubi plurimum coquitur,
 nomen habet: Quod Practicis Saccharum ru-
 brum: ab Arabibus succharum sulimenum di-
 citur, & pro ignobilissimo habetur, quod foris al-
 bidum, aut in flauum vergens, in mediis metis
 subrufum, præsertim in summitate. Quod in eo
 candidum est, facile friatur: rufum vero propter
 lentam pinguedinis densitatem friationi resistit:
 cum resoluitur, ruffescit, & plurimum spumæ ex-
 cernit, cum rursus ad spissitudinem coquitur: den-
 sitatem diu seruare nequit, sed propter pinguedi-
 nem melli cognatam temper humescit: Idcirco

eo etiam utimur mellis loco ad excipienda medicamenta liquida, pro antidotis, serapiis, conferuis & similibus. Clysmatibus etiam inditur non tantum, quod vilius sit, sed etiam, quod magis abstergat.

Eligendum est pingue, densum, candidius, & hoc ipso Fino salubrius est. Adulteratur etiam spuma sua intus pyramidibus admixta, dolus fusco rubore detegitur. Nonnunquam & hoc saccharum lixiuio, eo modo, quo Canarium, depurant. Albius quidem reddunt, sed nunquam recte induratur. Et quod candidius est, plus amyli habet, quod in depurando admiscunt, paruis metis infundunt, cærulea charta inuoluunt.

Saccharum Miscellaneum prædictarum specierum fragmenta appellant, quæ simul collecta in doliis afferuntur, siquidem hoc communiter ad syruporum confectionem, aliquando & in cibis, utantur.

Denique saccharaceum mel, simile est molli & liquido melli vel syrupo, quale etiam semper remanet, nihil aliud est, quam spuma in saccharæ confectione collecta, quod ex Insulis, in quibus saccharum coquitur, in doliis aduehitur, viliori- que pretio, quam mel venditur, quo pro melle uti licebit, nisi forte adulteraretur. Hoc ex insula Madera magna copia Antuerpiam aduehitur, ubi ex eo placentulæ popularibus hominibus dicatæ conficiuntur. Dicitur mel saccharinum.

Saccharum candidum, quod officinis candum dicitur, cuius ex Græcis solus Myrepsius a meminit, a *lib. de simp. 1. test. 1.* *αίθρην* nominans; aliis lucidum, aliis crystallinum dicitur.

dictum, duplex est: Naturale aliud, aliud factitium.

Naturale, quod ex arundinum cannis effluxum, super eas solis calore concretum est; & ex India allatum fuisse diximus, in cuius loco saccharum nostrum candidum, iisdem viribus pollens, successit.

Quod arte paratur, duplex est, alterum crystallo simile, quod Veneti ex finissimo conficiunt, cum tamen rectius è Maderensi vel Canario conficiatur, cum finissimum à lixiuo ex calce parato, decoctione aliam qualitatem adsciscat, & id, quod ex Maderensi vel Canario fit, illud dulcedine superet, & candore adæquet.

Alterum subrufum quod nunquam clarum redditur, & ex Thomæo conficitur; Præfertur tamen album, siquidem colore, substantia & viribus natiuo correspondeat. Confectionis hic est modus:

Saccharum optimum confringitur, vasi conuenienti imponitur, aquæ fontanæ, quantum ad sacchari liquefactionem opus est, affunditur, vsq; dum ad iustam consistentiam syrupi perueniat, quod cito fit, coquitur. Calidum ollis quadratis è luto factis, & vitratis infunditur, quibus bacilli lignei, fissiles, tenues, quadrati ex abiete aut picea decussatim duorum digitorum interuallo dispositi insunt; Feruens adhuc vasis æstuario calefacto ad fornacem vel officina calefacta, vase densa bóbace inuoluto, in dies 16. aut 20. reponunt, postmodum detegunt, & si forte syrupi affusi siue sacchari liquati portio quædam necdum concreta reman-

reman-

remanferit, effundunt repente affufa calida, ad fyrupi pinguedinem eliciendam, quo denuo feruente reddito, illico calidum in idem refundunt, eodem loco per dies 8. vel 10. relinquentes. Tempore hoc elapfo, inuenitur circa ligna iniecta faccharum concretum pellucidum, & cryftallini coloris, fapore Canario fimile, quod ori inditum, fenfim liquefcit. Probatum quod maxime pellucet, & in maiores cubos, fplendidis lateribus denfatum fuerit. Quod uero rufum eft, calidius eft, & ad mellis qualitatem accedit, magisque abftergit.

Ad imitationem facchari candidi confici etiam potest violaceum & pellucidum, cinnamomeum & rofaceum purgans. e.g.

℞. Sacchari Maderenfis ℥. vi.

liquefciant, bulliant, in aq. stillatitia violarum pauciffima, donec craffitiem tabulis conficiendis acquirat, mox affufis succi violar. ℥. ij.

decoq. ad fyrupi confiftentiam, tum, ut dictum fuit, olla terreæ vitrata, decuffatim in ea bacillis difpofitis infunde.

Eodem etiam modo & tempore, quo faccharum candidum confici diximus.

Si pellucidius requiras, & uiridioris coloris, tum addes fucco violarum, dum faccharo mifcetur, guttas aliquot succi limonum aut citri. Fragrantius fi experas, rad. iridis ℥. ij. inuolutas laneo panno, addes. Vfus eft in affectibus pulmonum & thoracis à calore excitatis.

Simili modo faccharum candidum cinnamome-

G

um

um conficitur, si loco aquæ fontanæ, aquam stillatitiam cinnamomi sumseris, in quo saccharum dissoluatur, & si guttas aliquot olei cinnamomi addideris, habebis fragrantissimum. Cuius usus in frigidis & thoracis & ventriculi affectibus.

Saccharum vero candidum rosac. hoc modo fiet: Saccharum in aqua stillatitia rosarum dissolvitur, succus rosarum incarnatarum expressus additur, eo modo, quo violaceum, conficitur. Pellucidius & floridiore erit colore, si succi citri, aut aliquid cinnamomi saccharo miscueris.

Quod si vero saccharum in succo rosarum incarnatarum dissolueris, & guttas aliquot succi limonum addideris, eoque modo, quo candidum, confeceris, non solum pellucidum & incarnatum colore confeceris, verum etiam vi cathartica præditum erit, quo delicatulos & infantulos blande purgare poteris.

Saccharum Penidium, cuius nec Græci meminere, nec conficiendi modum agnouere, ex pyramidali, nonnunquam ex Thomæo conficitur: Potest etiam recte ex miscellaneo confici, saccharo in micæ confraçto, aquam affundunt, lentis prunis dissolunt, bullienti albumina ouorum diligenter agitata affundunt, quo sordes albumini adhæreant, remouent ab igne, spumam cum sordibus despumatorio adimunt, rursus igni imponunt, bullienti demum albumen infundunt, sordes adimunt, totiesque faciunt, vsq; dum saccharum nullam amplius spumam relinquit, mox per pannum colant, rursus igni apponunt, quo lente & continue bulliat, vsq; dum bullæ magnæ attol-

attol-

atrollantur, mox bacillum leuem ex frigida aqua exemptum saccharo indunt, vt ei adhæreat. Exempto baculo frigidam aspergunt (hæc enim est proba) Quod si saccharum induretur, & facile à bacillo recedat, masticatum item dentibus non adhæreat, sufficienter coctum erit; Quare ab igne remouent, & vbi bullæ confederint, supra tabulam marmoream optime adæquatam oleo amygdal. inunctam effundunt, eiusque defluentes extremitates continuo in medium referunt, & id tam diu, vsque dum propemodum resinæ laricæ crassitudinem acquisiuerit, tum manibus amylo conspersis in vncō siue hamo parieti affixo, suspendunt: Detrahunt ad vlnæ longitudinem, ad vncum referunt, celeriter distrahunt & quidem toties sine intermissione, donec indurescat & candorem acquirat: Quo diutius enim deducitur, eo candidius redditur. Tandem veluti in tenues funes digiti crassitie torquendo tabulæ amylo conspersæ imponuntur, vsque dum exiccetur; quod vbi refrixerit, durissimum est & vitri instar dissilit, & octauo die post friabile redditur, vt & digitis comminui possit. quæ omnia in æstuario calido peragenda sunt. Eligendum candidissimum, rarissimum ac lucidissimum, quod temperate calidum est: Lenit & emollit asperitatem faucium, raucedinem, tussim sedat: pectus & thoracem expurgat, siue per se, siue in cibo aut potu sumptum, cuius nomine infantulis vel in pulce vel cum lacte exhibetur.

De Iulepis.

CAP. XX.

a 5. meth.
med. 1.

Iulepum iuniores Græci, Aetuarus *a* & Sethi
 ζελάπιον & ιόλαβον quasi violarum infusum appel-
 lant: Veteribus enim hæc forma incognita, & ab
 Arabib. inuenta, cuius loco hodie Medici frequen-
 tius syrupo simplici vtuntur. Materia ipsorum sunt
 aquæ stillatitiæ, succi florum, fructuum, herbarum
 puri & defecati, saccharum, acetum, omphacium,
 mel. Raro ex decoctis herbarum & fructuum ma-
 teria desumitur. Plerunque ex infusione florum
 fiunt. Aliquando è iure vnius aut paucorum sim-
 plicium, præsertim aromaticorum, vt fœniculi,
 hyssopi componuntur, hoc modo: Vt saccharum
 vel mellis secundum aliquos triplum, aliqui æ-
 quali portione cum liquoribus sumunt, deco-
 quantur lenim despumando, dum tota fere li-
 quoris quantitas sit absorpta ad mellis fere con-
 sistentiam; deinde aromate condiebatur. Nunc
 vero simplicior fit compositio, vt ab apozemate
 differat, & liquidior, vt à syrupo distinguatur, ita
 vt liquoris partes tres & sacchari duæ sumantur. e.
 g. In officinis duo habentur iulepi, alter iulepus
 violatus, ex aquæ stillatit. violar. ℥.iii. & sacchari
 clarificati ℥.ii. confectus, qui exspumando co-
 quitur. Sumitur igitur hic iulepus vel per se, vel
 cum aqua cocta portione quadrupla, sextupla et-
 iam, quæ simul transuasantur: ad sitim sedandam,
 ardorem bilis compescendum, ad febres, pleuriti-
 dem, asperitatem faucium & tussim. Sic etiam iu-
 lepus rosotus ex aq. stillat. rosar. ℥.iii. sacchari cla-
 rifi-

rificati ℥.ii. conficitur: cuius per se & cum aqua conuenienti vsus esse potest, vt & prioris. Hic etiam Alexandrinus dicitur, Regius Lutetianis, quia regi Francisco in delitiis fuit. Quod si æger acido magis iulepo delectetur, hoc pacto parabitur:

℥. Aq. ros. ℥. viiiij.

succi limon. ℥. ij.

sacchar. ℥. iiii.

bulliant lento igne ad iulepi consisten-
tiam.

Si bilis ardorem extinguere velis,

℥. Succu endiu. acetos. an. ℥. iiii

aq. cichor. nenuph. an. ℥. iiii.

sacchari ℥. iiii.

decoque in iulepi consistentiam.

Hoc vel cum aq. cocta vel cum decocto scariolæ, acetosæ vti possumus.

Sed quoniam frigida ista omnia in ventriculo imbecilliore flatus generant, addi poterit cinnamomi ℥. i. vel santali citrini. Pauperibus ad sitim & ardorem febrilem conficiatur hoc pacto:

℥. Aq. fontan. ℥. j.

aq. rosar. & sacchari an. ℥. iiiiij.

sub finem decoctionis adde aceti ℥. ii. ℞.

vel omphacii ℥. ij.

In febribus contagiosis conficiuntur ex cordialibus, vt aq. scabiosæ, borragin. bugloss. acetos. ros. succo critri, arantior. limon. acetosæ, borrag. buglossi. Exempli gratia:

℥. Aquæ scabiosæ, rosar. acetosæ, card. bened.

an. ℥. iiii.

sacchari ℥. v.

sub finem adde succi limon. ℥ ii. f. iulepus.
 Verum confici possunt eiusmodi iulepi vel ex a-
 quis solis cum saccharo, vel ex solis succis.

Ad alui profluum vel hæmorrhagiam fiunt
 ex aq. rosar. succo granatorum, cytoniorum, ber-
 beris, vel etiam ex aq. plantag. polygoni, portula-
 cæ cum saccharo rosat. ex infusione quinetiam
 florum hoc modo: Macerantur flores violarum
 in aqua, in quam toties violæ recentes coniiciun-
 tur, quoties libet. e. g. Ad catarrum tenuem in
 pulmonem delabentem & materiæ delapsæ expe-
 ctorationem

℥. Flor. violar. & tußilag. an. ℥. ss.

*macerentur in s. q. aqua, dein exprimantur,
 denuo recentes infundantur, aliquoties,
 coquantur cum s. q. sacchari. f. iulep.*

cuius ℥. i. ss. dilui potest cum aq. hordei & ita exhi-
 beri iis, qui in phthisin sunt proni: Vel læpius in
 die per se ℥. i. exhibeatur.

Fiunt etiam iulepi ex syrupis dissolutis, vel in
 decocto conuenienti, vel in aquis stillatitiis, vt:

℥. Syrupi violat. ℥ ij.

syrupi de tußilag. ℥ j. misce.

Huius mixtionis ℥ i. in tribus vel iiii. ℥. aq. hord.
 vel decocti pectoralis diluatur; Vel hoc pacto:

℥. Aquar. endiu. scariol. acetos. an. ℥. iij.

syrupi de endiu. ℥ ij.

de acetos. ℥ j. ss.

de limonib. ℥ j. misce pro iulepo.

qui tribus matutinis in ardore bilis exhibetur.
 Communiter solent Medici ad quamlibet potio-
 nem iulepi tabellam morbo conuenientem exhi-
 bere,

bere, vt in frigidis affectibus aromatici ros. diagalanga, diamoschum. In calidis, diatriafandalon, diarhodon Abbatis. Denique in prostratione virium summa, iulepus confortans gratissimus & utilissimus sic à nobis paratur:

℞. Iulepi ros. ℥j. ℞.
aq. cinnamom. ℥ ℞. misce.

Si acidiusculum expetat, syrup. de acetositate citri ℥j. addi poterit, ita tamen, vt aq. cinnamomi dosis augeatur ad ℥j. quo iulepo quotiescunque licebit vii.

Tandem præcipuus iuleporum vsus & communis est ad corrigendam intemperiem quamcunque, sitim sedendam, bilis ardorem extinguendum, humoris malignitatem edomandam. Ad humorum enim præparationem cum paucioribus constent, minus efficaces sunt syrupis & apozematibus, quibus tamen multo sunt iucundiores & suauiores.

De apozematis siue decoctis.

C A P. XXI.

Aπόζημα quasi feruefactum, vel ἀφέψιμα, à Dioscoride & Galen. appellatum, Latinis decoctum dicitur: quibusdam syrupus magistralis, cum à syrupo sola coctione differat:

Est medicamentum constans ex pluribus simplicibus in aliquo liquore ad media vel tertia partis absorptionem

G 4

coctis

c. 1. ad
Glaucōn.

coctis, dein colatis, tum saccharo aut melle ad saporis gratiam aut syrupo vno pluribusve dulcoratis, aromatibus conditum, quo ad humorum preparationem, interdum ad earum euacuationem, interdum ad vtrumque vtimur.

Veteres, vt ex Galeno a colligere est, vtebantur apozematibus hoc pacto confectis: Nonnunquam herbas virentes, aliquando siccas in hydromelite siue mulsa decoquebant: dein colo transmittabant; & propinabant.

Horum vires eadem, quæ simplicium, ex quibus conficiuntur: aliquando enim materia liquori aliquot horis ante decoctionem infunditur, quo vires, quæ in tenuiori substantia consistunt, eliciantur, vt est facultas incidendi, attenuandi, aperiendi, resoluendi. At cum quorundam vires in crassiore sint substantia, vt in radicibus & lignis, quo maior vis eliciatur, diutius decoquuntur. Sic etiam vis purgantium medicamentorum infusione, nonnunquam etiam coctione elicitur. Quare tot tamque multiplices apozematum vires & vsus existunt, quot ipsorum simplicium atq; syruporum præsertim compositorum.

Iam vero quemadmodum syrups alii humorem biliosum, alii melancholicum, alii pituitosum præparant, alii denique serosum expellunt: & rursus ex his quidam capiti, quidam thoraci, ventriculo, hepati, lieni aliisque partibus profunt: Ita apozemata alia bilem, quædam pituitam, alia melancholicum succum, alia humorem aquosum respiciunt: & rursus alia capiti, alia aliis partibus conueniunt.

At licet medicamenta, quæ humores alterant,
vel

vel similitudine substantiæ purgant, id in toto corpore indifferenter præstent: habent tamen facultates peculiates huic magis, quam illi parti proprias. e. g. Oxymel pituitam in vniuerso corpore incidit, attenuat, detergit. At si betonicam incoquas, pituitam in capite rectius præparabit: Si hyssopum vel glycyrrhizam vel tussilaginem, in pectore: si agrimoniam, hepatis; si scolopendriam, lieni magis conducet: Sic de ceteris. Vt ergo re totam rectius explicemus, plâtas maxime vsitatas & quæ singulis humoribus præparandis & alterandis conueniunt, & quæ partibus singulis accõdantur tanquam apozematum materiam referemus.

Pituitam itaque crassam aliosue humores crassos præparant rad. quinque aperientes, radix ireos, helenii, rubiæ maioris, pœoniæ, angelicæ, valerianæ, bryoniæ, ebuli, sambuci, cyclaminis, squillæ, radix & folia chelidon. rad. ononid. eryngii, tamarisci, fraxini, raphani, aristolochiæ vtriusque, centaurii vtriusque, calami aromatici, galangæ, cyperi, pimpinellæ, dictamni albi, peucedani, gentianæ, garyophylatæ, dauci. Herbæ salu. maior. betonicæ, melissæ, stoechad. lauend. hyssopi, scabios. marrub. menthæ, absynthii, agrimon. thymi, origani, eupatorii officinar. ocimi, cassutæ, vetonicæ, verben. arthemis. matricar. nepetæ, calamenth. tanaceti, chamæpyt. chamæd. asclepiad. cardui benedict. angelicæ, succisæ. rosmar. ruta. Fructus vuae passæ maiores & minores, cappares, ficus, pistacia, nuclei pini, amygdal. Semina calida maiora quatuor, (anisi, fœniculi, carui, cumini) & quatuor minora (dauci, ammeos, amomi, apii)

mi, apii) carthami, nasturtii, raphani, fileris montani, pœoniæ, nigellæ Rom, pimpinellæ, saxifrag. milii solis, genistæ, pastinacæ vtriusque, agni casti, rutæ, fraxini, ocimi, hyperici, bacci lauri, iuniperi, ebuli, sambuci. Flores Rosmar. saluiæ, melissæ, stoechad. anethi, lauendulæ, reyri, sambuci, genistæ, ex quibus pleraque etiam serosos humores euacuant: vt ex radicem numero ireos, enulæ, cyclaminis, ononis, cortex medianus ebuli, sambuci, baccæ ebuli & hederæ. Si vero pituita tenuis, qualis initio destillationum à capite ad fauces decumbit, præparationem non indiget, cum facile medicamentis purgantibus obsequatur: Vbi vero ad pectus fluit, incrassari debet, quæ etiam præparatio est.

Bilem tenuem ad faciliorem expulsionem præparant refrigerando scilicet, humectando, acrimoniam leniendo & incrassando: Radices & folia, atriplicis, bliti: Herbæ, lactuca, violaria, portulaca, nymphaea, quibus tussilago viridis & plures aliæ siccandi vi præditæ addi possunt; virides enim nisi admodum exiccent, supra secundum gradum in aqua decoctæ propter copiam humiditatis aquosæ, humectandi vim aliquam habent: exiccatae vero eam amittunt, & vehementius exiccant. Sic bardana, plantago, oxalis, solanum, semperuiuum. Fructus lenientes ac refrigerantes, pruna Damascena, mala dulcia, iuiubæ, sebesten, cerasa, mora, fraga, cucurbitæ, cucumeres, melones. Semina, vt quatuor frigida maiora, semen psyllii, lactucæ, endiuia, scariolæ papau. albi, hordeum mundat. Flores violar. rosar. recentes,

recentes, papaueris. Eandem detergunt & obstructionem tollunt rad. asparagi, rusci, gram. oxalid, cichoreæ. Sic herbæ, vt genera intyborum, vt endiu. scariol. lactucæ, portulacæ, chondrillæ hieracii, densi leonis, lichenes, lupuli, fumarix, capillares omnes. Semina frigida minora, endiu. scariolæ, lactucæ, portulacæ, cichorii. Flores cichorii, lupuli, sic & summitates asparagi. Sic eandem adstringunt in euacuationibus immodicis, radic. & fol. vtriusque plantag. verbasci, bistortæ, burse & virgæ pastoris, polygoni, lentisci, myrthi, Fructus, pyra & mala austeræ & acerba, arantia, citria, limonia, punica, mespila, corna, cydonia, sorba, ribes. Semina citri, acetos. portulacæ, papau. cydonior. myrri. Flores rosar. cytinus. Ex hac materia etsi quam plurima vim aliquam exiccandi habeant, & detergentia & adstringentia dici possint, nihilominus tamen bilem contemperant, si in aqua coquantur, à qua decoctum vim humectandi recipit. Præterea cum ad detergendum aut adstringendum instituantur, quorum neutrum humectantia per se præstant, his ad bilem hærentem aut plus æquo fluentem vti cogimur.

Bilem crassam, vt est vitellina, præparant ea, quæ incidere, attenuare & aperire diximus. Præter illa etiam radices & folia verbenæ, althææ, lappathi acuti, borraginis, bugloss. glycyrrhizæ. Inter herbas lupulus, fumaria, cherefolium, agrimonia, capillares omnes. Cortices rad. capp. tamarisci. Semina asparagi, anethi, cherefolii, vrticæ. Fructus caricæ, vuz passæ maiores & minores. Flores borrag. buglossi, anethi. Dein etiam ea, quæ
diximus

diximus pituitam præparare, quæ primum caloris gradum non excedunt: Raro enim solus humor in corpore peccat, & pituita magna ex parte admiscetur. Quare vtile est, ea plerunque permiscere, quæ manifesto calore aperiunt & incidunt. Ast cum omnia calida sint & sicca, vsus tempore admixtione refrigerantium & humectantium, vt cichoraceorũ & aliorum prædictorum contemperanda sunt: quamuis & ab ipsa aqua, in qua decoquuntur, humectandi & refrigerandi vires acquirant.

Humor melancholicus præparatur radicibus & foliis borrag. buglossi, corticibus, rad. capp. tamarisci, fraxini, sambuci, ebuli, radicib. polypod. quercini, oxylapathi, asparagi, enulæ; Herbis, fumaris, lingua ceruina, ceterach, lupulo, melissa, chamæd. chamæpyth. agrimon. thymo, epithymo, cuscuta, satureia, ocimo, quod in palpitatione cordis à flatu melancholico maxime fit. Floribus cordialibus, borrag. bugloss. violar. & rosar. lupuli, roris marini, meliss. fumar. summitat. tamarisci, quinetiam pomorum odoriferorum. Fructibus, vuis Damascenis & Corinthiacis, cappar. Seminibus agni casti, asparagi, borrag. bugloss. hederæ, ocimi. Ex hac simplicium sylua ea, quæ scopo conuenient, eligenda, vt si institutum fuerit, humorem vnum tantum præparare, à leuioribus, modo morbus det inducias, auspicabimur. Vbi vero plures humores affectum causabunt; siue hic in venis siue in diuersis partibus sit, simplicia, quæ humorem peccantem oppugnare possint, & singulis partib. conueniant, miscere conuenit. Quare quæ singulis partibus conueniant, nosse oportet.

Singulis

Singulis partibus conuenientia simplicia

Cephalica.

Capiti morbo calido laborante conuenient
 flores, viola, rosa nymphaea, papauer. Sic radix mandrag. At his duobus calore vegeto adhuc existente tantum vtendum: lactuca, portulaca, folanum. Si vero ab humore frigido caput afficiatur, betonica, saluia, maiorana, rosmar. lauend. stoechas, pulegium, satureia, calamintha, hyssopus, lauri folia & baccæ, pœoniæ semina & radix, semen melanthii & nacus.

Thoraccica.

Pulmoni vero & thoraci à frigore affectis, radix glycyrrhizæ, vuæ passæ maiores & minores, pistacia, nuclei pini, dactyli, hyssopus, marrubium, scabiosa, tussilago, capillares omnes, helenium, radix ireos florentinæ, semen bombacis, alth. maluæ proderunt. Si à calore, vtila erunt hordeum integrum, si leniendum sit & detergendum; mundatum, si magis leniendum: iuiubæ, sebesten, psyllium, semen papaueris.

Cardiaca.

Cardiaca calida sunt, dictamnium, helenium, carduus benedictus, scabiosa, morsus diaboli, rosm. pimpinella, buglossa, borrago, benotrica altilis, doronicum.

Stomachica.

Stomachia frigida, quæ cordi etiam accommodata, hic conueniunt, quemadmodum & mala cytonia, granata, arantia. Sic & in alui profluuiio fructus omnes austeri. Calida vero præsertim aromata, amomum, cardamomum, cinnamom. galanga, macis, nux moschata, piper, cyperus, squinanthū, calamus aromatic. mentha, absynth.

ma-

maiorana, origanum, hyssopus, thymum, anisum, cuminum, coriandrum.

Hepatica.

Hepatica calida, absynthium, agrimonia, eupatorium, fumaria, chamædr. chamæpyth. semina calida maiora & minora, quæ omnibus partibus communia sunt, quemadmodum & radices aperientes quinque. Frigida omnes cichoreæ species, lactuca, hepatica, violar. portulaca, oxalis, oxylapath. alleluia, gramen, semina frigida maiora & minora omnibus etiam partibus communia, oxyacantha, santalorum species.

Splenica.

Splenica calida, epithymum, polypodium, caparis, borrago, buglossa, cortex interior radicum fraxini, tamarisci, cappar. sambuci, sic etiam lingua ceruina, ceterach, chamæd. chamæpyth. fumaria, lupulus, cichor. ruta, asarum, cyclamen, rubia tinctorum, semen agni casti. Frigida, violaria, borrago, buglossa, mala redolentia, adianthum, asplenicum.

Nephritica.

Nephritica calida, quæ arenulis expurgandis, pituitosam materiam renibus aut viis vrinariis impactam detergendo conueniunt; sunt rad. quinque aperientes, lappæ maioris, anonis, ireos, eryngii, graminis, cyperi, asari, valerianæ, calami odorati, sic folia adianthi, betonicæ, berulæ, brassicæ marinæ, herniariæ, nasturtii, saxifragiæ; cortex radic. cappar. Semina calida maiora & minora, genistæ, lappæ maior. milii solis, feseli, dauci, petroselini, apii. Fructus item, pistacia, nuclei pini, baccae lauri & iuniperi, grana alkekengi, flores genistæ, calendulæ. Sed in calculosis aut arenosis renibus solis calidis vtendum

dum

dum non est; sed frigida etiam conuenientia permiscenda sunt, ne renum calor augeatur; sicque excrementa ad ipsos deducantur. Frigida, quæ renum & urinæ ardori renibusque exulceratis detergendis conueniunt, sunt plantago vtraque, oxalis, portulaca, nymphaea, parietaria, lactuca, cichorium: semina frigida maiora & minora, hordeum, semen papau. lactucæ, portulacæ. Fructus, iuinbæ, sebesten, fraga, flores violar. rosarum, nenupharis.

Hysterica seu vterum respicientia sunt rad. apertientes, aristolochiæ vtriusque, rubiæ maioris, gentianæ, pœoniæ, valerianæ, angelicæ, galangæ, asari, dictamni albi. Herbæ vero hyssopus, athemisia, matricaria, calamentha, pulegium, serpillum, origanum, nepeta, melissa, tanacetum, ruta, sabina, costus. Semina calida maiora & minora, pœoniæ, seseleos, genistæ flores, genistæ, calendulæ, hyssopi, quæ omnia mensibus suppressis mouendis, intemperiei frigidæ & humidæ corrigendæ conueniunt. Frigida vero sistendis mensibus accommodata inter radices, plantago vtraque, bistorta, tormentilla, symphytum maius. Herbæ, plantago vtraque, portulaca, lactuca, semperuiuum vtrumque, vitica mortua flore albo, polygonum, virga & bursa pastoris. Semina portulacæ, plantag. myrthi, papau. albi, rosar. flor. maluæ arborelcentis. Ex enarratis simplicibus aquæ stillatiæ eliciuntur, iisdem affectibus vtilis, syrups componuntur, decocta parantur, quibus medicamenta purgantia infunduntur, aut syrups dissoluntur.

Enar-

Enarrata simplicium sylua, in quo liquore eadem sint decoquenda, explicandum est. Aqua igitur ut plurimum eligitur. Cum enim insipida sit, omnium vires optime admittit. Quod si vero magis sit refrigerandum, serum lactis caprini sumatur, quod per se intemperiem calidam & ventriculi & viscerum corrigere potest. Sin vero incidendum, attenuandum, detergendum, & febris non adsit, vel saltem febris lenta, hydromeliti incoquantur, & radices duæ, tres, quatuor vel quinque diuersæ, pari pondere sumuntur, herbarum totidem manipuli, semina item, flores & fructus. Sed radices pondere æstimantur, herbæ vero manipulis, flores pugillis, fructus numero, semina pondere rerum siccarum, pro apozematis quantitate æstimanda. Exempli gratia: Ad tres doses decocti radic. duarum aut trium satis erit singularum $\mathfrak{z}$ β . sumere. Vbi vero multarum & plurium radic. penuria fuerit, aliorum ingredientium maior quantitas esse debet. Eadem ratio est herbarum, seminum & aliarum rerum, ita tamen, ut si radices sint arefactæ, cum efficaciores sint viridibus, minor earum sit quantitas. Contra cum virides, multo adhuc liquore scateant, minusque efficaces sint, harum quantitas augenda.

Aquæ autem aut liquoris, in quo incoquantur, quantitas, etsi communiter periti Pharmacopœi arbitrio relinquatur, tamen Medicum scire conuenit, in materia calida & acriuscula sextuplam aut octuplam, in recenti quadruplam aut sextuplam esse debere. Exempli gratia. Si pro $\mathfrak{z}$ iiij tam radic. quam folior. & reliquor. iubeas fieri coctionem

nem

nem ad quatuor doses, aut tres ad summum, in ij. ℥. aquæ decoctio fiat ad mediæ partis absorptionem. Sic ubi maiore aptione opus est, ut in hepatis & lienis obstructionibus, quo melius humores crassi & viscidi incidantur, & medicamenta citius penetrent, radices horis quinque vel sex in aceto macerentur: abstinendum tamen, ubi ventriculus infirmior, exquisitioreve sensu præditus, cum ab aceto, quemadmodum etiam veterus, lædatur. Nonnunquam etiam ad ingentem febris ardorem extinguendum non solum radices in aceto macerantur, sed etiam sub finem decoctionis aceti ℥ i. affunditur decocto saccharum aut mel, aut syrupi convenientes miscentur. Sacchari pondus erit ab ℥ ℞. ad ℥. vi. pro ℥ iij. aut iij. decocti, ut si ad tres doses apozema instituas, sacchari vel mellis ℥ iij. miscebis: Syrupi vero & morbo & parti affectæ accommodati dosis ℥ i. vel ℥ i. ℞. pro qualibet dosi. Aliquando ad gratiam ipsum apozema cum albumine oui clarificatur, licet turbidum & colatum efficacius sit. Plerumque etiam apozemata, si febris non prohibeat, aromatibus, præsertim nucæ moschata aut cinnamomo, in gratiam ventriculi condiuntur, seu ut loquuntur, aromatisantur, sumendo ℥ j. vel ℥ i. ℞. pro libra vna apozematis. Aliquando conditur tantalo, ubi profluuium alui. Interdum puluere alicuius electuarii, ut diarhodi abbatis, diatriasanton. Aliquando radice ireos florent. ut in affectibus pectoris, condiuntur. Exempla subiiciamus.

Ad pituitam citra febrim:

H

℥. rad.

- ℞. Rad. fœniculi, asparagi, petroselini, enula;
sem. carthami, an. ℥vj.
herbarum agrimon. hyssopi, pulegii, origani;
calamenth. an. m. i.
ficuum concisarum numero iiii.
sem. seseleos, fœniculi, dauci, anisi, an. ℥ij.
liquir. rase passular. mundat. an. ℥. ℞.
flor. salvia, rorismar. an. p. i. coq. ad ℥. i.
dissolue.
in colatura syrupi de hyssopo, de stoechade;
oxymel. simpl. an. ℥i.
f. apozema, quod clarificatum aromatize-
tur cum speciebus aromatici ros. vel cin-
namomi. ℥i.

Quod si vero pituita magis incidenda sit, prædi-
ctis adduntur radices pœoniæ, galangæ & similes;
& in hydromelite decoquuntur. Si vero adsit fe-
bris quotidiana, abstinendum quibuscunque ca-
lefacientibus & siccantibus, quæ medium secundi
gradus superant, & nonnulla refrigerantia per-
miscenda.

Ad bilem in iecoris obstructione citra febrim
præparandam:

- ℞. Rad. quinque aperitiuar. in aceto horis
quatuor macerat. rad. oxylapath. an. ℥. ℞.
cichorii totius, endiu. agrimon. chamaedr.
an. m. j.
sem. endiu. cucumer. melon. fœnicul. an. ℥ij.
flor. cordial. an. p. i.
f. decoctio in ℥. ij. aqua ad media partis
absorptionem.
in colatura dissolue syrup. de cichor.

Syrup.

syrup. acetosi simpl. syrupi byzantii an. ℥ i. ℞.
vel ij.

f. apozema cum albuminibus ouorum clarificatum & cinnamomo aromatizatum.

Ad bilem vero venas mesaraicas, iecoris, aliasve obstruentem; praesente febre, tale parabitur.

℞. Rad. asparagi, gramin. cichor. an. ℥. ℞. “

Yurutan. herbar. endiu. lactuc. agrim. acetose an. m. j.

f 75. sem. cucumeris, cucurbita, citrulli, endiu. acetos. foeniculi an. ℥ ij.

flor. cordial. an. p. j.

f. decoctio in s. q. aquae ad ℥. j.

In colatura dissolve sacchari Maderensis vel canarii ℥ iij.

f. apozema, quod clarificatum, aromatizetur cum puluere triasantalon ℥ ℞. pro quatuor dosibus. Potest etiam ad finem decoctionis infundi aceti ℥ j.

vel, si malis, syrupos, quam saccharum miscere, tum in ℥. j. colatura dissolui poterit syrupi acetosi simpl. de cichor. simp. cum syrupo de limonibus an. ℥ j. ℞. f. apozema.

Ad bilem tenuem incrassandam:

℞. Rad. oxylapathi, cichorii totius an. ℥ ℞.

Yurutan. iuuubar. sebesten. an. numero vj.

f. 75 in pulpa tamarindorum ℥. ℞.

77 herbar. lactuca, endiu. portulac. an. m. j.

sem. frigidor. maior. papau. albi, foeniculi an. ℥. j. ℞.

flor. violar. nenuphar. rosar. rubear. an. p. j.

H 2 f. decoctio

f. decoctio ad quartaria iij. *N. W. iß*
 in colatura dissolue syrupi granat. cydonior.
 vel portulaca, an. ℥ i. ℞.

f. apozema, quod clarificetur & aromatise-
 tur cum santalo citrino.

Si vero maiori adstrictione opus sit, ipsi decocto
 post radices myrobolanorum citrinorum ℥ iij.
 addi possunt.

Ad succum melancholicum, citra tamen lienis
 obstructionem:

℥. Radic. polypod. quercini, cichorii & blyglos-
 si totius, an. ℥ ℞.

asparagi, graminis an. ℥. vi.

herbarum fumar. summitatum lupuli, ta-
 marisci, chamedr. scolopend. an. m. j.

sem. endiu. coriandri prepar. an. ℥. ii.

flor. cordial. genista, an p. i. coq. ad ℥ j.

in colatura dissolue syrupi de fumarica, de lu-
 pulo & acetos. simplic. an. ℥ i.

f. apozema, quod clarificatum aromatize-
 tur cum cinnamomo pro quatuor dosibus.

Quod si lienis obstructio adsit, ad prædicta adde-
 re licebit cortic. radic. cappar. fraxini, tamarisci,
 herbas capillares, præcipue ipsum ceterach cum
 melissa, semina fœniculi, petroselini; addentur
 syrupi quinetiam, vt de cichorea composit. sine
 rhabarbaro; syrupus de duab. vel quinque radicib.
 syrupus byzantinus. Aduertendum tamen, lon-
 giore opus esse tempore & pluribus apozemati-
 tibus ad melancholici humoris, vt qui terrenus sit
 & fœculentus, præparationem: & si purgantia mi-
 sceantur, mitioribus vtendum, cum à fortioribus
 humor hic exacerbetur. Iam

Iam vero quemadmodum apozematum præparantium frequens vsus est, sic etiam & purgantes in vsum veniunt, qui non alia ratione, quam prædicta, conficiantur, nisi quod folia sennæ, agaricus &c. decocto infundantur. Fructus vero aluum emollientes ad pituitam quidem passulæ, ficus: ad bilem vero pruna, sebesten, tamarindi, incoquantur. Syrupi etiam in colatura dissoluuntur ex rosis pallid. syrup. de cichorea composit. cum rhabarbaro, syrup. de epithymo laxat, vt ad pituitam purgandam;

℞. Prædicti apozematis ℥. j.
infunde fol. sennæ mundator. ℥. j.
agarici ℥. ℞.
f. ebullitio & expressio, in qua dissolue syrupi rosat. laxat. ℥. iij.
f. apozema pro trib. dosib.

exhibeatur alternis diebus, si ægri robur permittat, sin minus, tertio quoque die, mane horis tribus ante cibum, nisi morbi motus vel accessio impediat, tum intermedio duarum accessionum tempore fieri debet, & ad minus horis quatuor à cibo.

Ad bilem vero in ℥. ℞. decocti præscripti infundes fol. sennæ ℥. j. exhibeantur tertio quoque die.

Si pituita bili permixta, syrupi ros. pall. vel syrup. rosat. composit. cum rhabarbaro ℥. ij. vel iij. addentur. Apozemata singulis partibus convenientia ex his, quæ causam morbi, & morbum oppugnent, & ipsius partis affectæ rationem habeant, conficienda sunt, vt si humor crassus pul-

monem obstruat, vel citra febrim vel ea tenui ex-
istente, parari poterit in hunc modum:

- ℥. Rad. enulae, vngulae caball. cichor. totius,
an. ℥ ss.
folior. tussilag. scabios. adiantbi, summita-
tum marrubii, hyssopi, an. m. i.
ficuum, dactylor. concis. numero ii. vel iii.
passular. mundatar. vel corinthiacar. ℥ ss.
sem. alth. bombacis, melon. an. ℥ ii.
radic. liquirit. rasa ℥ ss.
flor. cordial. an. p. i.
coq. in suff. q. aq. ad ℥. i.
In colatura dissolue syrupi capillor. Veneris,
de liquiritia vel etiã de hyssopo, vel de tuss-
siag. vel de scabiosa vel de prassio an. ℥ ii.
f. apozema, quod clarificetur & cum ℥ ii.
rad. ireos florentina aromatizetur.

Sic ad detergendos renes & expurgandas a-
renulas, præmissa tamen diligenti totius corporis
euacuatione, parabitur hoc pacto:

- ℥. Rad. aperitiuar. an. ℥ ss.
rad. lapathi maioris, resta bouis, althea an.
℥ ii.
folior. betonicae, endiu. capillor. Veneris, sax-
isfragia, an. m. i.
seminum frigid. maior. foeniculi, genista,
milii solis an. ℥ i.
liquirit. rasa, ℥ ii.
cicer. rubeor. ℥ ss.
flor. violar. buglossi an. p. i.
coq. ad ℥. i.
in colatura dissolue syrupi capillor. Veneris,
de al-

de althea, de limonibus an. ℥ i. ℞.

f. apozema clarum, aromatizetur cū ℥ ℞.

pulueris electuarii Ducis.

Verum hæc decocta exhibenda non sunt, nisi vreteribus dilatatis cataplasmatibus, semicupiis, fomentis, inunctionibus cum oleo scorpionum, ne calculi vel arenæ in vreteribus subsistant. Exhibentur autem hæc apozemata, dum æger in semicupio erit.

Solemus etiam horum apozematum loco portiones exhibere ex vini albi ℥ ii. succi limonum ℥ ℞. succi amygdalar. dulciū ℥ j. vel aquis destillat. vt:

℥. Aquæ parietariæ, agrimonie, ononidis, vel saxifragiæ, vel ruta murariæ, an. ℥ i. ℞.

syrupi de raphano ℥ i.

pulueris lapillor. cancri, nucleor. persicor. vel iunip. an. ℥ i. f. potus.

Vbi vero renes nimium incaluere, vrinæ ardor adsit, vel renes & viæ vrinariæ exulcerati sunt, à diureticis eiusmodi abstinendum, & apozemate leniente vtendum, quale est:

℥. Hordei integri, m. ℞.

sebesten, ficus, an. numero x.

folia maluæ, altheæ, endiu. portulacæ, sem.

papau. alb. an. ℥ i. ℞.

flor. violarum, nenupharis an. p. ii.

coq. ad quartaria iii.

In colatura dissolue sacchari rosati, tabu-

lat. diatragacanthi frigidi an. ℥ i.

fiat apozema clar. pro tribus dosibus

Potissimum autem in his affectibus emulsionibus, de quibus infra, vtimur.

Ad suppressos menses à bile crassa & pituita:

℞. Radic. quinque aperitiuar. an. ℥. β.

radic. aristoloch. rotund. vera, rubia maioris
an. ℥. iij.

cichor. totius, herbar. agrim. hyssopi, cala-
mintha, origani, nepeta, satureia, vel ar-
themisia, an. m. β.

sem. fœnicul. sesel. pœonia & eius rad. an.
℥. i. β.

flor. calend. p. ii.

coq. in hydromeliti ad ℥. i.

in colatura dissolue syrupi de hyssopo, de ar-
themis. an. ℥. i.

f. apozema clarum & cum cinnam. ℥. β.
aromatiseur.

Exhibentur autem hæc apozemata, cum tempus
menstruorum instat: aliis enim temporibus fru-
stra exhibentur.

Quæ apozemata omnia calida exhiberi debent,
& ab omnibus apozematibus in genere abstinend-
um, nisi prius corpus blando medicamento pur-
gatum fuerit: exhiberi autem debent mane præ-
sertim. Aliquando etiam vesperi tribus horis
ante cibum, nisi motus morbi & accessionis fe-
brilis principium prohibeat. In vigore enim ac-
cessionis, aut declinatione ad sudores iuuandos
& vrinas promouendas vtiliter exhiberi possunt.

De potionibus purgantibus.

C A P. XXII.

CVm in morborum acutorum principiis, hu-
moribus ipsis turgentibus & suffocationem
mini-

minitantibus, etiam citra præparationem, præmisso tamen clystere, euacuandi sint. Purgatio autem fiat vel potionibus, vel pilulis, vel bolis, vel tabelis, vel pulueribus. Potiones primo explicabimus.

Fiunt autem ex liquore aliquo, ut decocto, vel aqua stillatitia, vel succo aliquo, & morbo & parti affectæ conueniente, infulis quibusdam purgantibus, vel integris, ut senna, rhabarbaro &c. vel eorundem pulueribus, vel etiam compositis in iis dissolutis, ut diacarthamo, diacatholic. de succo rosarum & id genus, vel syrupis purgantibus. Verum cum purgantium alia bilem, alia pituitam, alia melancholiam, alia aquas: Alia, quæ duos aut plures, aut omnes humores expurgent: unde phlegmagogacholagoga, melanagoga achydragoga dicuntur, idcirco quænam singulis humoribus conueniant, ostendemus.

Pituitam educentia.

Pituitam ducunt cathartica, Agaricus in infusione à ℥ j. ad ℥ ij. corrigente aliquo addito.

Quemadmodum enim rhabarbari corrigens est spica ad gr. vi. vel ℥ β. sic agarici, zingiberis ℥ β.

Mechoaca in infantibus à ℥ β. ad ℥ ij. in adultioribus à ℥ i. ad ℥ i. β. addito corrigente vel in puluere, & omnium optime, vel cum liquore aliquo.

In infusione vero ad ℥ ii. exhibetur; quamuis etiam mixta cum pane amygdalino, siquidem ἀπαιος delicatulis exhiberi potest. Hæc etiam serosos humores educit. Eligendum autem albissimum, quemadmodum agaricum albissimum & leuissimū.

H 5

Turpe-

Turpethum album & gummosum eligitur, morbis frigidis & diuturnis conueniens, quod leuioribus permiscetur, & cum ventriculum subuertat, corpus perturbet, robustis tantum conuenit; Corrigitur addito zingibere, mastyche, succo amygdal. dulcium, saccharo. Exhibetur autem in decocto, vel infuso per se quidem à ℥ i. ad ℥ ii.

Hermodactylus à iuncturis pituitam trahit. Verum per se nihil fere purgat. Quare admixtione vehementiorum acuitur, & cum flatus generet, ventriculum lædat, cumino, aniso, cinnamomo, spica, zingibere corrigitur. Datur puluis per se ad ℥ i. decoctum ad duas.

Coloquinthis vehementissima est, quæ non tantum pituitam, sed & bilem vtramque & serum vehementer conturbando expurgat. Quare tantum ætate florentibus conuenit. Vix per se exhibetur, sed puluis eius præparatus à ℥ j. ad ℥. ß. liquori conuenienti infunditur, deinde colatur & exhibetur. Et ex ea subtilissime trita & succo amygdal. dulc. diluto cum tragacanth. & mastyche trochisci fiunt vulgo Alhandal dicti. Plerumq; puluis iusculo aliquo pingui, vel liquore alio conueniente infusus exhibetur.

Composita vero phlegmagoga sunt diacarthammum, diaphenicum, catholic. electuarium de citro, electuar. Indum maius, benedict. laxatiu. quæ tamen non facile per os exhibetur. Hiera cum agarico, hiera diacoloquinthid. & quæcunque compositiones agaricum, turpethum & coloquinthidem recipiunt.

Ad pituitam citra febrim purgandam:

℥. rad.

℞. Rad. apii, fœnic. enula, sem. carthami an. ℥ ii.
folior. beton. hyssopi, maioran. an. p. i.

sem. anisi, fœnic. an. ℥ i.

f. decoctio pro dosi, colatura seorsim infunde
agarici trochisci ℥ i. ℞.

(Rhabarbari electi aliqui ℥ iii. etiam
addunt) fiat leuis feruesfactio.

In expressione dissolue catholici ℥ v.

diaphenici ℥ i. ℞. pro potu.

Quod si pituita crassa fuerit, vt in febre quoti-
diana:

℞. Rad. petroselin. apii, fœnic. sem. carthami
an. ℥ iii.

cichorii totius, summitatum hyssopi, cala-
menthi, an. p. i.

sem. fœniculi, coriandri prepar. endiu. an.
℥ ℞.

flor. cordialium an. p. i.

decocto colato infunde agarici recent. tro-
chiscati, rhabarbari electi. an. ℥ i.

vel fol. sene. ℥ iii.

ebulliant parum, dein exprimantur.

dissolue syrupi rosar. pallid. ℥ i.

vel loco syrupi, diacarthami ℥ i.

(varia diacarthami compositio: secundum enim
officinarum nostrarum compositionem ℥ i. ℞. suf-
ficiunt, Cordi autem ℥ ℞.)

Notandum hic, agaricum cum flatulentum &
nauseabundum sit, eius dilutum non est expri-
mendum, sed colandum. Quod si etiam turpetho
yti velis, tunc:

℞. Radic. petros. asparagi, gramin. an. ℥ iii.

turpethi

*cichorii totius, betonic. calamenth. maioran.
an p. j. &c. vt supra.*

Si vero turpethum in coquere nolis, tunc in colatura infunde agarici recens trochiscati, turpethi electi an. ℥ j. cum zingiberis & masticis singular. ℥. ℞.

Potiores vero, quæ sine decoctione conficiuntur, parantur vel ex diacarthami, secundum communem compositionem, vel diaphenici ℥. ℞. cum syrupi rosarum pallidar. ℥ j. quæ dissoluuntur in aqua conuenienti, vt betonicæ, maioranæ, scabiosæ, vel hoc modo:

℥. *Catholici & diacarthami an. ℥. ℞.*

dissolue in decocto liquiritiæ: minima potuncula vero in humore pituitoso euacuando confici potest ex diacarthami nostri ℥ ii.

dissolue in ℥. ℞.

vel aq. conuenientis addito ℥ i.

aq. stillatitiæ cinnamomi, vel in vino.

Hiera diacoloquinth. denique vix per os exhibetur, nisi in frigidis grauioribus capitis affectibus, in parua tamen quantitate cum aliis exhibitur, vt si ℥ ij. ad summum ℥ i. aliis medicamentis commisceas.

Bilem educentia.

Simplicia bilem educentia, sunt medulla cassiæ à ℥ ii. in infantibus ad ℥ i. ℞. quæ tamen & pituitam purgat; utilis affectibus thoracis; pulmonum, æstuantis ventriculo & hepatis, renibus, vesicæ, tem-

cæ, tempore calidiori. Exhibetur autem plerun-
quæ forma boli, aliquando diluitur cum liquore
aliquo, si quis facile deglutire non possit: quod si
miscatur cū catholico, facilius diluetur: vt in hy-
pochondriaca melancholia, ventriculo calidiorē:

℥. Cassia recent. extracta, catholicon. an. ℥. ℞.

Syrupi violati ℥ j.

vel syrupum in ℥. ii.

aq. bugloss. dissolue.

Manna quinetiam ab ℥. ℞. ad ℥. ij. in iusculo galli-
næ vel decocto hordei exhibetur, hora vna ante
cibum. Sic syrupus rosar. pallid. ad ℥. iij. in liquore
conuenienti exhibetur; qui præter bilem etiam a-
quas ducit, obstructions hepatis, venarum me-
raicarum aperit, hydrophi inchoanti febribus len-
tis prodest: at prægnantibus cum tormina excitet,
ora vasorum recludat, exhiberi non debet.

Syrupus de cichorea cum Rhabarbaro ab ℥ j.
ad ii, & plures. Hæc blanda sunt, & morborum
initis ad ventriculi impuritatem tollendam, ex-
hibentur.

Rhabarbarū alui profluuiis, sanguini vndiqua-
que erumpenti, vomitionibus etiam accommo-
datur. Sic & iis, qui ex alto lapsi sunt vel contusi,
quibus puluerizatum propinatur. Eius puluis à
℥. ℞. ad ℥ j. ℞. exhibetur. Infusum vero à ℥ j. infan-
tibus ad ℥ iij. qua dosi etiam prægnantibus exhi-
beri potest, addita ℥ j. syrupi, de cichorea cum rha-
barb. Sunt qui ℥ j. masticare & succum elicitem
deglutire in affectibus hydropicis soleant.

Aloe à ℥ j. ℞. ad ℥ ii. ℞. cum hiera tam simpl. quam
composita commixta exhibetur.

Scam-

Scammonium, quod aquas educit, & humores sibi familiares statim propellit correctam, diagrydii nomine vel per se à gr. vj. ad vij. vel cum conserva aliqua, vt rosac. violacea, buglossi, exhibetur.

Sic etiam composita habentur, vt diaprunum tam simplex, quam solutium dictum, quod à ℥ ii. ad ℥. β. Electuariū de succo rosar. à ℥ iii. ad ℥ v. vel vj. ad summum. Electuarium de psyllio, lenitium, catholic. Sic diaphenicum, confectio hammech, & ceteræ confectioes, quæcunque scammonium recipiunt, bilem purgant.

Melanagoga.

Atram bilem ducit senna, quamuis etiam bilem retorridam & vitellinam, pituitam etiam crassam expurget: præcipue humoribus in hypochondriis & visceribus hærentibus. Ad obstructionem enim viscerum & mesenterii inueteratas maxime fieri debet. Pueris, senibus optimum remedium, grauidis non inimicum. Alii folliculos, alii folia commendant. Probamus folia, quæ in puluerem redacta à ℥. β. ad ℥ ii. in iusculo aut liquore aliquo exhiberi possunt. Decoctum vero à ℥ ii. ad vj. Notandum tamen, sennam longam coctionem non ferre, rectius si quidem hoc pacto exhibetur, si ℥ vi. vel ℥. β. infundas, vel sero lactis, vel aquæ alicui conueniente, vel vino albo, additis corrigentibus, cum medicamentum sit & flatu & tormina excitans, cinnamomo vel aniso vel fœniculo ad ℥ i. & tantundem zingiberis. stent
per

per noctem loco calido. Mane leui facta ebullio-
ne, colatura exhibeatur; puerperis hoc pacto ex-
hiberi potest, si ℥ ii. foliorum cum ℥.β. sem. anisi
in nodulum ligentur, & leuiter in iusculo bulli-
ant, vel si cum prunis Damascenis dulcibus iam
decoctis leuiter bulliant, saccharum ipsi iusculo
addatur, pro purgante exhiberi potest: quo diu-
tius enim coquitur, minus purgat, sed tormina
non facit; minus cocta, liberalius purgat.

Polypodium quercinum ab ℥.β. ad ℥ i. si deco-
quatur in iusculo, blande humorem melancho-
licum euacuabit. Hellebori vsus antiquis fami-
liarissimus, nunc vero præsertim albus raro in v-
sum venit, propter incommoda, quæ adferre so-
let, ab Hipp. enumerata. In diuturnis & contu- 4. aphorism.
macibus morbis, summa tamen cum cautione, v-
surpari debet, præsertim in robustis, & morbis à
melancholia ortis, ita tamen, vt corpus prius
sit recte præparatum, monente Hippocrate. Ex-
hibetur autem hellebori nigri rad. contusæ pul-
uis ad ℥ j. in iusculo vel vino, vel hydromelite,
vel alio conuenienti decocto. Tutius tamen ex-
hibetur, si maceretur, quam si eius substantia ex-
hibeatur. Plerumque incoquitur decocto cum
reliqua materia. Composita melancholiam
ducentia sunt, confectio hamech, catholicum,
diaphenicum, hieralogad. hiera Pacchi. potest et-
iam fieri potiuncula hoc modo:

℥. Polypod. quercini, buglossæ totius, cortic. rad.
cappar. vel tamarisci, vel fraxini, passular.
mundat. an. ℥ iiij.

prunor. damascen. numero iiii.

summi-

summitatū lupuli, fumarie, thymi, epithymi
vel cuscute an. p. i.

sem. anisi, fœnicul. endiu. an. ℥ i.

flor. cordial. an. p. i.

f. decoctio. Infunde folior. sennæ mundator. ℥. ℞.

f. leuis ebullitio & expressio, in qua dissolue catholici, confectiois hamech an. ℥. ii.

f. haustus pro vna dosi.

Ad humorem contumacem:

℥. Rad. polypod. quercini, cichorii totius, passular.
mundat. an. ℥ iii.

radicis hellebori nigri ℥. ℞.

betonica, fumarie, buglossæ, ceterach an. p. j.

sem. coriand præpar. fœniculi an. ℥. ℞.

flor. cordialium p. j.

fiat decoctio in conueniente aqua.

Si vero & hepatis ratio habenda est, tunc & rhabarbarum addi poterit. Sic pauperibus catholicô cum foliis sennæ, vel cum confectioe hamech, vel etiam polypodii quercini solius cum seminibus fœniculi vltus esse potest. Exemplum:

℥. Catholici ℥ i.

confect. Hamech ℥ ii.

dissolue in ptisana additis ℥ iiii. aut ℥ i. ℞.
pulueris sennæ.

Vel

℥. Rad. polypod. quercin. ℥ i.

sem. anisi vel fœniculi ℥ ii.

decoque in iusculo, exhibeatur pauperi.

Diuitibus syrupus de epithymo, syrupus Sabor Regis dissoluti in decocto foliorum sennæ propinari potest.

Hydra

Hydragoga

Medicamenta aquas ducentia, Hydragoga dicta, & quidem simplicia sunt, radix ireos, eaque in puluerem trita à ℥ i. ad ℥ ii. cum iusculo vel decocto rad. enulæ vel brassiæ marinæ; Vel eadem radix dissecta in taleolas vino albo, vel oxymeliti simpl. vel decocto ex radicibus aperientibus confecto infunditur, & decocti ab ℥ ℞. ad ℥ j. ℞. exhibetur; Vel ex radice succus elicatur, cuius dosis à ℥ i. ad ℥ ii. in liquore conueniente, addita nuce moschata aut cinnamomo, aut spica nardi, aut pulueris triafantali.

Cortex medius sambuci, eiusdem etiam baccæ idem præstant, minore tamen efficacia. Sic ebuli baccæ à ℥ j. ad iii. in liquore dissolutæ additis corrigentibus propinantur.

Sic est radix Asclepiadis cum radice asari. Fortior autem est radix cucumeris agrestis, quæ trita à ℥ i. ad ℥ ii. in oxymelite infunditur, colatur & exhibetur. Elatorium etiam, id est, succus ex fructu cucumeris agrestis à ℥ j. ad ii. Brassicæ item marinæ decoctum à ℥ i. ad ℥ ℞. Huc referri potest ricinus vterque siue cataputia maior & minor, à gr. v. ad vii. ex decocto fœniculi, nucis mosch. cinnamomi, passular. quod saccharo dulcorari debet. Plura dantur hydragoga, quæ cum magnopere corpus perturbent, partes exulcerent, & vasorum osculis reseratis sanguinem eliciant, minus tuto exhibentur, vt est esula, tythymali species, chamælea, thymælea, quibus periculosius euphorbium, quod & ipsum corpus inflammat.

Præstantissimum autem erit ad aquas ducendas: Radix mechoacæ pulv. à ℥. ℞. ad ℥ ij. in vino albo exhibeatur vel decoctis, & infusionibus addatur.

Composita sunt syrupus de rhamno, syrup. ex floribus persicorum: Sic etiam syrup. rosar. pallid. laxatius, diacarthamum: Vel

℥. Rad. ireos nostratis, enula, valeriana, vel asari an. ℥ ij.

summitatū agrimon. chamadr. eupator an. p. j.

sem. dauci, anisi, cumini, an. ℥. ℞.

flor. geniste, bugloss. an. p. j.

coq. in colatura infunde rhabarb. electi ℥ ij.

cinnamomi ℥. ℞.

in expressione dissolue syrupi rosar. laxatiui.

℥ j. ℞.

f. haustus.

Efficacior erit, si granor. ebuli ℥ ii. addideris.

Pro pauperibus:

℥. Rad. ireos nostratis, asari an. ℥ iiij.

cortic. medi sambuci p. i.

sem. cumini ℥ ij.

f. decoctio & expressio dissolue syrupi de rhamno ℥ i. ℞.

vel si mauiis:

℥. Syrupi de rhamno ℥ ii.

dissolue in aqua sceniculi ℥ i.

De vomitoriis.

C A P. XXIII.

Vomitoria vel euacuationis, vel reuulsionis grati-

gratia præscribuntur. Evacuationis, si in ventriculo humores contineantur, qui vel in ventriculo alimenti vitio geniti sunt, vel in ipsum ex aliis partibus confluxere. Reuulsionis gratia utimur in affectibus articularum inferiorum, ut dolore ischiadico, podagrico. Renum item & aliarum inferiorum partium affectibus. Obstant autem partibus superioribus, ut capiti, oculis, si ex consensu ventriculi non afficiantur. Pulmoni & thoraci non conveniunt propter periculum ruptionis alicuius vas. Commode etiam in principio accessionis febrium putridarum usurpantur. Profunt quinetiam ad epota venena educenda, ubi purgantia, cum secum vim deleteriam per corpus vehant, minimè conveniunt. At post fungorum venenatorum, qui strangulando nocent, esum, non vomitoria, sed purgantia profunt.

Veteres frequenter vomitoria, maxime in diuturnis & contumacibus affectibus, exhibebant, vomitorio ex helleboro albo confecto. Solebant enim singulis mensibus semel vel bis vel sæpius etiam vomitoria sumere. Sunt autem vomitoria diuersa: Alia enim laxando, os ventriculi sinistrum, quod superius vulgo vocant, vomitum excitant, cuiusmodi sunt oleosa & pingua: quare communissimum est, ad imitationem Galeni *a*, hydræcum, id est, aqua tepida cum oleo ebibita. Alia humores incidunt, attenuant, detergant, ut est oxymel, syrupus acetosus. Alia humores ad superiores ventriculi partes attrahunt, ut est hellebori albi radix: Sed non nisi in robusto corpore helleborus,

b 4. Apho-
ris.

& is quidem bene præparatus, exhibendus, monente Hippocrate *b*, cuius fibræ à ፩ i. ad ፩ ii. macerantur, & in iusculo pingui carniū coquuntur, vel cum oleo, butyro & aniso, vel in decocto lenienti cum cinnamomo & aniso, vel etiam in vino dulci. Deinde expressum colatum cum ፩ ii. sacchari propinatur. Vel fibræ poma alicui infiguntur. Parum coquitur, coctum, sublatis tamen fibris, deuoratur. Sic etiam raphani radicis succus ad ፩ ii. cum affusione hydromelitis vel oxymelitis simplicis ad ፩ iiii. vel ፩ iii. seminis triti cum mulsā, vel decocto lenienti vel pingui incoquitur & exhibetur.

Asari folia viridia quinque vel octo teruntur, cum hydromelite exhibentur, vel ፩ Ḃ. seminis eius vel radicis. Exhibetur etiam iulorum nucum in furno exiccatorum, in puluerem comminutorum à ፩ Ḃ. ad ፩ i. cum vino albo.

Aliqui aquam ex nucibus viridibus cum oleo;
Vel hoc pacto:

℞. semin. atripl. ፩ Ḃ.
sem. anethi. ፩ i.
rad. raphani ፩ j.
decoque in aqua, decocti colati ፩ iiii.
commisceantur cum ፩ i.
aquæ nucum viridium, & tantundem olei
exhibeantur.

Vel.

℞. semin. atiplicis, ፩ Ḃ.
rad. raphani in taleolas incisa ፩ i.
decoquantur in hydromelite, colentur. Colatura ፩ Ḃ. tepida propinetur.

Vel.

Vel.

℞. Rad. raphani, sem. atripl. an. ℥℞.

rad. asari ℥i.

decoque in oxymelite simp. colaturæ tepida

℔℞. datur.

Sic decocto deficiente:

℞. Oxymel. simpl. syrupi acetos. simpl. an. ℥ii.

aqua tepida ℥iiii. bibatur.

In affectibus soporosis & paroxysmis epilepticis ex vitio ventriculi causatis hiera simplex cum aqua tepida propinetur. Sed notare cōuenit semper, vomitoria tepida esse exhibenda, & si non statim succedat, tum vel penna oleo intincta, vel digito faucibus immisso, titillando, vomitum accelerare oportere, & si vires concedant, consilio Hippoc. c corpus mouere. Vomitorio reiecto iuscula pingua exhibenda, vētricus etiam fouendus, corroborandus.

c 4. Aphorism. 2.

De vinis medicatis & purgantibus.

CAP. XXIII.

ET si veteres iucundas, simulq; vtilis potiones ex vino iniectis aromatibus confecerint, à quibus aliquando etiam appellationes accepere, quæ a lib. 5. vina factitia Tralliano dicta, de quibus Dioscori- b lib. 14. c 16. des a, Plinius b, & Myrepsius c, qui pro affectuum c de comp. diuersitate plura proposuit & propomata voca- medic. scilicet. 38, uit; quamuis proprie propomata Græcis fuerint d detrab. dulces prælibationes ex vino & melle apparatus, 3 serm. 1. c. Actio d teste, quas in antecœnio voluptatis gra- 30. tia,

I 3

tia,

e, lib. 7. c. 15.

tia, vt computationis præludium bibebant, & ex vini partibus quatuor & vna mellis conficiebantur, vt apud Æginetam e habetur. Nihilominus tamen eodem autore ex scammonio, aut grano cnidio, aut huiusmodi purgatoriis parabantur, aut etiam pro ratione affectuum medicamenta iniiciebantur, cuius modi plura Myresipus proponit, & inter cetera ad ventrè subducendum ex polypodio, habet etiam ex asaro, senna & epithymo. Ad horum imitationem solemus vina purgãtia conficere. Nam cum Medicus ægroti moribus nonnunquam se accommodare debeat, & Germanorum plerique à medicamentorum vsu frequenti abhorreant, sicque humores vel iulepis vel decoctis ex artis præscripto præparare non liceat, alia forma ipsis gratior & scopo conueniens inuenienda fuit. Quare cum vinum naturæ amicum, & apud Germanos vinum absynthites in quotidiano pene vsu sit, & vinum ex medicamentis infusis vires facile eliciat, ac præpropere in singulas & abditissimas corporis partes velut optimum medicinæ vehiculum diffundat (cuius nomine Dioscorides de vino inter medicamenta, non alimenta egit) hanc ob causam eiusmodi vinis absynthio addito, quibus & humores præparare, eosdemque expurgare possumus, frequenter vtimur.

Duplicia ergo sunt vina medicata: Quædam enim solum alterant, quædam vero humores præparant, eosque sensim expurgant. Quæ alterant, vel prima qualitate vel secunda id præstant: Prima, vt calefaciendo, refrigerando &c: & quidem
vel

vel vnam tantum partem, vel plures eodem tempore. Sic calefaciunt caput vinum de beronica, roremarino, stoechade, saluia. Oculis prodest vinum ex euphrasia: Cor ipsum, vinum de borragine, melissa, vinum aromaticum, quod Hippocraticum dicitur. Thoracem vinum ex hyssopo, vel marrubio albo, vel enulæ radice. Ventriculum, vinum absynthii. Hepar, vinum chamædreos. Lienem, tamarisci. Renes & vesicam, vinum alkekengi vel saluiæ. Alia vero secunda qualitate alterant adstringendo, vt vinum rosaceum, vinum è punicis, vel ex pyris vel prunis syluestribus. Sudorem prouocant vinum guaiacum. Venenis resistit, vinum zedoariæ, de quibus & Diosc. lib. 5. & Arnoldus de Villanova.

Quæ vero purgant, vel expurgant humorem simplicem, vel mixtos. Simplicem, vt bilem flauam, vinum scammonites: bilem atram, vinum ex helleboro nigro: pituitam vinum squiliticum apud Galenum: Vel aquam, vinum è granis ebuli & chameleæ, vel thimeliæ ex Dioscoride.

Parari autem poterit vinum absynthites aquas purgans hoc pacto:

℥. Summitat. absynthii, cardui benedicti, an. p. ℞.

agrimon. chamedr. an. p. i.

brassica marin. p. ℞.

folior. sennæ diligenter à stipitibus mundat.

℥ ij.

rad. ireos florent. ℥ j.

radic. asari, mechoaca albiss. ononidis an.

℥ ℞.

I 4

calami

calami aromatici, galange minoris an. ℥ ii,
sem. anisi, fœniculi, an. ℥ j.

vini albi ℔. viii.

stent in infuso calidior loco.

Ad mixtos vero euacuandos humores tale parari poterit:

℥. Absynthii, centaur. minoris, cardui bened. an.
p. i.

herbar. agrim. chamedr. an. m. i.

folior. senna mundator. ℥ ii.

radic. turpethi gummosi ℥ ℔.

mechoaca albiss. ℥ iii.

calami aromatici ℥ iij.

semin. anisi, fœnicul. an. ℥ i. ℔.

cortic. arantior sic. ℥ iii.

Herbarum stipitibus reiectis, radicibus incis, & omnibus simul leuiter contusis vasi indantur, vini albi ℔. vi. aut viii. affundantur, stent obturata loco calidore horis 24. ante vsum. Sic si caput expurgare velimus, loco agrimonix, betonicæ flores & stoechades adiiciemus; Si pectus, vt in angustia pectoris, difficili respiratione, tussi, addi potest scabiosa, hyssopus, radix enulæ: Si lien, lingua ceruina, ceterach, summitates vel cortices tamarisci: Si renes expurgare velimus & vesicam, radix ononidis, ireos vel fœniculi vel apii adiicere possumus.

Exemplum vini absynthitis in affectibus thoracis:

℥. Herbar. betonica, scabiosa, byssopi, capillor.
Veneris, an. p. i.

Absynthii, cardui benedict. an. p. ℔.

fol. senna mundator. ℥ ii.

Vinum factum in aqua rosæ & ap. Eueston conf. 4. rad.

rad. enula, iridis florent. an. ℥ iii. vel ℥ ℞.

semin. anisi, foenicali an. ℥ ii.

calami aromatici ℥ iii.

Herbarum stipitibus reiectis, radicib. incisiss & leuiter simul omnibus contusis indantur vasi, superinfundantur vini albi veteris ℔ vi. stent loco calido bene obturata per noctem.

In febre quartana vel obstructione lienis:

℥. Herbar. chamadr. lingua ceruina, ceterach an. p. i.

summitatum tamarisci, vel eiusdem corticum tantundem, epithymi oriental.

℥ i.

folior. senna mundator. ℥ ii.

rad. polypodii quercin ℥ i. ℞.

ellebori nigri ℥ ℞.

rad. cappar. ℥ i.

calami aromatici ℥ iii.

sem. anisi, foeniculi, an. ℥ i. ℞.

incisa, contusa infundantur ℔ viii. vini absynthitis. stent obturata loco calido.

Modus componendi vina purgantia.

Vina hæc medicata, quæ alterandi causa fiunt, veteres aliquando omnia contusa, aliquando integra vino infundebant; aliquando incoquebant; aliquando & mel addebant: At nunc, tempore vindemiarum conficiuntur, herbis & radicibus exiccatis in mustum coniectis, quod vno vel altero mense post, cum vinum iam deferbuerit & defæcatum fuerit, transfunditur, ne si iniecta medicamenta diutius remaneant, corrumpantur. Purgantia vero in vetustius vinum coniectis

medicamentis, & maceratis loco calidiorē, hyberno quidem tempore post fornacem conficiuntur.

Vsus vinorum medicatorum alterantium est, alterno vel tertio die in principio prandii. Purgantium vero, posteaquam horis 24. in infuso steterint, horis duabus ante prandium, præmissis tamen iusculo, & quidem vel quotidie vel alternis diebus, si febris impediatur, vel prout frequentiores deiectiones causabit. Communiter autem hæc vina purgantia duabus à cibo horis aluum mouere solent. Horum vero vinorum cathartecorum præcipue vsus esse potest hyberno tempore in morbis frigidis & chronicis, quæ syrupis præstantiora sunt.

De Pilulis.

C A P. XXV.

INter alia medicamenta, quæ in officinis afferuntur, sunt massæ, vel magdaleones, ex quibus pilulæ conficiuntur. Sunt autem pilulæ *medicamenta figura rotunda, quæ parua quantitate, sed integra semel deuorantur, ad medicamenti insuauitatem fallendi inuenta.* Dicuntur pilulæ à rotunda forma parua: pilæ, Græcis καταπότια, ab absorbendo, vocantur, apud quos catapotia omnia illa appellantur, quæ non diluuntur, sed vt sunt, deuorantur, vt ex Scribonio Largo *a* & Marcello Empyrico *b* colligitur.

Inuentionis causa duplex est, vna, vt hæc, parua quantitate accepta, ægros minus molestant: altera, vt dum diu in ventriculo subsistunt, e partibus

a cap. 87.

b cap. 26.

bus distantibus melius, vt e capite, vbi præcipue earum vsus, pulmone, articulis, corporis vniuersi habitu, humores ad ventriculum trahant.

Materia earum petitur à plantis, de quibus supra fuit dictum, gummatibus, lacrymis, lapidibus aliquot, vt lazuli, armenio, ita quidem, vt quæ sicca sunt, in puluerem conterantur vel contundendo mollescant, vt aloe, scammonium, gummata, quæ simul aut melle, aut syrupo, aut succo aliquo aut aqua stillatitia, aut mucilagine, excipiuntur, & ita in massam finguntur, quæ cum leuiter in vmbra fuerit exiccata, vel vesica vel chorio inuoluitur, vel papyro ceræ liquatæ intincto, sicque pyxidibus stanneis reponitur.

Deplices sunt pilulæ, aliæ quarum massa iam est præparata in officinis: aliæ vel ex his mixtis liquore aliquo malaxatis vel ex diuersis simplicibus pro re nata ex præscripto conficiuntur. Sumuntur autem differentiæ pilularum ab humoribus, quos educunt: aliæ à partibus, quibus conueniunt, quædam ab effectu, quædam ab actionis modo.

Ab humoribus quidem; Phlegmagogæ sunt pilulæ de agarico, aggregatiuæ, cochix, lucis maiores & minores, de hermodactylis, ex hiera composit. cum agarico vel coloquinthid. è turpetho; arthriticæ, frigidæ, e sarcocolla, e sagapeno, opanace, de euphorbio, de benedicta laxat. Sed hæ omnes valentiores sunt: quare si ventriculus pituita sit refertus, prius mitioribus vacuandus erit.

Cholagogæ mites & stomachicæ, quæ ventriculum

culum & primas vias blande purgant, sunt in officinis pilulæ de hiera simpl. Ruff. Sic pilulæ communes, quæ de tribus appellantur. Pilulæ ante cibum, pil. mastichinæ, pil. asaiereith, quæ à ʒ. β. ad ʒ ii. vel ad ʒ i. exhibentur. Valentiores, & totum corpus euacuant, sunt, sine quibus, aureæ, de rhabarbar. & eupatorio, imperiales, ex quibus nonnullæ etiam pituitam purgant, vt sunt eæ, quæ agaricum, coloquinthidem, turbith, asarum & alia pituitam educunt, recipiunt, vel quæ eandem præparant, quæ tamen potissimum bilem respiciunt, cum plus scammonæ recipiant.

Melanagogæ sunt pilulæ de fumaria, inde de lapid. lazuli, de lapid. armeno, & quæ ex hellebori nigri & sennæ puluere cum aliis efformantur.

Hydragogæ esse possunt omnes eæ, quæ pituitam ducunt, & præter has pilulæ e thymelea, e mezereo.

A partibus, pilularum differentia altera sumitur. Capiti enim propriæ sunt de agarico, aureæ, sine quibus, cochix. Oculis vero per se laborantibus pilul. lucis maiores & minores. Si vero per consensum ventriculi afficiantur, pilulæ de hiera, duplata tamen dosi ipsius aloes.

Pulmoni, pilulæ de agarico, quibus addunt nonnulli in asthmate & orthopnoea, febre absente, sulphur, quod in corpore humido concedi potest.

Ventriculo stomachicæ, mastichinæ, de hiera, asaiereith.

Hepati de rhabarbaro, de fumaria.

Lieni

Lieni de fumaria, pilulæ Indæ, de lapide lazuli, & quæ recenter ex puluere senne, epithymo, scammonio, helleboro nigro parantur.

Vteri affectibus fœtidæ, & quæ capiti profunt.

Articulis denique pilul. arthriticæ, de hermodactylis. Cautione tamen hîc opus. Nam si fluxio vehemens non sit, tunc validioribus uti possumus: si vero humoris magnus sit affluxus eumque expurgare velis, modice laxantibus & adstringentibus utendum, ut,

℞. Pilul. arthriticar. ℥ i.

myrobalan. citrin. rhabarb. an. ʒ. ʒ.

oxymelite simplici excipiantur.

Commendantur & pilulæ chamæpytheos Matthioli, ex quarum ℥ i. pilulæ nouem formantur, de quibus arthriticus præcautionis, quam purgationis loco singula vespere cubitum iturus iij. sumat.

Ab effectu etiam differentiæ sumuntur. Etenim quandoque purgant adstringendo, ut quæ rhabarb. myrobalanos, & rosas accipiunt; aut purgant laxando & fundendo, ut e castoreo & opopanace, fœtidæ; Aliæ fundendo, ut de euphorbio; quibus propter euphorbii violentiam non facile utimur; Aliæ in totum sistunt, ut sunt pilulæ de cynoglossa, quibus in summis doloribus & vigiliis, destillationibus acerrimis, à tenui humore in fauces caussatis, & ad dysenterias contumaces utimur. Cautè tamen & natiuo calore adhuc vegeto existente, exhibendæ.

Quædam expectorationem adiuuant, & Becchicæ dicuntur: Aliæ sanguinem sistunt: aliæ semen

men

men genitale aügent: Aliæ liberant obstructiones; quæ ex pulueribus trochiscis & electuariis conficiuntur: Aliæ renum æstum & vrinæ ardorem mitigant.

Quæ denique ab actionis modo sumuntur, facultatem ab iis, ex quibus componuntur, assumunt.

Nunc exempla aliquot subiiciamus:

Ad oculorum suffusionem vitio ventriculi causatam:

℞. Specier. hieræ, (aloes dosi geminata,) aloes lotæ in aq. fœnicul. vel euphrasie an. ℥. ℞.

rhabarb. electi, agarici trochiscati an. ℥ i. excipiantur oxymelite vel syrupo de betonica &c. fiant pilula.

Dosis erit à ℥. ℞. ad ℥ j. semel aut bis in hebdomade sumendo.

Ad ventriculum humidiores, debilem vel præcautionis vel curationis morbi diuturni causa, tempore hyberno:

℞. Aloes lotæ in aq. absynthii ℥. ℞.

rhabarb. electi pulueri ℥. ℥ iiii.

agarici recens trochisc. ℥ i.

puluerizata excipiantur syrupo de menthâs & massa conficiatur, quæ ad vsum conseruetur.

Dosis erit ℥. ℞. vel ℥ ij. vel ℥ j. sumendo hora vna ante partum.

Quod si cum imbecillitate adsit obstructio venarum mesaraicarum, addemus specierum electuarii triasantali ℥ j. cinnamomi gr. vj. & excipientur

CHM

cum syrupo de mentha vel oxymelite. Vbi vero ventriculus medicamenta vomitu reiicit, ex solo rhabarbaro confici possunt.

℞. Rhabarb. elect. pulu. ℥ iiii. vel ℥ i. ℞.
cum syrupo de cichorea cum rhabarbaro. formentur pilulae.

Hæ etiam ad nimiam sanguinis excretionem conferunt, si cum aqua plantaginis excipias.

Ad menstrua mouenda ex aloë non lota conficiuntur, quæ ad ℥. ℞. diebus tribus aut quatuor ante periodum exhibentur. Nam vbi venarum obstructions tollere volumus, non abluimus, sed tum, cum à calore aut siccitate metuimus: vel parantur hoc pacto:

℞. Aloes hepatica ℥ i. ℞.
myrrhæ elect. ℥ j.
Sagapeni, boracis, an. ℥ ℞.
castorii ℥ ij.
croci ℥ j.
specier. diamb. ℥. ℞.
olei anisi guttas v j.
omnia simul contusa excipiantur vino maluatico, & in massulam cogantur.

Harum dosis sit ℥. ℞. vel ℥ ij. vtamur præmissa tamen purgatione alternis diebus septimana ante periodum; Vel alio modo:

℞. Rad. aristoloch. ℥. ℞.
radic. & seminis pœonia, gentiana, myrrha
an. ℥ ii.
aloes ℥. ℞.

cinna]

cinnamo ꝑ j.

Excipiantur syrup. de byssop. vel de arthemisia.

Quæ vero valentius & humores ex longinquo educunt, vt ad pituitam & aquas ducendas:

℞. Massepilul. cochiar. ꝑ ii.

sine quibus ꝑ i. trochisc. alhandal. gran. ij. vel iij.

cum oxymelite diligenter misceantur.

Sunt etiam, qui turpetho acuant pilulas, quæ pituitam crassam è longinquis euacuare debent.

Quando vero & pituita tenuis euacuanda, tunc aliqua adstringentia, vt est puluis rhabarbari, myrobalanor. mastichis, admiscantur, vt si fiat pituitæ destillatio in articulos:

℞. Massepilul. de agarico, de rhabarb. an. ʒ ʒ. rhabarb. pulu. ꝑ i.

cum syrupo rosar. pallid. fiant pilule.

Vel hoc pacto:

℞. Agarici ꝑ ij.

rhabarb. pulu. ꝑ i.

trochiscor. alhand. gr. iij.

cum syrupo de mentha. f. pil.

Ad bilem ex longinquo vacuandam:

℞. Massepilular. sine quibus. ꝑ iiij.

cum oxymelite simpl. remolliantur. Fiant pilul. numero v. vel viij.

Si efficaciores volueris:

℞. Pilular. sine quibus & aurear. an. ꝑ ij.

cum syrupo de stoechade formentur pillula.

Quod si vero plus pituitæ, quam bilis, educere voles:

℞. Pi-

℞. Pilular. sine quibus, & aurear. an. ℥ ii.
cum syrupo de stœchade. formentur pilula.

Quod si vero plus pituitæ, quam bilis, educere
voles:

℞. Pilul. cochiar. ℥ i.
cum oxymelite, fiant pilula.

Vel

℞. Pilul. cochiar. & sine quibus, an. ℥ ii.
cum syrupo conuenien. fiant pilula.

Vbi vero alius difficiliter mouetur, & crassio-
rem bilem educere volumus, acuantur pilulæ ii, aut iii.
gr. diagrydii. Sic etiam acueri possumus pilulas,
quo minor earum sit dosis, vt pote pil. cochiar. ℥ ii.
diagrydii gr. iiii. vel v.

Ad humorem melancholicum: (Licet potio-
nes utiliores sint, cum humor hic humectatione
fluxilis reddatur:)

℞. Pilular. Indarum de fumaris an. ℥ ii.
excipiantur oxymel. vel syrupo de buglossa. Vel
hoc modo:

℞. Pilul. de fumar. ℥ ij.
sine quibus ℥ ss.
excipiantur simul vino, in quo radicem helle-
bori nigri ℥ i.
cum masticis vel spica granis aliquot infusa
sint.

Alia catapotiorum genere ad obstructions
soluendas ex trochiscis, ex pulueribus syrupo ali-
quo conueniente exceptis, aut succo aliquo con-
ficiuntur: vt in suspitione hydropis vel obstru-
ctione hepatis:

℞. Rhabarb. elect. ℥ i.

K

Tro-

trochisc. de eupator. ℥ i.

pilul. aggreg. ℥ i.

gummi ammon. dissolut. in succo ireos ℥. ℞.

cum succo rad. ireos formetur massula.

Cuius dosis singulo triduo ℥. ℞. duabus horis ante prandium exhibetur: Vel hoc pacto in hepatis obstructione,

℥. *Trochiscor. de absynth. de rhabarb. an. ℥. ℞.*

f. puluis, excipiatur syrupo de cichorea, aut

cum aqua agrimon. f. pilula, quas tri-

bus horis ante prandium sumet, vini albi parum superbibendo.

In lienis obstructione.

℥. *Trochis. de capparib. ℥ ii.*

ceterach pulueriz. rad. gentiane pulueriz.

an. ℥. ℞.

puluerizata syrupo de byzant. excipiantur.

Ad sanguinem vndiquaque manantem sistendum, ex incrassantibus & adstringentibus hoc pacto fiunt.

℥. *Terra sigillata, boli armeni lota in aqua rosarum an. ℥ ii.*

coralli vtriusque, lapid. hematitid. an.

℥ i.

masticis ℥. ℞.

puluerizata excipiantur syrupo è rosis siccis,

vel myrtillorum vel cydoniorum, f.

massa,

ex qua ℥ j. ante somnum & mane duabus vel tribus horis ante cibum exhibetur.

Tandem ex succis præstantissimæ conficiuntur hoc pacto:

℥. Fo-

℞. Folior. betonic. meliss. salvia recent. an.
m. j ℞.

maiorana m. j.

irrigantur vino optimo, macerentur per bi-
duum, & per torcular exprimantur.

Vel,

℞. Vini huius expressi ℥ iiii.

aloes pulu. ℥ i.

folior. senna pulu. ℥ i. ℞.

agar. opt. ℥ ℞.

turpethi electi ℥ iii.

diagrydii optimi ℥ ℞.

siccantur simul in hypocausto & frequenter
agitenter, quoad redeant in massam: quæ

postea pistetur cum ℥ iij. eiusdem vini:

iterum resiccetur, & id tertio fiat aut

quarto, & diligenter pistentur. Deinde

vbi in firmam massam coaluerint, seruetur

in corio ad vsum.

Vel,

℞. Huius massa ℥ j.

formentur pilula vj.

sumantur tres tribus horis post cœnam: Reiteretur

tur bis aut ter in mense. Harum insignis vsus in

antiquis capitis doloribus à catarrho causatis,

quem lente exiecant, & contra aurium tinnitum:

Ita tamen, vt pilularum sine quibus, cochiarum &

aurear. vsus præcedat.

Vsus pilularum multiplex est. Præcipuus qui-

dem ad corpus ab humore excrementitio pur-

gandum: Quare morbis diuturnis & contumaci-

bis conferunt, modo febris intensior non fuerit;

с 8. de comb.
med. κατὰ
τόπους.

in quarum etiam initio vsurpari non debent, cum à calida pilularum materia febris augeatur. Plurimus quoque vsus ad destillationes, tussim & thoracis affectus: quare & veteres ad sitim sedandam peculiare conficiebant: quas catapotia, ἀδύσα dicta fuisse Galenus c. monet.

Ex dictis patet, confici pilulas ex amaris, acerbis, foetidis, cum communiter basis earum sit aloe, aliisque lacrymis additis, quæ malitiam eorum corrigunt, omnibus tritis cum succis, in massam, vt dictum, reducuntur, & ad vsum reponuntur.

Reseruari autem possunt purgantes ad annum, & diutius. Quamprimum vero situm varii coloris contraxerint, amplius iis non vtendum. Quæ vero opium recipiunt, in duos, tres vel plures annos asseruari possunt, & cum iis vti volumus, dosis præscripta ab ipsa massa sumpta rursus teritur, & cum syrupo vel succo vel liquore aliquo conueniente, vel olei anisi (ad tormina mitiganda) guttis aliquot in pilulas vel maiores, vel mediocres, vel minores efformentur.

d 1. de comb.
pos. medic. se-
cundum lo-
ca 2.

Maiores tamen conueniunt, cum ex longinquis humores attrahere volumus, quales sunt capitales etiam arthriticæ dictæ. Minores à vicinis partibus ducere oportet. Antiquitus pilulæ forma & mensura ciceris conficiebantur, vt ex Galeno d. colligitur, qui suarum cochiarum vndecim ad formam & mensuram ciceris exhibet. Ciceris autem mensura granorum ij. ß. erat. Nunc vero rotundæ, modo plures, modo pauciores pro ægri voluntate conficiuntur, ita tamen vt conueniens dosis obseruetur. Purgantium quidem à ʒ j. ad ʒ iiii.

℞ iij. Quibus vero ad somnum utimur, ut sunt de cynoglossa ℞ i. vel ʒ. β. sufficit. Sic & becchicarum, quæ ad sistendos catarrhos delabentes conficiuntur, & sub lingua, donec liquecant, detinentur, dosis est à ℞ ij. ad ʒ j. Idem dicendum de pilulis, quibus veteres ad litim sedandam utebantur.

Tempus utendi varium est, siquidem capitales vel statim post primum somnum, mediave nocte, vel quatuor horis à leuiore cœna: Stomachicæ vero vna vel duabus horis ante cibum: Quæ vero aluum mouere & purgare debent, mane horis quinque vel quatuor ante cibum deglutiri debent; quibus sumptis horam superdormire licet, & horis duabus vel tribus post, iusculum pisorum superbibendum.

Modus sumendi: cum integræ deglutiendæ sint, quo ipsarum amaritudo mitigetur, plerunque puluis cinnamomi, vel puluis radicis liquiritiæ aspergitur. Alii cerasis conditis vel passulis enucleatis indunt. Alii carni pomorum coctorum inuolunt. Alii cum iulepo vel syrupo aliquo ex cochleari sumunt. Alii cum ouo, (minus recte) deglutiunt. Omnium autem rectissime, si singulæ nebulæ inuoluantur vel deaurentur.

De Bolis.

C A P. X X V I.

Bolus medicamentum est forma media inter liquida & solida; utpote molli consistentia, qua a buccella differt; & partim integre, partim vero per
K 3 frustu-

frustula deuoratur. Inuenta hæc forma in gratiam eorum, qui potiones, pilulas, tabellas & similes medicamentorum formas fastidiunt. Dein ut ventriculus exiccatus humectetur, quod à potione subito præterlabente fieri non potest: Quare in febribus ardentibus bolus ex cassia cum syrupo violato præscribitur. Differentia autem bolorum est, quod alii ad purgandum, & quidem vel primas vias, vel ex alto humores educentes; alii ad alterandum; alii ad corroborandum; nonnulli ad mouendas vrinas, quidam ad somnum conciliandum instituuntur.

Purgantes boli aliquando ex simplicibus medicamentis purgantibus, aliquando ex solis antidotis liquidis purgantibus; aliquando ex solis antidotis, speciebus corrigentibus addidis, quæ vel liquore vel syrupo vel saccharo excipiuntur, & aliquando deaurantur, aliquando non, & ab ℥ i. ad ℥ ii. exhibentur.

Bolorum purgantium materia est cassiæ recenter extractæ medulla, catholicon, confectio hamech, diaphenicum, diaprunum simplex solutium, elect. de succo rosar. electuar. lenitiuum & similes confectioes supra explicatæ. Addeatur his i habarbarum puluerizatur, agaricum, pulpa sebesten, nonnunquam etiam conseruæ & diagrydium. Ut si bilem vtramque purgare velis:

℥. Cassiæ rec. extract. ℥ vj. catholici ℥. β.
f. bolus, exhibeatur cum syrupo violato, vel cum saccharo.

Valentior erit, si addes vel electuar. de succo rosar,

far. & diapruni solutiui: vel diaphenici ℥i. cum puluere rhabarbari, vt:

℥. Cassia recens extracta ℥i.
rhabarb. electi pulueriz. ℥iiii. f. bolus.

qui & bilem & pituitam purgabit. Parari potest cum pulpa sebesten, præsertim in affectibus renum, vesicæ, & ardore vrinæ, hoc pacto:

℥. Cassia rec. extracta ℥j.
pulpa sebesten ℥ii. cum diatragacantho frigido puluerizato. fiat bolus.

Sunt, qui purgationum omnes formas respiciunt, purgatione tamen indigeant, tum conferua violar. vel rosarum cum diagrydio exhiberi potest: exempli gratia:

℥. Conferua violar. & rosar. an. ℥i.
diagrydii gr. viii. misceantur.

cc

Hic bolus horis tribus ante cibum exhibeatur.

Sic in affectibus renum ad vrinas ducendas, easque partes, siue ob lucem veneream, siue aliam ob causam exulceratas, conficiuntur ex terebinthina Veneta diligenter lota, exhibentur cum conferua rosarum hoc pacto:

℥ Terebinthina Veneta sæpius in aqua parietaria lota ℥℥. vel ℥vi.
electuarii diatragacanth. tabulati vel sacchari candi ℥ij.

Ulcera
Renum

fiant boli pro tribus dosibus, inuoluantur nebulis, & cum syrupo de althea vel de radicibus, duabus aut tribus horis ante cibum deglutiantur.

Verum aduertendum, totius corporis euacuationem præcedere debere, antequam tales boli

exhibeantur: siquidem terebinthina non solum vim habeat emplasticam, renes expurgantem & aluum subducentem, sed etiam in impuro corpore secum ad renes excrementa trahentem, sicq; earum partiū obstructiones augere poterit.

Quod si efficacius & vrinas mouere & obstructiones tollere velis, rhabarbari (cum vrinas moueat) pulu. ℥. ℞. vel ℥j. admiscebis, præsertim si fomentis, & linimentis, potissimum ex oleo scorpionum partes molliantur. Si vero lapis in vteribus subsistat, tunc lapidis iudaici ℥j. vel tantundem pulueris electuarii Ducis, vel lithontribi addemus.

Alterantes vero vel confortantes boli, qui potiss. post purgationes exhibentur, conficiuntur ex conditis, vel conseruis calidis in morbo frigido, frigidis in morbo calido. Exemplum in frigidis:

℥. Conseru. rosar. radic. enula & acori condit. an. ℥. ℞.
cum saccharo fiat bolus.

In calidis:

℥. conseru. violar. & nimpheæ an. ℥. ℞.
cum saccharo in forma boli exhibetur.

Cor ipsum corroborans fit ex conseruis violar. borrag. buglossæ, rosarum, nymphææ & aliis, & ex antidotis, vt confectione alkermes, mithridatio, theriaca; Pulueribus item cardiacis, vt rosmar. cornu ceruini, eboris, ossis de corde cerui. Comendant aliqui fragmenta pretiosor. lapidum, vt hyacynthi, saphyri, granati, carbunculi & similia; margaritas, corallium album & rubrum, crystallum & similia. Exemplum:

℥. Con:

℞. Conserua violar. rosar. an. ℥. ℞.

theriaca vel mithridatii ℥ i.

rasura eboris, cornu cerui, ossis de corde cerui

an. gr. vi. vel viii. addunt aliqui toti-

dem gr. margaritarum electarum.

f. bolus. exhibetur tempore somni.

Ad alui fluxum paratur ex conserua rosarum antiqua, carne myrobalanorum conditorum, carne cydoniorum, conseru. rad. symphyti, corallo utroque, carabe, lapid. hæmatitide, terra sigillata, bolo armeno, miscentes conuenienti dosi cum syrupo rosar. ficcar. vel myrthino, vel cydonior. alioue adstringente.

Ad conciliandum somnum & stupefaciendum sensum in dolorib. acerbissimis fiunt boli, & morbo & parti affectæ conuenientes, cū opii gr. i. vel ii. vel quietis Nicolai ℥. ℞. vel tantundem theriacæ aut mithridatii rec. (vtrumque enim infra sex menses narcoticum est) exhibetur.

Exemplum ad conciliandum somnum in ardentibus febribus:

℞. Conserua violar. ℥ i.

opii gr. j. vel ij.

specier. dia margar. frigid. gr. iiij. vel iiij

f. bolus hora somni sumend.

ad somnum

In affectibus vero frigidis & colica à flatu causata philonii Romani à ℥. ℞. ad ℥ i. cum conserua anthos, betonicæ vel bugloss. vel extracti ipsius ℥. ℞. exhibetur.

ad dolorem

Quod si horum narcotiorum vires acuerere vel promouere volumus, vini cochlear vnum superbibere imperamus.

De

De electuariis siue antidotis solidis.

C A P. XXVII.

a 1. de anti-
dot.

Electuarium dictum videtur, quod ex electis & præstantioribus fieri soleat. Græci *αντιδοτα* appellarunt. Sunt autem Antidota, monente Galeno a, *Medicamenta, quæ intra corpus assumpta prauis effectibus medentur, & grauissimis casibus auxilio sunt;* ut quæ, sicut ait Celsus, recte quidem dantur colicis corporibus vel per ictus, vel vbi ex alto deciderunt, vel in viscerum, laterum, faucium, interiorumque partium doloribus, sed maxime aduersus venena, quæ vel per morsus, vel per cibos, vel per potiones nostris corporibus communicantur. Triplex autem eorum differentia à Galeno proponitur: Alia namque lethalium medicamentorum gratia offeruntur; Alia aduersus bestias, virus eiaculantes valent: Alia denique morbis ex prauo vitio contractis, opitulantur quæ rursus vel sunt solida, vel liquida: Liquida, vt confectiones aromaticæ, lenitiuæ, purgantes & opiatæ. De solidis sermo erit.

b lib. 7. c. 5.

c tetrab. 1.

serm. 3. cap.

100.

Electuarium seu antidotum solidum, quod vulgo confectionem solidam appellant, videntur Græci *βυκκέλατον* appellasse, buccellatum apud Æginetam b, & buccellam apud Aetium c verterunt.

Fuit autem Græcis medicamentum in panis formam concinnatum purgandi vim habens, vt apud Æginetam paratur ex scammonæ tostæ ℥j. piperis & seminis apii an. ℥j. fœniculi & anisi an. ℥i. mellis lb. i. quæ mediocriter tostæ asseruabatur & ℥i. pondere exhibebatur. At Aetius scammoneam cū iis, quæ vitium eius emendant, & cum fermento in cli-

in clibano coquit, & artiscos efficit, bilē sine molestia expurgantes, quos ieiunis exhibet. Sic & nostra electuaria solida parantur ex pulueribus simplicibus, aut compositis, saccharo ad ignem dissoluto, iniectis, quæ simul spatula agitatis, ac cōmixtis in aliquam formam rediguntur. Vel enim figura quadrata tunc tabulæ aut tabulata nominatur: vel oblonga, morcelli & lozengia Barbaris: vel rotunda, & dicuntur orbiculi seu placentulæ, & etiam rotulæ. Dosis autem talis est, vt puluerum laxantium ℥ j. sacchari ℥ iij. vel iiij. addantur: licet alii ad ℥ j. ℞. specierum sacchari ℞. vnam assumāt. At diagrydii quantitas in tabellis sit. gr. viij. vel x.

Hæc rursus vel sunt purgantia, vel alterantia, & corroborantia. Purgantia sunt ex medicamentis aluum soluentibus, quæ in puluerem redigantur, quib. saccharum in aqua stillatitia aliqua, humori euacuando accommodata, dissolutum additur; & Tabulæ purgantes dicuntur; quæ vel in officinis habentur, vel ad istarum imitationē parantur. In officinis habentur bilem ducenria, de succo rosarum, stomachicū laxatiuum. Pituitam tabellæ de citro, diaturbith. Serosos vero & mixtos humores diacarthamum, quod per se exhibetur à ℥ iij. ad ℥ vi. vel diacarthamum secundum descriptionem officinarū nostrarum à ℥ i. ℞. ad ℥. iii. sumitur: secundū aliarū cordi descriptionē sequentiū à ℥ iii. ad ℥. vi.

Talis est compositio.

- ℥. Diagrydii, turpethi, an. ℥. j.
 medulla sem. carthami ℥. ℞.
 cinnamomi, zingiber. sp. diatr. frigid. an. ℥ ii.
 cortic. citri siccor. carnis cydonior. an. ℥. j.
 sacchari

sacchari candi ℥ j.

sacchari albi dis. in aq. ros. ℥ x. misce, f. tabella.

Vel exhibentur mixta in forma potiunculæ, vt:

℞. Diacarthami nostri ℥ i. ℞.

de succo ros. ℥ ii.

dissolue in vino vel aqua conuenienti q. s.
vel in diluto sennæ, rhabarb. agar. vel
denique in iusculo.

Quædam ad horum imitationem recens pa-
rantur, quorum materiæ sunt medicamenta pur-
gantia, vt puluis folior. sennæ, rhabarbar. agarici,
mechoacæ, turpethi, diagrydii, coloquinthid. in
trochiscos redacti, & similia. Quibus accedunt
corrigentia, & ea, quæ purgantium vim adiuuant,
vt ad pituitam hoc pacto:

℞. Rad. mechoacæ albiss. ℥ i. ℞.

diagrydii gr. ij. cum saccharo, q. s. f. ta-
bella pro dosi.

Ad bilem:

℞. Rhabarb. electi pulueriz. ℥ ℞.

spicæ nardi, cinnamomi, an. ℥ i.

diagrydii ℥ ℞.

fiat puluis, qui saccharo in aqua rosar. dis-
soluto excipiatur, & tabella ℥ iij. vel
℥ ℞. formentur pro dosi.

Aliquando pulueris diacarthami ℥ ii. & rha-
barb. ℥ i. cum saccharo miscentur, & tabella pro
dosi formatur.

Electuarium triasantalū quadruplicato rha-
barbaro optime vsurpatur, quando eadem opera
hepatis obstructions tollere, humorē vitiosū se-
sim purgare volumus, vt in cachexia, hoc modo:

℞ Ia

℥. Tabularum triasantali quadruplicato
rhabarbaro ℥ ii.

summat tabellam vnam duabus ante cibum ho-
ris, superbibendo vini albi cochleare j. Vel hoc
modo:

℥. Specier. electuarii triasantali ℥ ij.

rhabarb. electi pulueriz. ℥ iiij.

sacchari in aqua agrimon. dissoluti. q. s. fiant
tabella pondere ℥. s.

quarum tabellam j. quotidie mane, duabus aut
tribus ante iusculum horis sumat.

Ad purgandum humorem melancholicum:

℥. Folior. sennæ ℥. s.

sem. fœnicul. anisi an. ℥. s.

rhabarb. electi ℥ ij.

specier. triasantal. ℥ i.

puluerisatis omnibus; cum sacchari in aq.
fumariæ dissoluti quadrupla quantita-
te excipiantur: Fiant tabellæ ℥ iij. vel
iiij. pondere pro dosi.

Alterum genus electuarii tabulati ad alteran-
dum, roborandum, obstructiones tollendas con-
fectum, multas differentias à partibus corporis,
& humoribus, quibus singulæ sunt accommoda-
tæ; desumptas habet, quarum plures in officinis
habentur: Vt ad caput intemperie frigida affe-
ctum; dianthos, diambrae, diamoschi, dia-
margar. calidum; pleresarcoticum. Hæc enim
caput calefaciunt.

Quod si cephalalgia adfuerit, à molcho & am-
bra, cū vaporosa sint, & caput facile repleât, absti-
nendū erit. Quare horum loco tales fieri poterūt:

℥. Nu-

℞. Nucis mosch. assate nr. iij.
 flor. roris ml. auend. an. ℥. ℞.
 cinnamom. ℥ i.
 sacchar. ℥ vii.
 f. tabella ℥ ii. pondere

Vel

℞. Sacchar. in aq. ros. dissol. ℥ i.
 olei nucis mosch. ℥ i. ℞. vel ℥ ii. formentur
 tabella.

Vel:

℞. Specier. diarhod. Abbatis ℥ ii.
 rad. & sem. pœoniae an. ℥ i.
 sacchari ℥ i. ℞.
 cum aq. betonicae vel salua. fiant tabella
 ℥ ii. pondere.

Vel:

℞. Sp. aromat. rosat. garyoph. ℥ i.
 coriandri prepar. specier. dianthos an. ℥ iij.
 cubeb. nucis mosch. an. ℥ ii.
 cinnam. electi ℥ ℞.
 garyophyl. ℥ ℞.
 sacchari in aqua maioranae dissoluti ℥ iij.
 f. tabula ℥ ii. pondere.

In compositione eiusmodi tabellarum com-
 muniter pro ℥ i. specierum sacchari ℥ i. vel ℥ i. ℞.
 prout puluis suavior vel ingrator, misceatur.

Ad expectorationem promouendam, arteri-
 am, faucesque leniendas, & renum intemperiem
 calidam corrigendam, habentur tabellæ diatra-
 gacanthi frigidi, becchicæ, diaireos simp. vel com-
 positæ: quarum vna ore detineatur, vt sensim li-
 quefeat; & deglutiatur, vel contrita in aqua hor-

dei

dei, vel decocto pectorali leniente & refrigerante, vt lebesten, seminib. frigid. & papau. albi, violar. nymph. exhibeatur: Vel hoc modo parentur.

℞. Rad. ireos florent. ℥ j.
rad. enula, cinnamom. an. ℥ ss.
sem. melonum, liquir. rase pulu. an.
℥ j.
cum saccharo in aqua scabiosa vel marrubii
dissoluto, fiant tabellæ ℥ ii. pondere.

Ad sputum sanguinis ex incrasantibus & adstringentibus parantur:

℞. Boli armeni in aqua rosar. vel plantag. lotæ
℥ ss.
terre sigillatæ lotæ, coralli vtriusque, lapid.
hematitidis an. ℥ j.
succiglycyrrhizæ ℥ ss.
cum saccharo in aqua rosar. dissoluto fiant
tabellæ:

quarum vna frequenter in ore detineatur.

Cordi calido conueniunt diamargarit. frigidum, diatriasantalum, manus Christi perlarum. Frigido vero diamargar. calidum de gemmis, diambra, latificans Galeni.

Ad sincopen:

℞. Puluer. diamargar. frigidi ℥ ss.
rasura eboris, ossis de corde cerui an. ℥ i.
margaritar. elect. corall. prepar. an. gr.
xv.
cum saccharo in aqua rosar. dissoluto fiant
tabellæ.

Ventriculo calidiori conueniunt diahodon abb.
dia-

diatragacanthum frigidum, diatriasantalon, vel ex puluere aliquo refrigerante admixto, vt:

℞. Specier. diarhodi Abbatis ℥ j.

sem. quatuor frigidor. maior. an. ℥. ℞.

cum saccharo in aqua endiu. dissol. f. tabella.

Ventriculo frigidiori profunt tabell. aromat. ros. garyophylati, diazingiber. diatriapipereon, diagalanga, diacymin. dianisum, electuarium ducis, pulueris post pastum tabulati. His si alui profluuium adsit, non vtendum: aperiendo enim & attenuando obessent. Tunc ergo præstabit vti cortice citri condito, in senibus zingibere condito, vel syrupo de mentha.

Hepati calidiori & obstructione laboranti diatriasantalon duplicato vel triplicato rhabarb. diarhodon abbatis; eodem refrigerato, ea, quæ ventriculo præscripta sunt, maxime diacurcuma, diacacca.

Lieni vero eadem, quæ & epati, vsui erunt: vel si cum media parte specierum dictarum tabularum, alteram partem trochiscorum de capparibus misceas, cum saccharo in aq. fumarix vel scolopendrix dissoluto.

Renibus arenosis post sufficientem purgationem, electuar. ducis, iustini & lithontribi. Nunc & ex terebinthina cocta pul. tabellæ fiunt.

Vtero denique refrigerato diacalamentum, de gemmis, diambra.

Flatibus vero intestina molestantibus diacyminum, dianisum, diagalanga, tabulæ ex oleo anisi, vel ex oleo foeniculi. Seruantur tabulata in arculis ex tilia confectis, aut simili materia inodora. Re-

ra. Reponuntur loco sicco & calido, & ad menses sex referuantur. Exhibentur purgantes tribus vel 4. horis ante cibum: alia vero 2. vel tribus. Dosis purgantium vt plurimum est ℥. β. interdum plus minusve pro sumentis viribus, per se vel trita in iusculo aut aqua conuenienti. ceterarum vero exhibentur duæ vel tres pro morbi conditione: vt si ℥ij. vel ℥j. β. ponderet tabella vna, sufficiet, cui aliquando cochlear vnum aut duo aquæ conuenientis superbibitur.

De pulueribus.

C A P. XXVIII.

Cum in officinis non semper tabellæ præparatæ habeantur, eæque ex pulueribus, quos species vocant, conficiantur, idcirco species præparatas habeant, oportet. Quare de pulueribus nunc dicendum erit. Pulueres in officinis vsitati duplices sunt: Vel enim assumuntur, vel extrinsecus admoventur. Illorum multæ sunt differentiæ vel à partibus, quibus conueniunt, vel ab eorundem effectu, desumptæ. Ab effectu alii intemperiem emendant calidam, frigidam & humidam: non autem siccam: Nam cum pulueres consistentia sicci sint, siccam intemperiem potius augent, quamvis nonnulli puluere resumptiuo & pul. diatraga, frig. ad extenuatos & marcescentes vtantur. Alii humores euacuant, alii concoctionem adiuuant, quidam flatus discutiunt, nonnulli obstructions liberant, calculum comminuere creduntur, &

L

pro-

propellunt, quidam menses mouent: alii fluxiones omnes sistunt: alii vires recreant.

A Partibus, quidam sunt capitales, alii cordiales, alii stomachici, alii hepatici, alii aliis partibus conueniunt.

Pulueres seu species corroborantes vel alterantes cōficiuntur ex omnib. plantarum partibus, succis arefactis, lapidibus pretiosis, corallis, margaritis, quibusdam metallis, pro cuiuslibet partis vsu. Omnia autem in tenuissimum puluerem rediguntur, per setaceum seu cribrum aliquoties traiciuntur, & ne vis eorum euanescat, in pyxidibus diligenter occlusis reseruantur.

Vsus tempore, qui suauiores sunt, exhibentur vel per se. Sic pulueri, qui concoctionem adiuuare debet, nihil superbibendum. Vel cum vino, vel alio liquore aliquo. Qui vero insuaues sunt, cum saccharo sumuntur: eiusmodi species plures in officinis habentur, eiusdem cū tabellis nominis, ut sunt species tab. nuc. mosc. diambrae, diamargariti, diamoschi, diarhodi, triasantali, aromatici rosati, diagalangæ, diacymini, dianisi & similes, ex quibus secundum Medici præscriptum cum saccharo, vel ex vno genere specierum, vel plurium tabellæ conficiuntur.

Exempli gratia, capite per consensum ventriculi laborante,

℞. Specier. dianthos, aromatici ros. garyoph.
an. ℥ i.

cinamom. electi ℥. ℞.

coriandri prepar. ℥ iiii.

cubebar. nucis mosch. an. ℥ ii.

gary-

garyophyll. ℥ i.

sacchari Maderensis ℥ vj.

f. tabella ℥ ii. pondere,

quarum vius est mane horis aliquot ante cibum.

Sic etiam species hæ misceri possunt syrupis, pilulis, conferuis, conditis, opiatis & similibus medicamentis, quibus etiam apozemata aromatizantur. Sic ad hepatis & renum intemperiem calidam corrigendam

℥. Specier. diatrag. frig. ℥ i.

spe. ier. triasant. ℥ ii.

femin. papau. albi, endiuia, flor. nymphaea. viol.

an. ℥ i.

cum saccharo in aqua endiuia dissoluto f. tabella.

Ad horum puluerum imitationem pro re nata Medici alios præscribunt, vt ad Epilepsiam:

℥. Cranii human. pulueriz. ℥ ii.

radic. & sem. pœonia an. ℥ ss.

visci quercini ℥ ii.

rad. angelica ℥ i.

sacchari triplum, fiat puluis, cuius dosis ℥ i.

cum aq. pœonia vel betonica exhibeatur horis tribus ante cibum.

Ad visum acuendum:

℥. Folior. euphrasia ℥ i.

maceris ℥ ij.

flor. rosmar. sem. fœniculi, verbena sicca, an.

℥ i. ss.

piperis ℥ ii.

f. puluis, qui cum aqua fœniculi vel euphrasia

mane ante cibum sumitur,

Vel huius pulueris addito saccharo, loco salis cum cibus vltus esse potest.

Ad cordis affectus paratur ex rasura cornu cerui, osse de corde cerui, ebore, vniconu. Sic etiam ex fragmentis preciosorum lapidum, margaritis, item ex floribus nymphaeae, violarum, semine citri & saccharo rosato excipiuntur. Sic etiam aduersus aeris contagia ex radicibus zedoariae, pimpinellae, angelicae, valerianae, foliis scordii, dictamni cretici, florib. borragin. bugloss. calendulae, cum tantillo boli armeni, quibus caelo frigidiore vtimur: calidiore vero ex refrigerantibus, vt floribus rosar. violar. nymph. bugloss. borraginis, osse de corde cerui, corallio, margaritis, & cum aq. rosar. vel violarum exhibentur.

Ad vlcus pulmonum detergendum, siccandum & adstringendum, ex cinere cancrorum, bolo armeno, terra sigillata, gummi tragacanthi. Si etiam ad intemperiem calidam corrigendam, additur semen papau. albi, melonum, cucumeris. Ad detergendum pulu. liquiritiae, sacchar. rosat. & mane cum lacte caprino vel asinino exhibentur. In pleuritide puluis ex dente apri & priapo cerui vel tauri, cum aq. cardui mariae incipiente fluxione exhiberi potest.

Ad ventriculum imbecillioem & laxioem:

℞. Sem. coriand. prepar. ℥. ss.

sem. anisi, foeniculi an. ℥. ij.

coralli vtriusque, corticis citri sicci, carnis cydonior. siccor. ℥. i.

sacchari duplum. f. puluis crassiusculus,

cui in ventriculo frigidiore cinnamomi electi

℥. i.

℞ i. addi potest. Huius cochleare vnum ante cibum sumatur.

Ad iuuandam concoctionem ventriculi talis parabitur:

℞. Coriandi prepar. ℥j. ℞.

feniculi. ℥j.

anisi, cinamomi, an. ℥. ℞.

sacchari rosati quadrup. f. puluis,

quo statim à cibo vtatur, nihil superbibendo. Sunt tamen, qui medicamenta concoctionem iuuantia malint ante cibum sumere, eo quod vi sua attenuante & calida chylum crudum celerius distribuunt, & pro cruditate ventriculi aliis partibus communicent crudum alimentum. Verum frequentissimus puluis, qui à cibo sumitur, is est, quem communiter puluerem post pastum vocant, cuius variæ descriptiones. Alii ex seminibus feniculi, anisi, coriandri æquis partibus addito micæ panis albiss. in furno siccata & pulu. quadruplo cum saccharo, nonnihil quoq; carnis cydoniorum ad vapores deprimendos.

Ad colicam flatulentam profunt species diacalamenti, diacymini, aromatici rosati: Vel

℞. Rad. enula, galanga an. ℥. ℞.

specier. aromatici rosati ℞ i.

cum vino Hippocratico exhibe.

Ad dolorem nephriticum, arenulas & calculos minores promouendos parantur ex diuersis supra propositis, exempli gratia:

℞. Nucleor. mespilor. combustor. & in vino

albo macerat. rad. eryngii, gummi tragacanthi an. ℥. ℞.

quatuor sem. frigidior. maior. pulu. liquiritia,
sem. saxifragia, mili solis, genista an. ℥ i.
sem althea ℥ ii.

sacchari ℥ ℞. f. puluis.

Exhibeatur ℥ i. cum aqua potentillæ siue argenti-
næ, vel parietariæ vel corticis fabarū, vel onony-
dis; Vel exhiberi potest puluis maxillæ lucii: Vel:

℥. Specier. lithontribi ℥ j. ℞.

pulueris baccar. iuniperi, oculor. cancri, an. ℥ j.

lapidis iudaici ℥ i.

f. puluis;

quibus præcautionis ergo utendum, si prius die-
bus aliquot ante syrup. de althæa fuerit exhibitus.
At doloribus præsentibus, nisi vrina sit suppressa,
abstinendum: Vel

℥ Sem. coriand. prepar. ℥ j.

sem. scenicul. anisi, an. ℥ ℞.

urtica ℥ ii.

oculor. cancr. ℥ i.

nus. persic. nr. ij.

sacchari Maderensis ℥ i.

f. puluis tenuissimus,

qui cum aqua ononydis assumatur.

Sic ad menstrua mouenda:

℥. Limatura chalybis bene prepar. ℥ ii.

specier. aromatici ros ℥ ii.

vel tantundem diamoschi rad. & sem. pæonia,

rubia tinctorum, an. ℥ ℞.

sacchari quadruplum.

Dosis erit ℥ i. cum aqua pulegii vel hyssopi vel ar-
themisiæ vel vino albo. Quod si vero chalybem
metuas, limaturam eius per noctem in liquore

macc-

macerabis, dein percolabis, & cum hoc liquore puluerem conuenientem exhibebis. Notandum tamen, eiusmodi pulueribus tam in nephritide, quam mensibus mouendis non, nisi vniuersalibus præmissis, vtendum esse.

Quidam vero expurgantes humores in officinis habentur, quales sunt puluis folior. sennæ, hieræ picræ, hieræ cū agarico, diacoloquinthid. puluis sennæ, qui ex foliis sennæ in puluerem contritis ℥i. ℞. zingiberis, maceris an. ℥iij. tartari vini albi ℥i. ℞. componitur, humores crassos & adustos euacuat. Dosis est à ℥i. ad ij. cum iusculo carniū, vel decocto conuenienti. Quod si generosius velis & pituitam bilemque flauam euacuare:

℞. Pulueris sennæ ℥j. sem. cartham. excortic. ℥. ℞.
diagrydii ℥j.
salis Indi ℥i.
maceris ℥ii.
cinnamom. ℥i. f. puluis.

Sic & puluis hermodactylorum in affectibus articulorum in robustis præcautionis loco exhibetur, cuius hæc forma est:

℞. Hermodactyl. ℥i.
cinnamom. zingiberis. anisi, an. ℥i. ℞.
salis Indi ℥i.
diagrydii ℥. ℞.
fiat puluis.

Dosis à ℥i. ad ℥ii.

Sic etiam pulueris hieræ picræ à ℥i. ad ii. in humidiorē ventriculo vsus. Parari etiam possunt pulueres ad eorum similitudinem. Vt ad purgandam bilem & pituitam:

L 4

℞. Rha-

℞. Rhabarb. electi ℥ iij.
 masticis, spica an. gr. iiij.
 turpethi electi ℥. ℞.
 sacchari ad pondus omnium. fiat puluis.
 Dosis est ℥ j. ℞.

*De antidotis mollibus & electuariis siue
 opiatis vulgo dictis.*

C A P. XXIX.

Antidotis siccis & solidiore forma confectis succedunt liquida, quæ vulgo Electuaria dicuntur, & à multis opiata molles nominantur. Veteribus tamen opiata medicamenta dicebantur, quod opium recipiebant; cuiusmodi est theriaca, mithridatium, philonium Romanum & alia id genus medicamenta, quæ propter fluxionis vehementiam & acrimoniam, doloris quinetiam magnitudinem, opium recipiunt. Recentiores opiata nomē usurpant pro quavis confectione molli, mellis consistentiam habente. Verum rectius, si electuarium molle dixeris, vel iubeas fieri mixturam ad opiata consistentiam. Proinde plures differentia existunt: Aliæ enim sunt purgantes, aliæ alterantes, aliæ roborantes, aliæ deniq; anodyna & narcotica, quib. proprie nomē opiata competit. Antidota purgantia parantur ex pulueribus simplicium purgantium, vel ex usitatis electuariis siccis purgantibus, vel omnibus simul saccharo dissoluto, melle vel syrupo aliquo conditis, ea proportionem, ut ad ℥ j. puluerum ℥ j. aut ℥ j. ℞. liquorum affundatur.

Notan-

Notandum tamen, vt semper aliquid, quod stomachum roboret, cum pleraque purgantia stomacho aduersentur, admisceatur. Habentur autem in officinis aluum emollientia, diaprunum simplex & composit. quæ ad aluum leniendam & in acutis febribus à ℥ iij ad vj exhibentur. Electuarium solutiuum seu diasenna, diamanna. Sic parari potest leniens ex cassia recenter extracta & saccharo partibus æqualibus. Phlegmagoga sunt diaphenicum, hiera picra Galeni, vel cum agarico, benedicta laxatiu. electuarium Indum minus. Cholagoga, electuar. de succo rosarum, de psyllio, de sebesten. Melanagoga, diasenna, confectio hammech, hiera logadi. Ad horum imitationem parari possunt ex conseruis aluum lenientibus, ex pulpa cassiæ hoc pacto:

℥. Cassia recent. extract. ℥ ij.
conseru. violar. & buglossæ an. ℥. β. misce,
Dosis est ℥ i. ante cibum.

Et si ventriculus flatulentus sit, cinamomi ℥ j. vel specier. diarhodi abbatis ℥ ij. addantur.

Conficiuntur etiam maiori artificio, vt:

℥. Rad. quinque aperitiu. an. ℥. β.
cichorii totius, scariola, malua, bugloss. borrag. an. m. i.
prunor. damascen. sebesten. an. num. xii.
quatuor semin. frigidor. maior. vt fœnicul. an. ℥ ii.
flor. violar. rosar pallid. an. m. i.
coquantur in sufficiente quantitate aqua ad quartaria iii.
in colatura infunde folior. sen. mundat. ℥ iii.
L 5 f. ebul-

f. ebullitio & expressio, in qua dissolve sac-
chari quartaria iij.

f. syrupus perfecte coctus. Dein adde cassia re-
center extract. ℥ iii.

pulu. diarhodi abb. ℥ i. ℞.

f. electuarium ad consistentiam opiata.

Dosis ℥ vi. vel ℥ ℞. Efficacior erit, si folior. sennæ
pulueris. ℥ ℞. addas.

Vsus horum electuariorū in iis, in quibus alius
natura adstrictior & clysterum vsus molestus est,
& qui morbis periodicis obnoxii sunt.

Alterum genus ad alterandum & conforan-
dum fit ex aromatibus & simplicibus convenien-
tibus tritis, vel pulueribus, quos species in offici-
nis vocant, mixtis cum saccharo dissoluto aut
melle, vel ex conseruis appropriatis. Mixturæ talis
ratio est, vt ad ℥ i. puluerum, liquoris ℥ i. vel ℥ i. ℞.
misceantur.

Ad ventriculū refrigerandū parabitur hoc pacto:

℥. Conseru. flor. betonic. rosmarin. an. ℥ ii.
acori conditi ℥ i. ℞.

Spec. arom. rosati & diarhodi abbat. an. ℥ ℞.
cum syrupo de conserua citri f. electuarium
ad consistentiam opiata, cuius vsus sit

hora vna antecibum. Quod si intemperies maior
sit, tum zingiberis conditi ℥ i. ℞. pulueris aromatici ro-
sati garyophyllati ℥ i. addi potest.

Sic ad ventriculum frigidum & humidum:

℥. Conserua rosar. ℥ ℞.

mirobalan. chebulor. conditorum cortic. ci-
tri conditor. an. ℥ i. ℞.

specier. diamoschi, cornu cervini vsti an. ℥ i.
cum

cum syrupo myrtillorum f. opiata.

Sic in lienteria, diarrhoea, dysenteria, præmissa purgatione talis electuarii usus esto:

℞. Conseru. rosar. antiquissima, myrobalan. conditor. an. ℥ ii.

coralli vtriusque, cornu ceruini vsti, terra sigillata, boli arm. lota in aq. rosar. aut plantagin. an. ℥ i.

cum syrupo cydoniorum fiat electuarium.

Verum confortantia electuaria duum sunt generum, aut Vsualia, quæ iam parata habentur; aut Magistralia, quæ ex mixtione diuersorum pro iudicio Medici conficiuntur.

Vsualia sunt, quæ ex pulueribus præcedenti capite explicatis cum syrupo conueniente vel melle miscentur.

Magistrale confortans caput:

℞. Conseru. maioran. flor. betonic. rorismar. an. ℥. ℞.

cum syrup. de stoechade f. electuar. molle vel mixtura ad formam opiata.

Ad corroborationem cordis:

℞. Conseru. flor. borrag. & bugloss. an. ℥. vi.

spec. diamarg. calidi ℥ i.

cortic. citri conditor. ℥. ℞.

cum syrupo de acetositate citri f. electuarium.

Pro melancholicis ad hilaritatem excitandam & lienem corroborandum:

℞. Conseru. melissa, ceterach. flor. borrag. & bugloss. an. ℥ i.

conseru. maioran. flor. betonic. an. ℥. ℞.

cortic. citri condit. ℥ i. ℞.

Speci-

Specier. aromatic. rosati garyophyllati, dia-
rhod. Abb utis an. ℥ ij.
cum syrupo de acetos. citri q. s. fiat mi-
xtura.

Paratur etiam ad melancholicum affectum,
 suffocationem hystericam, palpitationem cordis,
 aut omnibus his affectibus complicatis, tale:

℥. *Conser. flor. violar. bugloss. borrag. melisse*
an. ℥ iij.
mithridatii ℥ ii.
cum syrupo de pomis, f. electuarium molle.

Commendatur etiam confectio Alkermes, ut
 & ad animi deliquium. Cauendum tamen, ne fe-
 bre aut capitis dolore præsentem utamur, idque
 propter ambram & moschum, quæ recipit.

Anodyna denique electuaria duplicia sunt.
 Quædam Anodyna & *ωαπερωναία* veteribus dicta,
 quæ dolores mitigant: Quædam vero fortiora,
 quæ narcotica, id est, stupefacientia dicuntur, qui-
 bus opiata nomen, cum opium recipiant, recte
 conuenit. Eiusmodi opiata in officinis parata
 habentur, athanasia, aurea Alexandrina, theria-
 ca recens, mithridatium, philonium Romanum,
 requies Nicolai, tryphera magna.

Possumus etiam ad dolorem sedandum & som-
 num conciliandum cum conseruis, scopo accom-
 modatis, ut vel maioranæ vel betonicæ, aliquid re-
 quiei Nicolai vel philonii aut opii gr. i. vel ii. pro
 dosi vna addere: Vel:

℥. *Theriace optim. & mithridatii, an.*
℥. ss.
opii gr. ii.

con.

conseru anthos ꝑ i. misce.

Hæc est nostra theriaca diatesaron noua.

Vsus autem narcoticorum est in magnis doloribus, præsertim colicis. Verum hæc etiam non dolorem solum sedant & somnum conciliant, sed etiam destillationes & fluxiones diuersarum partium, vt alui, vteri &c. Veteres ad nucis auellanæ magnitudinem exhibebant. Vera tamen dosis est à ꝑ i. ad ꝑ i. exhibendo hora somni & aliquid vini superbibendo, vel cum vino miscendo: Quemadmodum extracti philonii dosis est ꝑ. ß.

Aduertendum tandem in opiatis narcoticis conficiendis non minorem quam in purgantibus diligentiam adhibendam esse, ne opium vna in parte subsistat, sed diligenter commisceatur. Hæc in vase stanneo, & quidem loco temperato ad siccitatem declinante, reponi debet: & quemadmodum cõmuniter in decennium viribus cõstat; sic etiam non facile ante semestre exhiberi debent. Quare operculi cauo mixtionis tempus inscribi debet. Sed hac de re plenius in tractatu nostro de theriaca.

De conseruis.

C A P. XXX.

Conseruæ sunt flores vel herbæ exactissime concisæ vel contusæ, & saccharo mixtæ, quæ vel calefaciunt, vel refrigerant. Eiusmodi habentur in officinis. Calefacientes quidem caput, conserua flor. rorismar. quæ anthos dicitur, betonica, stoechad. saluiæ, pœonia, primulæ veris, herbarum, maioranæ, radic. acori. Pectus, hyssopi, meliss.

meliss. capilli Veneris. Cor, flor. borrag. bugloss.
 anthos: herbar. meliss. scabiol. Ventriculum, her-
 bar. absynth. menth. rad. enulæ. Hepar, conseru.
 absynth. fumaris. Splenem, conseru. ceterach, fu-
 maris. Vterum, conseru. maioran. meliss. anthos.
 Articulos, flor. stoechad. rorismarini. Ad lumbric-
 os pellend. conseru. flor. persicorum.

Refrigerantes caput conseru. flor. nymphaeæ.
 Corroborantes, rosar. violar. Pectus, flor. violar.
 Cor, violar. rosar. herbæ acetos. Ventriculum,
 splenem, renes, vterum, iuncturas, conseru. flor.
 rosar. vel violar. Hepar conseru. flor. cichorii. rosar.
 violarum.

Conficiuntur autem hoc pacto. Floribus vel
 radicibus vel herbis concisis additur saccharum,
 quæ mortario bene mundato simul iniiciuntur,
 miscentur, conduntur, dein soli ad aliquot dies
 exponuntur. Cauendum tamen, ne vas ad sum-
 mum repleatur, ne fermentando diffluat, quod
 in conserua florum borrag. vel buglossi potissi-
 mum vsuuenit. Singulis vnciiis materierum sac-
 chari libræ duæ addantur. Si vero herbæ vel na-
 tura vel ratione cœli aridiores sint, cum non fa-
 cile cum saccharo commisceantur, saccharum
 ultra syrupi consistentiam coquendum, dein su-
 per prunas aliquandiu simul miscenda. Vasis vi-
 treis vel fictilibus densis, bene obturatis inden-
 da, & sic ad annum vel biennium asseruari pos-
 sunt. Aliæ namque conseruæ, vt rosarum, diutius
 conseruari possunt. Aliæ cito corrumpuntur, vel
 acescendo, vel arescendo, ita vt in superficie tan-
 quam à vermiculis corrosæ videantur, quod
 in

in conseruis violarum, bugloss. borrag. frequenter
conspicitur. Odor tamen & sapor de bonitate
rectius iudicabunt.

Vlus earum præcipue diluculo & in introitu
lecti, quantitate nucis iuglandis, vel per se vel ad-
mixtis speciebus aromaticis parti affectæ appro-
priatis & robur addentibus, quæ simul syrupo ex-
cipiantur.

Exemplum ad capitis frigidioris & humidio-
ris corroborationem:

℞. Conseru. flor. beton. ℥ i.
cons. flor. salu. rorism. an. ℥ β.
specier. tabul. nucis mosch. ℥ ij.
cum syrupo de stoechad. fiat mixtura.

In Hepate calidiore:

℞. Conseru. flor. ci. horii. ℥ ii.
specier. triasantali ℥ ij.
cum syrupo de acetosa, misceantur.

De conditis.

C A P. XXXI.

Condita appellant eas confectiones, quæ ex
simplicibus saccharo conditis fiunt, quæ ab
opiatis differunt in eo, quod hæ syrupum recipiāt:
Illæ vero loco syrupi saccharum. Dein conditi cō-
sistentia minus mollis, quam opiata. Minus etiam
sicca, quam puluis.

Fiunt verò ex floribus, fructibus, radicibus, cor-
donicis. Ex floribus minutiss. incisis vel tuis &
saccharo conditis. Pauci enim flores integri ser-
uantur, vt Arantiorum. Quidam & iolarum
folia

folia integra condiunt: capparorum flores & genistæ sale & aceto condiuntur.

Fructus condiuntur dupliciter, vel à cordice & ossibus repurgati, æquis partibus cum saccharo & aqua lento igne coquantur, donec saccharum totam fructuum substantiam penetrarit, & ad iustam coctionem perducti sint: quod deprehenditur, si iulepus digitis ductus fila tenuia mittat.

Peregrini vero macerati primum, dein cocti cum iulepo dilutiore, quem longum vocant, condiuntur: & ad singulas iulepi libras, pulpæ ℥ iiij. adiiciuntur, lento igne coquantur, donec ad rectam consistentiã sint perducti, vt nec nimium liquidi, nec nimia coctione aridi sint redditi. Quod cognoscitur, si guttula in marmore effusa & refrigerata, manus non inquinet.

Radices condiuntur expurgatæ cortice exteriori & in partes sectæ, dein in iulepo dilutiore coquantur, eo modo, vt fructus: Peregrinæ vero humectantur prius, dein condiuntur.

Cortices etiam condiuntur, amarorum quidem, vt citriorum, limonum. Primum diebus aliquot aqua macerantur, sæpius aqua mutata: dein in aq. incoquantur, donec mollescant, mox in aquam recentem semel atque iterum iniiciuntur, postremo in iulepum aut mel, cui multa aqua sit admixta iniecti ad iustam crassiciem coquantur, pyxidibus aut vasis bene obturatis reponuntur. In annum aut biennium conseruari possunt: cortices vero diutius. Quare alia simplicia, alia composita in officinis habentur.

Simplicia condita vel calefaciunt, vel refrigerant

rant, vt calefacientia & corroborantia cor, nux
moschata condita, cittia condita, myrobalani
chebuli conditi. Ventriculum, zingiber condit.
nux moschata, rad. calami, rad. acori, iuglandes.
Renes vero radix eryngii condita. Refrigerantia
& corroborantia ventriculum myrobalani embli-
ci, mēspila, cerasa, sorba, pyra, pruna. Iecur vero
radices cichor. condit.

Composita vero pauca habentur in officinis,
vt corpus calefaciens diacitonites compos. Pur-
gantia, diacitonites purgans. Ad similitudinem
horum fiat conditum compositum ad cordis af-
fectus.

℞. Conseru. meliss. bugloss. borrag. an. ℥ iii.
rasura eboris, cornu cerui, margarit. eli. et. ossis
de corde cerui an. ℥ i.

specier. diamargarit. calid. ℥. ℞.
cum saccharo rosato fiat conditum.

Sumatur cochlear hora j. ante cibum.

Ad corroborandum ventriculum:

℞. Corticum citri conditor. si. cor. ℥ ℞.
carnis nucis mosch. condit. ℥. i.
nucis condit. numero j.

conseru. rosar. ℥ ii.

sacchari rosati ad quantitatem omnium;
f. conditum.

Huius vsus hora j. mane, & vesperti ante cibum
ad cochlear vnum.

Ad aluum constringendam:

℞. Carnis cydonior sicca ℥ ii.
coralli vtriusque; semin plantag. an. ℥ i.
conseru. rosar. cornorum an. ℥. ℞.

M

specier.

specier. diarbodi abbatiss ʒ.ʒ.

cum syrupo cydonior. vel myrtillorum, vel de
rosis siccis. f. conditum.

Addi possunt huic condito terra sigillata, polus
armenā, sed tum quantitas conseruarum augen-
da, ita vt puluerum ʒ i.ʒ. ad conseru. ʒ i. sit quan-
titas. Quod si ventriculus plus æquo calidior sit:

ʒ. Conseru ros. ʒ j.

conseru. violar. ʒ.ʒ.

pulu. di. margariti frigid. & diatragacanthi
frigidi an. ʒ ii.

cum saccharo rosato, fiat conditum.

Sic etiam interdum præscribuntur composita
ex conseruis, conditis fructuum, corticum, radi-
cum, speciebus & saccharo. Sic tamen vt conser-
uæ ʒ ij. aut iij. specierum, si acres sint, ʒ j. si lenes ʒ
j.ʒ. sacchari q.ʒ. Auri folia ʒ. aut 4. pro diuitibus ad-
duntur: cauendum etiam, ne quid palato nimis
ingratum admisceatur.

De Trochiscis siue Pastillis.

C A P. XXXII.

TΡΟΧΙΣΚΟΣ Græci vocant à figura circulari *a*, quā
obtinent. Hinc à quibusdam *κυκλίσκοι* dicun-
tur. Latini à figura orbiculari orbiculos seu pastil-
b los *b*, licet communiter ad lupinorum formam ef-
fingantur, circumferentia nonnunquam rotunda,
nonnunquam angulari, vtraque tamen superficie
plana, qui præcipue ad simplicium conseruatio-
nem inuenti sunt.

Materia trochiscorum sunt succi, sunt etiam
omnis

a Auēlar. 5.
method. 1.

b Cels. lib. 5.
cap. 17.

omnis generis medicamenta, ut ex Galeno constat, quæ trita, vel liquore vel mucilagine aliqua excipi, & in umbra desiccari possunt, qui facile asseruantur, cumque iis utendum est, humore aliquo conuenienti diluuntur. Dantur tamen, qui non comminuta recipiunt, ut sunt trochisci de vipera, ex carne viperarum, trochisci esquilla, qui squillam recipiunt. Differunt tamen hi à prioribus, quod per se in usum non veniant, sed antidotis magnis miscentur.

c 5. de comp. med. secundum genera.

Genus eorum triplex est, sicut ex antyllo Orbasius d, Paulus e & Myrepsius f tradiderunt: Alii sunt potabiles, alii in aluum iniiciuntur, alii illi nuntur. Eorum, qui bibuntur, alii aluum comprimunt, aut sanguinem, aut aliam fluxionem refrigerando, adstringendo, opplendo, vel desiccando: alii dolores mitigant vel obstupesciendo, vel humores diffundendo: alii renes, lienem aut iecur obstructione liberant. Eorum, qui in aluum iniiciuntur, alii acrimoniam obtundunt, alii adstringunt, alii sanguinis profluium sistunt, alii adurunt. Similiter vero & qui oblinuntur, ad usum ex iis aliquem adhibentur.

d 10. collect. 24.
e lib. 7. c. 12.
f sect. 41. in init.

Trochisci purgandi facultate præditi in officinis habentur, ut sunt trochisci de agarico, confecti ex agarico laryceo albissimo, in vino macerato, cum pauco zingibere. Trochisci alhandal, quibus potissimum in suppositoriis utimur. Alii obstructiones cum leui adstrictione aperiunt, ut trochisci de rhabar. trochis. ramich. Alii sine adstrictione idem præstant, ut hepatis, trochisci de eupatorio,

M 2

de ab-

de absynth. Lienis, trochisci de capparibus. Vteri trochisci de myrrha, qui ad menses ciendos tam per os exhibentur, quam ad suffitum vsurpantur.

Alii vero fluxiones, vt sanguinem vndiquaque promanantem, cohibent, vt trochisci de carabe, de terra sigillata, de bolo armeno. Sic quidam immodicos sudores sistunt, vt trochisci de camphora.

Rursus quidam calefaciunt, vt trochisci de gallia moschata, qui in morbis frigidis tam cerebri, quam cordis vsurpantur. Quidam refrigerant & partium intemperiem corrigunt.

Quidam renibus exulceratis & dolentibus profunt. Eiusmodi sunt trochisci de alkekengi, qui & sine & cum opio conficiuntur, quibus & in ardore vrinae vtimur. Qui vel in conuenienti liquore, vel in lacte caprino, vel syrupo accommodato à ℥ ij. ad ℥ i. exhibentur.

Exhibentur autem anodynus quidem in introitu lecti. Deobstruentes vero horis matutinis, sanguinem sistentes necessitate requirente. Ad horum imitationem trochiscis in conuenienti liquore dissolutis ad ciendos menses talis potunculula parari potest:

℞. Trochiscor. de myrrha pulueri ℥. ℥ i.
exhibe cum vino albo, vel in syrupo de byssopo ℥ i.
vel cum aq. arthemis.

duabus aut tribus ante cibum horis, quemadmodum & ceteri exhiberi solent.

Sic ad sanguinem sistendum:

℞. Trochiscor. de bolo armē. & de carab. pul. an. ℥. ℞.
syrupi cydonior. ℥ i.

aq.

aq. plantag. ℥ ij.

misce, exhibeatur, premissa tamen euacuatione.

Vel hoc pacto:

℥. Corallii vtriusq, lapid. hamathid. carab. an.

℥. ℞.

trochisc. de terra sigillat. ℥ ii.

sacchari rosati ℥ ij.

aq. portulacæ & rosarum an. ℥ j. ℞. f. haustus.

Quod si trochisci prædicti vel non habeantur, vel vetustiores sint, recentes præscribere oportet, vt, e.g. Ad menses ciendos:

℥. Radic. dictamni, pœonia & sem. eius an. ℥. ℞.

myrrha ℥ i.

cinnamomi ℥ i.

omnibus contusis cum syrupo de arthemisia fiant trochisci.

Aliud genus est eorum, qui in affectibus faucium, asperitatis arteriæ & pulmonum, vsurpantur, qui ore retinentur & deglutiuntur, vt sunt trochisci becchici albi & nigri. Quare & pilulæ hypoglotides & medicamenta arteriacea g dicuntur, quo partes illæ suo lentore leniant.

g Arginet. l.

3. c. 28. Aet.

tetr. 2. ferm.

4. c. 51.

Ex gummitragacantho, amylo, saccharo & aq. ros. fiunt. Ad faucium asperitatem à destillatione calida caussatam:

℥. Semin. quatuor maior. frigid. excortic. sem.

papau. albi an ℥ iii.

violar. puluer. ℥ i. ℞.

cum mucilagine seminis psyllii in aq. violar. extract.

vel cum syrupo violato, fiant trochisci, qui sub lingua detineantur.

M 3

Ad

Ad destillationem acrem sistendam:

- ℞. Boli armen. ℥ ii.
gummi Arab. ℥ iij.
cum mucilag. gummi tragacanth. q. s. f. tro-
chisci.

Vel:

- ℞. Tab. diatragacanthi frigid. ℥ i. ℞.
boli arm. loti in aqua rosar. ℥ i. ℞.
terre sigillata lota ℥. ℞.
cum syrup. myrtillor. fiant trochisci lupinis si-
miles, qui in umbra siccantur.

Quod si ob continuam tussim somnus impedia-
tur, opii aliquid cum sapa aut vino generoso dis-
soluto addi poterit.

Ad sputum sanguinis:

- ℞. Trochisc. de carab. ℥ i.
de bolo armen. & terra sigillat. an. ℥ ii.
lapid. hematitid. & coralli utriusque an. ℥ j.
cum syrup. de rosis siccis vel mucilag. sem. cydo-
nior. in aq. rosar. extract. f. trochisci.

Ad vlcus pulmonum absteigendum & agglu-
tinandum:

- ℞. Conseru. rad. symphyti, conseru. rosar. veteris
an. ℥. ℞.
gummi Arab. & tragacanthi in aqua tussi' aq.
dissolutor an. ℥ i.
pulmonis vulpis bene preparati, cineris can-
cror. fluuiatil. lotor. vt deest, in aq. rosar.
an. ℥ i. ℞.
succu inquiritia, terre sigill. boli arm. an.
℥ ij.
femin. pimpinell. ℥. ℞.

pult.

e vide My
reps. sect. 13.

Sunt autem alia simplicia, alia composita. Simplicia ex foliis medicamenti simplicis decocto aut succo, & saccharo seu melle, aliove humore mixto parantur, vt exempli gratia. Lohoch de squilla, è succi squillæ & mellis despumati æquis partibus simul coctis conficitur. Sic Lohoch de caulibus è succo caulium, cum sapa vini & melle conficitur. Sic Lohoch de psyllio e mucilag. sem. ℥ ii. & sacchari clarificati ℔. i. quod acres delabentes humores inspissat. Sic de tussilagine, ex radic. decoctæ contusæ ℔. i. & mellis ℔. ii. ecclegma abstergens conficitur: pari pacto Lohoch de althea.

Composita vero fructus, gummata & aromata recipiunt: Fructus sunt vuae passæ, ficus, dactyli, iuiubæ, tebesten. Sic semina frigida maiora, maluæ, bombacis, papau. albi. Succis, vt succus de liquirit. de squilla, de brassio, de hyssopo. Gummata, gummitragacanth. Arabicum. Species, vt diatragacanth. frigid. de penidiis. Sic syrapi, violatus, de tussilagine, hyssopo, de iuiubis, de papau. diacodion. Conseru. violar. rosar. scabiosæ, tussilaginis, enulæ, nenupharis, saccharum item candum, rosaceum, penidium. Fiunt autem ex his contusis & melle aut saccharo coctis, aut syrupo aut mucilage accommodata, excipiuntur ad mediam consistentiam mellis, aut pultis instar. Rursus alia sunt in officinis vsitata, alia vero magistralia. In officinis habentur ecclegmata de nucleis pini, quo vtimur in asthma ad crassos & lentos humores incidendos & detergendos, ad quod etiam valet Lohoch ad asthma dictum. Idem præstat, sed efficacius

ficacius Lohoch sanum & expertum. Hoc vero fortius, Lohoch de squilla. Sic ad suspiriosos & pulmones imbecilles, & vlceratos abstergendos & consolidandos, Lohoch de pulmone vulpis. Ad tussim & asperæ arteriæ asperitatem à catarrho calido, Lohoch de papauere.

Magistralia sunt, quæ à Medicis pro re nata præscribuntur, pro ratione loci affecti vel causæ, admiscentes syrupos, interdum conseruas & species, ea tamen proportione, vt eccligmatum vsitatorum dosis sit ab ℥. β. ad ℥ i. species. à ℥ iii. ad ℥ i. conseruarum ab ℥ ii. ad ℥ iii. syrupos. q. s. ad consistentiam ipsius Lohoch.

Sumuntur & differentiæ ab effectu: quædam enim ad leniendum simul & incrassandum, vt in principio destillationis tenuis & acris, præscribuntur hoc modo:

℥. Pulpa iuiubar. ℥. β.

amylī ℥ ii.

gummi Arab. & tragacanthi an. ℥ j.

cum syrup. de papau. f. Lohoch.

Vel:

℥. Spec. electuar. diatragacanth. frigid. ℥ j.

sacchari candi & penidii an. ℥ ii.

cum syrupo violaceo vel de papau. f. Lohoch.

Vel:

℥. Iuiubar. mixarum, prunor. damascen. an. numero xii.

sem. melon. papau. albi, malua an. ℥ ii.

flor. violar. p. i.

coquantur ad ℥ iii.

omnia simul, per setaceum traiciantur,

M S

conserua

conseru. violar. & rosar. an. ℥. ℞.
addantur, & cum syrupo de iuiubis q. s. fiat
Lohoch.

Ad pituitam impactam & crassam incidendam:

℞. Spec. diaireos simpl. & diaireos salom. an. ℥ ii.
lohoch de pino ℥ i.
conseru. enulae ℥ ℞.
oxymel. squill. q. s. ad exceptionem.

Si vero maiore opus sit deterfione, quam incisione, detergentium quantitas augenda, & pro oxymelite squillitico syrupo. de liquirit. vel de prassio, vel de hyssopo sumendus.

Sic in principio pleuritidis, vbi materia fluit:

℞. Diatragacanth. frig. ℥ iij.
penidiar. rec. becchicarum albar. an. ℥ ii.
syrupi violati q. s.

Si vero materia partim fluxa est, partim fluens:

℞. Specier. diaireos simpl. ℥ ℞.
diatragacanth. frig. ℥ iij.
penidiar. recent. ℥ i. ℞.
syrup. de hyssopo q. s.

Detergentia & sputum mouentia conficiuntur ex conserua capillor. Veneris, florib. tussilag. radicibus enulae, passalis exacinatedis, amygdalis dulcibus, pistaciis, nucleis pini, ficibus, dactylis, speciebus, diaireos simpl. & diaireos salom. saccharo candido, syrupo de tussilag. de prassio, de hyssopo, de liquirit. de capill. Veneris, oxymelite, melle &c. Exemplum si febris adsit:

℞. Spec. diaireos simp. ℥ j.
specier. diatragacanthi frigid. ℥ ℞.

passu-

passular. mundat. amygdalar. dulcium excor-
ticat. & simul contusar. an. ℥ ii.

sacchari candi & penidii an. ℥ i.

cum syrup. de liquiritia. f. Lohoch.

Quod si vero febris absit, materie excipi poterunt
vino, vel ipsi fructus cum affusione vini contun-
di & addita sapa Lohoch fieri.

Ad sputum sanguinis parantur ex conseru. ro-
sar. antiquiss. consolid. maioris, miua cydonior.
mucilage, sem. psyllii, cydonior. in aqua sca-
biosæ extractæ, trochiscis de terra sigillata, de
carabe, de bolo, corallo rubro, lapid. hæmatiti-
de: Ita tamen, vt portio quædam detergentium
admisceatur, vt est conserua capillor. Veneris,
syrup. de liquirit. & de capillo Veneris.

Vnus ecclegmatum est & ante, & post cibum,
potiss. mane & vesperi fabæ quantitate, sumen-
do cum baculo liquiritiæ, ad alterum extremum
contuso, & quidem sensim lambendo. Commo-
dissime autem fiet, si æger supinus iaceat, vel re-
clinato capite collum tantillum obtorqueat. At
si hora somni catarrhum sistentibus & expecto-
rationem impredientibus vsi fuerimus, tum se-
quenti die mane expectorante & detergente uti-
mur, vt si forte quid somni tempore in pulmo-
nes defluxit, in iis retentum pulmones corrup-
par. Reseruati debent ecclegmata vasis figulinis
vitratæ, simplicia quidem in annum, composi-
ta vero ad biennium, modo amygdalas, pineas
& pistacia non recipiant, cum hæc breui tempore
rancorem acquirant, & nauseabundum medica-
mentum reddant.

De

Pandaleonis & nomen & forma ab Arabibus aut iunioribus inuenta, ad mutationem & formæ remedii, & ad gratificandum ægris, cum ecclegmate propter consistentiam solidiorem & duriores gratior sit. Materia eadem, quæ etiam tabellarum, à quibus forma duntaxat differt, & ecclegmatum. Componuntur autem hoc pacto:

Fructus, semina, contunduntur, cum pulueribus & conseruis miscentur in pyxide lignea, simul coquuntur, affuso saccharo in conueniente aqua soluto, & ad consistentiam syrupi cocto, quæ omnia in pyxide condensari permittuntur.

Notandum, vbi conseruas commiscere volumus, ne nimis durum reddatur pandaleon, aut conseruarum minuenda quantitas, aut plus saccharum coquendum. Sic & pro pauperibus loco sacchari mel usurpari potest, & parantur ex melle cocto, fortiter agitato, donec saccharo candidius reddatur.

Vsus pandaleonum ad eadem, ad quæ ecclegmatum est, nimirum ad pulmonum & thoracis affectus. Quando vero æger vti volet, cultelli cuspide, aut cochleari frustum aliquod frangat, & instar tabellæ ore, quoad liquecat, detinebit, postmodum ecclegmatis instar sensim deglutiat.

Exemplum in affectibus calidis, in quibus materia tenuis est, aut cum febris adest, pastas duras seu pandalea ex saccharo sic conficimus:

℞. Spe-

℞. Specier. diatragacanth. frigid. ℥ ij.
sacchari cand. & penidii. an. ℥ i.
in aq. violar. dissol. fiat pandaleon.

Ad maiorem expectorationem:

℞. Specier. d. aireos simpl. ℥ j.
diatragacanth. frig. ℥ ij.
sacchari Maderensis, aq. rosar. solut. q. s.
f. pandaleon.

In materia crassa ac lenta è thorace educenda:

℞. Specier. diaireos simpl. ℥ ss.
piperis gr. 10.
mellis despumati & cocti, q. s. f. pasta solida
vel pandaleon.

Cum conseruis ad expectorationem:

℞. Conseru. violar. specier. diatrag. frigid. an.
℥ ij.
sacchari in aq. scabiosa dissoluti & perfecte
cocti q. s. & vbi fuerit perfecte coctum,
conserua primum ponatur & exicce-
tur paulatim, donec in puluerem redigi
possit, qui tritura nõ eget: ponatur omnia
in pyxide, & f. pandaleon.

Ad expectorationes vero:

℞. Conseru. enula diligenter pistata ℥ ii.
conseru. capill. Veneris ℥ i.
specier. diaireos simpl. ℥ ij.
sacchari in aq. byssop. dissol. q. s. f. pandaleon.

Sicuturiones à Gallis conficiuntur, qui à tor-
tendo dicti videntur: Conficiuntur ex auellanis,
vel amygdalis torrefactis, melle cocto exceptis,
Vel hoc modo:

℞. Pinearũ contusar. & auellanar. cõtusar. an. ℥ ss.
mellis

mellis cocti, donec concreſcat, quartarium ℞.
reducantur in formam turionum.

De Paſta regia vel pane Marcio.

C A P. XXXV.

Quod Electuarium regium Meſues nominat, nunc paſtam regiam, quia ex hac magratibus patinæ formantur, & ſimul cum cibus deuorantur. Alii placentam ſiue panem dulciarium, panem Marſicum, alii martium panem, à Gallico mazepan vocant: & in affectibus pulmonum & thoracis ad detergendum ſputumque promovendum, utuntur: maxime vero in phthiſi & atrophia, cum ex iis, quæ multum ſanguinem generant, componantur, cuiusmodi ſunt amygdal. dulc. ex-corticatæ, piſtac. nuclei pinei, dactylor. pulpa, paſſulæ exacinatæ, caro capi elixi vel perdicis: quibus additur gummi tragacanthi, amyllum &c. Verùm amygdalæ, ſi deterſione opus eſt, in aqua hordei; ſi vero nutritione, in iuſculo capi, reliqua, ut & amygdalæ, in aq. roſarum macerantur. Dein ſimul contunduntur, ſacchari quantitas ſufficiens additur; & in maſſam ſimul rediguntur, ex qua placentæ diuerſarum figurarum efformantur, quæ ſenſim in furno, vel vaſe cupreo, pane azymo vel charta ſubſtrata, ne comburatur, coquuntur. Vulgaris panis amygdalinus ex amygdalis dulcibus mundatis & ſubtiliter contuſis ℞. ℞. & ſacchari optimi puluerizati ℞. j. aſuſa ad contuſionem aq. roſarum q. ſ. conficitur.

Pro

Pro affectus necessitate materiae mutatur, alia-
ve admisceantur. Nam si febris adsit, semina frigida
maiora, recentia, mundata, sem. endiu. papau. albi
singul. ℥. ii. ad ℥. i. amygdalarum. Reliquorum ve-
ro fructuum ad ℥. ℞. amyli ℥. i. ℞. vel ℥. j. gummi
℥. j. ℞. aut ℥. ii. admiscebuntur. Vbi vero summa
fuerit ventriculi refrigeratio, ambrae vel moschi
gr. aliquot, vel species electuarii diarhodi Ab-
batis, galliae moschatae, addi poterunt, vt:

℥. Amygdal. excorticat. ℥. ij.

nucleor. pineor. pistaceor. an. ℥. vj.

macerentur in aqua ros. deinde simul con-
tundantur, adde specier. diatragacan-
thi frigidi ℥. ℞.

cum saccharo & aqua ros. q. s. fiat pasta,

ex qua formae variae fieri possunt, & vti dictum,
coquantur, & aeger, quando volet, vtatur.

Sunt qui additis conseruis, fructibus, penidiis,
saccharo candido & syrupo conficiant, vt:

℥. Conseru. rosar. ℥. ℞.

conseru. capillor. Veneris ℥. vi.

dactylorum, passular. mundat. ficuum in
mortario contusar. & per setaceum tra-
iectar. an. ℥. iij.

sacchari candi puluer. q. s. pasta f. regia, cui
syrup. aliquis conueniens, vt capillorum
Veneris, vel violaceus addi poterit.

De Pignolato.

C A P. X X V I.

Pignolatum seu pineolatum, Gallis vsitatum
medicamentum ex saccharo in aq. conuenien-
ti

ti bene cocto & purificato, & pineis mundatis conficitur, & posteaquam concreuit, in buccellas siue frustula redigitur. Cuius in detergendis pulmonibus, sputo promouendo, & etiam renibus abstergendis, vsus est. Parari etiam potest hoc modo:

℞. Nucleorum pini ℥ iij.
 amygdal. dulcium excortic. ℥ ij.
 pistacior. ℥ i.
 folior. rosar. rub. ℥ j.
 santali, citrini & cinamomi an ʒ. ʒ.
 sacchari in aq. rosar. soluti q. s. f. pasta.

De Leucophago.

C A P. XXXVII.

Remedium leucophagum, à colore dictum, & à recentioribus inuentum, ex amygdalis dulcibus expurgatis, in aqua rosar. maceratis, carne caponis elixa, in mortario quam diligentissime contusa, per setaceum traiecta, cum tantillo amyli ad consistentiam, & saccharo, quæ omnia simul coquuntur, paratur: & ad corporis absorptionem, phthisin & virium prostrationem vtilitur. Quod si ventriculi intemperies frigida adsit, vinum album, & cinnamomum, addi poterunt. Sic in alui profluuio quocunque puluis vtriusque coralli, lapidis hæmatitidis admisceatur, & in formam solidiorem cum iure carniū concreto, quod Gelatinam nominant, confici poterit. Sic quoque Gelatina ex solo succo carniū expresso paratur: Item ex oriza elixa stacte & thorace caponis

ponis cum saccharo, quo medicamento potissimum in nimio alui fluore vti possumus.

De restaurantibus destillatis.

C A P. XXXVIII.

Quando ventriculus omnis generis alimenta solidiora fastidit, & frequenti nutritione indiget, destillata restaurantia vsurpanda, quorum materia est iusculum caponis iuuenis & succulentum, & armi vitulini cum oleribus conuenientibus cocti: vt in febre ardente cum lactuca, acetosa, borragine, seminibus quatur. frigidis maioribus, papau. alb. citri, acetosæ, florib. nymph. rosar. violar. Additur mica panis albi in portione iusculi infusa. Aliquando etiam conseruæ & species electuariorum corroborantium, succi, aq. stillatitiæ, quæ omnia in balneo Mariæ, vel alembico lento igne destillantur, exempli gratia:

℞. *Arum vitulinum, decoque cum sequentibus,*
herbar. lactuca, acetosa, endiu. an. m. j.
florum nymph. viol. an. p. j.
sem. quatuor frigid. maior. an. ℥ ij.

Dein

℞. *Iusculi caponis & armi vituli ℔. vj. mica*
panis albissima in predicto iusculo infusi
℥ iij.
conseru. ros. nymph. violar. an. ℥ ij.
specier. diarhodi Abbatis ℥ j. ℞.
aquar. stillatit. nymph. acetosa, violar. an.
quartar. j.

N

destil-

destillentur, vt dictum. Huius aqua de-
stillata accipe ℥. ℞.

cum saccharo coletur per manicam, vtatur
quando volet.

Potest etiam vsus tempore, succus limonum, aut
granatorum aut arantiorum addi.

Quando corpus atrophica, vel febre hectica la-
borat, sic confici poterit:

℥. Jusculi caponis, cum pradietis herbis, florib.
seminib. & hordeo mundato cocti ℥. ℞.
carnis perdicum & testudinis nemoralis,
carnis coxarum ranarum & limacum,
an. ℥. ℞.

mica panis in lacte infuse ℥. iij.

conseru. violar. nymph. an. ℥. ij.

aq. bugloss. borraginis an. ℥. ℞. destillentur
vt prius.

Ad alui profluuium aliasve euacuationes im-
modicas præparantur ex carne turturum, perdi-
cum, testudinis, mica panis in aq. rosar. infusa,
conseruis adstringentibus, granis berberis, ma-
li granati, succis plantag. bursæ pastoris, aquæ
rosar. portulac. plantag. corallis, pulueribus ad-
stringentibus, vt:

℥. Carnem turturum duorum, carnem vnus te-
studinis, mica panis in aq. rosar. infus. ℥. ii.

conseru. rosar. infus. ℥. iij.

granor. berberis vel mali punici ℥. ℞.

semin. cydonior. portulac. an. ℥. iij.

aq. ros. portulac. plantag. an. q. s. ita vt aqua ex-
superet, trochiscor. de terra sigillata, specier.
electuarii triasantalii an. ℥. i. ℞.

destil-

destillentur lento igne in diplomate.

℞. Aq. destill. ꝑ. s.

iulepi rosacei q. s. ad dul. orandum, quo potu sapius & in pastu, & inter pastus uti debet.

Possumus etiam, si febres adsint malignæ, aquas scabiosol. borrag. bugloss. admiscere cum saccharo. Et si aciditas ægro placeat, succi limonum, vel granator. aliquid addere.

Solent aliquando Medici ipsis destillatis in officinis præparatis pro delicatulis rheubarb. infundere, & sic eos purgare. Tempore vero pestis, vel si pestilenti febre laborans instaurante egeat, malo contraria addere oportet, ut sunt radices angelicæ, zedoariæ, pimpinellæ, herbæ scabiosol, meliss. bugloss. borragin. flores cordiales: semina acetosæ, ocymi. Conferuas aquas & pulveres cordiales, additis theriaca & mithridatio, simul, uti dictum fuit, destillari possunt.

De Emulsionibus.

C A P. XXXIX.

EMulsio, quod forte nomē ex eo inuenit, quod affectus demulceat, forma à posterioribus Medicis inuenta. Est autem Medicamentum, quod ex seminibus mundatis, vel fructibus, vel utrisque conficitur. Quo in calidis affectibus renum, vesicæ, ut ardore vrinae, stranguria, vrinae stillicidio: Item renum & vesicæ exulcerationibus utimur: Nonnunquam etiam ad somnum conciliandum, sitim extinguendam. Rarius in pectoris & pulmonum inflammationibus.

N 2

Mate-

Materia sunt amygdalæ dulces excorticatæ, semina frigida maiora recentia, mundata; quæ blande detergunt, semen papau. albi, portulacæ, lactucæ, vbi maiore refrigeratione opus est. Adduntur nonnunquam prædictis coctis contusis, colatis syrupsu conuenientes.

Formula communis hæc est:

℞. Amygdal. dulc. excortic. ℥ i.

quatuor. semin. frigid. maior. recent. mundat. an. ℥. ℞.

coq. in aq. fontan. q. s. deinde contendantur in mortario lapideo, affundendo paulatim aq. hord. ℥. ℞. vel ℥. i.

ne attritu pinguescant, cum multum succi pinguis fundant, reponantur in vas vitreum.

Huius ℥ iii. vel iiij. horis iii. ante prandium vel coenam tepide exhibentur.

Quod si maiore refrigeratione opus sit, doloremq; mitigare velimus, sem. papau. albi. ℥. ℞. sem. portulacæ, lactucæ, addere oportet, & simul contundere. Nonnunquam syrupus violatus, vel de nymphæa, vel de alth. singul. ℥. ℞. vel alterutrius ℥ i. ℞. admiscetur singulis dosibus. Nonnunquam loco syrupsu tabella vna diatrag. frigid. ad singulas doses. Aliquando pro aq. hordei, vbi maiore refrigeratione opus est, aqua lactucæ, nymph. vel similis affunditur. Vel vna aut duæ harum cum æquali portione aq. hordei miscentur.

Si vero magis lenire volumus, decoctum sebestæ, sem. melon. papau. affundimus, exempli gratia:

℞. Amygdal. dulc. excortic. an. ℥ ij.

quat.

quat. sem. frigid. mai. an. ℥. ℞.

sem. papau. albi, lactuca an. ℥ i.

contundantur simul in mortario marmo-
reo, sensim aq. hord. ℥. ℞.

aq. viol. & lactuc. an. ℥ iij.

affundendo, deinde coletur & sacchari pul-
ueriz. ℥ i. addatur,

f. emulsio pro quatuor dosibus.

Hoc refrigerat, acrimoniam vrinæ obtundit, par-
tem exasperatam lenit, blande detergit, & leniter
vrinam mouet.

Ad purulentos vero renes expurgando qua-
tuor sem. frigid. papau. albi, amygdal. dulc. cum
decocto radicis liquiritiæ rasæ terantur, & in cola-
tura dissolue syrup. capil. Veneris, violati an. ℥ i.
tempore exhibitionis. Pauperibus præscribenda
aqua alba, Gallis vulgo dicta, quæ paratur ex amy-
gdal. contusis, cum aqua hordei, vel lac amygdal.
dulcium.

In affectibus vero pectoris conficietur ex nu-
cleis pini recentibus, amygd. dulcibus, ficub. re-
centibus syrupo aliquo leniente, vt de liquiritia
vel tussilagine addito.

Sic ad somnū conciliandum ex seminib. papau.
albi & amygdalis dulcibus emulsio paratur.

De Gargarismatibus.

CAP. XL.

Gargarisma ἀπὸ τῆς γαρζαρίζου, à fauciū collutio-
ne, vt ex Dioscoride colligitur, nomē habet,
quæ ἀπὸ γαρζαρίζου vocat, Medicamētum est, consistentia

N 3 liqui-

liquidum, quod tepidum citra deglutionem ore sumitur, & aliquandiu detinetur, mox respuitur. Huius materia in vniuersum est liquor aliquis, vt aquæ communis, aquæ stillatiuæ, lac, succi, decoctū plantarum, acetum, omphacium, prout hic, vel ille affectus requirit. In quibus diuersa dissoluuntur, vt mel cōmune vel rosaceum, diamorum, dianucum: syrapi conuenientes, oxymel. Aliquando pulueres radicū & seminū. Plerumque alumen ad exiccāndum & adstringendum. Horum autem pondus aliqui non obseruant: aliqui sumunt liquorum ℥ vi. syrapi & succorum ℥ ii. alii decocti ℔. ℔. puluerum ℥ ii. vel iii. admiscunt. Cum autem facile corrumpantur, recenter semper parari debent.

Valent autem Gargarismata in affectibus cerebri, vt paralyti, epilepsia, grauitate capitis ad pituitam eliciendam, deinde ad affectus faucium, vt earundem inflammationes. Item humores inhibendos, vel discutiendos, vel vlcera detergenda & consolidanda. Sic ad tonsillarum, vuulæ, palati inflammationē, viscidæq; pituitæ deterfionem.

Quod si vero humor è cerebro in fauces, pulmones, ventriculum fluat, tunc à gargarismatibus & apophlegmatismis abstinendum, & errhinis vtendum. Vtendi tempus commodissimum erit matutinum, & vespertinum ante cibum.

Ad pituitam è cerebro euocandam ex incidētib; & detergentibus, quæ nec sapore, nec odore nimium sint ingrato, confici debent, vt maiorana, betonica, origano, hyssopo, passulis, glyzyrrhiza, pyrethro & similibus, ex quibus decoctū in aqua paratur; decocto colato additur mel, oxymel. syr. de stoechade. exempli loco:

℥i.

℞. Summitatum betonica, origani, calamin-
tha an. m. i.

ficus concisas numero iiij.

passul. mundat. radic. liquirit. rasa & radic.

pyrethri an. ℥. ℞.

piperis ℥ i.

f. decoctum in ℥. i.

colatura dissolue mellis vel oxymelitis squill.

℥ iiij.

f. gargarisma. quo calido sæpe vtatur.

Ad Inflammationes faucium, vel tonsillarum,
vel etiam vuulæ in principio, humore adhuc fluē-
te, parantur ex succis fructuum acerborum, aci-
dorum, austerorum, adstringentiū cum portione
aquæ, vt cerasorū, cydoniorū, prunorum, sorborū,
pyrorum, vel ex aquis stillatitiis refrigerantibus,
adstringentibus, vt plantaginis, bursæ pastoris, cē-
tinodii, solani, portulacæ: aut decocto eorundem
fructuum, aut herbarum, vel succis granatorum,
de moris, de berberi. In hisce decoctis vel aquis sy-
rupus conueniens dissoluitur, vt rosarum siccarū,
cydoniorum, granator. vel succi diamoron, dia-
nucum vel rosarum. Exemplum:

℞. Aq. plantag. solani, rosar. an. ℥ ij.

aceti ℥ j.

Syrupi granator. vel de rosis siccis ℥ ij.

f. gargarisma.

Vel:

℞. Aqua prunella. plantag. solan. an. ℥ ii.

diamori dianucum an. ℥ j.

mellis rosati ℥ i. ℞.

f. gargarisma.

N 4

la

In augmento vero & statu inflammationis repellentibus digerentia admiscenda, vt hordeum, glyzyrrhiza rasa, simul decoquendi. Syrupus etiam de althea vel glyzyrrhiza in decocto dissolui possunt, sumendo decocti partes duas, syrupi vero partem vnam.

In declinatione ex hordeo integro, glyzyrrhiza, hyssopo, scabiosa, decoctis in aq. vel hydromelite additur semen altheæ, ficus, passulæ, in decocto dissoluitur mel, syrup. de althea, oxymel.

Vulgatissimum Gargarisma in faucium doloribus paratur ex decocto hordei integri, flor. rosar. purpur. flor. maluæ arborescentis (nonnunquam foliis aliquot saluæ additis) & in colatura mel dissoluitur.

Alias ad faucium inflammationem sine tumore proderit gargarisma in principio inflammationis præscriptum, admixtis aliquot lenientibus, vt hordeo mundato, sebesten, sem. papau. albi, seminib. quatuor frigid. maiorib. Quod si vero ad sit vlcus ex abstergentibus & siccantibus parabitur, vt decocto hordei integri, foliis plantag. solani, agrimon. corticib. granator. sumach. fructibus acerbis, cum melle rosaceo ad ℥. eiusmodi decocti syrupi conuenientes, vt rosar. siccarum, vel rosar. pallid. & diamoron. ad ℥ ij. aluminis vero ad maiorem exiccationem & adstrictionem ℥ j. additur. exempli gratia.

℥. Folior. pyri syuest. vel rubi, plantag. rosar. rubeæ. an. m. j.

in s. aqua, fiat ad tertia partis absorptionem decoctio in ℥. j.

dissol-

dissolue diamori ℥ ij
aluminis ℥ j. misce.

Huius gargarismatis in vuula relaxata vsus esse de-
bet.

In hanc classem oris collutiones referre oportet, quas apophlegmatismos nonnulli a vocant, quæ ad dolores dentium & oris foetorem parantur.

a Trallian
lib. 3. c. 6.
Oribas. l. 4.
de locis affecto
cur. 6. 60.

Ad dentium dolores in principio fluxionis, & causa frigida, decoctum ex adstringentibus & calefacientibus, vt radic. cyperi, balauistiis, corticibus citri, saluia & similibus in vino generoso decoctis parabitur. In fluxione vero calida, ex adstringentibus frigidis, vt radice pentaphyli, nuce cupressi, gallis. Fluxione vero iam facta eaque frigida, magis calefacientia addenda, vt rad. pyrethri, hederæ, piper, cubebæ, garyophylli, quæ in vino adstringente decoquenda: Exemplum.

℥. Rad. pyrethri ℥. ss.
rad. quinquesolii ℥ j.
cubebæ. garyophyllor. an. ℥. ij.
piperis longi ℥ i.

Si vero fluxio calida sit, frigida admiscenda erunt, & si dolor intolerabilis sit, opii gr. ij. in aceto acerrimo & vino elixanda, quo decocto dentes colluantur: Vel, pilulæ parentur, quæ dentis cauo indantur, vt:

℥. Opii, croci, an. gr. ij. cum cera fiat pilula.
Vel,

℥. Sem. apii ℥ j.
opii, hyoscyami an. ℥. ss. cum vino odorifero
fiant pilula.

N s qua-

quarum vna denti indatur, & saliuam exspue.
Sunt, qui hoc decocto vtantur:

℞. Ligni quaiac. ℔.i.
cortic.eiusdem ℥ ij.
galbani ℥ i.
vini albi ℔.iiij.
f. putrefactio per dies octo.

Deinde per alembicum destillentur. Seru-
tur ad vsum.

Vsus tempore huius ℥ ij. ore detinendæ. Addunt
nonnulli salis & piperis longi an. ℥ ii. In frigido
vero dolore summo, collutio fiet ex aq. vite, in qua
theriaca, ammoniacum item, vernicis quinetiam,
(cuius fumus solus dolorem dentium sistit) ali-
quantisper ferbuerit. Deinde fit colatura, qua dēs
colluitur. Et etiam cum linteo baculo appposito,
vel bombace abstergitur.

Ad fœtorem oris:

℞. Rosar. p. i.
cortic. citri ℥ ij.
garyophyll. cinnamomi an. ℥ iij.
f. decoctio in aqua, tantillo aceti addito, et
colluatur.

De Apophlegmatismis siue masti- catoriis.

CAP. XLI.

A Pophlegmatismi medicamenta sunt, quæ vel com-
manducata, vel palato i' lita, pituitam è capite in os
lib. 3. c. 6. prouocant, & pituitam oris partibus adhærentem, abster-
gunt, vel quæ saliuã, vt habet Trallianus a, per os educunt.
Siquidem ἀποφλεγματισμῶ pituitã purgo siue elicio,
Dio^{scorid.}

Discoridi *b* significet. Hinc eidē *c* remedium hoc
 ἀποφλεγματισμός dicitur. Dicūtur barbaris mastica-
 toria, vel quod ore mandantur, vel quod plerum-
 que mastichen recipiant. Horum materia, mastix
 per se manducata, vna passa in ore huc & illuc de-
 uoluta, truncus saluiae (Alii folia in ore detinent)
 sinapi tutum, piper longum, nasturtium, sta-
 physagria. Sic & aromata, vt sunt garyophylli, nux-
 moschata, cubebæ, radic. ireos, angelicæ & similia.
 Quibus singulis vel per se vel in puluerm commi-
 nutis, & vel succo aliquo, vel liquore, vel melle
 vel mastiche liquata vel cera exceptis, & in tro-
 chiscorum formā lupinorum instar efformatis vt
 licet, quorum vnus serico panno inuolutus ore
 retinetur & masticatur. Nonnunquam theriaca
 & mithridatium etiam vsurpantur. exemplum

Ad dolorem capitis:

℞. Pyrethri, piperis albi, zingiberis an. ℥ j.
 cubebæ. ℥ ss.
 cum melle excipiantur & fiant pastilli.

Ad dolores dentium:

℞. Piperis, pyrethri an. ℥ j. ss.
 masticis ℥ i.
 mellis q. s. fiant pastilli, lupinorum instar, ℥ iiii.
 pondere. d.

atq; vsu appetente vnum commanducandū exhi-
 bito. Vel ex prædictis cōtusis fiant noduli, & pan-
 no serico vel linteo tenui indātur & masticentur.

℞. Masticis ℥ ss.
 piperis longi, pyrethri, garyoph. staphysagria
 an. ℥ ii. sacchari cand. ℥ i.
 f. puluis, ex quo fiant noduli.

His

b lib. 2.

c lib. 5.

Aet. tetr. 2.

serm. 2. c. 53.

Actuar. 5.

meth. 11.

d Actuar. 6.

meth. 11.

e Oribas. 8.
coll. 10.

His vtendum, vbi cetera remedia fuerint adhibita, & iam potius remediis localibus opus est, ventriculo ieiuno. Modus autem, vt ore diu teneantur, masticeantur, caput *d* deorsum flectatur & per interualla, quo congestus humor effluat, os aperiendum & commansa expuenda. Posthæc aqua *d* calida (vel *e* melicratum) ore continenda, cumque multus morsus per sentitur, effundenda. Vel, si vehemens morsus remanserit, lacte aut rosaceo calido os colluendum. Quare quæ ingrati sunt saporis, apophlegmaticis ne utiquam sunt miscenda. Notandum tamen, ne masticatoriis, quando pituita è cerebro in fauces, pulmones & ventriculū fluit, sed errhinis vtamur. Ex iisdem rebus decoctis diuque in ore retentis etiam vti licet. Sic etiam ex hisce vnguenta fiunt, quibus palatum ilinitur.

De Collyriis.

C A P. XLII.

a Oribas. 10.
coll. 23. sign.
tam cassida
muris simili-
bus tribuit.

KOLLYRIUM siue Collyrium, veteribus medicamentum fuit oblongum *a*, rotundum, ex liquoribus, succis herbarum, fructuum, seminum & metallicis, ad vsus varios compositum & asseruatum, quo vel integro vtentur, vel in puluerem redigebant, qui vel siccus, vel humore aliquo dilutus, vel linimento exceptus parti adhibebatur. Hinc veteres pleraque medicamenta in collyrii formam fingenda præcipiunt, & ad omnes omnium partium affectiones, quibus admoueri possunt, diuersarum omnino facultatum comparant. Nari-

Naribus etenim, item & auribus Galenus *b* imposuit: Vteroque item, quæ tamen proprie Pessaria dicuntur: Ano *c* quoque, quibus glandis nomen nunc tribuitur: Fistulis *d* etiam: Vtitur similiter Aetius *e* ad suffitus, ad tussim per infundibulum. Sed hîc de medicamento oculari sermo est, quod proprie collyrium *a* dicitur. Dictum volunt *παρεχόμενον τὸ κολλᾶν τὸν ῥοῦν*, quod comprimat fluxionem. Aliis *παρεχόμενον τὸ κωλύειν*.

Duplicia facimus *f*, arida & humida. Illa *ξηροκακία*, hæc *ὕγρα κακία* dicuntur. Arida collyria, Sieff Barbaris, potissimum ex metallicis constant, feminibus, fructibus aromatis & alia sicca materia, quæ humore aliquo, vel gummate colliguntur & condensantur, quæ in æneum vas, cum ab ære meliora fiant, reponi debent, & vetustate præstantiora euadunt. Humida vero ex liquoribus, succis, melle, animalium felle & aliis compositis pluribus humidis, quibus protinus vti licet, cum vetustate euanescent. Hæcque priuatim collyria dicuntur, quæ rursus duplicia, vel mollia, mellis consistentia, *πλασα* faliquando vocata, quod affectæ parti delinantur; vel liquida.

Arida in pyramidis formam vel trochiscorum rediguntur, quæ tempore vsus vel trita ac læuigata insufflantur, aut palpebris subiiciuntur, vel in tenuissimum pollinem redacta, & conuenienti aliquo liquore dissoluta, oculorum angulis guttæ aliquot instillantur, quotum ζ j. in ζ j. β . vel ζ ij. liquoris dissoluitur. Horum materia vt & liquidorum, multiplex pro affectuum diuersitate. Et licet varia apud Græcos *g* habeantur collyria, suis

b 3. de compo secundum loc.

c Aetius, Scribonius, Columella lib. 6. c. 6.

d Aetius lib. 14. cap. de fistulis.

Orib. 10. coll. 23.

e Lib. 8.

f Aegin. l.

7. c. 8. Tri-

plicia, qua-

dã simplicitate

plasta appel-

lantur, qua-

dam arida,

quedam li-

quida, exi-

stunt. Sic Aeg-

sius tet. 2.

ser. 2. c. 97.

g seq. propo-

nit illusiones,

collyria ari-

da & colly-

ria liquida.

g Aegin. l. 7.

c. 8. Actuar.

6. meth 5.

Trallian. l. 2.

toto. Oribas.

3. synopses.

Aetius tet. 2.

ser. 3. c. 98.

suis

Myrepsius
sect. 24. Cel.
sus lib 6. c. 6.
Scribonius.
c. 3. 4. Mar-
cell. c. 3.

luis nominibus distincta, communiter tamen hæc parata habentur: Trochisci albi Rhafis, qui, vti eiusdem collyrium rubrum, leniunt & glutinant. Collyrium è plumbo, quod glutinat & siccatur, quemadmodum & illud, quod e thure conficitur: Collyrium vero ex myrrha tenues & acres fluxiones lenit & concoquit. Collyrium e pompholyge siccatur & glutinat. Quod vero viride à Rhase dicitur, erodit. Verum ad horum imitationem varia pro re nata præscribi possunt, vt, ad lachrymas & fluxiones:

℞. Tutia prepar. sarcocoll. in lacte muliebri nutrita, aloes, mastice, an. æquas partes. excipiantur aqua rosarum, fiat collyrium siccum in formam trochiscorum.

Vel vbi dolor magis vrget, & leniendum, siccandum & refrigerandum est, tum

℞. Cerusa lota in aq. rosar. & rursus exiccata ℥ ii.
camphor. gr. x.
albumine oui excipiantur, & fiant trochisci ad vsum.

Mollia, quæ mellis consistentiam habent, & quibus vtendum, cū diutius adhærere volumus, eiusmodi est collyrium ex pompholyge, vel tale:

℞. Tutia preparata & subtiliss. puluerisat. & in aq. rosar. lota ℥. ss.
pomada ℥ j.
amyli ℥ ij.
agitentur diu in mortario, affusa paulatim aqua solani ablutionis gratia.

Hoc extremæ palpebræ illinatur, & tantillum intra

tra

tra oculum ponatur. Quod si vlcus adit, collyrio ex aqua plang. solani, cum syrupo ros. ficc. vel melle rosac. vtendum. Alia vero sunt liquida ad oculorum dolores leniendos, vt in ophthalmia. Sed quemadmodum & diuersa sunt ophthalmiæ & epiphoræ, alteriusve in oculum fluxionis tempora: sic etiam collyria variare debent, cum initio fluxionis præmissis vniuersalibus repellentibus & leuiter adstringentibus locus sit, quo humor fluens à parte affecta repellatur. Initio autem adhiberi debent ea, quæ anodyna sunt, vt est aq. rosac. solani, plantag. albumen oui, mucilagines sem. psyllii, cydonior. in iisdem aquis extractæ. Succus etiam herbarum adstringentium, seu repellentiũ frigidarum, in quibus trochiscor. albor. Rhasis sine opio ℥ j. dissolui potest, nisi mitioribus, vt mucilage sem. cydonior. in aq. plantag. extracta, cū albumine oui diligenter agitata mitigetur. vt:

℥. Album. oui vnus, agitetur cum aq. rosar. vel plantag. misce, indatur in oculum.

Vel,

℥. Mucilag. sem. cydonior. extract. cum aq. plantag. vel rosar. ℥ j.

misce cum albumine oui, diligenter agitando cum spatula. In incremento vero præ-

dictis admiscenda sunt digerentia, ita tamen, vt adstringentia præpolleant, vt:

℥. Aq. rosar. plantag. an. ℥. ℞.

mucilaginis sem. psyllii & lini extract. in aq. solani, & fœniculi, an. ℥. ℞.

tutia preparat. & subtiliss. pulueriz. ℥. ℞.

vel tutia & sarcocolla in muliebri lacte nutrita, an. ℥ j. misce.

In

In statu coquentia & resoluentia prædictis ad-
dere oportet, vt:

℞. Aq. fœnic. euphras. an. ℥ vi.
mucilag. sem. lini. altheæ extract. in aq. ro-
sar. & plantag. an. ℥. ℞.
thuris subtiliss. pulueriz. ℥. ℞.
croci ℥. ℞.
miscē, f. collyrium.

Sic & lac muliebri cum saccharo vel decoctum
meliloti in aqua rosar. vel euphras. vel etiam in aq.
fontana cum saccharo valet. In declinatione ad
reliquias absumendas, ex digerentibus parari de-
bent, vt ex prædictis aquis, mucilaginibus, sarco-
colla, tutia, aloë. Vel collyrii loco erit sanguis, ex
vena sub ala columbi viui secta, oculo instillatus,
qui reliquias absumere, calorem natium robo-
rare, & dolorem etiam mitigare potest.

Commendatur maxime sequens collyrium:

℞. Aq. rosar. ℥ ij.
vini albi ℥ i.
tutia, sacch. candi pulueriz. an. ℥ i.
simul indantur vitro, soli exponantur, & ℞.
liquoties commisceantur.

Subsequens ad plures vsus valet:

℞. Tutia prepar. ℥ i.
sacchari candi ℥. ℞.
aloes ℥ iiij.
chalcitidis vsta. ℥. ℞.
camphor. gr. v. aut vj.
Aq. rosar. ℥ ij.
diligenter trita misceantur.

Quod si tantum fordes expurgare oporteat, col-
lyrium

lyrium parabitur ex tutia præparata, aloë lota, lapide calaminari, & similibus, quæ liquore conuenienti excipi debent, vel puluere sicco vti possumus, cum sic eæ sordes rectius abstergantur & exsiccantur. Molliarursum; quæ liquida sunt & dolorem mitigant, sunt aquæ destillatæ, vel etiam succi rosarum violar. solani, lactucæ, hyoscyami, papau. Sic etiam album. oui cum prædictis aquis conuassatum: succi pomorum, pyrorum adstringentium; decoctum quinetiam prædictarum plantarum: seminum item lini, althææ, fœnugr. fœniculi, florum chamom. meliloti, quorum in humore frigido vsus esse potest. In dolore à causa calida mucilago sem. psyllii, cydonior. in aquis refrigerantibus extracta, sic etiam mucilag. sem. lini, althææ.

Dolores etiam lenit collyrium album R̄ hasis, seu trochisci albi, sine vel cum opio, lac muliebri, vaccinum, asininum recens mulsam, in quibus mica panis albissimi incoquitur, exprimitur, expressum cum linteolo oculo applicatur. Albumen oui per se lenit, contemperat, refrigerat, & suo lentore oculum, ne facile ab humore acri lædatur, illinit.

Parari autem potest & tale:

℞. Aq. rosar. plantag. solani, an. ℥j.
albumen vnius oui, agitentur simul, & tepide oculo instilletur, & linteolum in eodem intinctum applicetur, & aliquoties in die repetatur.

Dolore magis urgente:

℞. Mucilag. sem. psyllii, cydonior. extract. in aqua papau.

○

papau. i. el si magis refrigerandum hyo-
scyami an. ℥. i.

aq. p. antag. solani an. ℥. ℞. misce.

In dolore vero intensissimo narcotica adden-
da, exempli gratia:

℥. Trochisc. alborum Rhasis cum opio subtilissi-
me supra marmor laeuigatorum ℥. i.

lactis muliebris ℥. ii.

vel aquæ solani & violarum an. ℥. i.

fiat collyrium.

vide Tralli- quo cum cautione vtendum. Dolore sedato, ocu-
an. lib. 2. c. 1. lus decocto leuiter calefaciente, vt est decoctum
meliloti, semin. lini, fœnugræci, &c. fouendus.

Ad oculos vero lacrymantes & rubentes:

℥. Tutia prepar. ℥. i.

aq. plantag. & rosar. an. ℥. j. misce.

Huic tepido linteolum molle immersum angulis
oculorum & inferiori palpebræ admoueatur. In
fluxu vero vehementi addere oportet vitreoli al-
bi ℥. j. vel ℥. ℞.

Ea autem, quæ collyriis miscentur, diligenter
comminui debent, & in tenuissimum pollinem
redigi: minus enim exacte trita, asperitate & suo
contactu partem adeo sensilem exasperant; cuius
nomine præstat pulueres cum portione aliqua a-
quarum per linteum transcolate.

i In Philonis Collyria sicca præparantur, quemadmodum
collyrio lib. 6. Celsus *i* & Oribasius *k* monent, qui omnia medi-
c. 6. camenta, quæ collyrium constituunt, singula pri-
k 10. colle- mum per se terenda sunt, metallica quidem longo
ctan. 23. tempore, succi autem exiguo. Deinde mixta ite-
rum, adiecta aqua, præsertim pluuiiali, aut vino
aut

aut alio liquore, non copiose l' affuso, ne metallica subsideant, aromata supernatent, sed paulatim, ut salium modo teri possint. Mox gummi adiiciendum, quod præter quasdam facultates, quas habet, hoc maxime præstat, ut ubi collyria facta inaruerint, glutinata sint, neq; fricentur. In formam redacta, vasis vitreis, maxime æneis reponenda sunt.

De Errhinis siue nasalibus.

CAP. XLIII.

ERrhina, q. è *ἔρρινος* à naribus denominata, medicamenta sunt, quæ per nares a purgant. Naribus induntur ad pituitam è cerebro euocandam, meatuum obstructionem, vel exulcerationem tollendam, sternutamenta mouenda, & sanguinis e naribus fluxum sistendum. Hæc duplicia b sunt, vel humida, vel arida. Humida vel mollia, cerati forma, vel liquida, quæ à quibusdam errhina liquida, & caputpurgia dicuntur. Arida vero errhina in specie, quibusdam barbaris Nasalia dicuntur. Liquidorum materia eadem, quæ gargarismatum ad vsum eundem descriptorum.

a Trall. lib.
3. c. 6. Actuar. de spir. anima-
li act. c. 13. 6
3. meth. 6.
b ut ex Myrris. sect. 15.
colligitur.
Trallian.
lib. 1. c. 11.
Aegineth.
lib. 3. c. 1.

Aq. stillatitiæ, ut betonicæ, maioran. rorismar. saluiæ, succi & decocta herbarum cephalicarum: maioran. beton. hyssop. organ. vel aliarum, ut anagall. mercurial. Vel radicum, ut betæ, cyclam. bryoniæ, ireos, quæ singula per se vsurpantur, vel miscentur: Vel deniq; his pulueres miscetur, ut agatic. turpethi, ireos, ellebori, nigellæ, myrrhæ. Nonnumquam puluis

pulvis hieræ picræ dissoluitur; & hæc vel naribus attrahuntur, vel infunduntur: vel succis & pulueribus simul ad vnguenti spissitudinem mixtis, internis narium partibus illinuntur.

Exemplum ad pituitam purgandam:

℞. Succu betæ vel mercurialis ℥ ii.

agarici trochisc. ℥ ii.

vini parum, f. decoctum in collatura dissolue
mellis q. s.

Ad pituitam detergendam:

℞. Hordei integ. p. i.

lupinor. p. s.

origan. m. j.

maioran. m. s.

f. decoctio in ℥. j.

decocti colati dissol. mellis squillit. ℥. j. s.

Ad vlcera detergeuda:

℞. Decocti hordei ℥. j.

mell. ros. col. ℥. iij. misce. attrahatur.

Ad detergenda & simul consolidanda:

℞. Succu plantag. solani, rosar. an. ℥. ij.

vini albi, mellis an. ℥. i. s. misce.

Ad sanguinem narium supprimendum:

℞. Succu plantag. bursa pastoris, an. ℥. i. s. misce.

Vel:

℞. Sang. dracon. boli armen. pulueriz. an. ℥. j.

lanuginis salicis, pilor. leporis minutiss. con-
cisorum an. p. s.

simul omnia albumine oui excipiantur, &
naribus indantur.

Ad sternutationem pulvis ireos, pyrethri, staphydisagriæ: Simul pulueres hi aliquo liquore excipi-

cipi;

cipiantur, & instar linimenti naribus inungantur.

Arida vero errhina duplicia sunt, vel materia sunt coacta, vel dissipata. Quæ coacta, oblonga forma ex pulueribus, oleis, & succis quibusdam acrioribus, cera exceptis, panno vel serico inuoluta conficiuntur, naribus immittuntur, filo tamen alligata, vt retrahi possint. Dissipata vero sunt pulueres sicci, qui calamo naribus insufflantur, & proprie sternutatoria dicuntur.

Ad sanguinem sistendum:

℞. Thuris ℥ ii.

aloes ℥ i.

contrita in puluerem ex albumine oui subi-
gantur, & mollissimis pilis leporinis ad-
iectis, in penicilli formam redigantur
& naribus indantur.

Sic sternutamenta excitantia vel sola fibra rad. hellebori albi naribus inditur, vel pulueres acres & mordicantes inspirantur, vt ex helleboro albo, & mordicantes inspirantur, vt ex helleboro albo, pyrethro, iride, pipere, semine nigellæ vel staphydisagriæ. Vel errhinum compositum ex c *Trallian.* cyclamino dictum, quod ex cyclamini radice parti- *l. i. c. ii.* bus duabus, & vini rubri parte vna conficitur. V- *Aegin. l. 3. c. 5.* sus horum omnium in diuturnis capitis affectibus & narium obstructionibus, vlceribus & odora- tus difficultate.

Vtendi tempus est vniuersalibus præmissis, & ventriculo ieiuno. Modus autem vtendi errhini, mollis quidem, nares *d* subunguntur, & attrahere *d* *Trall. l. i. c. 6. § ii.* iubetur; liquidi, materia ad $\frac{3}{4}$ β . è cauo manus, vel calice, capite in posteriora reclinato attrahi- tur, ita tamen, vt os aqua repletum sit, ne succi

○ 3

attra-

d Trallian.
lib. 1. c. 6. &
ix.

attracti per amplum palati foramen, ori & naribus commune, diffluent. Arida vero probe trita per *d* arundinem inspirantur, sursum inclinando attrahuntur, dein æger deorsum pronuere debet, quo videlicet coactus humor destillet, & etiam id, quod in ore congregatur, exspuere debet. Cauendum autem est ab errhinis, dum oculi afficiuntur, propter viciniam narium & oculorum, & tum apophlegmatismis vtendum.

DE MEDICAMENTIS SEU REMEDIIS EXTERNIS; & primum

De Oleis,

C A P. XLIV.

Absolute internorum medicamentorum historia, externorum compositionem subiiciemus. Ordinemur autem ab oleis, tanquam simplicissimis, cum ad linimentorum, vnguentorum, ceratorum, emplastrorum & similium compositionem requirantur. Sunt autem oleorum duo genera prima; Simplex & compositum. Simplicia olea dicuntur à Galeno omnia ea, quæ è solis fructuum seminumque nucleis, quæ pinguem in nucleo vel semine, ceu medullam habent, exprimuntur: sic dicta, quod illis educendis vel exprimendis aliud misceri non consueuerit, præterquam quibusdam pauxillum aquæ.

& simplic.

Est vñ simplex duorum quoq; generum, pro
 ratio.

ratione præparationis: Vnum expressione fit, alterum ignis vehementia extrahitur seu destillatione elicitur. Expressione fit ex fructibus, vt oliuis, & iis vel immaturis, vel maturis.

Ex immaturis, satiuis tamen, expressum oleum omphacium dictum, ceteris oleis refrigerantibus, adstringentibus, roborantibus, præparandis, vt oleo rosac. oleo cydoniorum magis accommodatum est. Alterum vero maturum ex maturis baccis exprimitur, & oleum simpliciter, vel oleum oliuarum nominatur, quod laxat, digerit & mollit. Ad cuius similitudinem ex aliis fructibus, baccis & seminibus oleosis in mortario tritis, & vapore aquæ calidæ tepefactis sacculo inclusa, torculari subiiciuntur, vt per expressionem oleum purum effluat.

Hoc pacto conficiuntur oleum amygdal. dulc. amar. pistacior. nucum, baccarum iuniperi, lauri, myrthi, sem. lini, cannabis, papau. hyoscyami, cucurbitæ, melonum &c.

Destillatione vero eliciuntur ex liquoribus, succis, gummatibus, refina, cera, melle, lignis resinosis, aromatibus, seminibus, herbis. Fit autem vel per descensum, vel per ascensum: Per descensum elicitur oleum ex lignorum corticibus, vt oleum guaiacinum: ex lignis ipsis, vt ex ligno iuniperi: ex quibusdam etiam herbis aridis, item oleum e baccis iuniperi, à tartaro, oleum philosophicum dictum, quod & è lateribus nominatur. Alia vero per ascensum destillatione eliciuntur ex diuersis, quod aliqui spiritum, alii quintam essentiam nominant.

Compositum est, quod ex simplicibus fit, vt arborum, fruticum, herbarum foliis, floribus, seminibus aut aliis partibus medica vi pollutibus, oleo oliuarum aut oleo simplici, vel maceratis, vel insolatis, vel incoctis. Ex floribus enim insolatu conficiuntur, cum concoctionem non tollerent. Et ex his quidam diu, quidam pauco tempore insolantur, vt meliloti, keyri, sambuci. Quædam insolatu tenuiora redduntur & utiliora, vt ex rosis, chamomelo, liliis albis. Quædam antequam colentur, duplici vasi incoquuntur, vt anethinum, nardinum. Hæc tam diu in olla relinquuntur, vsque dum oleum materiæ vires prorsus exceperit, & tum exprimitur & reconditur. Quæ olei conficiendi ratio pharmacopœis vsitatissima est, quibus etiam sine dispendio vti licet, cum contra destillatione elicitis, non nisi cum magna cautione vti liceat.

Ex oleis vsitatis quædam calefaciunt, quædam vero refrigerant. Calefacientia, rarefacientia & quæ digerunt, sunt, chamomelin, anethinum, quibus efficacius est oleum amygdalarum amararum, nucum, ex semine ricini, ex cocto, ex ruta. Potentius erit oleum vulpinum. His destillata de origano, de aniso, hyperico, thymo; sic de castoreo, de croco, expressum etiam ex baccis iuniperi, lauri, de lateribus.

Verum nonnulla calefaciunt & humectant, simulque laxant, vt liliaceum, amygdal. dulc. de sesamo, sic etiam quæ destillatione eliciuntur ex gummatis, ammoniaco, sagapeno, opopanace, galbano, ladano, quibus ad frigidos dolores podag.

podagricos mitigandos, tophos emolliendos v-
timur.

Alia sunt, quæ calefaciunt, adstringunt, robo-
rant, fluxiones arcent, vt est mastichinum, lenti-
scinū, & destillata ex mētha, absynthio, sulphure.

Sunt quæ calefaciunt & detergunt, vt oleum de
myrrha, de ouis, frumento, tartaro, iunipero, ex
quibus etiam, quemadmodum ex metallicis, arte
chymica eliciuntur olea, tenuium valde partium.

Quare altius subeunt, & potentius resoluunt. Cu-
iusmodi est etiam oleum de cera, de therebinthi-
na, quod attenuat, resoluit. Sic etiam quod è bu-
tyro elicitor, insigne est anodynum, præcipue ad
dolores partium neruosarum, maxime vero ole-
um de citellis. Eliciuntur etiam ex aromatibus,
quæ ventriculum reficiunt, & corroborant, vt ex
nuce moschata, quod per expressionem & per
destillationem elicitor, ex cinnamomo, garyo-
phyllis, pipere. His vero per destillationem elici-
tis, aliquot tantum guttis vtitur.

Quæ vero ex lacrymis & gummatibus per
destillationem eliciuntur, duros tumores emolli-
unt, podagricos dolores sedant. At quæ ex metal-
licis, vt antimonio, chalchantho seu vitriolo &
similibus eliciuntur, his ad virulenta vlcera & fi-
stulas, vel per se, vel cum oleo de myrrha, cum pu-
tredinem arcent, vtitur. Quod vero è sulphure
elicitur, eo ad dolores dentium à causa frigida vti
licet. Sic etiam oleo vitrioli in febribus ad sitim
sedandam, guttis aliquot aquæ communi admi-
xtis, vtili possumus. Sed Chymicis his oleis caute
magnoque cum iudicio vtendum.

Quæ

Quædam vero refrigerant, exiccant, adstringunt, fluxiones intercipiunt, & partem roborant, vt est oleum rosac. cydon. myrtillorum, nenupharinum. Hisce oleis & præsertim rosaceo, si aceti quara pars permisceatur, fit oxyrhodinum validissimum.

Alia refrigerant & humectant, vt est oleum violatum, ex floribus papau. nymph. quæ conciliando somno vtilia sunt. His potentiora, quæ ex mandragora hyoscyamo parantur. Hoc vero, cum sua proprietate caput lædat, in affectibus capitis omittendum: in doloribus vero podagricis calidis eo, vt ceteris, vti licet.

Quæ vero olea huic vel alteri parti profint, nunc explicandum.

Capiti calefacto olea refrigerantia conueniunt. Cautione tamen hic opus est. A summe enim frigidis abstinendum est, nisi summi dolores id requirant, viribus tamen adhuc robustis. Ab oleo vero ex hyoscyamo abstinendum.

Refrigerato vero cerebro olea calefacientia applicari possunt, ita tamen vt quæ summe odorata sunt, & acuti odoris, per ablutionem cum aquis capitalibus, corrigenda.

Neruosus partibus affectis, in quacunque tandem sit corporis parte, olea principio spinalis medullæ, hoc est, nuclæ applicanda sunt, vti sunt, oleum vulpinum, costinum, irinum, nardinum, lumbricorum, de castorio, de lateribus, de therebinthina: quibus in paralyti vtimur, quemadmodum etiam oleis arte chymia elicitis, vt est oleum de therebinthina, oleum saluix (cuius guttæ aliquot vel

vel naribus vel ori induntur) maioranæ, rosmari-
ni. Quo vero olea hæc, quæ nuchæ applicantur, vi-
res suas melius exerant, meliusque penetrent, cum
aqua vitæ & saluiæ abluenda sunt.

Thoraci & partibus in eo cõtentis calefactis, vt
in pleuritide, peripneumonia, tussi, oleũ violatũ,
oleum amygdalar. dulcium recens, vel solum, vel
aliis, maxime butyro, leniendi & relaxandi gra-
tia, mixtum inungitur: abstinendo ab iis oleis,
quæ vna cum vi refrigerante vim adstringendi ha-
bent. Quod si autem thoracis partes defluxione
frigida infestentur, oleum chamomelinum, ane-
thinum, liliacum, ex semine lini, keyrinum prod-
erunt. Vbi vero fluxio magna est, tam in calidis,
quam in frigidis affectibus, nisi toti corpori sit
prospectum, his abstinendum.

Ventriculo calefacto oleũ rosac. cydonior, quod
melinum dicitur, oleum myrtillorum. Si vero in-
flammatiõ adfuerit, admiscenda erunt, quæ simul
refrigerando humectant, vt est oleum nenuphari-
num, papauerinum. Refrigerato vero ventriculo
& relaxato proderit oleum de mastiche, de men-
tha, de absynthio, nardinum & nucis moschatæ
per expressionem. Hepati conueniunt olea, quæ
ventriculo, ita tamen, vt in applicatione aliquid
vini, quemadmodum in lienis affectibus aceti ali-
quid, penetrationis gratia, admisceatur.

Liene affecto eoque obstructo commendantur
oleum amygdal. amarar. & si induratum existime-
tur, oleum liliorum, & quæ ex lacrymis & gum-
matib. extrahuntur: In primis vero oleum de cap-
paribus in omnibus affectibus lienis vtile est.

Renis

Renibus male habentibus & calefactis lenientia & laxantia applicantur, vt est violat. amygdal. dulc. e semine lini. Sic etiam, quæ magis dilatant, oleum è scorpionibus, quo calculo hærente in vteribus, imo & vesica, nil præstantius, si inungatur. Vel etiam per fistulam vesicæ iniici potest, quando vrina, à calculo, à grumo sanguinis, à pituita, suppressa est, ipsa tum vesica vacua existente.

Vtero refrigerato calefacientia odorata conueniunt: maximi fit oleum de behen.

Vsus oleorum: vel solis vtimur, vel permiscetur vehementiora cum imbecillioribus: Eiusque quantitas est pro affectus & partis affectæ magnitudine. Tempus vero inunctioni conueniens est, ante cibum, præsertim vbi partes naturales afficiuntur.

De Linimentis & vnguentis.

C A P. XLV.

Linimenta & vnguenta sola consistentia inter se differunt, cum linimentorum liquidior, vnguentorum crassior sit. Linimentum ab illinendo dictum, mediæ est inter oleum & vnguentum consistentiæ: quod ipsis oleis, cum pertinacius adhæreat, efficacius est.

Sic vnguenta ab vtendi modo, vel ab inungendo dicta eo, quod illita a tantum opem ferantur. Verum vnguenta, quæ in officinis habentur, eum vnguentis veterum non conueniunt:

*a Actuar. 5.
method. 1.*

unt: siquidem officinarum vnguenta à veteribus olea composita fuerint dicta. Veteres enim sua vnguenta ex oderamentis confecerunt, cum hodie ex oleis veteribus, succis & cera componantur. Quare quemadmodum veterum vnguenta *μερα* dicta fuerint, sic recentiorum *μερακοπια* dicenda.

Sunt autem vnguentorum non duo tantum genera, ut Icaestus libello de odoribus voluit; alterum deliciarum, quod *χρῶμα* seu *χρῖσμα* dicitur: alterum palæstris dicatum, quod *ἀλειμμα* cognominatur: Sed tria sunt, vnum ad luxuriam, alterum ad necessitatem, tertium ad salubritatem. Ad luxuriam veterum Græcorum & Persarum in conuiuibus secundis mensis inferantur, pili conuiuiarum inungebantur, qua de re Atheneus, cuius nomine à Solone diuendi prohibita, à Socrate meretricia dicta; quare vnguentarii apud Lacædemonios ciuitate expellebantur. Quæ vnguenta, etsi hoc seculo defierint, in ipsorum tamē locum & ambræ & moschus successere. Ad necessitatem vero fuerint, quibus athletæ utebantur, corporibus post certamina inunctis. Tertium genus eorum est, quæ ad valetudinem faciunt. Ad hæc genera tria, officinarum vnguenta neutiquam referenda sunt, sed ut dictum, ad olea composita veterum, eo quod non solum ex odoratis, sed oleo, pulueribus, farinis, succis & cera conficiantur. Adiciuntur nonnunquam oleis, adipēs, butyrum, mucilagines, miscentur nonnunquam gummata & lacrymæ: quæ sane materia non solum vnguentorum, sed & linimentorum existit, quibus aliquando & aquas stillatitias, & acetum & vinum admisce-

miscemus, animalium quinetiā excrementa, vt fel) quorum tamē omnium in linimentis ea propor- tio esse debet, vt ad oleorum vel succorum ℥ vi. vel ℥ j. specierum ℥ j. ceræ, vt & mellis, adipis, a- xunguiæ ℥ ij. admisceantur. Si vero vnguentum conficere velis, olei partes quatuor pro vna alio- rum ingredientium sumes. Habenda tamen est & temporis & vsus ratio. Temporis, siquidem vn- guenta æstiuo tempore plus ceræ, hyberno vero minus requirāt: Vsus, sic interdum firmitus & diu- tius, interdum leuius partibus adhærere volu- mus. Quare consultius, vt componentis iudicio relinquatur. Galenus *b* tamen ceræ quartæ parti resinæ duodecimam immiscet. Hac enim ratione vnguentum, quod optime parti adhæret, confi- citur. Quæ etiam Oribasii in vnguento ex eu- *lib. 7. c. 17.* phorbio, & Aeginetæ *c* fuit sententia.

Variant vero pulueres seu species pro diuersi- tate affectuum. Cera vero additur, quo conueni- entem consistentiam acquirat. Pleraq; tamen ex solis pulueribus cum oleo mixtis, & tantillo ceræ, conficiuntur.

Exempla subiungamus:

Ad ventriculum frigida intemperie laboran- tem, eundemque adstringendum:

℥. Olei de absynthio, mastichini an. ℥ vi.
pulu. ros. rubear. rad. cyperi an. ℥ i.
ceræ q. s. f. linimentum.

Vel loco ceræ addatur cerati stomachici q. s. In di- uitibus moschi vel ambrae gr. ii. odoris gratia ad- dere possumus.

Ad vētriculum vero calidiorē & relaxatum:

℥. Olei

b 4. de sani-
tatuend.

℞. Olei myrtillorum, cydonior. rosar. an. ℥. ℞.
pulu. coralli, rosar. rub. nucis cupress. an. ℥. ij.
cera q. s. f. linimentū, ante pastū illinendū.

Fiunt etiam ex foliis, floribus, seminibus, fructibus, radicibus in aliquo liquore, vel in vino, vel oleo per aliquot dies maceratis, quæ ad vini absumptionem coquuntur & exprimuntur. Id quod expressum erit, denuo cum oleo, succis, pulueribus & cera ad consumptionem succorum coquitur; Exemplum ad ventriculum intemperie frigida laborantem corroborandum & ad ventris dolores flatulentos:

℞. Cyperi ℥. i. rad. galang. ℥. ℞.
summitatum maiorana, origani, absynthis,
flor. chamom. anethi, meliloti an. m. j.
sem. anisi, baccar. lauri, iuniperi cōtus an. ℥. ℞.
in olei suff. quantitate per dies duos vel tres macerentur, dein coquantur & exprimantur; expresso adde olei anethini, chamom. ℥. ii.
pulueris nucis mosch. garyophyll. squinanthi,
an. ℥. ii.
flor. anethi, sem. anisi. an. ℥. j. ℞.
vini ℥. iij. vel iiij. cera q. s. coquantur omnia ad consumptionem vini, & f. vnguentum.

Paratur aliquando ex oleis, adipe, mucilagibus, butyro, vt ad materiam frigidam contumacem pectori impactam:

℞. Olei chamom. lilior. adip. gallinae an. ℥. vi.
mucilag. sem. lini, & rad. altheæ extract. in aq. chamomel. vel scabiose an. ℥. j. f. linimentum. Quod si vnguentum desideres, his adde vnguenti de althea ℥. ℞.

Conf.

Conficiuntur etiam ex oleis, succis & butyro,
vt in pleuritide:

℞. Oleor. violati, amygd. dul. rec. butyri rec.
non saliti in aqua violac. loti an. ℥. ℞.
fiat linimentum.

Cuius loco vti possumus vnguento pectorali, vel
vnguento resumptiuo.

Alia fiunt ex gummatibus & lacrymis, vt ad
splenis duritiem emolliendam:

℞. Ammon. in aceto fortiss. dissol. ℥. i.
adipis gallin. & anserini, medullæ ceruin.
an. ℥. ℞.
cum oleo lilior. vel de capparib. f. linimen-
tum.

Vel adiectis radicib. hoc modo:

℞. Rad. altheæ, ebuli an. ℥. i.
fol. ruta, ceterach. ling. ceruina, an. m. i.
sem. viticis ℥. ℞.
coq. in suff. q. olei lilior. ad radic. perfectam
emollitionem. Dein omnia in mortario
contundantur, per setaceum mittantur,
& predicto linimento addantur, & fiat
vnguentum.

Ad vteri dolores & suffocationes:

℞. Sagapeni ℥. i.
dissol. cum oleo chamom. q. s. f. linimentum.
Vel, si mauis, vnguentum addita cera, in
cuius sine moschi grana aliquot adde,
& pectini applicato.

Quod attinet vnguenta, quæ in officinis ha-
bentur, & certis corporis partibus accommodā-
tur, quædam horum sunt, quæ emolliunt & dige-
runt,

runt, ut est unguentum de alihæa, martiatum, Agrippæ. Quædam refrigerant & humectant, ut unguentum populeon, rosatum: quod calidis affectibus & doloribus sedandis accommodatum. Quædã refrigerant & exiccant, ut unguentũ albũ Rhasis: quod si cãphora addatur, magis refrigerabit & exiccabit. Unguentũ e lithargyro fluxionib. reprimendis utilissimum, quemadmodum & unguentum comitissæ, quod etiam lumbis & ossi sacro admotum, pollutiones nocturnas cohibet: Vbi vero pubi & ventri inferiori, parte tam anteriore, quam posteriore, applicatur, sanguinem menstruum nimium fluentem cohibet. Sic certis partibus quædam accommodantur, ut unguentum citrinum maculas faciei à sole inustas & impetigines tollit. Thoraci vero & pulmonibus dilatandis, unguentum resumptiuum accommodatum, præsertim si aliquid croci, obscuro capitis dolore existente, admiscetur.

Unguentum e cyclamino seu de arthanita alium umbilico admotum soluit. Ex his cum prædictis materiebus linimenta, unguenta, singulis partibus corporis idonea parari possunt. Habetur etiam unguentum basilicon dictum, ad recentia vulnera curanda, & sordes amouendas accommodatum.

Ad capitis dolorem à causa calida, delirium sedandum, & somnum conciliandum:

℞. Unguenti populeonis, cerati infrigidantis

Galen. an. ℥ j.

flor. nenuph. violar. an. m. j. ℞.

sem. papau. lactuca an. ℥ iiii.

P

succi

succi lactuca & portulaca an. q. s. f. vnguentum.

quod fronti & temporibus, dolore intentissimo existente, admoueatur, & si à prædictis mitigari non possit, ad vnguenti ℥ i. opii gr. vi. admisceri poterunt.

Ad dolores tam calidos, quam frigidos mitigandos tale vnguentum à quibusdam præscribitur:

℥. Alabastris subtilissime pulueriz. per dies aliquot in fortissimo aceto macerati ℥ iij.
 succi rosar. & chamomill. an. ℥ ij.
 succi betonica & ruta an. ℥ i. ℞.
 succi althea ℥ i.
 olei rosati omphac. ℞. i.
 cum cera alba. f. vnguentum, cuius ℥. ℞.
 temporibus admoueatur.

Ad vlcerà capitis manantia ex incidentibus, attenuantibus, digerentibus & ex alto trahentibus conficitur tale: In pueris quidem:

℥. Succirad. oxylapathi, enula, berbar. fumarie, scabios. an. ℞. ℞.
 lythargyr. ℥. ℞.
 axungia suilla q. s. f. vnguentum.

Efficacius erit:

℥. Cerussa lota in aq. scabios. lythargyrii. cadmie gallarum perforatarum an. ℥ i.
 cum aceto & feces olei veteris f. linimentum
 vel cum oleo nucum & cera f. vnguentum.

Efficacissimum erit sequens:

℥. Rad. ireos vulgaris, bryonia an. ℥ ii.
 fol. lepidii. m. i.

Coq.

Coq. simul ad perfectam radic. emollitionem, adde chalytidis ℥. ℞.

granor. iuniperi, nucum vstarum an. ℥. ℞.

argenti viui in aceto fortiss. extincti ℥ i.

olei iuniperini, laurini, de abrotano an. ℥. ii.

cum cera q. s. fiat vnguentum.

Addi possunt sulphuris in succo enulæ campanæ extincti ℥ iii. Nonnunquam cinnabaris ℥ ii. Fortius erit, si sublimati ℥ i. addatur. Quod si parti potentius adhærere velis, loco ceræ picem addito. Hoc vnguento in adultioribus vtendum.

Ad capillorum defluxum relaxata cute:

℞. Olei cydoniorum, myrtillor. an. ℥ i.

ladani ℥ ii.

acacia, hypocystidos, aluminis an. ℥ i.

cera alba q. s. f. vnguentum. Illinatur pars glabra.

Si vero à prauis humoribus radices capillorum erodantur, iis, quæ acrimoniam humorum attenuant, vtendum, vt oleo oliuarum vel amygdalarum dulcium, butyro recenti, lacte, oleo rosaceo simul mixtis.

Ad epilepsiam præcauendam:

℞. Sem. & rad. pœoniae, rad. angelic. sem. nigell. Roman. folior. maioran. roris m. an. ℥ i.

olei nardini q. s. f. vnguentum, quo synciput & narium pars interior somni tempore inungatur.

Ad palpebras inflammatas:

P 2

℞. Mu-

℞. Mucilag. sem. cydonior. psyllii extract. in aq. rosar. an. ℥. ss.

vnguenti rosat. vel pomad. ℥ i.

f. vnguentum. In declinatione vero:

℞. Mucilag. sem. alth. fœnogr. lini in aq. fœnicul. extract. ℥. ss.

sarcocoll. in lacte muliebri nutrita ℥ i. ss.

aloes, myrrha, an. ℥. ss.

croci gr. iij. Misce.

Ad lacrymarum fluxum ex modice adstringentibus & siccantibus:

℞. Cortic. thuris, masticis an. ℥ i.

gummi tragacanthi, sarcocoll. coralli an. ℥ i.

tutia prepar. antimonii, boli armen. sanguin. draconis an. ℥. ss.

cum syrupo cydonior. f. vnguentum.

Sic in Aegylope:

℞. Plumbi pulueriz. masticis, sarcocoll. an. ℥ i.

alum. coralli, an. ℥. ss.

antimonii ℥ i.

succi solani & cereæ q. s. f. linimentum.

Si vero partes oris internæ vel labia sint exulcerata, parantur ex iis, quæ nec sapore nec odore nimium sint ingrata, vt pote ex melle rosato, addita farina hordei vel cicerum ad deterfionem.

Vel si maturare volueris:

℞. Syrupi de althea ℥ i.

passular. mundat. ℥ iij.

ficuum ℥. ss.

in mortario contusis, affunde syrup. q. s. ad formam vnguenti.

Sic

Sic linimentum ad fissuras labiorum conueniens erit vel ex pomada, vel ex oleo vitellorum ouorū.

Ad maculas post morbillos relictas ex radic. enulæ, oxylapathi, ireos, fol. veronicæ, scabiosæ, in fero lactis per aliquot dies maceratis, dein coctis, & per setaceum transmissis, additis farina fabarum, non excorticatar. farina lupinor. Addunt aliqui etiam therebinthinam in aqua scabiosæ lotam & cum oleo ouorum vel amygdal. amararum vel tartaro. f. vnguentum.

Ad venarum scabiem & vlcera:

℞. Vnguenti rosati ℥. ℞.

vnguenti albi Rhasis sine opio ℥ ij.

emplastri de cerussa in oleo ouorū soluti. ℥ i.

tutia prepar. ℥ i. ℞.

Antimonii ℥. ℞. f. vnguentum.

Vel vngento citrino vtere.

Si vero pruritus sine partis vlcere immodico adsit, ex digerentibus, detergentibus & siccantibus parabitur, vt:

℞. Rad. oxylapathi, enula, an. ℥ ij.

radic. serpentar. minor. ℥ i.

in aceto ad emollitionem coquantur, dein

contundantur, & per setaceum traici-

antur. Adde lithargyri. ℥ i. ℞.

axungie squilla, olei de frumento, tantum q. s.

f. vnguentum.

In affectibus thoracis à refrigerantibus & immodice exiccantibus abstinendum, si cū his respiratio impediatur. Sic in sputo sanguinis parabitur

℞. Thuris in lacte vel vino dulci nutriti, myrrha,

masticis an. ℥ i.

P 3

cine-

cineris cancror. ℥ j. ℞.

farin. fabar. ℥. ℞.

terebinthin. in aq. scabios. lota ℥ ij.

olei mastichini q. s. fiat vnguentum. Quod si

maiore exiccatione opus, lythargyrium, vel trochisci de carabe, vel de bolo addi possunt.

Ad hepar, lienem, si tumeant, si scirrho laborent, sitque laxandum vel emolliendum, perpetuo aliquid, quod adstringat, addendum. ut si hepatis intemperies sit calida, adstringentia frigida, ut est santalon, corallus: Si vero intemperies frigida, calida, ut absynthium, spica nardi, cyperus.

Ad duritiem iecoris cum intemperie frigida:

℥. Mucilag. sem. althea, fœnugr. lini, in aq. agrimonie extracta an. ℥ j.

adip. gallin. & anseris, an. ℥ ℞.

masticis ℥ ii.

pulueris absynth. ℥ i.

cum oleo liliorum, de absynthio & cera q. s.

f. vnguentum. Inunctionis tempore ad

penetrationem & robur tantillum vini affundi poterit.

In intempereie vero calida:

℥. Mucilag. semin. althea, lini extract. in aqua violar. an ℥ j.

adipis gallinae, anseris, an. ℥. ℞.

santali vtriusque puluerizati, rosar. rubear. an. ℥ ij.

spica nardi (penetrationis gratia) ℥. ℞.

olei rosati & mastichini q. s. vsus tempore tantillum aceti addatur.

Sig

Sic in hydrope ab hepatis intemperie frigida caussata, vbi addenda sunt aperientia semina, flores, radices, succi, oleum nardinum, vinum maluaticum: cauendo tamen, ne à nimium calefacientibus calor natiuus, qui superest, resoluatur, vt:

℞. Succi apii ℥j.

ol. nardin. lilior. an. ℥j. ℞.

aceti albi ℥. ℞.

coquantur ad succi consumptionem, adde gummi ammoniac. in aceto dissol. ℥. ℞.

rad. asari, santal. rub. an. ℥j.

sem. apii. ℥. ℞.

cera q. s. f. vnguentum; prodest etiam vnguentum Agrippæ.

In lienis tumore scirrhoso præter ea, quæ dicta sunt, vsurpari possunt succus cyclaminis, mercurialis, ebuli, sambuci cum farina lupinorum, semine lini, althææ, vino maluatico, oleis laxantibus, gummatibus, vt ammoniaco, sagapeno in aceto dissolutis; & sic resina abietis sola in formam vnguenti applicata idem præstare posset. Ad hoc valet vnguentum de arthanita minus, vnguentum martiatum.

Renibus æstuantibus ex oleo amygdal. dulc. violarum, adipe gallinæ, butyro recenti simul mixtis, vnguentum fit. Sic ad renes roborandos & nocturnam pollutionem, valet vnguentum comitissæ.

Si vero cum dolore calculus hæreat, vel arenæ in renibus & etiam vreteribus, ex relaxantibus prædictis cum oleo scorpionum, & cera fit linimentum.

Sic intestinis infantum male affectis illinitur venter infimus oleo amygdalarum dulcium, anethino, chamomelino, & cum adipe gallinæ & cera fit linimentum, cui tantillum croci aut mithridatii admiscetur. Sic ad aluum emolliendam:

℞. Succi colocinth. ellebori an. ℥. ℞.

diagridii ℥. ℞.

cum felle taurino, & predictis farinis fiat vnguentum umbilico imponendum.

Hoc autem fortius est vnguentum de arthanita maius, quod in officinis habetur.

In dolore colico flatulento ex ol. anethino, chamom. puluer. garyophyll. piperis, spicæ nardii cum cera. Vel:

℞. Sapa ℥. ij.

sem. fœnic. anisi an. ℥. ℞.

mithridatii ℥. iij.

cum pice, fiat vnguentum.

Addi potest & terebinthina, sic & oleum de castorio, laurinum, rutaceum, vel vnguentum Argon applicetur.

Ad hæmorrhoidas si cum dolore, applicabitur vnguentum confectum ex vnguenti populeonis & rosati partibus æqualibus, vel cerati refrigerantis Galeni, vt:

℞. Olei violati, de papau. de cucurbita an. ℥. ℞.

vnguenti rosati ℥. vj. f. linimentum.

Si vero durities adsit, ex mucilag. sem. lini, altheæ in aq. violæ extractis cum adipe, vel additis oleo lilior. vel decoquuntur radices liliorum altheæ, passul. ficus in lacte vel oleo. Adduntur folia verbasci, quæ simul contusa transmittuntur per setaceum,

ceum, & applicantur. Si nimius eorum sit fluxus, unguentum comitissæ vsurpetur.

Ad fissuras ani ex oleo rosac. violaceo, nenupharino cum vitello oui ad sedandum dolorem; Quo sedato, unguentum ex cerussa in aqua solani lota, & pomada addito lithargyro f. linimentum. Vel ex terra sigillata, addito succo sedi maioris, simul in mortario plumbeo mixtis, f. linimentum.

Vtero frigidiore post fomenta & infessus linimenta cum oleis & pulueribus conficiuntur, vt ad nimium mensium fluxum:

℞. Boli arm. sang. draconis an. ℥. ℞.
nucis cupressi, thuris, mastice, an. ℥ j.
sem. plantag. portulac. flor. rosar. rubear. an.
℥ j. ℞. cum unguento comitissæ loco cere. f. unguentum lumbis & hypogastrio applicandum.

Possunt etiam pulueres prædicto succo excipi consolidæ maioris, plantag. album, ouorum & oleo rosato.

Sic ad abortum propter laxitatem ligamentorum impediendum ex unguento comitissæ cum puluere nucis cupressi, mali citrii, thure, mastice, & oleo myrtillorum, vel rosac. omphac. & cera f. unguentum.

In morbo articulari in initio dolore urgente, parte calente & rubente, ex mucilag. sem psyllii, cydonior. in aq. solani extractæ, cum cerato refrigerante Galeni, f. linimentum. Si vero tantus non sit calor:

℞. Olei violar. & rosac. an. ℥. i.

P 5

croci

croci ℥.β.

camphor. gr. ij.

vitellos ouor. numero iii.

f. linimentum.

In crudelissimis vero doloribus ipsis anodynis addi potest nonnihil opii. Sic ad vlcera varia in officinis vnguenta habentur, vt ad virgæ vlcera, vnguentum rubeum camphoratum. Ad ambusta & erysipelata, vnguentum album camphoratum. Ad tibiaram vlcera & erysipelata vnguentum diapompholygos. Ad vlcera, scabiem & adustionem, vnguentum album. Ad vulnera glutinanda, vnguentum aureum. Ad vlcera antiqua extergenda & fistulas, vnguentum Ægyptiacum, vnguentum Apostolorum, & pro re nata à Medico præscribi possunt, & qui volet, vnguentorum catalogam amplum apud Nicolaum Myrepsium inueniet.

d sect. 3.

e Oribas. 10.
coll. 27.

Vnguentorum potissimum vsus est e in iis partibus, quibus cataplasmata applicari non possunt, nec madef. ctioni locus est, vt sunt, palpebræ, aures, nasus totaque facies: & iis partibus, quæ multum mouentur, feruidis inflammationibus, quæ erysipelatis naturam referunt, tentantur, cum in illis consistere non possint: Hæc vero ab illis irritantur: cutis exulcerationibus, quæ à cataplasmatibus aggrauantur. Sic denique laxos tumores aliaque multa inungimus. Hæc
de linimentis & vnguentis.

De

De Ceratis.

CAP. XLVI.

Ceratum, siue cerotum, *Κηρωτόν*, Galeno, quod magna ex parte cera constet, vel à cera & oleo nomen habet, & à Græcis, referente Galeno a, emplastrum & malagma, ab Ægineta b *μυρακοπέον* vocatum: Medicamenti genus est ex oleis, gummatibus, succis, aliisque simul cera vnitis constans: consistencia inter vnguentum & emplastrum medium: Illo enim solidius: hoc vero minus, quamuis non semper eadem sit forma, cum aliquando humidius, aliquando siccius fieri possit.

Horum materia eadem est, quæ linimentorum & vnguentorum vtpote cera, propolis, pix, resina, adeps, oleum & pulueres. In quorum mixtione proportio seruanda, quæ ex Galeno c in cerati rosacei descriptione colligitur; vt tripla vel quadrupla proportio sit olei ad ceram, & tale ceratum Galenus d humidum vocat, e.g. Si olei ℥ ij. sint, ceræ sit ℥. β. resinæ ℥ ij. pulueris vel specier. ℥ ij. vel ℥ iij. additur resina, vt tenacius parti adhæreat, & diutius, quod ex Galeno e colligitur, in quem etiam finem forma hæc inuēta. Omnium autem accommodatissima resina est terebinthina, aut larycea.

Sunt autem duplicia: alia enim sunt vere cerata; alia vero minus proprie; & à similitudine sic dicta, quæ præter oleum & ceram, herbas & alia recipiunt: Proprie enim dicta cerata ex cera & oleo componuntur.

Rursus

a 7. de compos. secundum gener. 5.
b lib. 7. cap. 20.

c de compos. secundum genera 2.

d 10. metho.

e 1. de compos. med. secundum genera. 12.

Rursus quædam in officinis parata habentur, quædam pro voluntate Medici conficiuntur: siquidem quædam parata habere oportet, vt sunt ea, quæ vetustate vires non amittunt, vt sunt calida, quale est stomachicū, vel quæ certo anni tempore tantum confici possunt, vt est Oesyphi. Vel quæ difficilias parantur, & per otium confici debent: alia enim parata seruanda non sunt, vel parua solum quantitate, cuiusmodi est ceratum album vel infrigidās Galeni. Vel si paratum sit, quando in vsum reuocabitur, aqua frigida lauandum, vt magis refrigeret.

f cereta varia habet
Myrrep. sect.
30.

In officinis f. v̄sitatissima sunt, ceratum stomachicum, quod ventriculi intemperiem frigidam corrigit, inflationem discutit, cōcoctionem adiuuat. Ceratum santalinum proprie ad hepatis intemperiem calidiorē: ceratum album vel infrigidans Galeni ad partes quascunque nimium incalēfactas, capite quidem ipsa tempora, in febribus ardentibus, & hepar, & spinam dorsi inungendo. Quod tamen magis refrigerabit, si quid camphoræ addatur: vel si lauetur aqua aliqua refrigerante, vt endiu. cichor. Sic etiam vbi præter refrigerationem adstrictione opus est, eius v̄sus esse potest, si misceatur aliquod resoluens, valebit ad partes contusas, ad contumaces dolores. Ceratum matricale, etiam habetur, & creatum ad rupturam Guidonis, cuiusmodi etiam est ceratum de pelle arietina Vigonis.

Quod si vero recentia præscribere lubeat, eadem erit materia, vt in febribus ardentibus & affectibus capitis calidioribus:

℞. vii.

℞. Unguenti populeonis & rosacei an. ℥. ℞.
lauentur in aq. nymphaea, adde mucilag. sem.
psyllii, cydonior. sem. papau. albi contus. an.
℥ i. ℞.

cum cera q. s. f. ceratum.

In phrenitide vero & grauiſſimis affectibus, vi-
tibus adhuc constantibus:

℞. Cerati predicti ℥ i.
opii gr. iiii. vel v. misce.

Ad ventriculum corroborandum in alui pro-
fluio:

℞. Carnis cydonior. (nonnulli solam carnem
cydoniorum applicant.) mastice, an.
℥. ℞.

pulu. coralli rubr. rosar. rubear. myrtillor. an.
℥ ii.

cum oleo cydonior. q. s. & terebintina pauca,
fiat ceratum.

quod extensum super alutam mollem & tenuem
ad formam scuti ventriculo applicatur: verum ci-
bi tempore remouendum. Quod si maiore opus
sit adstrictione, bolus arm. addi potest. In liente-
ria, carni cydoniorum & mastici, cerati stomachi-
ci portio addi poterit, cum oleo nardino, vel de
absynthio, vel de mentha, vel mastichino.

Hepate refrigerato, vt in hepatica fluxione:

℞. Cerati santalini & stomachici, an. ℥ i.
olei de absynthio q. s. fiat ceratum, quod sto-
macho ieiuno applicetur.

Splene indurato:

℞. Ammoniacy in aceto forti soluti ℥ i.
olei de capparibus, liliorum atbor. & cera q. s.
fiat

fiat ceratum, quod super corium instat
linguæ bubulæ oblongum extendatur.

Ad dolores & inordinatos motus vteri:

℞. Galbani in aceto dissoluti q. s. extendatur
sub alutam.

Vel adde puluerem arthemisiæ & matricariæ, &
bdellii parum. f. ceratum hystericum forma fere
triangulâri, cuius apici pubem spectanti moschi
gr. ii. vel iii. addantur.

Ad dolores articulorum à causâ calida & ini-
tio fluxionis:

℞. Mucilag. sem psyllii, cydonior. extract. in
aceto, an. ℥ i.

olei violati & rosati an. ℥. vi.

cum cera in oleis liquata. fiat ceratum.

Si à causâ frigida ad digerendum, fluxionem
arcendam, partes roborandas:

℞. Mucilagin. sem. lini, foenugr. altheæ in aq.
chamæpyt. & aceto forti extracta. an. ℥. ℞.
farin. lupin. sem. lini, pulu. lumbricor. terrest.
an. ℥ i. ℞.

ol. vulpin. lumbric. an. q. s. ol. de croco pa-
rum, cum cera sufficiente, fiat ceratum.

Ad dolorem coxendicis ex oleo rosar. de man-
drag. cum gummi opopanace, lagapen. resina,
cum cera, fiat ceratum.

Ad gonagrami:

℞. Flor. chamemel. farin. fabar. fursurum. an. ℥. i.
stercoris caprini ℥ i. ℞.

decoctis in oxycrato cū oleo anethino f. ceratū.

Ad tumores tophaceos:

℞. Ammoniac. in aq. chamæpyt. h. soluti, pingued.
veteris ℥ i. cum

cum oleo lumbricor. & cera q. s. fiat ceratum.

Præstantius fiet, si in aqua vitæ & salviæ lauentur omnia.

Fiunt etiam cerata ex emplastris, in oleo conuenienti dissolutis, quando scilicet pars affecta emplastri duritiem ferre nequit, vt ad tumorem articulorum discutiendum, vbi iam dolor sublatus est:

℞. Emplastri de meliloto, diachyli, ireati, an. ℥i. pulueris hermodactyl. chamæpyth. lumbricor. an. ℥ss.

olei irini vel chamomelini q. s. fiat ceratum.

De Emplastris.

CAP. XLVII.

Emplastrum, ἐμπλαστρον Græcis, videntur dicta ea medicamenta, quæ linteis & expansa, vel pellibus tenuibus inducta imponuntur, quo tenaciter corporis partibus adhæreant. Quare à materia emplastica & glutinosa nomē habent, cuiusmodi est cerussa b, pompholyx, cadmia, calx lota, bolus armen. terra sigillata, creta, amyllum, cera, & præter hæc quædam, quæ & vnguentorū & ceratorum compositionem ingrediuntur, vt sunt lacrymæ, resinæ, pix, terebinthina, mastiche, ladanū & similia viscosa. Quædam etiam alia, vt pulueres, quæ nihil visci licet habeant, viscosis tamen & glutinosis vniuntur. Ipsorum enim consistentia solidior est & durior, quam sit ceratorum, quam à prædictis nanciscuntur, præsertim à creta, lythargyro, (quod materia emplastrorum à Galeno dicitur

a Actuar. 5. meth. med. 1. b De materia emplastr. vide Aegin. lib. 7. c. 17.

dicitur) gummi aut omnibus simul permixtis, quibus oleum, adeps, quo pulueres apte cohæreant, & parti recte admoueantur, adduntur.

Sunt autem duplicia: alia coctura fiunt, quæ vera sunt pharmacopœorum emplastra; alia sine coctura fiunt, sed incorporantur mucilagine aut pane aut farina, vt est emplastr. de cructra panis, quæ non vera sunt emplastra.

Differunt etiam vel ratione partis, cui applicantur, vel ratione effectus, vt sunt cephalica, vt de betonica, de gratia Dei, stomachica.

vide Cels.
lib. 5. c. 17.

Compositionis et autem ratio & ordo talis est:

Cera in oleo liquenda, lythargyrum in mortario terendum, oleum sensim affundendum & cum eo decoquendum. Adduntur plantarum succi conuenientes, vel alii liquores, vt vium, acetum, aq. vitæ, quæ quidem ad consumptionem vsque liquorum simul coquuntur; Postmodum adeps, gummata, resinæ permiscuntur, vel, per se, vel aliquo liquore soluta. Tandem terebinthina cum opus est, infunditur, quibus simul subactis & agitatatis, pulueres adiiciuntur, vbi legitimam cocturam nacti fuerint, & ad conuenientem permixtionem semper mouendum, vsque dum in massam abeant, ex qua, manibus oleo lilior. aut amygdalarum inunctis, subacta fiunt magdaleones, quibus nonnunquam odoris gratia moschus & ambra, resolutionis gratia crocus additur, quæ ignis vim non ferunt. Deligi verò debent in compositione ea, quæ magis affectui conueniunt.

Notandum, diutius decoquenda ea, quæ multa humida recipiunt, vel succos, vel acetum, vel aquam

quam, quia humiditas illa contraria est viscosis, & adhaesionem impedit.

Tempore etiam variat coctura. Aestate enim magis coquuntur, vel olei minus additur, ne ob humiditatem nimiam diffluant & calore solvantur. Hyeme minus coquuntur, quia ipsorum consistentia dura, aeris frigiditate conseruatur.

Simplicior emplastri forma est, cum omissis glutinosis & viscidis, plus cerae cum oleo liquatur, ut pulueres excipiat. Fiunt etiam ex farinis, succis, pulueribus, mucilagibus, absque cera. Oportet enim Pharmacopœum emplastra reponere, partim, quod quaedam magno artificio parentur; quæ si iis egeamus, non ita cito recte parantur:

partim quod quaedam tantummodo certis temporibus conficiantur; ut sunt emplastra ex succis herbarum. Accedit etiam, quod emplastra non facile antiquitate corrumpantur. Sunt autem emplastra communiter in officinis vsitata, diachylon simpl. quod tumores duros emollit & discutit. Idem præstat diachylon magnum, quod potentius est, è mucilagine seu diachylon compos. ad idem valet; verum etiam abscessus maturat. Sic etiam emplastrum de meliloto, quod omnes dolores hepatis, lienis, ventriculi lenit, sic etiam tumores emollit & discutit. Emplastrum diuinum mollit etiam, doloribus frigidis thoracis, scapularum medetur.

Oxycroceum, ab aceto & croco dictum, mollit, discutit, lenit, dolores iuncturarum, & quæ circa periostium sunt, tollit. Emplastrum contra rupturam, adstringit, repercutit, fluxiones intercipit.

Q

De

*Emplastrorum
catalogum
vide apud
C. Celsum
lib. 5. c. 19.
Aegin. l. 7.
c. 17.*

De mastiche digerit, exiccat, quare & fluxiones sistit. De crusta panis in vomitu puerorum, quod diu conseruari non potest, nisi ceram addamus, & olei mastichini dosim augeamus.

E baccis lauri dolores à causa frigida cuiuscunque partis, & à flatibus mitigat. Quod ad hydropem quoque valet, si stercus caprinum addatur & cyperi radix triplicetur.

Empl. de ranis seu de vigo cum Mercurio ex ℥ iiii. hydrargyro pro libra, quascunq; durities emollit & resoluit; potentius id facit, si hydrargyrum in dupla dosi sumatur. Quod etiam quarumvis partium dolores, thoracis & abdominis exceptis, lenit.

De cerussa partes exulceratas exiccat & lenit. Sic emplastrum album coctum excoriatis à calceamentis, opitulatur. Tripharmacum carnem in vulneribus regenerat, & ea consolidat. Apostolicum ad vulnera, ad nervos præcisos, morsus animalium putredine ablata concavitates carne replet, & cicatricem inducit. Sic emplastrum basilicum, vlcera inflammatione carentia, præsertim partium nervosarum abstergit, & carne replet. Ex his ergo vel per se, vel pro ratione partis affectæ, vel morborum complicatione cum oleo liquatis, & incorporatis fiunt emplastra.

Ad diuturnos & graues capitis dolores ab humore frigido:

℥. Empl. de betonica ℥ iiii.

pulueris beton. cyperi, ireos florēt. nigel an. ℥ iiii.
picis liqu. q. s. misce, ca. sic tato applicetur.

Poterit etiam hoc pacto recens parari:

℥. Fur.

℞ Furfuris ℥ iij.
salis ℥ .ss.
bulliant cum sapa, leni ebullitione ad con-
sistentiam.

Vel hoc pacto

℞ Olei omphac. ℔ .ss.
olei rosacei ℥ j. ss.
vitellos ouor. numero vj.
misceantur simul in sartagine super cineres
calidos ass. due mouendo, adde farina hor-
dei, amyli, an ℥ .ij.
troci ℥ j. ss. f. emplastrum.

Exemplum in dolore lateris declinante:

℞ Empl. de meliloto, de mucilag. an ℥ .ss.
olei liliorum albor. & picis q. s. f. emplastrum.

Ad hepatis tumorem durum emolliendum:

℞ Emplastri diachyli simpl. & de meliloto an.
℥ .ss.
pulueris absynth. cyperi, nardi, an. ℥ .ij.
cum oleo de absynth. f. emplastr. quod he-

pati admoueantur.

Ad lienis duritiem:

℞ Ammoniacy in aceto acerrimo dissoluti ℥ .ss.
puluer. ceterach. ℥ .iii.
emplast. de mucilag. de meliloto, an. ℥ .ss.
olei de capparib. q. s. f. emplastrum, quod lie-
ni applicetur.

Ad alui profluum:

℞ Rad. cyperi, cortic. mali granati, nucis cu-
pressi an. ℥ .ss.
sanguin. dracon. boli armen. terra sigillat, co-
ralli vtriusq. rosar. rubear. an. ℥ .ii.

℞ pulue-

pulueriz. omnibus, excipiantur mucilagine
gummi tragacanthi & sem. cydonior. ex-
tract. in vino austero, cum sufficiente fari-
na hordei assata, & f. emplastrum.

quale etiam ex succis adstringentibus, plantag.
bursæ & virgæ pastoris, centinodiæ, berberis, gra-
nator. malor. pyrorum constringentium confici
potest. Additis pulueribus prædictis, cum farina
auenæ & hordei.

Ad fœtum continendum.

℞. Terra sigillata, boli armena, in aq. rosar. lota
an. ℥. j.

masticis, sanguin. dracon. an. ℥. ℞.

radic. bistortæ, balaustiar. gallar. nucis cupress.
an. ℥. j. ℞.

unguenti comitissæ & cera, & olei myrtillor.
an. q. s. f. emplastrum, lumbis potissi-
mum admouendum.

Ad gonagram siue genuum tumores cū dolore:

℞. Stercoris caprini ℥. j. ℞.

bulliant cum oxycrato & sapa ad debitam con-
sistentiam, ol. cham. anethi an. q. s. f. empl.

Ad coxendicis dolorem:

℞. Empl. diacalciteos, unguenti desicc. rubri an.
℥. ij.

empl. keyronii, diachyli simplic. an. ℥. j.

styrac. calam. thuris, mastic. an. ℥. ℞.

flor. chamomel. meliloti, camepyt. pulueris. an.
℥. j.

incorporentur simul omnia cum ol. chamomel.
& irino.

Ad antiqua vlcera parabitur emplastr. de plum-
bo vocatum. ℞. Ly-

℞. Lytharg. aurei ℥ iiij.

plumbi vsti. ℥ ij.

tutia preparata ℥ j.

minii ℥ i. ℞.

cerussa ℥. ℞.

olei ros. ℥ viii.

cera nou. ℥. ij. f. emplastrum, quod parentis mei fuit, à nemine hactenus descriptum.

Ad partes contusas ex casu ab alto parabitur sic:

℞. Boli armen. ℥ i.

sanguin. dracon. ℥. ℞. qua puluerizata excipi-

enda oleo rosato & album. ouor cum tan-

tillo aceti, quod initio ad fluxionem

impediendam, applicandum.

Fluxione vero sedata:

℞. Gummi sagapen. in aqua chamom. dissol. ℥ ii.

thuris, masticis an. ℥. ℞.

farin. hordei. fabar. an. ℥ ii.

pulu. meliloti, chamomel. ireos florent. an. ℥ i.

olei chamom. & irini q. s. cum cera noua f. em-
plastrum.

Quod si vero ex vnguento emplastrum confi-
cere velis, resinam, picemque addes, vel minus o-
lei & plus ceræ.

Vsus: Valent ad roborandum & siccandum,
humores impactos digerendos, cōtumaces tumo-
res molliendos, concoquendos. Ab his, vbi refri-
geratione opus est, abstinendum. Quando autem
emplastris in officinis vsitatis vti volumus, si vel
antiquata sint, vel exiccata, malaxari debent, hoc
est, emolliri, vel in aqua calida, vel cum oleo, quo
lentescant, emolliantur, & recte parti adhæreant.

De Telis emplasticis.

CAP. XLVIII.

Emplastris succedunt Telæ emplasticæ, quæ & easdem vires cum emplastris obtinent, & pro partibus affectæ magnitudine conficiuntur, & ratione effectus variant; siquidem aliæ digerant; aliæ expurgent; aliæ adglutinent; aliæ cicatricem inducant. Confectionis hic modus est; Telam vetustate detritam, minime tamen laceram, materiæ emplasticæ, posteaquam coctione legitimam consistentiam acquisiuit, immergunt, materia hac infectam extendunt, quo refrigerata induretur, tandem obuolutam in vsum reponunt, e.g.

℞. Olei ros. ℥ iiii.

ol. chamom. ℥. ii.

ranas virentes numero iii.

flor. chamom. meliloti an. ℥. ii.

vini odorati cyath. i.

coq. ad vini consumptionem, colentur per setaceum, adde ceræ ℥ ii.

cui mixtioni tela immergatur, cuius vsum sit ad digerendum, resoluendum, dolores podagricos leniendos.

Vel hoc pacto ad molliendum & digerendum:

℞. Olei communis, axungia suilla liquat. lythargyrii, an. ℔. ℔.

adipis arietis, picis naualis, ceræ virgin. an. quart. j.

simul lento igne coquantur, quibus idoneam consistentiam nactis, tela tam diu immergatur, vsque dum vtrinque sit imbuta.

Hoc

Hoc modo etiam paratur, quod Chyrurgi spatrapum vocant, cuius compositio talis est:

℞. Farina volatilis, thuris, masticis, boli arm. picis,
an. ℥. ii.

adipis aut seui arietini, cera alb. an. ℥. ℞.

cera & seuo liquatis, reliqua addantur & tela
sepius immergatur, cuius vsus est in
fracturis.

Paratur etiam ad modicè refrigerandum & ex-
iccandum hoc modo:

℞. Olei communis ℥. ℞.

ceruss quart. j.

lythargyr aur. an. ℥. j.

myrrha, ℥. ℞.

camphora ℥. i. misce.

De Cataplasmatibus.

C A P. XLIX.

Cataplasma medicamentum est molle, & consisten-
tia mediocre, quod repellendo, concoquendo, digeren-
do, resoluendo, laxando, vacuando, detergendo, calfaci-
endo, siccando, refrigerando, dolorique sedando adhi-
betur. Quare variæ sunt cataplasmatum vires, va-
riique vsus, cum non solum e materia valde di-
uersa componi, sed etiã partibus variis admoueri
possint. Et licet apud antiquos magna ex parte ex a Oribas. 23
melle & resina, terebinthina, aut ex vtrisque prius coll. 24.
coctis, fuerit confectũ, cui medicamenta vel sicca
inspergebãtur, nec præterea coquebãtur, vel inco-
cta essent: sepiissime vero & ex pane, oleo & farina,

b. lib. 2. ad
Glauc.

vt videre est apud Galenum b. Tamen materia sunt plantarum partes, vel decoctæ, vel in puluerem redactæ, vel earundem succi extracti, deinde furfures, farina, mica panis, lacrymæ, resina, adipēs, axungia, bolus armen. terra sigillat. olea, vnguenta, cerata, emplastra cum oleo soluta.

¶ 9. coll. 24.

Iam vero cataplasmata alia a sine aqua, alia sine decoctione, & alia cocta parantur. Quæ non decoquuntur, pinfa ab Oribasio c nominantur, quorum apparatus terminus est, vt valde læuigata & in vnum coacta sint, ne inquinent, nec etiam defluant. Coctis vero non est statutus terminus, vt non inquinent.

d de cata-
plaf. ex pane
vide Orib. 9.
col. 26. quæ-
admodum
¶ de aliis
ad libri fi-
nem vsque.
Aet. tetr. 1.
ser. 3. c. 177.
Myreps sect.
29.

Cataplasma simpliciter anodynum paratur e mica panis d decocta in lacte:

℞. Mica panis ℥ ii j.

macerati in lacte, deinde decoque, semper a-
gitando, additis tribus vitellis ouorum,
croci ℥ j. f. cataplasma,

quod magis erit anodynum, si in lacte caprino decoquatur. Quod si calor vrgeat, addi poterit oleum rosatum, vel de papauere. Intensiore vero calore oleum de mandragora, vel hyoscyamo. Sunt qui vnguentum rosatum addant. Dolore intensissimo existente, ad cataplasmatiss ℥ ii. opii gr. vi vel viii. addere possumus.

Ad refrigerandum & fluxionem sistendam:

℞. Farina hordei fabar. lentium an. ℥ j.

decoq. in oxycrato, adde mucilag. sem cydo-
nior. psyllii extract. in aqua rosar. ad
℥ ij.

vitellos ouor. numero ii. f. catapl.

Vel

Vel ex succis refrigerantibus & adstringentibus, ut polygoni, plantaginis, semperuiui, solani, cum earundem aquis & farinis supra nominatis.

Ad dolores à causa frigida ex calefacientibus, discutientibus & laxantibus:

℞. Rad. enula, althea. lilior. an. ℥ i.
folior. thapsi barbati, absynthii, ruta, flor.
chamom. meliloti an. m. j.

sem. anisi, fœniculi, dauci, baccar. lauri,
iuniperi contusar. an. ℥. ℞.

coque in vino vel hydromel. ad perfectam
emollitionem, contundantur in morta-
rio, per setaceum traiciantur: Adde olei
anethini, chamom. rosac. an. ℥ iij.

sape ℥. ij.

cum farina lupinor. f. cataplasma.

Quod si dolor latus afficiat, ex emolliētibus & resoluentibus, ut decoct. maluæ, alth. violar. flor. chamom. meliloti, sem. lini, cum farina hordei, & oleo lilior, vel si æstus adsit, oleo violato, cataplasma paratur.

In nephritico dolore à calculo seu urinæ arenulis, pituita crassa, grumo sanguinis, quemadmodum si hæc eadem in vesica subsistant, & urinam supprimant, parabitur ex parietaria, vel sola, vel cū hedera terrestri, quæ frigenda sunt in butyro, & parti applicanda. Vel decoquenda in lacte vna cum laxantibus, malua, althea, violaria, semine lini & fœnogræci cum butyro & oleo amygdal. dulc. Potentius erit, si folia anagallidis, aquat. nasturtii, raphani & eius radix addantur. In primis vero proderit, si oleum de scorpionib, ipsi decocto colato addatur.

Emollientia cataplasinata, quæ tumoribus seu abscessibus duris applicantur, fiunt ex materia emolliente, vt radicib. alth. liliorum, foliis quatuor herbarum emollientium, sem. fœnogr. lini, quæ vel in aqua, vel oleo communi decoquantur, materia cocta contunditur. Deinde adduntur adipēs, axungie, mucilagines, nonnunquam & gummata, vt ammoniacum, opopanax: Sic & vnguenta emollientia, vt est de meliloto, vel martiatum, vt:

℞. Rad. althea, lilior. an. ℥ iij.
herbarum emollientium, an. m. j.
ficuum concisarum nr. vj.
sem. alth. fœnogr. an. ℥ j.

(quod si incidendum & attenuandum sit, propter frigidos & contumaces humores, addi poterit radicem bryoniæ, ireos an. ℥ j.) coq. in s. q. aquæ ad perfectam emolliationem. Deinde per setaceum transmittantur, adde farina sem. fœnogr. lini, an. ℥ i. ℞. axungia sive illa q. s. cum oleo lilior f. cataplasma.

Emolliens vero & resoluens tale erit.

℞. Rad. alth. lilior. ireos, an. ℥ i.
herbar. violar. malu. an. m. i.
parietaria, verbasci, absynth. an. m. ℞.
ficus numero iij.
sem. fœnug. lini an. ℥. ℞.
flor. meliloti, chamom. an. p. ii.
coq. vsque dum mollescant omnia. contusis
& cribratis adde farina lini ℥ ii.
axungia porci. ℥ i. ℞.
olei chamom. q. s. f. cataplasma.

Quod si dolor etiam vrgeat, vitelli ouor. numero ii. vel. iii. cum croci ℥ i. addi poterunt.

Ad

Ad maturandum & suppurandum paratur ex emollientibus, digerentibus omiffis, vt:

℞. Rad. lilior. ℥ ii. alth. ℥ i.

ficuum concisar. numero iiii.

coctis ad perfectam emollitionem, contusis & traiectis, adde mica panis albiss. vel farina triticea. ℥ ii.

butyri recent. non saliti, axung. suill. an. q. s. f. cataplasma.

Quod si abscessum sponte rumpi velimus, superiori cataplasmatibus parti, fermenti ℥ iii. vel iiii. apponantur.

Digerentia fiunt ex farinis lupinor. fabar. hordei coctis in aq. & vino, adduntur pulueres flor. chamom. meliloti, semin. lini, fœnugr. radic. ireos cū oleis resoluentib. chamomel. anethino, irino.

Sic ad anginam digerens tale:

℞. Vnguenti dialthea, ℥ iiii.

olei lilior. albor. ℥ iij.

stercor. hirundin. vel gallinae vel canis. ℥ vi.

f. cataplasma.

Ad fluorem alui sistendum ex decocto rosar. rubear. balauftiarum, psidior. plantag. vtriusque, polygони, equiseti, bursæ pastoris cum farina fabar. & oleo cydonior. myrtillorū, mastichino, decoctis prius herbis & florib. in vino adstringente.

Sic ad lumbricos paratur cataplasma ex absynthio & felle bubulo in sartagine frixis, vel etiam addita farina lupinorum, oleo absynth. & sem. fantonici, applicatur ipsi vmbilico.

Verū in communi compositione hæc proportio vt plurimum obseruatur, vt herbarū pars vna, fari-

farinarum dimidia oleorum & adipum pars quarta sumatur.

9. coll. 24.

Vsus: Etsi cataplasmata potissimum inflammationibus conueniant, quæ neq; madefactiones neq; emplastra apte recipere queunt, eo, quod delicatiores sint, quam vt horum applicationem ferant, vt ex Antyllo Oribasius docet: attamen ad dolores leniendos tumores concoquendos, materiam digerendam, flatus discutiendos, inflammationes sedandas, fluxus sistendos vtimur. Applicantur autem partibus, materia cataplasmatum supra pannum lineum aut stupam cannabinam expansa, & parti plus minusve calida imponuntur.

De Pultibus.

C A P. L.

Pultes à cataplasmatibus parum differunt, & potissimum ex farinis, scopo accommodatis & oleis conficiuntur.

Sunt autem duplices: Vel enim intro sumuntur, vt *a* cibis, vel vt alimentum *b* medicamento-
a Act. petr. 1. ser. 1.
b Trallian. l. 8. c. 8.
c Aegin. l. 7. p. 5.
 sum, vel vt *c* medicamentum, de quibus sermo non est: Vel foris ad tumorum concoctionem applicantur. Vt, ad suppurandum paratur ex farina triticea ℥. β. coctæ in aq. additis olei chamom. ℥ iij. Si magis emollire velis, lilior. si æstum mitigare, violarum. Ad discutiendum vero ex farin. sem. fcenogr. lini, fabar. hordei, cicerum, cum hydromelite mixtis, addito oleo chamom. vel adipe. Ad adstringendum vero, vt in alui fluore, ex
 ori-

orizæ torrefactæ ℥ ij. farina lentium ℥ iii. in aq. rosar. vel aceto vel vtrisque mixtis, coctis, ventri inferiori applicantur.

De Fomentis & fotibus humidis.

CAP. LI.

Fomenta duplicia a sunt: Alia humida, alia sicca: quibus frequenter utimur, antequam vel cataplasmata, vel unguenta applicemus, idq; eam ob causam, quo cutis pori referentur, & facile perspirabiles reddantur, partes relaxentur, & via q. aliis remediis paretur. Variant autem ratione effectuum. Alia enim ad calefaciendum, digerendum & roborandum præscribuntur, ut in contumaci capitis dolore ab humore frigido causato:

a Oribas. I. synopsis 25. & 9. coll. 21. ex Galeno quidam & Aetio. tetr. I. ser. 3. c. 175.

℥. Betonic. salvia maioran. stoechad. origani, hysopi siccorum an. m. i.

radic. cyperi ℥ j. ℞.

sem. fœniculi, anisi, an. ℥. i.

flor. chamom. meliloti an. m. ℞.

coq. in lixiuio, addendo agarici in nodulo ligati ℥. ℞.

(hermodactyli etiam addi possunt) colentur pro fotu capitis, capillis detonsis applicatur cum spongia.

nonnunquam penetrationis causa, & ut calor excitetur, aquæ vitæ ℥. ℞. addunt.

Alia refrigerant & humectant, simul etiam dolorem leniunt, ut in febribus ardentibus:

℥. Rosar. violar. nenuph. lactuca, cucurbita, semperuiui, an. m. j. ℞.

Valde

(Valde vero urgente dolore, tantundem seminis hyoscyami albi addi potest) decoq in aqua, sub finem tantillum aceti affundatur. Addi etiam potest camphora ℥. ℞. Hoc decocto caput cum linteo eidem immerso fouendum est, & caput oleo conuenienti inungendum.

Ad dolores lateris in initio, Hippocrate docente, fofus applicari potest ex anodynis, vt:

℥. Malua, violar. althea, an. m. j.

sem. lini. ℥. j.

flor. chamom. meliloti an. m. ℞.

qua omnia sacculo induntur, in aq. decoquuntur, quo fofu latus bis aut ter in die foueatur.

Quod si vero hyberno fuerit tempore, vel frigidiore aere, tutus erit fomentorum vsus, si vesicae suillae indatur.

Ad ventriculum frigidiorē & infirmiorē:

℥. Squinanthi, cyperi, calami aromatici, garyophyll. nucis mosch. an. ℥. i.

radic. galang. ℥. ℞.

mentha sicca, summitatum absynthii, maioranae, origani. an. m. i.

& si flatus vrgeant, adde sem. foeniculi, anisi, an. ℥. ℞.

flor. chamom. meliloti, rosar. rubear. an. p. i.

indantur sacculo, bulliant in aqua, & vini rubri tertiaparte, foueatur ventriculus bis in die ante cibum.

Quod si & diarrhoea & vomitus adsit, parabitur fofus partim ex praedictis, partim ex adstringentibus, vt foliis plantag. polygoni, nuce cupressi, mali corio. Hepati vero magis conueniunt epithe-

epithemata, nisi ipsum sit induratum, aut valde obstructum. Tunc enim fodus conficiuntur ex emollientibus, althea, malua, violaria, admixtis hepaticis corroborantibus, agrim. chamaed. absynth. eupatorio, frigidiore existente humore: calidior vero cichorio, endiu. & similib. additis, quinetiam santalis. Hæc decoquuntur in aqua, addita tertia parte vini albi, quibus existente duritie hepatis, addi possunt rad. altheæ, liliorum albor. &c.

Ad dolores flatulentos hypochondriacos, ex decocto calefaciente hepatico parabitur, vt ex radicib. aperientibus, foliis acrimon. summitatib. maioran. origani, calamenth. roremarini, baccaũ & foliorum lauri, granor. iuniperi, decoctis in aq. & vini æquis partibus.

Sic in difficili respiratione ob hepatis vitium in hydropis initio:

℞. Rad. ireos ℥j.
radic. cyclam. ℥.ß.
herbar. absynthii, maiorana, betonica, spica
celtica, an. m. j.
flor. chamom. meliloti, sambuci, an. p. i.
sem. carui, ℥. iij.
foenicul. ℥. ii.
gran. iuniperi p. i.
baccarum laur. p. ß.
conquassentur, & in vino & aqua decoquantur hoc fodu hypochondria cum spongia foueantur.

Notandũ tamen supra iecur fodus fieri non debere, nisi aliquid, quod partis ratione habeat, admisceatur, cuius modi est absynth. rosæ, ipic. nardi.

Lieni

Lieni obstructo & indurato ex emollientibus; vt decocto radic. lilior. altheæ, additis appropriatis, vt sunt radix capparis, summitates tamarisci, fraxini, lingua ceruina, ceterach, & similibus emollientibus, incidentibus, attenuantibus, quæ decoqui debent in aqua, cui acetum admisceri debet, vel in oxymelite decoctis, foueatur pars cum spongiis.

Ad renes calculo vel viscidiorē materia laborantes, parabitur ex decocto sem. lini, fœnogr. quæ sacculo inclusa parti applicabuntur: siquidem hæc, maxime si addantur & herbæ emollientes, partes reddent laxiores, dolores mitigabunt, vel etiam decocto emollienti addi potest parietaria, hederæ terrestris, betula. Hi sacculi calidi admovebuntur, vel decoctum vesicæ suillæ includatur, tempore nimirum frigidiorē; vel etiam vasi stanneo semicirculum referenti, & renibus applicatur.

Ad dolorem articulorum in declinatione paratur ex discutientibus & roborantibus, ita tamen, vt ea, quæ nervos roborant, adiciantur, cuiusmodi sunt, chamæpitys, maiorana, saluia, lauend. cyperus. Adduntur & anodyna, flores chamom. meliloti, & rosæ corroborationis gratia decoquuntur in aqua & vino.

Sic ad oedemata contumacia paratur fodus ex calefacientibus, siccantibus & roborantibus, additis radicibus cyperi, calami aromatici, galanga, foliis & floribus rorismar. foliis & baccis lauri, floribus chamom. & meliloti, decoq. in aqua. Decocto pars vna aceti vel vini additur; & tumor cum spongia foueatur.

Efficac-

Efficacius erit ad resoluendos humores frigidos, si in lixiuio materiae conuenientes decoquantur.

Ad vmbilicum infantulorum prominentem, & flatibus turgentem, ex adstringentibus & roborantibus parantur, cuiusmodi sunt, cortices quercus, nuces cupressi, balauisticae, gallae, radices consolidae maioris, bistortae, tormentillae, folia bursae pastoris, plantag. vtriusq; semin. cydonior. myrti, flores rosarum rubearum, quae decoquuntur in aqua chalybeata, vel aq. fabrorum, addito vino rubro adstringente, quae sacculis duobus induntur, qui calidi & expressi, alternatim vmbilico adaptantur. Deinde loco siccatum emplastrum contra rupturam imponatur, quod efficacius erit, si bolus armena & sarcocolla, succo potetillae excepta, admisceantur. Nimium vero vmbilico flatibus distento, semina discutientia addere oportet. Quod si vero & lamina plumbi exigua imponatur, suo pondere vmbilicum deprimat. Huiusmodi foci etiam in ceteris herniarum speciebus, a flatu si caussentur, usurpari possunt.

De Fomentis siccis & sacculis.

C A P. LII.

Fomenta sicca veteribus simpliciter fomenta, ut Celso a fomenta calida dicebantur: Hodie vero sacculi. Variant autem ratione partis, cui applicantur: vel enim capiti imponuntur forma cucuphae vel pileoli, vel frontalis, vel sacculi. Cordi vero forma scuti pyramidalis, ventriculo forma

R

scuti.

2 lib. 2. c. 16.

3 lib. 4. c. 4.

scuti. Sic hepatis, lieni, utero, ad earum partium formam. Horum materia sunt, herbarum, flores, radices, semina, ligna aromatica, quae concisa, leuiter contusa, vel serico vel linteo obducuntur, & acu transuersim missa, ne materiae, ex quibus constant, in unam partem labantur, consuuntur, nonnunquam bombacis aliquid additur.

Sacculus capitalis ad cerebrum corroborandum eiusque calorem suscitandum:

℞. *Garyophyll. nucis mosch. cardamon. an. ℥j.*
flor. roris marini, maioran. an. ℥ii.
styracis calamit. carabes, gummi iuniperi
an. ℥ii.

f. puluis, qui bombace excipiat, panno serico contegatur, f. cucupha, quae singulis diebus mane cum suffitu admoueatur.

Ad destillationem sistendam, fiet ex mastice, carabe, cypero cortice granator. saluia, roremarin. maiorana, rosis rubris, semin. nigell. Roman. Sacculus pro syncipite:

℞. *Maioran beton. an. ℥.iii.*
cortic. citri sicci ℥j. ℞.
garyophyllorum, nucis mosch. an. ℥.j.
thuris ℥. ℞.

contusa punctim consuuntur in sacculum trium digitorum longum & latum.

Frontalis formae in febris ardentibus ad cephalalgiam, ad aestum & insomnia mitiganda fit ex foliis herbarum refrigerantium, lactucae, semperuini, portulacae, sem. papau. seminib. frigidis maiorib. additis florib. violar. rosar. nenupharis, quae

quæ linteo raro excipiantur, & vapore aq. rosarum
vel nenuphar. lateri calido infusæ irrorentur.

Cordi corroborando in eius palpitatione:

℞. Flor. rosar. rub. borraginis, bugloss. violar.
nymph. an. p. j.
semin ocymi ℥. i. ℞.
santali citrini, ligni aloes, cortic. citri, coral-
li vtriusque an. ℥. i.
ambr moschi. an. gr. i.
contusa in sacculo pyramidis forma trans-
uersim consuantur.

Sic tempore peltifero fiunt etiam sacculi, tem-
pore quidem frigido hoc modo:

℞. Rad. zedoaria, dictamni, tormentilla, rosar.
rubar. cortic. citri sicc. flor. betonica co-
ronaria, garyophyll. nucis mosch. an.
℥. i. ℞.
ambra grysiæ ℥. ℞.
vel eius loco specierum diamargarit. fri-
gid. ℥. i.
f. puluis, qui sacculo sericeo recondatur. &
aspersus aq. rosar. vel vino albo, vel tan-
tillo aceti applicetur.

Aestate vero fiat hoc modo:

℞. Rad. cyperi. flor. rosar. rubear. violar. nymph.
an. ℥. i. ℞.
flor. arantior. ℥. i.
ambra & moschi an. gr. iiii. vel iiii. f. sac-
culus vt dictum.

Ad ventriculum roborandum, calorem e-
ius languidum excitandum paratur scutum hoc
pacto.

R 2 ℞. Ab-

℞. Absynthii, mētha, maiorā. exiccata, an. ℥ ij.
 rosar. rubear. ℥ i. ℞.
 calami aromatici, cyperi, galang. an. ℥ i.
 garyophyllorum, nucis mosch. an. ℥ ii.
 omnia contusa excipiantur bombace, &
 panno serico contegantur, & interpun-
 ctim conseruentur.

Ventriculo applicetur post assumptum cibum.
 Tempore vero cibi remoueat. Possent his et-
 iam addi styrax calamita, species diambrae, dia-
 moschi, alipta moschata, ambra & moschus pro
 magnatibus.

Ad lateris dolores flatulentos parabitur saccu-
 lus ex furfure, auena, milio, sem. lini, floribus
 chamom. meliloti, quæ per se, aut simul mixta, &
 in sartagine torrefacta, asperso pauco vino, saccu-
 lo indantur, calida parti affectæ applicentur. Ad-
 di etiam possunt & herbæ, & semina calida, si o-
 pus sit.

Sic in dolore colico flatulento:

℞. Cumini p. iiij.
 salis p. iiij.
 contusa aq. vitæ irrorentur, & calida parti
 applicentur. Vel:

De sacculis
 ex milto &
 sale vitæ
 Trallian. lib.
 8. c. 7.

℞. Milii torrefacti. p. iiij.
 salis, pug. iiij.
 folior. lauri. p. ii.
 sacculo indantur, & in sartagine tantillo
 vino asperso calefiant.

Vsus fomentorum siccorum est ad destillatio-
 nes capitis sistendas, partes corporis roborandas,
 dolores præsertim à flatibus & materia frigida
 ortos

ortos mitigandos. Applicantur ut plurimum | ex calfacto lapide aut vino, aut aceto, aliove liquore conueniente asperso; quo calorem contrahat, sicque parti applicentur, vel supra laminam ferream vino extinctam calefiat. Aliquando eorum materia in sartagine torrefacta, sacculo inditur.

De Epithematis.

CAP. LIII.

Veteres omnia medicamenta in malagmatis formam composita, quæ extrinsecus mediis partibus applicabantur, ἐπιθέματα ab applicando vocarunt. Posteriores vero medicamenta humectantia, quæ ex aquis stillatitijs vel decoctis plantarum & pulueribus conficiuntur, sic nominant.

Dosis autem est, ut ad aquar. ℥. j. puluerum ℥ i. ℞. vel ℥ ii. addantur, quibus aceti vel vini albi, penetrationis gratia, octaua vel decima pars additur. Exempli gratia, Epithema ad somnum conciliandum:

℞. Aq. rosar. ℥ iij.
aceti rosati ℥ j.
album. oui. agitati numero j.
applicetur fronti.

Ad cor refrigerandum in febre ardente, in ipsius accessionis vigore, & ad sudores symptomatricos sistendos:

℞. Aq. stillatitiæ, rosar. violar. nenuph. buglos.
borrag. an. ℥ ii.

R 3

aceti.

aceti ℥.ss.

pulu.rosar.rubr.violar.santalor.an.℥.ii

Vel loco prædictorum addi potest, trochiscor. & carabe pulu. ℥i. nonnulli & crytalli puluerizati ℥j.ß. adiiciunt.

Quod si suspicio sit febris pestiferæ, prædictis aquis miscebuntur aq. scabios. meliss. cardui bened. vt:

℥. Aq.rosar. scabios. meliss. violar. napphe, cardui bened. an. ℥.ii.

vini albi ℥i.

succi citri ℥.ß.

trochiscor. de camphor. vel specier. diamargarit frigid. ℥i.ß.

f. epithema, regioni cordis applicandum, ter aut quater in die repetendum.

Ad palpitationem cordis:

℥. Aquar.rosar. borrag. bugloss. meliss. acetosæ an. ℥.iiij.

vini generosi ℥j.

specier. de gemmis, diambræ an. ℥i.

ligni aloes, croci, an. ℥.ß.

moschi. gr. ij.

aceti tantillum, f. epithema.

Ad hepar vero intemperie calida laborans:

℥. Aq. endiu. lactuc. acetosæ an. ℥.iiij.

aq. absynth. ℥j.

aceti fortiss. ℥.ß.

specier. triasantali ℥.ii.

Parari etiam poterit ex decocto radic. cichorii syluest. & folior. endiu. scariolæ, absynth. cuius lb. ß. addentur aq. violar. cichorii an. ℥.ij. aceti ℥i. pulueris

ueris triasantali ℥ i. ℞. f. epithema, quod hypochondrio dextro applicetur. Si tamen obstructio vehemens sit, fomentis humidis vti præstat.

Ad febres hecticas parantur ex decocto hordei, quatuor sem. frigidor. maior. folior. & flor. violarum, rosar. in colatura ℞. ij. dissoluatur oleum, vel succus amygdalarum dulcium, vel oleum violaceum.

Ad testiculos refrigerandos:

℥. Aq. rosar. ℥ ij.

aq. solani ℥ i. ℞.

vini albi ℥ ℞.

trochiscor. de camphor. ℥ j.

hoc epithemate vtimur ad immodice fluentem sanguinem cohibendum.

Denique pulsibus corroborationis gratia ex aq. rosar. aceto rosac. & speciebus cordialibus epithema conficiatur: & si febris absit, pulueris garyophyllor. aliquid additur: Si suspicio febris malignæ, succus citri & arantiorum miscetur.

Vsus est, ad partium principum corroboracionem, vt cordis, ei vt & carpis applicando in febris ardente, cor refrigerando, ad hepatis intemperiem calidam mitigandam: verum in omnibus epithematibus, ad quamcunque intencionem dirigantur, ea quæ virtutem partis, cui admoventur, conseruent, admiscenda sunt: Quem admodum in medicamentis, quæ intro sumuntur, obseruare iubet Galenus. Quare cordialibus vinum & aliquid croci additur: Hepaticis vero & lienaribus, leniter adstringentia, vt est absynth.

R 4 cete

ceterach : quinetiam acetum ad vim medicamenti deducendam.

Applicari autem debent post euacuationes, potissimum in febribus. Frequenier autem non solum mane & vesperi, sed quando necessitas urget. Administrantur autem cordialia quidem duplicato serico rubro in liquore tepido intincto; sic & hepatica, vel serico, vel luteo duplicato. Toties autem remouere oportet, quoties exiccatum fuerit.

^a vide Orisbas. 9. coll.

23. Aetium tetrab. 1. ser.

3. 6. 172.

De Embrochis^a seu irrigationibus.

CAP. LIV.

QUOD Græcis ἐμβροχον & ἐμβροχια, id Latinis irrigatio & irroratio dicitur. Est autem humoris ex alto in partem aliquam destillatio vel irrigatio; quod ab epithematibus (quæ aliqui male irrigationes dici volunt) differt, quod epithemata parti applicentur: sic etiam à fomentis humidis, humectationem Aetius ^b vocat, quod vel per pannum, vel spongiam in decocto madefactam, parti applicetur: Hæc vero parti ex alto guttatim affundantur.

Materia huius remedii sunt herbæ, flores, radic. semina, quæ in aqua, aut vino, aut lixiuio decoquuntur, ea tamen dosi, vt ad plantar. m. ij. puluer. ℥. β. liquoris ℥. j. affundatur, & ad mediæ partis absorptionem decoquantur. Quod remedii genus, etsi minus virium habeat, quam cataplasma, tamen vbi commode id applicari non potest, vt in capite, commode embrochis vtimur.

Deinde

^b tetrab. 1. ser. 3. 6. 174.

Deinde & in illis, qui propter imbecillitatem cataplasmatum grauitatem ferre non possunt. Sic etiam in præcordiis inflammatis, in principiis morborum, quando cataplasmate necdum vti licet. Denique partibus fractis & contusis; quando emplastris vti non possumus. Usurpantur autem in affectibus frigidis capitis calidi, quo sensim illabentes guttæ infarctos humores resoluant, discutiant & consumant. Verum sæpius non solum pars affecta liquore aliquo perfunditur; sed etiam post irrigationem lana aut linteum eodem liquore imbutum imponitur. Exemplum.

Ad caput calefaciendum parabuntur ex calefacientibus herbis, saluia, maiorana, origano, hyssopo, calamintha, pulegio, floribus betonicæ, stoechados, rorismarini, radicibus cyperi, acori, ireos, seminibus coriandri, granor. tinctor. anisi, vt in lethargo:

℞. Herbar. calaminth. origani, hyssopi, summitatum betonicæ an. m. ℞.

semin. coriandri preparat. anisi an. ℥ ii.

flor. rosmar. stoechad. an. p. j.

decoqu. in aq. suff. ad ℔. j. irrigetur caput.

Quod si capitis morbus frigidus cōtumacior fuerit, aq. vitæ ℥. ℞. addi poterit.

Sic ad refrigerandum caput ex herb. lact. viol. portulac. solani, semperuiuo. floribus violar. nenuph. seminib. lactuc. papau. albi, Exemplum.

Ad somnum conciliandum:

℞. Herbarum solani, semperuiui, lactuc. portulac. an. m. j.

flor. nenuph. violar. rosat an. p. j.

R

℥

sem.

sem. papauer. albi, lactuca, an. ℥ ii.

corticum mandragor. ℥ i.

decoq. in ℔ ii. aq.

ad media partis absorptionem.

Huc referri oportet stillicidia aquar. thermalium, quæ in affectibus capitis frigidis, ventriculi & articularum vsurpantur.

De Infectionibus^a seu semicupis.

C A P. L V.

^a Vide Asti-
um tetr. 1.
ser. 3. c. 173.

QUOD Latini infectionem seu semicupium appellat, id Græcis *ἰνκιδισμα*, est sessio in aqua medicata, ab imis pedibus, vel feminibus vsque ad umbilicum, ita vt supernæ partes non madescant; In hoc tantum à balneo differens. Variat autem pro ratione affectuum, quo veimur in affectibus renum potissimum nephritide, vteri, mouendis mensibus. Rarius in colicis & iliatis. Quin & ad dolores tibiaram, nonnunquam ad præparationem humorum contumaciorum.

^b Vide Aezium tetr. 3.
serm. 3. c. 5.

In nephriticis ^b fiunt ex emollientibus & diureticis, vt althea, malua, violaria, parietaria, hedera terrestri, foliis raphani, anagallidis aq. betonicae, pimpinellæ, sem. lini, scenogræci, ex his decoctis in aqua fit infectio ad dolorem mitigandum.

Ad ciendos menses conficitur ex emollientibus, attenuantibus & incidentibus decoctis, & semicupio inditis. Sic etiam ad nimium menstruorum fluxum ex adstringentibus, radic. bistortæ, consolid. maior. nuce cupressi, galla immatura

tura

tura, sumach, plantag. polygono, foliis & baccis myrti & similibus decoctis in aq. fabrorum & vino acerbo, quo tamen remedio caute utendum.

Ad colicum affectum à flatu & humore pituitoso causatum excalescentibus, exiccantibus, incidentibus, admixtis anodynis, ut ex origano, calaminth. hyssopo, nepeta, satureia & similibus seminibus calidis, item lini, fœnugræci, alth. baccis lauri, baccis iuniperi, floribus chamomel. meliloti, decoctis in aq. quibus portio vini albi addi potest.

Ad dolores tibiæ, ubi nimius dolor à tensione flatulenta, vel humoribus causatur, præmissis tamen vniuersalibus, parabitur ex herbis maluæ, alth. & violar. thapso barbato, floribus chamom. meliloti, sem. lini, fœnogr. in quod decoctum tepidum, æger tibiæ immitat.

Similis fere lotio ad menses promouendos conficitur ex herbis matricialibus, cuiusmodi sunt arthemisia, matricaria, calamintha, nepeta, melissa, additis floribus chamom. meliloti, quibus decoctis nonnunquam & cineres adduntur. Quæ diebus aliquot ante tempus menstruorum utendum est.

Sic & lotio pedum, imo & brachiorum in febribus ad conciliandum somnum, parabitur ex decocto folior. violar. lactuæ, portulacæ, cucurbitæ, sem. papau. albi, lactuæ, sem. frigidor. tam maiorum, quam minorum.

Ad humores contumaces præparandos ex plantis emollientibus, attenuantibus & incidentibus sunt, qui infusus parant.

De

De Balneis.

CAP. LVI.

Balneorum, βαλανεία dictorum, apud antiquos (quemadmodum adhuc apud Germanos) frequentissimus usus fuit, velut totius corporis remedium, non solum ad affectus externos, verum & internos, quod sudandi, lauandi, detergendi-que corporis usibus est deputatum, cuius multæ sunt differentiæ: Aliud enim est naturale *a*, aliud artificiale. Naturale aliud calidum, aliud frigidum, quæ rursus ratione mineræ variant: Si namque calidæ sint, sulphur habent terræ, pinguedinem, quæ accensa à calore subterraneo, calidas reddunt aquas, & hæ Thermæ dicuntur. Si vero sulphur minori sit quantitate, tepidæ redduntur, vel etiam frigidæ permanent, nisi & bitumen admisceatur. Quare balneorum minera vel sulphur est solum, vt in Helueticis, vel sulphur cum alumine, vt in Marchiacis, vel etiam plumbum, quod de Plumbariis creditur, vel ferrum, vel aurum, quod de Fabariis dicitur, vel aliud aliquod metallum.

a Vide Oribasi. 10. coll. 3. Aer. tetr. 1. ser. 3. c. 167. Aegin. lib. 1. cap. 52.

b De frigidi lauacri usu ex Gal. habet Oribasi- us 10. coll. 6. Aer. tetr. 1. ser. 3. c. 168. Aegin. lib. 1. c. 15.

Quodcunque autem sulphureum est, aut bituminosum, affectibus cutis vtile est. Quod si vero & alumen sit admixtum, absterfionis causa etiam in cutaneis affectibus vsurpari potest.

Ad balnea naturalia referri debet lotio in fluminibus *b*, quæ intemperies calidas corrigere, inanitiones corporis immodicas coercere possunt: cum refrigerando, cutim condensare, poris obstructis sudores cohibere, sicque tenuioris substantiæ dissipationem impedire potest.

Arti-

Artificialia & vero ad imitationem naturalium parari possunt, licet naturalia in quibusdam affectibus magis conueniant, vt arthritide, paralyfi, menstruis ciendis. Horum tamen penuria etiam artificialia parari possunt, quæ etiam variant, partim ratione affectus, partim etiam ratione aquæ, & eorum, quæ iis incoquantur, prout morbus exigere videtur, quæ vel calida sunt, vel frigida, vel emolliunt, aperiunt, abstergunt, adstringunt, dolorem mitigant. Siquidem quandoque fiant ex sola aqua, & illud balneum aquæ dulcis appellatur, ad differentiam eorum, quæ ex aq. marina, vel salsa, nitrosa, vel aluminosa, aliaue sunt natura vel arte.

Balneum *d* vero aq. dulcis, quod cum simpliciter dicitur, intelligendum est ex aq. tenuis substantiæ, quæ cito penetret, cõfici debet, qualis est aqua pluuiialis vel fluuii, modo cretam, vel alumen, aliudve secum non ducat, cui succedit aq. fontana peroptima, postremum locum habet aqua ex puteo, post hanc aq. palustris. Eiusmodi balnei vsus in hecticis potissimum commendatur, præsertim si in ipsum vel frigidiusculum, vel tepidum descendat æger, vt hac ratione corpus, quod à calore sensim ablumitur, refrigeretur, pori ipsius cutis constringantur. Ad sudores prohibendos leuiter adstringentia iniici possunt, vt sunt, rosa, myrtus, lentiscus, &c. Vel ægro e balneo egrosso, inunctio fiat ad thoracem & dorsi spinam, cum oleo rosato, violato, ad sudorem impediendum.

Ad dolorem colicum balneum etiam præscribitur

c Oribas. 10.
coll. 2.

d Vide Orib.
10. coll. 1. de
vsu dulcium
balneor. ex
Galen. &
Aet. tetr. 1.
ser. 3. c. 166.
Trallian. lib.
1. c. 15.

bitur, quia communiter ægri in sessiones moleste ferunt. Paratur ex radicibus alth. malua violar. foliis lauri, floribus chamom. meliloti, seminibus carminatiuis, decoctis in aq. partibus duabus, & vini albi parte vna, & diuitibus admisceri potest aliquid vini maluatici.

In dolore nephritico rad. lilior. albor. alth. herbæ parietar. violar. malua, sfsymbrium aquaticũ, fenecio, flores chamom. meliloti, semina fœnugr. lini, decoquuntur in aqua. Aliquando tamen & olea adduntur, vt lilior. albor. butyrum recens, & dum in balneo sedent, potiones lithontribæ exhibentur. Dum autem æger in balneo sedet, in eo ne sudet, necessum est esse tepidum & apertum.

Ad mouendos menses, etsi in sessus commo- diores & efficaciores sint, fieri tamen possunt ex eadem materia, sed multo copiosiore, quæ pro ratione humoris obstruentis deligenda; Vt si pituitosus sit, ex calefacientibus, siccantibus, incidantibus, attenuantibus, detergentibus.

Si melancholicus, ex emollientibus admixtis etiam hysteris, cuiusmodi sunt, calamintha, arthemisia, nepeta, origanum, maiorana. Si vero fiat suppressio ob vteri frigiditatem, & venarum angustiam, eadem materia, quæ ad pituitam, deligi debet. Et talis balnei diebus aliquot ante tempus menstruorum vsus esse debet.

Ad conceptionem iuuandam. Si à frigida vteri intemperie eueniat, sumenda erunt, quæ in pituitoso affectu commendantur: Si ab in-

tem-

temperie calida & sicca, balneum tepidum cum humectantibus & refrigerantibus adiectis, quæ tota specie conceptionem iuuent, vt mercuriali vtraque lingua auis. Si à laxitate oris vteri & eius lubricitate semen non retinentis, eueniat, non solum ea, quæ vterum corroborant, sed etiam adstringunt, sumenda, cuiusmodi sunt radix bistortæ, cyperi, galangæ, aditis rosis, balauistiis, malicorio, nuce cupressi, & similibus odoratis, quæ in aq. decoquenda, & vini rubri adstringentis portio addi debet. Vsurpanda autem sunt post vniuersalem totius corporis præparationem, mensium purgationem, diebusque aliquot, antequam mulier viro miscetur.

Ad affectus cutaneos, vt pruritus, scabiem, lepram maxime commendantur. Vbi enim crustæ aut furfures adsunt, fiunt ex emollientibus, vt radic. liliori albo. alth. admixto furfure, hordeo, & herbis detergentibus, vt scabiosa, agrimonia, verbena, florib. cham. meliloti in aq. decoctis: de in cute præparata & emollita fiunt ex detergentibus, & siccantibus, vt rad. enulæ, oxylapathi, ireos nostrat. bryoniæ, aronis, serpentariæ gentian. lupinis, foliis mercurialis, parietariæ, agrimoniæ, verbena, saponariæ, fumariæ, lupuli, centaurii, admixtis seminibus frigidis, ad cōtemperationem, floribus chamom. meliloti, anethi, pampinis vitium decoctis in aqua. Verū & æger abstergendus est in ipso balneo cū sacculo, furfure pleno. Quod si affectus fuerit inueteratus & contumax, egrū illinere oportet, è balneo egresso linimento confecto

ex

De usu bal-
neor. vide
Actuarius
3. method.
med. 10 de
spirit. anito.
nutrit.
Oribasius 1.
euporist. 16.

ex axungia suillæ partibus duodecim, argenti viui in salua hominis jeiuni, vel succo limonum, extincti, parte vna vel duabus. Tum balneum detergens & adstringens ex plantagine, thapso, polygono, pilosella, rosis, sale, alumine conficiatur, quo vtimur, materia iam per priora balnea euacuata.

Notare tamen conuenit, licet balnea multis profint, multis etiam obesse: Cacochymicis namque & plethoricis, nisi vniuersim prospectum sit, nocent: Sic etiam iis, quibus visceris imbecillitas, obstructio, hypochondriorum tumor, cum à balneis fluxiones in partes delibiores, sæpe etiam febres concitentur.

Tempus autem ad eundem vsum commodum, matutinum est, & vespertinum, horis aliquot à leuiore prandio. Cauendum autem, ne in balneo, dum sedet æger, horrore aut animi deliquio corripatur. Quamdiu autem infidere par sit, ex ægri viribus, consuetudine, anni tempore, cœli statu desumendum. Insuper aeris constitutione contagiosa à balneis tam humidis, quam siccis, cum hisce pori cutis referentur, & corpus ad contagium concipiendum aptius reddatur, abstinere oportet. Sic etiam ea die, qua sanguis missus est, vel corpus purgatum, balneum vitandum.

De Lotionibus siue balneis particularibus.

C A P. LVII.

LOtiones, quæ balnei vicem sæpe subeunt, eiusque nomine balnea particularia dici merentur,

rentur, ad diuersas partes accommodantur, non solum abstersionis gratia, sed etiam ad voluptatem & ad sanitatem. Ablutionis enim caussa fiunt lotiones capitis, ex lixiuio, ad auferendas sordes: corroborationis caussa addito agarico: abstersionis gratia, in vlcere capitis, ex lixiuio parato ex abrotano, absynthio, betonica. Sic ad pediculos encandos adduntur lixiuio amara, vt absynth. lupini, vel nitrum. Ad furfures detergendos, succi vel decocta herbarum amarar. vt absynthii, abrotani, betæ, parietariæ, saponariæ; ita tamen, vt semper capitata admisceantur, cuiusmodi est betonica. Fiunt autem lixiuia communiter ex cineribus fermentorum, quod fortius erit, si frequentius per cineres coletur.

Ad fœtorem axillarum abluuntur lixiuio confecto ex adstringentibus, vt est lentiscus, myrtus, oleaster, additis odoratis, leuiter adstringentibus, cuiusmodi sunt, rosæ. Abluuntur quinetiam manus & pedes, non solum ad munditiem, sed etiam ad sanitatem, in quam rem vsurpare licet herbarum decocta. Quod si detergere solum velimus, lixiuium parabitur ex detergentibus, corroborantibus & siccantibus.

Sic ad tremorem manuum arcendum, & pedum, lauare oportet vino, in quo decocta sit saluia, lauendula, rosmarinus: commendatur etiam ad tremorem, siue fiat ab argento viuo, siue plumbo, lotio ex aqua & vrina,

Sic ad somnum conciliandum, vtpote in febribus fiunt lotiones pedum, tempore, quo eger dormitum ibit, ex decocto fol. maluæ, lactuæ, violæ.

S

lar.

lar. salicis & simil. singulor. sumendo m. i. additis floribus nenuph. & violar. sing. p. i. Abluti pedes detergendi non sunt, nonnunquam panno linteo inuoluendi.

Denique in doloribus capitis, destillationibus, rursi quetiam ex humore à capite delabente fieri solent lotiones pedum tempore somni ex herbis capitalibus.

De Suffitibus.

C A P. LVIII.

*De suffituum
usu & con-
jectione vide
Aegin. lib. 7.
c. 22. Oribas.
10. coll. 19.
Aetium tetr. 1.
ser. 3. c. 144.
compositio-
nes varia a-
pud Oribas.
3. sympos.
Myreps. sect.
21.
Aetium tet.
4. ser. 4. c.
122.*

Suffitus vel ad voluptatem, vel ad sanitatem cōficiuntur. Ad voluptatem ex suauiter olētibus, vt styrace, ladano, benzoino, ambra, moscho. Ad sanitatem vero quædam ex odoratis, quædam ex fœtidis: quædam ex odoratis & fœtidis simul mixtis. Odorata variant ratione formæ. Quædam enim fiunt forma rotunda, eaque maiore, quæ poma odorata, poma ambrae dicuntur. Vel minore forma, cuiusmodi mulieres vel collo suspendunt, vel manibus conuoluunt.

Fiunt autem ex ambra, moscho, zibetho, quibus adduntur carbones salicis, partim ad molem augendam, partim ad nigredinem conciliandam. Vel fiunt in forma trochiscorum, cuiusmodi sunt trochisci pro fumo vulgati, trochisci de alypta moschata. Vel ad formam oblongam, quæ auiculæ cypriæ vulgo vocantur. Hæc excipiuntur mucilag. gummi tragac. vel arabici in aqua rosar.

mu-

macerati. His relictis ad suffitus, qui valetudinis gratia fiunt, quorum alii ad spiritus dissipatos reficiendos fiunt, ad eosdem à contagio vindicandos, cerebrum roborandum, calefaciendum, siccandumve, eiusdemque fluxiones sistendos, ad tussim compescendam, crassumve in pulmonibus humorem præparandum, ad eos corroborandum, ad intestinorum vlcera, & dolores, menses sistendos, vel mouendos, vteri præfocacionem, conceptus adiuuationem, deniq; ad sudores mouendos in lue venerea cõficiuntur. Materia suffituum nõ *Aet. tetr. l. ser. 3. c. 114.* solum desumitur à plantis, verum etiam lacrymis, resinis, gummatibus, liquoribus quibusdam metallicis & aliis odoratis, prout parti affectæ accommodatæ sunt. Ex quibus fiunt suffumigia duplici forma, pulueris scilicet aut trochiscorum, magis tamen trochisci conueniunt, eo quod pulueres citius absumantur, & iis nõ ita cõmode omnia misceantur. Iniicitur autẽ puluis crassiuscule contusus siue trochiscus, carbonibus ardentibus, quo sensim igne incalescant, halitum de se edat, qui aliquando linteis, vel partis affectæ tegumentis excipitur, deinde parti admouetur.

Ad caput calefaciendum, siccandum & roborandum, paratur ex maiorana, betonica, origano, calamintha, radicibus cyperi, ireos, granis paradyfi, ligno aloes, styraci calamita, aromatibus, vt nuce moschata, garyophyll. Sic floribus lauend. rorismar. stoechados, sem. nigell. Roman. sumendo partes æquas, vel pretiosiorum

S a

par-

partem minorem, & crassiuscule simul contundas, cuius pulueris portio prunis inspergitur, vapor vel fumus cucupha vel pileolo excipitur, & ieiuno ventriculo capiti admouetur. Possunt tamen eadem etiam mucilagin. gummi tragacanth. excipi, & in modum trochiscorum lupini forma efformari.

Ad destillationem à materia frigida caussatam sistendam, calefacientibus & exiccantibus adduntur leuiter adstringentia, cuiusmodi sunt rosæ rubræ, mastyche, gummi iuniperi, gummi hederæ, thus, carabe. Calefacientia vero & exiccantia erunt styrax, macis, garyophyl. nux moschat. semin. nigell. Roman. vt:

℞. Flor. rosar. rub. semin. coriandri, gummi hederæ torrefact. an. ℥. j.
 nigella in aceto torrefact. ℥ i. ℞.
 thuris & corticis eiusdem, mastycis an. ℥. iiii.
 gummi iuniperi ℥ ii.
 f. puluis, quo vtimur

nō solum mane ventriculo ieiuno, sed etiam hora somni, cum destillationes noctu magis moueantur.

Ad pulmones crassa pituita repletos, fiunt ex puluere tussilag. prunis insperso, mane ventriculo ieiuno, ore fumus excipitur. Materia vero crassiore existente, addi potest marrubium album, radix iridis florentinæ.

Ad vlcera pulmonum fiunt ex exiccantibus & adstringentibus. Licet aliqui etiam commendent ea, quæ fuligines faciunt, eo quod fuligines vlcera consolidant, cuiusmodi sunt pix, resina, terebinthina, mastyche, gummi iuniperi. Sic quoque ad
 spu-

sputum sanguinis paratur ex iis, quæ destillatione sistunt, adstringunt, exiccant, vt rosas, nuce cupressi, malicorio, mastice, carabe.

Ad dolores intestinorum & podicem relaxatum, parantur ex thure, mastice, corticibus granator. rosas, cypero, excipitur fumus bombace, & parti dolenti calidus applicatur. In cuius defectu linteis duplicatis vtendum.

Ad menses mouendos fiunt ex odoratis & aperientibus, vt radic. cyperi, ireos, cardamomi, nucem moschat. garyoph. ligno aloes, styrace calamita, ladano, vel etiam herbar. arthemisiæ, rutæ &c.

℞. Myrrha, styracis, l. dellii an. ℥. ss.
rad. ireos, asari, sem. cymini, an. ℥. iij.
pulegii sicci, opopanax. an. ℥. ii.
excipe butyro & terebinthina.

Vsus erit post semicupium vel balneum, vel etiam citra hæc, tempore eo, quo erumpere solent menses, & fiunt per embotum seu infundibulum, cuius collum à quibusdam intestino gallinaceo (quo citra molestiam pudendam subire possit) obuoluitur & excipitur. In eundem usum trochisci de myrrha puluerizati, nonnullis odoratis additis, commendantur. Contra vero ad sistendum nimium fluxum, ex his, quæ sanguinem sistunt, fieri debent.

Ad vteri ascensum naribus odoramenta foetida, vt est, ruta, assa foetida, galbanum, castorium, oleum de gagate, plumæ accensæ, potissimum perdicum, panni veteres vel etiam corium: Sed eodem tempore odorata supponenda, vel ladanum

num cum tantillo moschi, vel zibethi, vel ambre,
in nodulum coniecta mulieribus indendum.
Contra ad vteri præcipationem mulieribus fœ-
tida, naribus bene olentia, vt est ambra, moschus,
styrax calamita, ladanum & similia subiicien-
da.

Ad dolores articulorum fiunt suffitus ex cor-
roborantibus & exiccantibus, cuiusmodi sunt,
saluia, rosmar.lauendula, stoechas, flores cha-
mom. meliloti, sumendo prædictorum sing. ℥i.
styracis calamit. benzoini, myrrhæ, rosar. ru-
bear.an. ℥i.ß. puluis crassiusculus prunis insperga-
tur. Fumus vero vel linteis mollibus, vel lana vel
bombace excipiatur, parti dolenti admoueatur.
Passunt tamen iidem pulueres terebinthina vel
ladano excipi, & fiunt trochisci, qui tempore
quirente, in puluerem crassiusculum commi-
nuuntur.

Ad luem veneream sudoris promouendi gra-
tia fiunt potiss. ex cinnabari, cum hydrargyri sit
particeps, sudores mouet, saluationem excitat.
Admiscenda tamen sunt odorata ad fœtorem
corrigendum, vt benzoinum, styracem, quæ
resina, terebinth. excipiuntur, in formam tro-
chiscorum rediguntur. Exemplum

℥. Cinnabaris ℥ii.
benzoini, styracis calamita, an. ℥i.ß.
myrrhæ, cortic. pini, an. ℥.ß.
cum terebinthina fiunt trochisci.

Hoc suffitu totum corpus suffumigetur, ali-
quando vero tantum pars, aliquando post toti-
us

us curationem reliquæ in parte aliqua externa, ut brachio, pede, membro virili, remansere. Quibus pars illa suffumigatur per infundibulum fumum recipiendo. Aduertendum tamen, suffumigationem loco calido fieri debere, deinde etiam vsus tempore, dum ægro administratur, caput foris detineatur, ob metum suffocationis (quod multis ob incuriam accidit) vel etiam raucedinis. Addere lubet vnicum exemplum suffitus odorati.

℞. Rad. ireos florent. ℥. i.

rosar. ℥. ℞.

santal citrini ℥. iiii.

ligni aloes, benzoini an. ℥. ij.

styracis ℥. i.

Garyophyll. ℥. ℞.

pulueris entur omnia, Dein adde moschi, ambrae vel zibethi ad placitum,

Hic puluis vulgo puluis violarum, à radice ireos, quæ à quibusdam radix violarum vocatur.

De Pilis odoratis.

C A P. LIX.

Pillæ odoratæ, quæ vulgo poma ambrae, eo quod communiter ambra recipiant, dicuntur. Materiam habent eandem, quam & suffumigia odorata, ut pote styracem, ladanum, ambra, moschum, & similia. Exemplum pillæ odoratæ tempore pestifero:

S 4

℞. La-

℞ Ladani ℥ i. ℞.
 styracis calamitæ. ℥. ℞.
 benzoini ℥ ij.
 garyophyllor. ℥ j. ℞.
 rosar. rubear. ℥ j.
 ligni aloes, santali albi an. ℥. ℞.
 maioran. lauend. semin. nigell. an. ℥ i.
 camphor. gr. iij.
 styrac. liquid. ℥ ii. fiat pomum.

Ditiorebus addi possunt ambrae, moschi, grana a-
 liquot, quæ cum gummi tragacanthæ in aq. rosar.
 dissolut. excipiuntur. Hæc pila tempore pestifero
 & hyberno vsurpari potest. Cælo vero calidiore
 ex minus calidis confici potest. Globuli quinet-
 iam ex iisdem addito moscho & ambra, effingun-
 tur, ad monilia mulierum, vel de collo gestandi,
 vel carpis applicandi, nõ tantum voluptatis caus-
 sa, sed etiam ad aeris correctionem. Ex eadem
 materia aues cypriæ ad aerem corrigendum con-
 ficiuntur, vt:

℞. Carbonum salic. ℥ iij.
 benzoini, styrac. calamit. an. ℥ i. ℞.
 nucis moschat. garyoph. an. ℥ iij.
 f. pasta, qua incorporetur cum gummi traga-
 canth. in aq. rosar. macerato.

Ab aliis sic parantur:

℞. Carbonum salicis ℔ i.
 Ladani ℥ ii.
 styracis, benzoini, an. ℥. ℞.
 pistetur in mortario, cum aqua rosar. malax-
 tur simul, & fiant formulæ ad placitum.

Teda ex iisdem conficitur cera addita.

De

De Dropacibus siue picationibus.

C A P. LX.

QUOD Græcis, Δράκασ, & Latinis Picatio, à pice dicitur, remedium est, quod vel toti corpori, vel certis interdum partibus adhibetur, & morbis diuturnis maxime conuenit. Duplex autem est, simplex vel compositus. Simplex, qui etiam communis, & *πίκτις* a hoc est, picatio appellatur, ex pice sola liquata cum modico oleo, ut olei parte vna, picis partibus quatuor vel quinque conficitur. Eiusmodi applicatur partibus tabescentibus ad calefaciendum, sanguinis copiam alliciendam, sicque carnem amissam recuperandam, ut Aegineta *b* ex Galeno, qui optimum medicamentum ad recuperandam carnem esse perhibuit, præsertim, si diutius parti adhæreat, nec sæpius vno die mutetur. Vt imur etiam in crebro vomentibus, affectuque coeliaco, quæ forma nil aliud est, quam picatio. Alius est compositus, quo ad euocandam materiam è profundo ad superficiem, & ad partium calorem natium languidum excitandum utimur, & præter picem & oleum c piper, pyrethrum, lepidium & similia recipit, dimidia nimirum ad oleum portione. Quod si vero magis exiccare, quam calefacere velimus, quod in membris paralyti affectis, & humidioribus corporibus obseruandum, ad picem & oleum sulphur viuum, sal & cineres samentorum addemus. Quod si vellicare velimus, etiam euphrobium miscebimus, quæ trita liquefactis adiiciuntur, ut maiorem calorem excitent.

a Act. totv. I. ser. 3. c. 180.

b lib. I. c. 52.

c Materia posuit Oribas. I. synops. 30.

Act. totv. I. ser. 3. c. 180.

S S

FOR-

d Aeginet.
l. 7. c. 19.

e 10. collect.
12.

Forma interdum est liquidiore *d*, instar cataplas-
matis, interdum sicciore instar emplastri, prout v-
sus exigit. Si namque ægri vires imbecilliores fue-
rint, in forma cataplasmatum fieri debet, & paula-
tim auelli, pili quinetiam abrasendi, quod in im-
becillioribus Oribasius e fieri iubet. Deinde dro-
pax calidus applicetur, subinde priusquam refri-
gescat, auferatur, statim ad ignem calefactus repo-
natur, & hoc sæpe reiteretur, vsque dum pars af-
fecta rubescat, & leuiter extumescat. Quod si hu-
mor, qui prius extiterat, subsideat, & pars rubefa-
cta exalbescat, caloris dissipati signum erit.

In robustioribus vero etiam efficaciore dropa-
ce indigentibus, emplastri modo præparabimus,
& pilis non abrais, nisi forte capiti, aut mento, aut
pubi applicandus sit, & confestim auellendus.
Satis autem erit quatuor aut quinque diebus ad-
mouere. Hieme quidem vno die bis, mane & ves-
peri. Aestate vero tertio quoque die, & tantum
semel applicatur, prout humor parti magis aut
minus impactus fuerit. Quod si parti pertinacius
adhæreat, aqua tepida, priusquam auferatur, fo-
ueri debet, eoq; remoto, pars decocto detergente
fouenda, vt fursure, adiectis f lenientibus, vt vio-
larum, malua. Aliquando vero dropax sinapismū
præcedit, vt materiam præparet. Aliquando post
sinapismum admouetur, vt humoris reliquias dis-
cutiat. Exemplum:

f ex Actio
e Aeginet.
l. c.

℞. Picis, cera, colophon. an. ℥ iij.
nitri. ℥ i. ℞.
bitum. ℥ i.
sulph. vini ℥ iij.

pipe-

piperis, euphorbii, adarces, an. ℥ ii.

cantharid. ℥. β.

olei cypri. ℥. i. f. dropax.

Verum medicamenta depilatoria, *ψίλαδες* proprie dicta, etiam dropaces appellantur; forte, quod sola pice constarent in oleo liquata, quemadmodum & dropaces, quæ medicamenta *πιττωλαί* Galenus appellavit, & eorum materiam abunde explicavit *h*, quamvis Oribasius *i* psilothrum dropace differre velit, quod eius actio minor sit, quam dropacis.

g com. 3. in

medicat.

aph. 32.

h. i. comp.

med. f. lac.

i Ex Menag.

macho. 10.

collect. 13.

De Sinapismis.

CAP. LXI.

Sinapismus, à sinapi nomen habens, nil aliud est, quam *cataplasma ex sinapi confectum*, ut Archigenes definiuit. Duplex autem est, leuis & fortior. Leuis est, quem Græci *φοινιγμόν*, rubificans medicamentum dixerunt, siquidem per medicamentum rubor in aliqua parte excitatur. Fortius, quod proprie vesicatorium dicitur. Quæ inter se differunt, quod sinapismi cuti admoti, calorem & ruborem accendant; Vesicatoria ob diuturniorem moram, vesiculas excitent & exulcerent. Sinapismus autem simplicissimus est, qui solo sinapi contuso & leuigato constat. Alter vero est, qui ex sinapi & ficibus à veteribus *a* parabatur, etsi tres differentiæ proponantur, à viribus & mixtionis modo sumptæ, imbecillior, qui fit ex sinapi parte j. & ficuum ij. partibus; quo in pueris, mulieribus & exquisitiore sensu

a Aegin. lib.

8. cap. 12.

sensu præditis, utimur. Blandior tamen erit, si æqua portio axungia aut adipis, ut gallinae, anatis, & micæ panis loco ficuum ipsi sinapi adieceris. Fortior erit, si ex sinapi partibus duabus, & una ficuum siccorum componatur. Si vero æqualis portio fermenti cum ficibus accesserit, vehementior adhuc erit; vel si semen nasturtii aut thlaspi contusum admisceatur, quo in robustioribus, & hebetiore sensu præditis utimur.

Tertia media est, quæ ex æquis partibus ficuum & sinapi conficitur.

b *Ægin. l. 7.*

c. 19.

Oribas. 10.

coll. 13.

Myreps. sect.

40. c. 13.

Parandi b modus talis est; Ficus sicca siue carica in aqua tepida per diem macerantur, deinde expressæ contunduntur, mox sinapi per se contusum subtiliss. leuigatum, inter leuigandum aqua, in qua ficus maduerint, sensim affunditur, & ambo permiscentur in modum cataplasmatum, quod parti calidæ & frictione præparatæ, admouetur. Quod si vero ipsius sinapi acrimoniam domare velimus, in aceto macerabimus. Si vero & alia adicere libeat, similiter, quemadmodum ficus, maceranda erunt, & contundenda.

c *Cassius*
Medic. in
problemate
62. querit,
cur sinapi a-
qua subacti
magis rub-
esciat, quam
aceto sub-
actum.

In dolore Ischiadico plerunque utuntur stercore caprino, cum aceto; vehementior erit, si rad. thapsiæ trita pars j. axungia suillæ partes iij. commisceantur. Exemplum:

℞. Rad. bryoniae cruda contusa vel cyclami-
ni ℥ j.
axungia ℥ ij.
misceantur, parti applicentur:

Hoc

Hoc potentissime attrahit, & quod attractum est, dissipat. vel tale:

℞. Olei costini ℥j.
olei de castorio, de euphorbio, an.
℥j. ℞.
sinapis ℥ij.
sagapeni ℥j. ℞.
castorii ℥j.
euphorbi. ℥j.
aceti ℥j. ℞.
cera q. s. ad emplastri consistentiam.

Tempus autem, quo parti adhærere debet, certo definiri non potest, propter diuersam partium temperiem. Relinquendum tamen, vsque dum pars rubescat; ita tamen, vt sæpius pars inspiciatur, præsertim in paralyticis, qui sensum amisere, ne ob diuturniorem moram pars exulceretur aut aduratur. Quo vero facilius sinapismus operetur, partem fouere oportet spongiis, aqua calida madentibus, cataplasmate adhuc incumbente. Mox vbi cutis rubebit, auferre oportet, rosaceo pars illinenda, vel lana rosaceo imbuta, vel malua cocta & trita cum pane imponenda, donec nil mali ex sinapismo superfit.

Vsus sinapismorum est, humores à centro ad superficiem prolicere, qui aliis vinci non potuerunt, vt in acutis morbis, nimirum lethargo, catoche; in initio quidem cruribus applicandum: vbi vero materia radices egerit, capiti. Sed & ad fluxiones inueteratas, hemicraniam, partes supra modum refrigeratas. Laudantur in paralyticis, ischiadicis, podagricis, contumaci splenis affectu,

ctu; sic etiam quemlibet dolorem contumacem è frigida causa ortum vel tollet, vel saltem demulcebit.

d Aegin. lib.

7. cap. 19.

Aetius tetr.

1. serm. 3. cap.

181.

Cauendum *d* autem à sinapismo in iis, qui continua febre laborant, vel vlcus habent in cartilaginosis & excarnibus locis: siquidem vlcera nimia acrimonia exacerbentur, partes vero ex carnes adurentur, interdum etiam nigrescant.

De Vesicatoriis.

C A P. LXII.

Vesicatoria medicamenta sunt, quæ non solum ruborem parti inducunt, vt faciunt sinapismi, sed etiam cutim, vesicas seu pustulas excitando, exulcerant, quod remedii genus *φοινυμός* veteribus, vt non nulli volunt, dictum.

Materia vesicantium multiplex est, præsertim nasturtium, flammula, lepidium, cyclaminus, sinapi, squilla, allium, vrtica, thapsia, esula, euphorbium, lac ficulneum, stercus columbinum, cantharides, metalla. Radices quidem in aqua vitæ macerantur, teruntur & applicantur. Compositi vero fiunt ex saponis nigri & salis æqua portione in emplastri modum mixtis. Hoc nullo fere dolore pustulas excitat; quemadmodum etiam flammula contusa, vel per se, vel cum sale applicata. Cantharides omnium citissime vesicas excitant. Solent autem & caput & alas, & pedes abiicere, & reliquum exactissime contundere, & cum tripla
axua;

axungia parte miscere: Efficacius hoc modo parabitur:

℞. *Cantharid. extremis ablatis* ℥ iij.
mica panis crudi ℥ ij.
aceti squillitic. ℥ ss.
contundantur simul, & fiat pasta.

Alii vero cantharides cum solo fermento miscent. Efficacius etiam reddunt, addita radice bryoniae vel cyclamini, vel ranunculi, apii risus dicti, si nimirum ℥ ij. addantur; piperis vero ℥ i. cum parte aliqua fermenti. At si cantharidibus uti velimus, vesicę prospiciendum, ne lædatur, quod fiet, si cremor lactis, vel succus amygdalar. dulcium cum decocto hordei, & diatragea cantho frigido propinetur.

Quod si vero dolor vehemens cum rubore accesserit, & pustulae adfuerint, tum linteolum succo maluae aut decocto fenugraeci cum rosac. madefactum, imponendum erit, deinde cerato rosac. si cerussa utemur, vesicę à medicamento excitata forcipibus aperiendæ sunt, apertæ retinendæ, donec omnis humor peccans è parte sit vacuatus, quod fiet, si butyri aliquid addatur, admoto folio hederæ, vel tussilaginis, vel brassicæ.

Vsus est ad serosos humores educēdos ex quacumq; pene corporis parte, maxime vero si malum à frigida causa ortum ducat. Laudatur potissimū in doloribus dentium, si vel nuchæ vel carpo applicentur. In affectibus oculorum reuulsionis gratia, derivationis & euacuationis. Sic etiam

in pertinacibus doloribus ischiadicis & aliis. Ad reuulsionem quidem, cum ceruici vel occipiti, vel pone aures applicantur, ad humores, qui è capite ad anteriores partes faciei feruntur, reuellendos. Ad deriuationem vero & euacuationem, cum in bubonibus vel carbunculis pestilentialibus parti inferiori è directo adhibentur, ad materiæ virulentæ euacuationem, vt si bubo fuerit in inguine, cruri vesicatorium applicandum.

De Pyroticis siue Cauteriis potentialibus.

C A P. LXIII.

K *Αυσιακά Φάρμακα*, adurentia medicamenta: eadem & *ἰσχυρατικά*, quod crustam paribus vstis inducant. Dicitur etiam *καυτήριον*, quod vrendi vim habeat, & vsurpatur tam pro medicamento, quod potestate vrit, quam pro ferro candente.

Cauteria duplicia sunt; alia actualia, alia potentialia. Potentialia, Græcis pyrotica, quod ignis instar adurant, Latinis ruptoria, eo, quod putrefaciendo, & etiam adurendo cutim frangant, & post se crustam relinquunt. Materia horum multiplex est: magna tamen ex parte ex lixiuio, ex quo sapo fit, conficiuntur, in qua aqua calx viua maceratur, vitreolum, sublimatum, auripigmentum, alumen, sal nitrum & similia. Paratur vulgo hoc pacto:

℞. Aq. stillatitia ex calce & cinere, ex qua fiunt sapes nigri q. s. indatur vasi vitreato, bulliant,

ant, donec ad mellis consistentiam peruenerint, auferatur ab igne, ut refrigeratum fuerit, lapidescat, quod in frustra ruptum vitro angustissimi oris indatur, quod cera diligenter obturetur, & loco sicco reseruetur.

alias medicamentum liquefcit. Aqua autem siue lixiuium prædictum, quod capitellum chyrurgi vocant, sic paratur:

℞. Calcis viuae, salis ammoniaci, an. ℥. i.

trita indantur lixiuio. Deinde simul indantur olla perforata in fundo, cui aliud subiiciatur, in quod lixiuium paulatim defluat & excipiatur. Vas vtrumque per septem dies defodi debet in fimo. Ex hoc lixiuio addito seuo aut adipe fit sapo.

Efficacius erit capitellum, si ad parandum lixiuium cum scapis fabaceis radices bryoniæ, cyclamini quoque vrantur. Quod si vero opium addere velimus, ut nonnulli faciunt, quo minor dolor causetur, tum hoc pacto parabitur:

℞. Lixiui prædicti ℥. j.

bulliat ad consumptionem tertiæ partis, adde calcis viuae. ℥. ℞.

opii ℥. ii.

coquantur rursus, tum adde auripigmentum

℥. ii.

fiat massa.

Vel hoc pacto:

℞. Aquæ primæ saponis ℥. i. ℞.

vitrioli, nitri, salis ammoniaci an. ℥. ℞.

dissoluenda dissoluentur in lixiuio prædicto,

coquantur in testa ad luti consistentiam.

T

Dein

Deinde adde opii gr. vi.
coquantur denuo, quoad lapidescat. Effracta
olla lapilli formentur inde.

Citissime operabitur hoc modo paratum:

℞. Sublimati ℥ ii. ℞.
lapid. hamathid. ℥. ℞.
opii gr. ʒ.

vnguenti populeonis ℥ iij. misce fiat vnguentum.

Aliud, quo Chirurghi Patauini vtuntur communiter:

℞. Lixiui cinerum quorumuis, calcis viuae,
an. ℔. i.

calchanti ℥ iij.

bulliant ad consistentiam, addendo in fine
opii thebaici ℥ i.

coquantur, donec in lapidis formam induerentur,

quem lapidem aliqui infernalem vocare solent.

Aliud

℞. Calcis viuae recentis ℔. i. ℞.

cinerum clauellatarum ℔. j.

ponantur in olla vitreata, dissolue omnia in
duab. mensuris lixiuii barbitonsoris, &
olla diligenter cooperiatur, bulliant simul
omnia, mediocri ebullitione, auferatur ab
igne, stet per quatuor aut quinque dies in
olla bene tecta. Postea accipe capitelli clari
mediam partem, pone in patellam ferream,
& bulliat, quousque incipiat inspisari.
dein aufer patellam ab igne, & capitelli
clari partem aliam impone, & iterum
bulli-

bulliant ad inspissationem & exiccationem, tunc lapides induratos in patella inuenies, quos vitro indes, & diligenter obturabis.

Aliud.

℞. Calcis viuae partes ii.
minii partem i.

puluerizentur simul, & cum sapone fullon.
q. s. misce, globulos efforma.

Eiusmodi sunt cauteria potentialia, quæ tamen non sunt antiquorum cauteria, sed ruptoria.

Vsus multiplex, præcipuus tamen ad materias auertendas & euacuandas, & abscessus aperiendos. Materiam diuertimus à parte nobiliore ad ignobiliorem trahendo, quod fieri consuevit in diurnis catariis à capite delabentibus, vel in oculos, aures, pulmones. Abscessus vero siue bubones etiam his aperiuntur, in iis, qui vel ignem vel ferrum metuunt. Quod si vero applicare velimus, primo totum corpus euacuandum, ne impetu humor in partem labatur, vel inflammatio excitetur. Secundo cauendum, ne parti nobiliori vel applicemus, vt si capiti, cauendum est ab omnibus futuris. Quinetiam cauere oportet à membro exquisito sensu prædito.

Quod si vero diuersionis gratia applicentur, locus aptus eligendus. Et si à capite longius deriuare velimus, tibiæ eligendæ. Si magis propinque, brachia. Si propinquius, ipsam ceruicem. Hæc enim tria sunt loca, quibus communiter applicari consueuere.

Locus autem conueniens in ceruice quidem

T 2

est

est in nucha, in brachiis vero quatuor digitis infra caput humeri parte interiore, inter duos musculos, quod ex cavitate deprehenditur. In ipsis vero cruribus, quatuor digitis transuersis infra genu, parte potissimum externa. Semper autem capita musculorum, venas, arterias, nervos præsertim maiores præcauere oportet, alias hæmorrhagia, dolor & conuulsio causari posset.

Quod si vero abscessus seu bubones aperiendi, locus decliuior eligendus, quo facta apertione sanies commode effluere possit.

Loco cognito vt commodius applicari possit, pili amouendi sunt, dein locus atramento notandus, mox ad defensionem vicinarum partium emplastrum ex triapharmaco, vel emplastro contra rupturam applicandum, quod in medio ad magnitudinem pisi perforatum sit, postmodum pyroticum magnitudine pisi imponendum, parte tamen detecta prius saliuâ humectata. Denique aliud emplastrum superponendum, & etiam splenium, seu charta lusoria duplicata, compressionis gratia, & fascia circumuicienda. Sic relinquendum, donec medicamentum operetur, quod communiter horis iiii, aut iiii, prout delicatiora sunt corpora, absoluitur.

Tempore hoc elapso, remouenda omnia, & eschara siue crusta leuiter incidenda. Dein laxantia medicamenta applicanda, vt est butyrum recens, vel pinguedo gallinæ, imponendo folium brassicæ, vel quod præstantius est, emplastrum diapalma, bis in die renouandum, vsque dum eschara circulum efficiat inter ipsam & carnem sanam.

fanam. Quod si bis eschara non recedat, cataplasma tale paratur:

℞. Rad. alth. ℥. ij.
herbar. malua. m. j.
flor. chamomel. meliloti an. p. j.
coquantur in sufficiente quantitate aqua,
terantur, cribro transmittantur, deinde
adde farine fœnogr. lini, lupinor. an. ℥ j.
iterum ad crassitiem coctis adde olei chamo-
melini, anethini, rosac. an. ℥ j. β.
axungie & adipis gallin. an. ℥ j. misce, fiat
cataplasma.

Eschara elapsa, imo etiam antequam excidat, intra foueam, quæ proprie fontanella dicitur, vel fonticulus (ne rursus carne subcrescente repleatur) pisum vel granum ciceris, vel medullam sambuci, vel spongiolam indere oportet, & id non tantum, vt retineatur locus apertus, sed vt & humorem imbibat, & alliciat. Alii pilulam ceream intrudunt. Minus vero recte ii, qui pilula buxea vel argentea vtuntur, cum his alteri tantum scopo latis fiat. Hæc quotidie bis, mane & vespere remouenda, locus abstergendus & piso indito hederæ folium, vel paruum emplastrum ex diapalma superaddendum. Quod si vero caro increscens pisum extrudat, tunc pilula ex cera & pipere confecta indenda. Si vero vlcus maius sit, quam necessum, pilula minor indenda, & puluis exiccans aspergendus. At si fœteat fontanella, tunc liteolum in aq. rosarum madefactum, in quo granum vnum vel alterum moschi dissolutum, vel pisum tantillum in ea humectandum & imponendum. Quod

Quod si vlcus putrescat, emplastra frigida leuiter exiccantia, vt est ceratum album & infrigidans Galeni, superponenda.

Si denique dolor succedat, dolorem mitigantibus & leuiter refrigerantibus & siccantibus vtendum, quale est linimentum simplex ex altera parte infrigidantis Galeni, & altera emplastri albi.

Seruantur fonticuli pro consilio Medici in vnum vel alterum annum; Aliquando toto vitæ tempore, præsertim vbi humores in pulmones delabuntur.

Quod si vero abscessus aliquis aperiatur, vt fit in bubonibus tam pestiferis, quam venereis, in delicatis, tunc remotis emplastris, eschara incidenda, vsque dum sanies effluat, remota eschara vlcus purgandum, & ex arte curandum erit.

Hæc ad DEI opt. max. laudem, proximi vtilitatem, & gratiam iuniorum dicta sunt o. Vni trino sit laus, honor & gloria in æternum.

F I N I S.

